

Het stimuleren van een diaconale levenshouding

Auteur: Annelies Verbeek (091342)

Studierichting: Godsdienst Pastoraal Werk, minor: Missionaire Presentie

Opdrachtgever: Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Onderwijsinstelling: Christelijke Hogeschool Ede

Begeleiding: Bert Roor (CHE). Gé Drayer, Trudy Luth (Deputaten Diaconaat)

Apeldoorn, augustus 2017

Een afstudeeronderzoek naar het stimuleren van de diaconale levenshouding van kerkleden van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Christus, goede Heer en Meester
U hebt ons de juiste betekenis van Uw woord getoond,
Vermeerder en versterk ons inzicht en help ons,
Dat wij daarnaar ook leven en handelen
U en de Vader en de Heilige Geest
Zij lof in en dank in eeuwigheid
Amen
Gebed van Luther¹

¹ <http://www.michanederland.nl/wp-content/uploads/2016/07/Micha-Zondag-2016-kerkenpakket.pdf> opgehaald 7 augustus 2017

Voorwoord

“Ik herinner me bijvoorbeeld een orthodoxe kerk, een CGK, die visie kreeg. Waarom doen we ons gebouw niet vaker open alleen ’s avonds en zondags? Waarom doen we het hek niet open en laten we de kinderen op dat kerkplein spelen? Waarom geen koffie-inschenk voor eenzame mensen, waarom gaan we met Pasen niet iets organiseren..... ? Fantastische dingen. Dat je het kerkgebouw als symbool van je gemeenschap, letterlijk met het gebouw zelf voor de directe omgeving van betekenis kan zijn. Dan krijg je een vicieuze cirkel: gaan doen, positieve ervaringen, mensen worden enthousiast, anderen worden aangetrokken, de dominee gaat erover preken. Het wordt een totaalbeleid, ja dat zijn mijn idealen, dat je gewoon gaat doen.....” (drs. A. Heystek).

U hebt het rapport in handen over een onderzoek naar het stimuleren van een diaconale levenshouding. Dit onderzoek is in opdracht van Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken gedaan.

Dit onderzoek heb ik kunnen uitvoeren dankzij de ondersteuning van mijn begeleiders, Gé Drayer, Trudy Luth en Bert Roor. Ik ben hen erg dankbaar voor de feedback, tips en adviezen. Ik wil de Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn bedanken voor het meewerken aan dit onderzoek. Ik wil ook mijn man Piet danken voor de bemoedigende woorden als ik het nodig had en het nalezen van diverse stukken.

Ik hoop dat dit onderzoek mag bijdragen aan het stimuleren van een diaconale levenshouding onder de kerkleden. Daarbij hoop ik dat de kerk mag groeien in een solidaire en diaconale gemeenschap die de liefde van Christus uitstraalt.

Annelies Verbeek (Loonstra)
Apeldoorn, augustus 2017

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken (DD). Doel van het onderzoek is om een bijdrage te leveren aan de antwoorden die DD zoeken op de vraag hoe zij hun kerken en kerkleden kunnen stimuleren om een diaconale levenshouding te ontwikkelen.

Ik heb kwalitatief en kwantitatief onderzoek gedaan in de vier Christelijke Gereformeerde Kerken van Apeldoorn. Ik heb onderzocht hoe de diaconale levenshouding gestalte krijgt in de kerken en onder de kerkleden. Vervolgens heb ik onderzocht of er belemmeringen zijn en welke dit zijn.

Uit het onderzoek blijkt dat de volgende belemmeringen het meest worden ervaren door de kerkleden: kerkleden stellen andere prioriteiten; kerkleden zijn er niet toe in staat door leeftijd of energie en kerkleden weten niet wat er is aan diaconale activiteiten.

Ik heb onderzocht welke aspecten de kerkleden als stimulerend ervaren voor hun diaconale levenshouding. De stimulerende aspecten zijn de gesprekken met christenen, het ontmoeten van mensen die hulp nodig hebben en de preken.

Op basis van het onderzoek kom ik onder andere tot het advies om kerkleden te stimuleren diaconale activiteiten te gaan doen. Daarbij is het belangrijk dat er gesprekken plaatsvinden tussen kerkleden waarin ervaringen worden gedeeld. Het delen van ervaringen helpt kerkleden om nieuwe inzichten op te doen.

Enkele hypothesen zijn bevestigd in dit onderzoek, zoals dat het diaconaat vooral naar binnen gericht is en dat veel diaconaal handelen van kerkleden buiten de kring van de kerk valt.

Daarnaast heb ik nog enkele andere aanbevelingen en adviezen gegeven.

1 Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 De opdrachtgever	8
1.3 Probleem- en doelstelling	8
2 Literatuurstudie	10
2.1 Diaconaat.....	10
2.2 Een diaconale levenshouding.....	13
2.3 Belemmeringen	15
2.4 Het stimuleren van een diaconale levenshouding	16
3 Het onderzoek	21
3.1 Casestudy	21
3.2 Literatuurstudie.....	21
3.3 Het onderzoek	21
3.4 De enquête	21
3.5 De interviews.....	24
3.6 De bruikbaarheid van het onderzoek.....	25
4 Resultaten.....	26
4.1 Beantwoording van de deelvragen	26
5 Beantwoording van de hoofdvraag.....	51
5.1 Adviezen die rekening houden met de belemmeringen	51
5.2 Overige adviezen	52
6 Slotwoord	54
7 Literatuurlijst	55
8 Bijlagen	58
8.1 Leerpatronen onder diaconaal betrokken personen	58
8.2 Enkele vragen voor reflectie op diaconale leervragen.....	59
8.3 Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn.....	60
8.4 Interviews	61
8.5 Interviewvragen.....	61
8.6 Labels uit interviews.....	62
8.7 Interviews	78

8.8	De enquête	122
8.9	De enquêteresultaten	134

1 Inleiding

Het is woensdagavond, mijn enige vrije avond deze week. De telefoon gaat. Jafar, een vriend afkomstig uit Syrië belt. Hij heeft een auto gekocht. Jafar vraagt of ik hem wil helpen de auto bij de verzekering aan te melden. Ik wil hem zeker helpen. Maar ik wil ook graag een vrije avond. Ik voel een spanning. Ik besluit hem te helpen. Op de fiets naar zijn huis bedenk ik dat ik Jafar en zijn gezin graag meer wil vertellen over Jezus. Hoe vaak doe ik dat? In de praktijk komt het er zo weinig van. Bovenstaande casus schetst spanningen die er kunnen zijn in het diaconaal handelen. De spanning tussen willen en doen. En de spanning tussen dienen en getuigen. In kerken herken ik beide spanningen ook. De kerk wil graag met haar kerkleden een diaconaal project oppakken, alleen het komt er niet van. De spanning tussen dienen en getuigen herken ik in een discussie van jaren geleden in een kerk. De diaconale commissie van de kerk gaf groentetassen weg aan arme gezinnen in de wijk. De evangelisatiecommissie wil graag een Bijbeltekst of een christelijk boek in de groentetas stoppen. De diaconale commissie wil dit niet. Gedurende de studie heb ik me afgevraagd waarom deze spanningen er zijn.

1.1 Aanleiding

In oktober 2016 heb ik contact opgenomen met Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken (hierna te noemen DD) en heb ik een gesprek gehad met de diaconaal consultants, Gé Drayer en Trudy Luth. Tijdens dit gesprek hebben we verschillende ideeën besproken over een mogelijke afstudeeropdracht. De eerste gedachte die er bij hen opkwam was dat er binnen de kerken en bij de kerkleden een grote motivatie is om diaconaal bezig te zijn, maar dat de gemeenteleden dit niet doen zoals ze zouden willen. Dit blijkt uit een onderzoek. In 2013/2014 hebben de diaconale deputaten van GKv, NGK en CGK², gezamenlijk vertegenwoordigd in het Platform Diaconale Samenwerking, een onderzoek naar huidig en gewenst diaconaat gedaan onder de titel Help! (Slendebroek-Meints, 2014). De hoofdvraag van dit onderzoek was: *In hoeverre wordt momenteel diaconaat door diaconieën en gemeenteleden gestalte gegeven, welke rol speelt gerechtigheid hierin en wat moet er gebeuren om te komen tot een bloeiend diaconaat 2020?* De resultaten van het onderzoek die van belang zijn voor dit afstudeeronderzoek waren onder andere:

- De motivatie voor diaconaat is hoog, de tijd die men ervoor (over heeft) lijkt een belemmerende factor te zijn.
- Het huidige diaconaat is vooral naar binnen gericht terwijl het ideaal een combinatie van binnen en buiten is.

Deze resultaten lijken de reeds genoemde spanningen verder te bevestigen. Tijdens het gesprek met de diaconaal consultants blijkt dat DD de spanningen herkennen die uit het onderzoek naar voren komen. Ook kan het zijn dat kerkleden meer diaconaal handelen dan ze zelf denken. Ik heb de volgende hypothesen: (1) Kerkleden ervaren tijd als een belemmering in hun diaconale levenshouding. (2) Kerkleden hebben een diaconale levenshouding maar zien dit niet als zodanig omdat de activiteiten buiten de kring van de kerk vallen. Dit vraagt om verder onderzoek.

² GKv: Gereformeerde Kerk vrijgemaakt; NGK: Nederlands Gereformeerde Kerk; CGK: Christelijke Gereformeerde Kerk, hierna genoemd CGK.

1.2 De opdrachtgever

De opdrachtgever van dit onderzoek is de deputaten diaconaat van de Christelijke Gereformeerde kerken (CGK). Het dienstenbureau ondersteunt de lokale kerken. Het dienstenbureau stelt commissies in. Deze commissies heten deputaten. Deputaten diaconaat helpen de diakenen bij hun taak in de gemeente. De visie van deputaten diaconaat is: *Kerken helpen kerken helpen...hun diaconale taak te vervullen* (Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerk, 2017).

1.3 Probleem- en doelstelling

1.3.1 Probleemstelling

In de aanleiding heb ik aangegeven dat er spanningen kunnen zijn in het diaconaat. Ik denk dat dit twee soorten spanning zijn. Enerzijds de spanning die er is tussen de leer en het leven, de motivatie en het zichtbare gedrag. Dit kan te maken hebben met tijd, discipline, gelegenheid of innerlijke overtuigingen. En anderzijds de spanning tussen dienen en getuigen, de spanning die er is om als christen andere mensen te helpen en de idee dat je dat niet kunt doen zonder de goede boodschap te verkondigen.

De CGKs hebben een traditie die sterk gevormd is vanuit de dogmatiek, de leer. Hierdoor is er minder aandacht voor de praktijk, het leven. Ik wil “minder aandacht” benadrukken, want er is zeker aandacht voor diaconaat. Er is een deputaten diaconaat en er zijn boeken geschreven over diaconaat in de kerkelijke gemeente vanuit de optiek in de Christelijke Gereformeerde Kerken. De vraag is echter of deze aandacht zich ook vertaalt in het dagelijkse handelen van de kerkleden. Het minder aandacht hebben voor diaconaal handelen geldt niet alleen voor de Christelijke Gereformeerde Kerken, maar voor kerken in het algemeen. In de literatuur is te lezen: “We may have been fairly good at orthodoxy, at faith, but we have been poor in respect of orthopraxis, of love. Van der Aalst reminds us that there have been countless councils on right believing; yet no council has ever been called to work out the implications of the greatest commandment – to love one another” (Bosch, 1991, p. 531). Het minder aandacht hebben voor de praktijk maakt dat het eigene van diaconaat niet meer gezien wordt. Namelijk dat het een onlosmakelijk deel van geloven is (Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerken, 2016). De vraag die DD zich stelt is hoe bovenstaande belemmeringen in het dagelijkse handelen aangepakt kunnen worden binnen de kerken. Diaconaat richt zich op de naaste dichtbij en ver weg. In dit onderzoek leg ik de nadruk op diaconaat dichtbij. Omdat het in dit onderzoek gaat over het zichtbare gedrag.

De hoofdvraag is:

Hoe kunnen de Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken de aangesloten kerken en hun kerkleden stimuleren om een diaconale levenshouding te ontwikkelen en daarbij rekening houden met de belemmeringen die de kerkleden hierin zelf ervaren?

1.3.2 Doelstelling

Met dit onderzoek wil ik graag een bijdrage leveren aan antwoorden die DD zoeken om een diaconale levenshouding te stimuleren binnen de kerken en bij de kerkleden.

Dit heb ik gedaan door een onderzoek te doen bij de vier Christelijk Gereformeerde Kerken in Apeldoorn. De vier kerken zijn verschillend en vormen voor een groot deel een goede afspiegeling van de ruim 180 Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. De Christelijke Gereformeerde

Kerken hebben geen centrale leiding, de kerkenraad is verantwoordelijk voor het bestuur van de kerk. De Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn hebben hun eigen context en signatuur.

1.3.2.1 Deelvragen

De deelvragen van mijn onderzoek zijn:

1. Wat is de theologische basis voor diaconaat en wat verstaat deputaten diaconaat onder een diaconale levenshouding?
2. Wat kunnen deputaten diaconaat leren van de diaconale praktijken van de Christelijk Gereformeerde kerken in Apeldoorn?
 - a. Wat is de visie op het diaconaat binnen de vier Christelijke Gereformeerde kerken in Apeldoorn?
 - b. Hoe krijgt het diaconaat gestalte binnen de vier Christelijke Gereformeerde kerken in Apeldoorn?
 - c. Welke handelingen worden ondernomen om een diaconale levenshouding te stimuleren in de gemeente?
 - d. Welke aspecten³ bevorderen de diaconale levenshouding van de kerkleden?
 - e. Welke aspecten belemmeren de diaconale levenshouding van de kerkleden?
 - f. Wat zijn de verschillen tussen de gemeenten in het diaconaat?
3. Welke adviezen hebben diaconale experts met betrekking tot het stimuleren van een diaconale levenshouding?
4. Welke conclusies kunnen getrokken worden en welke aanbevelingen kunnen Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken gegeven worden wat betreft het stimuleren van een diaconale levenshouding?

³ Onder de aspecten in deze en de volgende vraag valt ook de lokale omgeving van de kerk.

2 Literatuurstudie

2.1 Diaconaat

Een belangrijke term in dit onderzoek is diaconaat. Daarom is het goed om te kijken waar dit woord vandaan komt. Het woord diakonia is pas in de tijd van het NT opgekomen. Maar het fenomeen was niet nieuw, in het Oude Testament (OT) gebruikte men er andere woorden voor. Vindplaatsen van het “diaconale” in de Septuagint, LXX⁴ zijn er onder andere in Esther en Spreuken. De woorden slaan op mannen aan het hof die de koning ten dienste staan in het boek Esther. In het boek Spreuken is sprake van een dienaar, waarschijnlijk in huishoudelijke sfeer (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, pp. 31-32). Ook in andere Oud oosterse literatuur blijkt dat er sprake is van een diaken, in termen van een bemiddelaar (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, p. 33). Diakonia duidt onder meer op een uitvoeringspraktijk die is gebaseerd op relatie-opbouw met armen en behoeftigen. De gedachte dat de mens in nood recht op hulp heeft is fundamenteel voor het vroege jodendom (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, pp. 48-50). De ‘diaken’ heeft een wederkerige relatie met de mensen in nood. Die vindt in het vroege jodendom niet alleen onder de ‘eigen mensen’ maar ook bij de ‘anderen’ plaats (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, p. 72). In het Nieuwe Testament is diakonos tot een kernwoord geworden van de christelijke traditie. Zo zegt Jezus in Marcus: ‘De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend (‘gediakend’) te worden, maar te dienen (‘te diakenen’) en zijn leven te geven als losprijs voor velen.’ In de Grieks-Romeinse cultuur had diakonia een negatieve klank, je was slaaf, niet vrij. Bij Jezus is dit omgekeerd. De Here heeft ons gediend, Hij heeft ons bevrijd en ons aan Hem verbonden. Vanuit deze verbondenheid kunnen we dienstbaar zijn en het goede doen (Hoek & Marja Jager-Vreugdenhil, 2007, p. 24) De lage positie van bediende is omgebouwd tot een grondhouding: wie de dienaar (diaken) Jezus volgt, is er een die dient. Er is vanuit de literatuur geen eenduidige definitie voor diaconaat. Wel zijn er enkele sleutelbegrippen. Een van de belangrijkste woorden is liefde. Gods liefde is de bron voor zijn omzien naar de gebroken wereld. En God roept zijn volk en gemeente telkens weer op om de mensen die dat bijzonder nodig hebben liefde te bewijzen. Liefde is dan geen vaag gevoel, maar een ‘diep besef van verantwoordelijkheid, een zich geroepen weten tot steun en hulp aan de ander, zich uitend in een liefdevolle dienst door woord en daad tot welzijn en levensontplooiing (Hoek & Marja Jager-Vreugdenhil, 2007, p. 23). Uit de liefde vloeit de barmhartigheid voort. Als dat er niet is, is alle werk van barmhartigheid formeel, doods en kil. Naast barmhartigheid geldt ook gerechtigheid als een diaconaal sleutelbegrip. God is trouw aan zijn woord: Hij komt op voor wie onrecht lijdt en Hij straft wie onrecht doet. Hij verschaft de verdrukten recht (Ps. 146:6-7). Voor de mens betekent gerechtigheid doen dat hij de geboden van God onderhoudt. En overeenkomstig het gebod is dat ‘de mens in nood bijstaan en uitredder’.

Ik wil graag enkele gebruikte definities van diaconaat uit de literatuur noemen.

Het diaconale handboek *Barmhartigheid en Gerechtigheid* geeft de volgende definitie (Crijns H. , 2004, p. 13): ‘het handelen vanuit kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkomen, opheffen, verminderen dan wel mee-uthouden van met name sociaal-maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen, en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.

De werkdefinitie van diaconaat volgens A. Roor: (Roor, *De leerzijde van diaconaat*, 2010, p. 66)

Diaconaat is spreken en handelen vanuit christelijke inspiratie in de context van de kerk, politiek en samenleving in het belang van en interactie met medemensen met fysieke, materiële en/of sociaal

⁴ Septuagint is de Griekse naam voor de Hebreeuwse Bijbel die gebruikt werd door de Joden.

maatschappelijke noden. In deze omschrijving gaat het niet alleen om de noden, maar ook om de belangen. Het gaat bij dat laatste om het spreken in het belang van de ander, bij instanties en overheden. Maar ook bij God in de vorm van voorbede. DD omschrijven in haar beleidsplan de volgende werkformule:

Diaconaat is in opdracht en met volmacht van Christus Hem navolgen in het liefdevol en van harte op elkaar betrokken zijn en zo elkaar wederzijds helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht opkomen. Dit geldt zowel dichtbij als ver weg, in het bijzonder t.a.v. hen die geen helper hebben, opdat het koningschap van God daadwerkelijk gestalte krijgt door het leven van gemeenteleden afzonderlijk en als gemeente samen, zowel in de kerk als in de samenleving.

In alle drie de definities vind ik het waardevol dat het voor elkaars recht opkomen vermeld is. Voor dit onderzoek wil ik de definitie van DD gebruiken om de volgende redenen: Het fundamentele Bijbelse woord liefde komt terug in de definitie. Ook worden de fundamentele termen barmhartigheid en gerechtigheid uitgewerkt in de definitie. De nadruk in de werkformule van DD ligt op zowel opdracht als volmacht. Hieruit volgt ook de motivatie voor het diaconaal handelen. Christus navolgen is basis en bron van dienen. Het doel van diaconaat is weergegeven. Uiteindelijk draait het om het koningschap van God. Zijn koningschap moet zichtbaar worden in de kerk en in de samenleving.

DD schrijven verder: Samengevat heeft de kerk als doel in kerk en samenleving:

- Te leven volgens Gods Woord
- Te delen van wat zij heeft ontvangen
- Te helpen waar geen helper is
- Te getuigen van gerechtigheid van God waar onrecht geschiedt.

De gemeente weet dat ze gedragen is door Gods liefde en geroepen is om onder leiding van de Heilige Geest werken van barmhartigheid (bewogenheid met het lot van de naaste, de ander) en gerechtigheid (eerlijkheid, trouw, bijstand en deugd) te doen. Deze Bijbelse liefdedienst is het hart van diaconaat. Dat stempelt als het goed is ook de uitstraling van de gemeente in de lokale omgeving en de (wereld)wijde samenleving. De presentie van de kerk is zo een diaconale presentie: vanuit de christelijke roeping dienstbaar zijn binnen het perspectief van Gods reddende liefde in Christus. Wij moeten ons licht laten schijnen zodat zij uw werken zien en de Vader verheerlijken (Mat. 5:16). De mensen, dat zijn onze naasten, inclusief buurtgenoten, vreemdelingen en verre naasten (Gal. 6:10) (Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerken, 2016, pp. 12-14).

In de definitie van DD staat “dichtbij en ver weg”. In dit onderzoek wil ik me richten op diaconaat dichtbij, zoals aangegeven in de probleemstelling.

Diaconaat, kerk en samenleving

Kerken verrichten diaconaal werk in de context van de samenleving. Na de Tweede Wereldoorlog is onder invloed van de Britten het idee van een verzorgingsstaat steeds verder uitgewerkt. Dit begon in 1947 met de ‘Noodwet Ouderdomsvoorziening’. De Algemene Bijstandswet in 1965 wordt door velen als sluitstuk gezien van de sociale zekerheid. Op dat moment vroegen de kerken zich af wat hun rol kon zijn nu de verzorgingsstaat van de overheid de charitas (liefdadigheid) van de kerk verdreef (Beekers W. , 2011). Kerken vonden dat de verzorgingsstaat de christelijke liefdadigheid in de weg stond. Het gevolg in de jaren daarna is dat de kerken de verantwoordelijkheid bij de overheid neerleggen; de kerk heeft zich teruggetrokken. In 2007 keert het tij, de Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning - wordt ingevoerd. De verzorgingsstaat loopt ten einde en het is het begin van de

participatiesamenleving. De overheid roept de burgers op om mee te doen en verantwoordelijkheid te dragen. De overheid vraagt van kerken deel te nemen in overleggen met betrekking tot maatschappelijke ondersteuning op lokaal en landelijk overheidsniveau. De afbouw van de verzorgingsstaat maakt dat de kerken zich opnieuw oriënteren op een rol in de samenleving, een rol die zij in de vorige eeuw juist aan de overheid hadden overgelaten. De paradoxale ontwikkeling doet zich voor dat er op het terrein van zorg en welzijn meer van kerken verwacht wordt, terwijl hun positie in de samenleving meer marginaal wordt (Noordergraaf, 2016).

Ook in de kerken is een ontwikkeling gaande. In de Westerse kerken was lange tijd meer aandacht voor de geestelijke verlossing van de mensen door bekering dan dat er aandacht was voor sociale gerechtigheid. De aandacht voor sociale gerechtigheid heeft in de kerken wereldwijd een ook ontwikkeling doorgemaakt. Lange tijd was de idee dat de protestantse kerk het beginpunt van missie was. Tijdens de International Missionary Council Meeting in Willingen in 1952 werd erkend dat missie en kerk beiden deel uitmaken van Gods missie – Missio Dei. Het begrip Missio Dei werd geleidelijk verder opgerekt. Er werd bijvoorbeeld gezegd dat de wereld de agenda van de kerk moet bepalen en niet andersom. Deze verandering in denken leidde ook tot een verandering in de rol van de kerk in de samenleving. De kerk was immers niet langer het doel van missie. In 1968 in een vergadering in Uppsala van de World Council of Churches, waar 348 protestantse kerkgenootschappen lid van zijn, werd de visie op missie gezien als een overkoepelende vorm waarop mensen met God samenwerkten ten behoeve van deze wereld. Hiermee werd het onderscheid tussen kerk en wereld helemaal losgelaten. In de jaren '70 werd deze visie bekritiseerd door theologen: de kerk kan niet betrokken zijn op de wereld zonder samen te komen en God te aanbidden. Door gebed en aanbidding blijft de kerk geworteld in de bron van haar leven; en door dienstbaarheid, missie en getuigenis is ze betrokken op de wereld om haar heen. In 1974 kwamen tijdens het Lausanne congres zo'n 2300 kerkelijke leiders uit meer dan 150 landen bij elkaar. Tijdens dit congres werd uitgesproken dat christenen een verantwoordelijkheid hebben om het evangelie te brengen, maar ook een sociale verantwoordelijkheid hebben. In dit rapport lijken evangelisatie en het zoeken naar gerechtigheid nog los van elkaar te staan. In 1982 bracht de Wereldraad voor Kerken een document uit: Mission and Evangelism. Hierin staat het volgende: "There is no evangelism without solidarity; there is no solidarity that does not involve sharing the knowledge of the kingdom which is God's promise to the poor of the earth" (Schimmel, 2015, pp. 9-15). Het hebben van een sociale verantwoordelijkheid zoals door de kerken aangegeven en een terugtrekkende overheid maken dat de kerk opnieuw zijn diaconale plek moet kiezen in de samenleving.

De gedachte onder christenen dat Jezus' komst naar de aarde niet alleen om de vergeving van onze zonden draait, maar ook gerechtigheid en vreugde in deze wereld brengt vindt meer en meer ingang in de kerken. Dit komt onder andere door de boeken van N.T. Wright (Hoogenboom, 2017). In de kerken zien we dit terugkomen, een groep idealisten die zich zichzelf wil ontplooien en stelling neemt tegen sociaal onrecht. Dit is het geval in de achterban van de PKN. Mijn indruk is dat deze groep zich ook steeds meer manifesteert in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Dat geeft kerken een Janusgezicht: Aan de ene kant is er de groep die vooral hecht aan rust en stabiliteit, aan de andere kant is er de groep die uit is op maatschappelijke transformatie. Deze spanning zien we terugkomen in het diaconale denken en handelen binnen de kerken. (Crijns H. e., Diaconie in Beweging, 2011, p. 234).

Wat ook meespeelt is dat in ons land veel kerken losgezongen zijn van hun omgeving. Het merendeel van de kerken doet weinig voor hun buurt. De kerken besteden het werk uit aan christelijke organisaties. De christelijke organisaties hebben de handen en voeten van de kerk afgehakt. Het

resultaat is een kerk die kreupel is. Ook hierin is een ontwikkeling gaande. Neem bijvoorbeeld de vele nieuwe missionaire-diaconale initiatieven en kerkplantingen in Nederland. Ook in de CGK zijn er verschillende van deze initiatieven. Er wordt bij deze initiatieven vaak nadrukkelijk ingespeeld op de behoefte in een wijk. (Visser, *De spelende kerk*, 2016, pp. 35-39).

2.2 Een diaconale levenshouding

In deze paragraaf wordt een terugblik gegeven op de diaconale praktijk en een definitie gegeven voor een diaconale levenshouding.

De charitatieve praktijk heeft een onafscheidelijke plaats in het hart van het geloof van joden – en van christenen. Wat altijd weer de kop opsteekt is de vermeende tegenstelling tussen leer of verkondiging en daden (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, p. 72). Woorden en daden kunnen niet tegen elkaar uitgespeeld worden volgens klassieke Rabbijnse teksten. De vroeg-joodse geloofsgemeenschap heeft de taak om goede werken te doen. De zorg voor elkaar kan onmogelijk uitgespeeld worden tegen het belang van het leren en de plicht tot lofprijzing. Lofprijzing vindt plaats in het doen van barmhartigheid en gerechtigheid. Dit ‘doen’ heeft dan ook een onvervreembare plaats in het centrum van het geloof (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, p. 75). Zowel het Nieuwe Testament als vroegchristelijke schrijvers roepen geregeld op om de werken van barmhartigheid niet te vergeten. Dit lijkt erop te wijzen dat het steeds nodig was om christenen extra aan dit aspect van hun geloofsleven te herinneren. (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, p. 76). De groei van het vroege christendom is grotendeels te verklaren vanuit een unieke verkondiging. De kracht van de nieuwe Joodse godsdienst lag mogelijk meer op het terrein van het leven (orthopraxi) dan op het terrein van de juiste leer (orthodoxie). De christenen toonden een andere levensweg. In de heidense wereld die werd gedragen door een klassenmoraal was de christelijke moraal van gelijkheid ongekend. Ook de werken van barmhartigheid uit Mat. 25:35-40 waren onbegrijpelijk voor de heidenen (denk aan pestepidemieën en christenen die daarvoor hun leven op het spel zetten om zieken te verzorgen). De Vroege Kerk kende geen onderscheid tussen leer en leven, beide gingen in elkaar op. Zonder een concreet politiek programma veranderden christenen de samenleving van onderop. De latere verbintenis tussen kerk en staat in de vierde eeuw zullen er helaas voor zorgen dat veel van deze frisheid verloren gaat (Nullens, 2006, pp. 34-36).

De Reformatie heeft nadruk op genade en geloof alleen gelegd. Hierdoor kwamen de werken in verdrinking. Toch hebben de Reformatoren ook aandacht gehad voor het dagelijks handelen. Calvijn, - een van de Reformatoren- bijvoorbeeld zag vluchtelingen als naasten die men niet aan hun lot mocht overlaten (Greef & Campen, 2009, p. 269). Sola Scriptura (alleen de Schrift) was een van de uitgangspunten van de Reformatie. In de Westerse kerken heeft lange tijd meer nadruk gelegen op het woord dan op de daad. Dit komt door een overwaardering van het woord. Er was meer aandacht voor de geestelijke verlossing van de mensen door bekering dan dat er aandacht was voor sociale gerechtigheid. Mogelijke andere oorzaken voor het minder aandacht hebben voor diaconaal handelen kan dualisme zijn. Met dualisme wordt hier bedoeld dat het geestelijke tegenover het materiële staat. Het geestelijke wordt binnen de kerken hoger aangeslagen dan het materiële. Het ambt van ouderling is daarmee meer in tel dan het ambt van diaken. Ook diakenen hebben soms meer oog voor de leer dan voor het leven, getuige een uitspraak van een Rotterdams diaken: ‘Niet de verdruchte broeder, maar de verdruchte waarheid moet ons het meest aan het hart liggen’ (Crijns H. e., *Diaconie in Beweging*, 2011, p. 231).

De valse tegenstelling tussen de alledaagse werkelijkheid aan de ene kant en een eigen domein van spiritualiteit aan de andere kant kan een basis leggen voor de gedachte dat ook christelijk geloof en

diaconie niets met elkaar van doen hebben of dat diaconie voortkomt uit geloof, als een soort product daarvan (Crijns H. e., Diaconie in Beweging, 2011, p. 74).

Op de website van de protestantse kerk staat dat de scheiding van geest en materie tegenwoordig grotendeels achterhaald is, maar de vraag is of de scheiding van prediking, pastoraat en diaconaat daarmee ook van de baan is? Misschien heeft dit iets te maken dat de predikanten op enige afstand staan van het diaconaat. Het diaconaat oriënteert zich sterk op het leven van Jezus. Predikanten leren juist om vanuit de verzoening – waarin het leven van Jezus grotendeels onderbelicht is gebleven – na te denken over diaconaat. Terwijl Jezus' leven bedoeld is om een nieuwe eschatologische gemeenschap voor te leven waarin barmhartigheid en gerechtigheid de verhoudingen domineren⁵.

Diaconale levenshouding, een definitie

Een diaconale levenshouding heb ik als volgt gedefinieerd:

Een diaconale levenshouding is een vaste gerichtheid op het navolgen van Christus in het liefdevol en van harte op elkaar betrokken zijn en zo elkaar wederzijds te helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht opkomen. Dit geldt zowel dichtbij als ver weg, in het bijzonder ten aanzien van hen die geen helper hebben opdat het koningschap van God daadwerkelijk gestalte krijgt door het leven van gemeenteleden zowel in kerk als in samenleving.

De redenering voor deze definitie is hierna beschreven. De aanleiding van dit onderzoek is de spanning die kerkleden ervaren in het wel willen maar niet doen. Een mogelijke oorzaak kan ethische keuzes zijn. Ethiek handelt over keuzes die we maken, maar vooral over datgene wat aan onze specifieke keuze vooraf gaat, zoals levenswaarden en opvattingen over goed en kwaad (Nullens, 2006, p. 19). Ethiek gaat over wie we zijn, ons karakter, onze idealen, kortom het leven in zijn volle breedte (Nullens, 2006, p. 22). In de christelijke ethiek gaat het om het samengaan van bezinning en beslissing, zijn en doen. De christen ziet zichzelf als een moreel wezen, geschapen naar Gods beeld, met als grote doel om Gods goedheid te weerspiegelen. Juist de christen vindt dat we aan een rechtvaardige samenleving moeten werken en dit betekent onder meer het helpen van de armen, de zwakken en de verdrukten. Juist de christen neemt de existentiële keuzes heel ernstig, omdat er een partij bij komt, namelijk God. Een volgeling van Christus bouwt op twee zuilen: dat wat geloofd moet worden, de credenda, en dat wat gedaan moet worden, de agenda, ook wel geloofsinhoud en geloofshandelen (Nullens, 2006, p. 33). Dit kunnen volgens mij de leer en het leven genoemd worden. De spanning tussen de motivatie en het zichtbare gedrag. Het nadenken over de geloofsinhoud en het geloofshandelen heeft te maken met levenshouding. De ideale levenshouding voor de gelovige is die waar de geloofsinhoud en het geloofshandelen met elkaar in overeenstemming zijn.

De christelijke ethiek heeft zich vaak beperkt tot de gebodenethiek. Er zijn echter meer facetten, want ethiek gaat ook om de beleving van waarden, het gehoorzamen van principes, het ontwikkelen van persoonlijkheid en het overwegen van gevolgen. (Nullens, 2006, p. 86).

Voor dit onderzoek wil ik graag kort naar de deugdedethiek kijken. Een deel van het onderzoek gaat over het handelen, het doen. In de deugdedethiek staat de handelende mens centraal⁶. Een deugd kan een positieve eigenschap zijn waar iemand over beschikt. Het kan ook duiden op een ethisch goede

⁵ <https://www.protestantsekerk.nl/actueel/nieuws/diaconaat-predikant> geraadpleegd op 24 juli 2017

⁶ <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/filosofie/74968-wat-is-deugdenethiek.html> geraadpleegd op 24 juli 2017

manier van handelen⁷. Het gaat in dit onderzoek om de goede manier van handelen. De deugd is een dispositie, levenshouding die men zich eigen maakt door gewenning. Als we steeds de juiste keuzes maken, wordt dat een stuk van onszelf. De deugd is dus niet een eenmalige goede daad, maar een vaste gesteldheid of een vast karakter. De deugd is ook meer dan aangeleerd gedrag, het is een levenshouding waarbij men zich door een rationeel beginsel laat leiden. (Nullens, 2006, p. 147). Thomas van Aquino benadrukt ook het belang van onze inspanningen. De deugd is een gewoonte, een duurzame geneigdheid of levenshouding die ontstaat door vele oefeningen. De levenshouding zal steeds minder energie van ons vragen.

In het voorgaande is levenshouding omschreven als een vaste gesteldheid of een duurzame geneigdheid. Het woord gesteldheid wordt ook wel omschreven als houding, of een toestand waarin iemand zich bevindt. (Encyclo.nl, 2017). De gesteldheid lijkt een statisch begrip, een toestand waar je wel of niet uitkomt. Het woord geneigdheid heeft meer de definitie van aanleg en klinkt minder statisch. Maar aanleg en neiging vind ik klinken als iets waar je geen invloed op uit hoeft te oefenen. Deze woorden kunnen goed vervangen worden door een gerichtheid. Een gerichtheid gaat uit van een oriëntatie (Encyclo.nl, 2017). Je richt je ergens op. De definitie van een levenshouding wordt: Een levenshouding is een vaste gerichtheid op basis van een weloverwogen keuze. In de diaconale levenshouding is de weloverwogen keuze om Christus na te volgen, zoals opgenomen in de definitie van diaconaat.

2.3 Belemmeringen

Een belangrijke uitkomst van het onderzoek Help! (Slendebroek-Meints, 2014) is dat kerkleden gemotiveerd zijn om diaconaal te handelen, maar zich belemmerd voelen. In de aanleiding van het onderzoek noem ik dit spanningen. In dit deel is beschreven wat voor dit onderzoek onder belemmeringen wordt verstaan. Een belemmering is een factor of een gebeurtenis die een handeling bijna onmogelijk maakt⁸. Een factor is een omstandigheid of element dat bepalend is. Voor de definitie van belemmeringen wil ik het woord omstandigheid gebruiken. In het onderzoek uit 2014 blijkt dat tijd en gelegenheid belemmeringen vormen voor het diaconaat (Slendebroek-Meints, 2014, p. 10). Tijd en gelegenheid interpreteer ik als een omstandigheid.

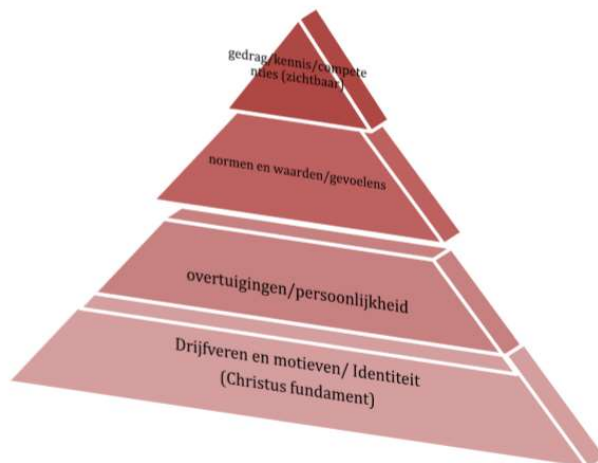
Naast tijd en gelegenheid kunnen er ook op een ander niveau belemmeringen zijn. Dit zijn belemmeringen die met overtuigingen te maken hebben. Overtuigingen zijn factoren die dieper gaan dan de praktische factoren van tijd en gelegenheid. Op het moment dat mensen weten wat ze belangrijk vinden, zien ze ook per direct allerlei belemmeringen om deze inzichten daadwerkelijk te vertalen naar actie (Tiggelaar, Dromen, durven, doen, 2010, p. 54). Vaak blijven mensen hangen in belemmerende overtuigingen. Overtuigingen kun je beschouwen als gewoontegedachten. Het zijn die dingen die we in de regel geloven rondom een bepaald onderwerp. Het zijn de eerste woorden, beelden en andere gedachten die in je hoofd volautomatisch naar voren komen, als je met iets wordt geconfronteerd: met een voornemen, met een wens, een ander persoon enz. (Tiggelaar, Dromen, durven, doen, 2010, p. 54). Het is belangrijk om belemmeringen boven tafel te krijgen omdat als deze niet 'opgelost' worden mensen niet komen tot een verandering in hun gedrag. Iets wat de kerkleden wel graag willen volgens het onderzoek Help! omdat de motivatie groot is.

Twee CHE studenten hebben een werkboek voor DD ontwikkeld 'Hart voor de ander'. In dit werkboek is ook aandacht voor belemmeringen. Het werkboek gaat uit van de ijsbergtheorie gebaseerd op een artikel van Integrad Organisatieadviseurs. Alleen het gedrag, kennis en de

⁷ (Infonu.nl, 2017) geraadpleegd op 24 juli 2017

⁸ <https://nl.wiktionary.org/wiki/belemmeren> geraadpleegd op 24 juli 2017

competenties zijn zichtbaar, het topje van de ijsberg, terwijl het gedrag voortkomt uit meer elementen. Zie onderstaand plaatje.

Figuur 3.4.1

In het blok overtuigingen/ persoonlijkheid zitten de gewoontegedachten. Als je hier een gedachte over jezelf of anderen hebt die niet positief staat ten opzichte van diaconaal handelen, zal het erg moeilijk zijn om dat diaconaal gedrag te vertonen. Hierbij is het belangrijk om je af te vragen wat het maakt om een overtuiging te hebben. Overtuigingen werken door naar het gedrag dat je laat zien. (Lijzenga-van der Bij, 2012, pp. 17-20). Naast de omstandigheden of gebeurtenissen neem ik overtuigingen op in de definitie. Ik kom tot de volgende definitie:

Belemmeringen zijn omstandigheden, overtuigingen of gebeurtenissen die mensen verhinderen om een handeling uit te voeren.

In dit onderzoek richt ik me vooral op de omstandigheden en overtuigingen die mensen verhinderen om diaconaal te handelen.

2.4 Het stimuleren van een diaconale levenshouding

De hoofdvraag gaat over het stimuleren van een diaconale levenshouding. Stimuleren impliceert dat er geleerd moet worden. Leren is op te vatten als een proces dat uiteindelijk leidt tot gedragsverandering. In dit hoofdstuk worden enkele modellen beschreven.

De leercyclus van Kolb

Psycholoog Kolb heeft de volgende leercyclus: door te doen, ervaart men zaken. Bezinnen is het reflecteren op deze ervaring. Denken is het via analysering en conceptualisering proberen de ervaring te begrijpen. Op grond daarvan maakt men keuzes waardoor de cyclus zich herhaalt. Kolb noemt het probleemgericht leren, omdat problemen zowel aanleiding zijn tot als voertuig voor het leren. Onbewuste handelingsprocessen worden door de koppeling met denken en beslissen opgetild naar het niveau van bewust leren. Kolb ontdekte dat mensen geneigd zijn vooral die leerstijl te gebruiken en te ontwikkelen waar ze toch al 'sterk in zijn'. Hij pleitte er voor dat mensen ook aandacht zouden besteden aan manieren van leren waarin ze minder goed zijn. De leercyclus kan dan meer volledig en evenwichtig doorlopen worden, waarbij elke fase de aandacht krijgt die ze verdient (Hertog G. , 2009, p. 258). Er is sprake van duurzaam leren als de hele cyclus doorlopen is⁹.

⁹ <https://www.thesis.nl/testen/kolb/> geraadpleegd op 31 juli 2017

Leren in de gemeente

Het leren dat gericht is op handelen geldt ook voor de gemeente. In de kerk vinden het denk- en doe-proces vaak gescheiden plaats. Er wordt een blauwdruk gemaakt van het gewenste model en iedereen moet daarnaar handelen. Dit is een belerende gemeente. Juist aan het gedragsveranderingsproces wordt geen of minder aandacht besteed. De impliciete opvatting is dat dit vanzelf zal gebeuren (het gedrag volgt de keuze). Hierdoor ontstaat in de kerk soms het verschil tussen wat we zeggen en wat we doen (diaconaat!). Dat wat gedaan moet worden stellen we uit of we praten over de problemen. De praatmethode vormt een belemmering om tot diaconaat te komen.

In tegenstelling tot een belerende gemeente leert een lerende gemeente probleemgericht. Daarbij gaat het om twee aspecten: hulp bieden aan de leden van de gemeente persoonlijk en het vergroten van het probleemoplossend vermogen van de gemeente als geheel. De lerende gemeente integreert de zorg voor de zaak en de zorg voor de mens. Dit doet zij door de kern van gemeentezijn vragenderwijs aan de orde te stellen. Dit noemen we met Kolb, ervaren leren. Niet als persoon, maar ook als organisatie. Het leidt tot ontwikkeling, in dergelijke gemeente zien we problemen als signalen voor mogelijke veranderingen, leerprocessen dus. Het leren vindt werkenderwijs plaats. Deze wijze van leren is diaconaal van karakter, namelijk dienend en niet heersend. Als diaconaat een centrale plek heeft in de identiteit van de gemeente, helpt dit model om diaconaler te worden. (Hertog d. G., 2009, pp. 257-259).

Waarderende gemeente-opbouw

De theorie van J. Hendriks is niet zozeer een model over leren, maar een praktische theorie voor gemeente-opbouw of voor de opbouw van een onderdeel van de gemeente. Gemeente-opbouw of een onderdeel daarvan helpt de gemeente en haar kerkleden te ontwikkelen¹⁰. Dit kan dus ook op het gebied van diaconaat. Gemeente-opbouw gaat over processen die leiden tot vernieuwing. Voor vernieuwing is een droom nodig en daarbij gaat het om drie zaken: een visie (waar willen we naar toe?), een weg (hoe pakken we dat aan?) en vertrouwen. Het vertrouwen dat de inspanningen zinvol zijn. De theorie wordt aangeduid als Appreciative Inquiry. Ik noem het in het Nederlands waarderend opbouwen en zal deze term blijven gebruiken. Er zijn twee wegen om tot verandering en verbetering te komen: het oplossen van problemen en het waarderend opbouwen. Beide zijn waardevol, maar als het om vernieuwing gaat, lijkt de weg van waarderend opbouwen het meest veelbelovend. Deze methode lijkt naadloos aan te sluiten bij Bijbels-theologische uitgangspunten zoals de hoogschatting van mensen, het ruimte maken om mensen hun talenten te laten gebruiken, de nadruk op gesprek en de notie dat de leiding vooral een dienend karakter heeft. Waarderend opbouwen kiest voor een positieve benadering omdat zij ervan overtuigd is dat het waardevol en effectief is het goede in mensen en organisaties naar voren te halen en te versterken. Het onderlinge gesprek is het belangrijkste middel om tot vernieuwing te komen. De gemeenschappelijke denkkracht en verbeelding van mensen in kerken zijn de belangrijkste bronnen om succesvol te veranderen en die worden ten volle benut. In deze theorie wordt met de weg begonnen, omdat een visie ook ontwikkeld moet worden. Er zijn vijf stappen op de weg en die worden aangeduid met de vijf D's:

- I. Definition: op zoek naar en het vaststellen van een positief kernthema;

¹⁰ In (Hertog d. G., 2009, p. 259 e.v.) wordt ook gesproken over visie op diaconale gemeente-opbouw. Ik heb ervoor gekozen om de methode van Hendriks op te nemen omdat dit een praktische methode is en rekening houdt met de lokale context.

- II. Discovery: waarderen en vertellen wat er is. De kerntaak in deze fase is verhalen naar boven halen over goede ervaringen van mensen binnen en buiten de gemeente met het thema;
- III. Dream: Centraal staat het verbeelden van een gewenste en haalbare toekomst voor de gemeenschap of groep. Deze fase is gebaseerd op de vorige fase en volgt uit een analyse van de ervaringen. Daarmee heeft zij een hoog realiteitsgehalte en is haalbaar;
- IV. Design: Ontwerpen wat nodig is. Welke veranderingen zijn gewenst om de droom waar te maken?
- V. Destiny: het is tijd om zich te gaan gedragen in overeenstemming met de voorgaande fasen. Waar kun je je voor inzetten? Deze laatste stap vormt ook het begin van een nieuwe cyclus. Hierdoor ontstaat er een sfeer van continue verbetering (Hendriks J. , 2011, pp. 32-41).

Voor vernieuwing is visie noodzakelijk. Zonder visie is een gemeente als een schip dat geen haven heeft. Een visie heeft drie functies:

1. Ze geeft richting, geeft aan waar het deze gemeenschap om gaat en maakt dus ook duidelijk wat weggesnoeid kan worden;
2. Ze daagt uit, want ze vraagt om verwezenlijking;
3. Ze brengt eenheid en samenhang.

Een visie van een kerk mag pas visie heten als zij betrokken is op de buurt en de samenleving, als zij blijkt geeft van respect voor mensen en als zij de kern van het gemeente-zijn weerspiegelt. Voor het ontwikkelen van visie is kennis van de buurt en de samenleving dus noodzakelijk. Om die kennis te verwerven zijn er twee wegen: (1) participatie in de buurt: gastvrijheid begint met zelf gast te worden. Neem deel aan de wijk en ervaar hoe het eraan toegaat; (2). Studie van literatuur, dit is vooral nodig om de beeldvorming niet te laten bepalen door algemene begrippen. Het is belangrijk om de lokale context van de kerk te onderzoeken en te kunnen duiden (Hendriks J. , 2011, pp. 44-49). De neiging binnen kerken is vaak eerst te gaan praten over visie. Dit kan daadwerkelijke actie in de weg staan. In de praktijk leert men. En deze praktijk kan goed gebruikt worden voor het ontwikkelen van visie.

Gedragsverandering door doen

Veel mensen denken dat ze eerst iets willen en daarna iets doen. Door vaak het gedrag te herhalen ontstaat er een gewoonte. Uit het onderzoek Help! blijkt dat de motivatie bij kerkleden groot is, maar het doen is minder groot (Slendebroek-Meints, 2014, p. 55). Willen betekent nog niet dat je het automatisch doet. Psychologisch onderzoek¹¹ laat zien dat het ook andersom kan gaan. Als we nieuw gedrag uit proberen en het leidt tot plezierige directe resultaten dan kan zich daarna de bewuste intentie vormen om dat gedrag te herhalen (Tiggelaar, Dromen, Durven, Doen, 2010, p. 27). De plezierige directe resultaten vormen een beloning voor het gedrag. Dit is de reden dat mensen vaak zeggen dat belonen het effectiefste middel is als je gedrag wilt veranderen.

¹¹ Onder andere Skinner en Watson, zie: <https://www.wrr.nl/publicaties/verkenningen/2009/11/26/de-menselijke-beslisser---22> p. 68 geraadpleegd op 31 juli 2017

Diaconaal leren

Diaconaal leren is ervaringsleren; mensen leren uit ervaringen. Ervaringsleren wordt gebruikt om gedrag te begeleiden en ontwikkelingsprocessen bij groepen in gang te zetten. Met name door ervaren kom je tot nieuwe inzichten. Ervaringsleren gaat er vanuit dat leren en gedragsverandering het resultaat zijn van directe ervaringen¹².

In diaconale visies van verschillende kerkelijke stromingen blijkt diaconaal leren een plek te hebben, hieronder volgen een aantal inzichten:

- Diaconaal handelen begint bij het leren waarnemen en zien staan van de ander als een volwaardig mens, wie de ander werkelijk ziet staan zal zich betrokken voelen op de ander.
- Het overwinnen van weerstanden en vooroordelen is een langzaam en moeizaam proces.
- Voor het ontwikkelen van een diaconale mentaliteit is het belangrijk dat christenen grenzen durven te overschrijden en de mens in nood leren zien vanuit de optiek van de armen. Men laat moeilijke vragen door en men is bereid zich te interrumpen in de eigen gang van zaken door het appél dat noodlijdenden tot ons doen.
- Het opdoen, verwerken en in de eigen geloofsgemeenschap delen van diaconale ervaringen kan het geloof van de gemeente en haar leden veranderen. Er ontstaat zoiets als diaconale spiritualiteit die niet denkt vanuit de kerkelijke belangen maar vanuit mensen die lijden onder gemis.

Voormalig diaconaal consulent van DD H.H. van Well heeft het volgende geschreven over diaconaal leren: 'Diaconaal leren wil zeggen dat we groeien in solidariteit met en dienst aan de naaste in nood en de samenleving. Dat is een zaak van hoofd, hart en handelen (verstand, gevoel en wil).' Het ambt van diaken is bedoeld om voorwaarden te scheppen waardoor kerkleden betrokken kunnen raken bij deze leerprocessen. Dit komt tot uiting in het toerusten en stimuleren van kerkleden door de diakenen. Het is een gezamenlijk en wederkerig leerproces waarin denken en doen een eenheid vormen. Er wordt geleerd aan de hand van problemen die zich voordoen en van de manier om daarmee om te gaan (Roor, De leerzijde van diaconaat, 2010, pp. 12-15).

De definitie die Roor gebruikt voor diaconaal leren is zorgvuldig leren luisteren naar een medemens in zijn kracht en zijn gemis en naar het appel dat God daarin doet, om al luisterend, ontvankelijk voor wat God in de ander wederkerig wil schenken, te leren spreken en handelen in het belang van die ander, in interactie met de eigen geloofsgemeenschap, opdat deze meer en meer verandert in een solidaire diaconale gemeenschap die de liefde van Christus uitstraalt in de wereld.

Uitwerking van enkele begrippen:

- Luisteren staat centraal, alleen zo kan de mens afgestemd zijn en blijven op het appél dat God in de ander op hem doet in het belang van de ander.
- Het is leren aanvaarden dat dit een pijnlijk leerproces kan zijn, omdat groeien in dienstbetoon alles te maken heeft met confrontaties aangaan met het lijden, het kwaad en mijzelf, met vooroordelen afleggen en anders leren denken en handelen in navolging van Christus.
- Diaconaal leren betekent er bewust voor kiezen in interactie met de eigen geloofsgemeenschap zodat deze meer en meer verandert in een solidaire en diaconale

¹² <http://www.ervaringsleren-nederland.nl/#section-methodiek-ervaringsleren> geraadpleegd op 31 juli 2017

gemeenschap die in daden van barmhartigheid en gerechtigheid de liefde van Christus uitstraalt in de wereld. (Roor, De leerzijde van diaconaat, 2010, p. 68)

Wanneer diaconale leerervaringen worden gedeeld, kunnen ze betekenisvol worden voor kerken die ernaar verlangen om present te zijn in hun omgeving. Het delen van diaconale leerervaringen helpen kerkleden te ontdekken hoe je op een geloofwaardige manier het evangelie kunt delen in woorden en daden met mensen die op afstand staan van God en Zijn gemeente. Hoe bewuster kerkleden met hun ervaringen omgaan, hoe meer ze leren. Dit wordt verder versterkt als ze hun ervaringen delen in een veilige groep en hierop bevraagd worden door anderen. Nieuwe vragen worden losgemaakt; nieuwe inzichten worden opgedaan en nieuwe perspectieven op het alledaagse leven openen zich. Het is belangrijk dat er een echte ontmoeting tot stand komt. Mensen leren uit hun diaconale betrokkenheid als ze zich openstellen voor een werkelijke ontmoeting met de ander, bewust reflecteren op hun diaconale praktijkervaringen en in de spiegel durven kijken. Wat kan ik of wat kunnen wij hieruit leren over onszelf, de ander, de samenleving, de kerk, ons geloof? Uit het onderzoek van Roor blijkt dat kerkleden dingen leren als leren luisteren, het bewaken van je grenzen of het bijstellen van vooroordelen. Ook leerden mensen over God, hun eigen geloof en over hoe er tegen hun kerk aangekeken werd. Dit is een schat aan leerervaringen in de gemeente. Driekwart van de leerervaringen waren gericht op de eigen persoon. Een kwart was gericht op lessen voor de kerk. Uit het onderzoek van Roor blijkt dat 1 op de 5 mensen hun leerervaringen daadwerkelijk delen met anderen in de gemeente. Dit gebeurt dan vooral in kleine veilige groepen en informele onderlinge contacten. Niet iedereen is in staat om ervaringen te delen. Uit Roors onderzoek kwam naar voren dat er vier typen delers zijn (zie bijlage 8.1). Kerken die bereid zijn om diaconale leerervaringen te laten delen met de gemeente helpen de gemeente in een doorgaand missionair- en diaconaal leerproces. Zij verzilveren het diaconale leergeld dat verscholen ligt in de gemeente en ze kunnen elkaar hiermee onderling verrijken en stimuleren. Dit komt echter alleen tot stand als de leiding dit bewust stimuleert en ondersteunt. In bijlage 8.2 zit een overzicht met vragen die hierbij kunnen helpen. (Roor, Deel je ervaringen!, 2016). Een kanttekening is wel dat een te grote nadruk op diaconaal leren averechts kan werken. Daarom is het van belang om dit leerproces subtiel in gang te zetten.

Enkele conclusies en inzichten

In de paragraaf over belemmeringen werd het volgende geschreven: 'overtuigingen zijn gewoontegedachten. Als je een gedachte over jezelf of anderen hebt die niet positief staat ten opzichte van diaconaal handelen, zal het erg moeilijk zijn om dat diaconaal gedrag te vertonen.' Uit de theorie van gedragsverandering door doen en diaconaal leren blijkt dat overtuigingen bijgesteld kunnen worden op het moment dat er ervaringen opgedaan worden. Dit betekent dat ervaringen opdoen kan helpen om belemmeringen (o.a. in de vorm van overtuigingen) te verminderen.

Uit bovenstaande theorieën blijkt verder dat het doorlopen van alle leerfasen van Kolb zorgen voor een duurzamer leerrendement. Belonen werkt stimulerend voor gedragsverandering. Leereffecten treden op als kerkleden ervaringen opdoen. Bij het opdoen van ervaringen is het belangrijk dat er een daadwerkelijke ontmoeting plaatsvindt met de ander. Van ervaringen wordt geleerd. Het is belangrijk dat er gesprekken plaatsvinden tussen kerkleden, waarin ervaringen gedeeld worden. Bewust reflecteren helpt de kerkleden nieuwe inzichten op te doen.

3 Het onderzoek

3.1 Casestudy

Dit afstudeeronderzoek betrof een casestudy – een gevalstudie (Verhoeven, 2011, p. 158). Dit is een kwalitatief type onderzoek waarbij een aantal methoden van dataverzameling wordt gecombineerd. In dit onderzoek vinden de volgende methoden plaats: literatuurstudie, open interviews, half gestructureerde interviews en enquête. In de enquête zit een deel kwantitatief onderzoek, de overige methoden van dataverzameling zijn kwalitatief.

3.2 Literatuurstudie

Om een goed beeld te krijgen van diaconaat in het algemeen en in de Christelijke Gereformeerde Kerken heb ik een uitgebreide literatuurstudie gedaan. Tijdens deze literatuurstudie heb ik een goed beeld gekregen van diaconaat, een levenshouding en leren in de gemeente. Ook heb ik werkdefinities kunnen opstellen die ik heb gebruikt in het verdere onderzoek.

3.3 Het onderzoek

Het kwalitatieve onderzoek betroffen twee verschillende soorten interviews. Ik heb interviews gehouden met één tot drie diaconaal betrokken personen per Christelijke Gereformeerde Kerk om antwoorden te krijgen op de deelvragen van het onderzoek. In de interviews met de diaconaal betrokken personen komen er gevoel en beleving over de diaconale levenshouding van de kerk en kerkleden naar voren. Ik heb in eerste instantie voor twee tot drie personen gekozen om zo geen eenzijdig beeld te krijgen. Het houden van deze interviews heeft geholpen om de enquêteresultaten te kunnen duiden. Daarbij heb ik drie interviews gehouden met diaconale experts. Dit was minder gericht op de concrete kerken in Apeldoorn, maar is wel bruikbaar voor het advies aan DD van de CGK.

Het kwantitatieve onderzoek heeft onder de kerkleden plaatsgevonden met behulp van een enquête.

3.4 De enquête

Tijdens de literatuurstudie heb ik een (werk)definitie van de diaconale levenshouding geformuleerd. Dit heet operationalisatie, de begrippen uit het onderzoek moeten ontwikkeld worden tot meetbare instrumenten (Verhoeven, 2011, p. 165). Het onderzoek gaat over een levenshouding. Wat zijn de prestatie-indicatoren van een levenshouding? Hoe meet je een vaste gerichtheid of een levenshouding? Ik maak elementen van een diaconale levenshouding concreet in de waarnemingsvragen. De vragen zijn globaal ingedeeld in het omzien naar mensen (vier vragen); de lokale kerk en wijk (vijf vragen) en het bestrijden van armoede en onrecht (twee vragen).

De vragen zijn beantwoord op willen – kunnen en doen. In het onderzoek Help! Diaconaat2020 is een van de conclusies dat men het vaak wel weet, maar niet altijd doet. Omdat de inhoud van het boek *Dromen Durven, Doen* deels aansluit bij mijn onderzoeksvraag heb ik voor de enquête gekozen om hiermee verder te gaan. Gedrag is de zwakke schakel tussen plannen en resultaat (Tiggelaar, Dromen, Durven, Doen, 2010, p. 12). Ik heb *Dromen, Durven, Doen* vertaald naar de woorden willen – kunnen – doen. Mensen hebben een voornemen, maar het lukt vaak niet om die voornemens ook echt vol te houden (Tiggelaar, Dromen, Durven, Doen, 2010, p. 15). Ik heb de term ‘willen’ hiervoor gebruikt, omdat mensen vaak wel de goede intentie hebben, dus willen, maar niet altijd komen tot concreet gedrag. Dit ‘willen’ komt ook in de kerken voor. Dit interpreteer ik als de leer. De leer is dat

kerkleden liefdevol en van harte op elkaar betrokken zijn en zo elkaar wederzijds helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht op komen. Het kan zijn dat kerkleden deze leer die in de kerken verkondigd wordt niet onderschrijven. In het onderzoek kan ik daar geen rekening mee houden. Het onderzoek vindt plaats onder de belijdende leden van de CGKs. De CGK heeft de Bijbel als Bron voor leer en leven en op grond daarvan ga ik ervanuit dat de kerkleden dezelfde leer willen navolgen. Het woord 'durven' uit *Dromen, durven, doen* heb ik vertaald naar 'kunnen' in het onderzoek. Het durven gaat erom wat je kunt doen om crisissituaties het hoofd te bieden door deze crisissituaties in te beelden. Dit is niet relevant voor dit onderzoek. Ik denk dat het er om gaat dat je actief nadenkt over het starten van ander gedrag. Door het actief hierover nadenken wordt een beeld gevormd. 'Doen' is zowel in *Dromen, durven, doen* als in het onderzoek hetzelfde woord. Doen is gedrag, handeling of actie. Voor de diaconale levenshouding van de kerk heb ik er voor gekozen om te meten op kunnen en doen. Ik heb ervoor gekozen om bij de kerk niet op 'willen' te meten, omdat ik denk dat de kerk een diaconale levenshouding wil.

Als kerkleden bij bepaalde elementen van een diaconale levenshouding aangaven dit niet te kunnen of te doen, heb ik doorgevraagd op de reden waarom niet. Deze reden zie ik als een belemmering. Voor dit onderzoek is dat relevant omdat ik met de belemmeringen rekening wil houden bij het beantwoorden van de hoofdvraag. De laatste vragen van de enquête gaan over welke aspecten de kerkleden stimuleren en belemmeren in hun diaconale levenshouding.

Ik heb geprobeerd de routing logisch te maken, om ergernis bij respondenten te voorkomen (Verhoeven, 2011, p. 169). Ik heb introducties gegeven op de vragen met als doel om ergernis bij respondenten te voorkomen. In de enquête maak ik gebruik van een schaal, omdat het gaat om het meten van een houding. Dit is goed uit te drukken in een schaal. Om volledig te zijn maak ik ook gebruik van het type halfopen antwoord, omdat ik met lijsten werk, kan het zijn dat geen van de antwoorden op de respondent van toepassing is en dan kan de respondent een eigen antwoord invullen (Verhoeven, 2011, p. 170).

Voor de onderdelen waar ik werk met een schaal, heb ik de stellingen ingedeeld in een vier puntenschaal. Ik kies voor een even schaal omdat bij een oneven schaal respondenten geneigd zijn om het midden te kiezen. Daarnaast kan het midden door de respondenten geïnterpreteerd worden als neutraal of 'ik weet het niet' of 'geen mening' waardoor er meetfouten ontstaan. De schaalverdeling is als volgt:

Helemaal eens	Eens	Oneens	Helemaal oneens
2	1	-1	-2

Met deze schaalverdeling kon ik gemiddelde waardes uit de resultaten halen en deze met elkaar vergelijken.

In de enquête heb ik voor het onderdeel van de levenshouding van de kerkleden gebruik gemaakt van enkele elementen uit het genoemde onderzoek (Slendebroek-Meints, 2014). Voor het onderdeel van de levenshouding van de kerk en de belemmerende en stimulerende aspecten heb ik gebruik gemaakt van de enquête van een onderzoek van CHE studenten in de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt in Houten.

3.4.1 Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid gaat over in hoeverre het onderzoek vrij is van toevallige fouten en in hoeverre het onderzoek herhaalbaar is. Toevallige fouten zijn fouten van menselijk handelen, een respondent heeft een antwoord niet ingevuld of de onderzoeker neemt een verkeerd antwoord over. Ter voorkoming van het niet invullen van antwoorden heb ik de respondenten in de digitale enquête verplicht om alle relevante vragen te beantwoorden. Op het moment dat ze een vraag overslaan,

wordt er een melding gegeven. Dit zou ertoe kunnen leiden dat respondenten de enquête vroegtijdig afbreken, dit risico heb ik bewust genomen. Uiteindelijk hebben 43 personen de enquête vroegtijdig afgebroken. Dit vind ik een groot aantal en jammer. Twee tot drie dagen voor de sluitingsdatum van de enquête is er een herinneringsemail aan alle belijdende leden gestuurd. Dit heeft de response in alle gevallen meer dan verdubbeld. In een geval heb ik op een besloten facebookgroep een oproep geplaatst wat het aantal respondenten heeft vergroot.

Ik heb de volgende methoden gebruikt om de betrouwbaarheid van de resultaten te vergroten. Mijn onderzoeksontwerp is getrianguleerd omdat er ook literatuuronderzoek en interviews gehouden worden. Deze onderzoeksmethoden helpen om de verkregen resultaten controleren. De standaardisering van de vragen in de enquête, de afgebakende periode en het gebruik van een vier puntenschaal vergroten de betrouwbaarheid (Verhoeven, 2011, p. 195).

3.4.2 Validiteit

Hier wordt mee bedoeld in hoeverre het onderzoek vrij is van systematische fouten. Een bekend voorbeeld van een systematische fout is het expres geven van een verkeerd antwoord omdat het antwoord beter past bij het verwachtingspatroon. In mijn onderzoek is de begripsvaliditeit van belang, omdat de begrippen subjectief zijn. Daarom heb ik het begrip diaconale levenshouding omschreven voordat hier vragen over gesteld werden. Verder heb ik als ik dat nodig vond een inleiding bij een vraag geschreven om de vraag toe te lichten. Ik heb gecontroleerd middels een testpanel of de gestelde vragen antwoord gaven op wat ik wilde weten. De feedback heb ik verwerkt door de enquête aan te passen. Daarnaast bleek dat sommige termen in de enquête als te groot werden ervaren, zoals armoede en onrecht. Enkele respondenten konden hier geen goed antwoord op geven. Dit heeft me geleerd om een volgende keer concreter te zijn bij zulke termen. Om de betrouwbaarheid te vergroten heb ik precies dezelfde enquête gebruikt in alle vier de kerken in een periode van 3 weken.

De generaliseerbaarheid van de resultaten van het onderzoek wordt bepaald door de mate waarin het representatief is. Representatief wil zeggen dat de eenheden van de respondenten wat betreft een aantal belangrijke kenmerken gelijk zijn aan de populatie. Dit is de externe validiteit van de steekproef (Verhoeven, 2011, p. 184). Ik zou dan het ledenbestand per kerk moeten opvragen en vervolgens kijken hoe zich dit verhoudt tot de respondenten. Ik heb niet vastgesteld of de respondenten een juiste afspiegeling vormden omdat dit veel extra werk was.

3.4.3 Respondenten

De populatie betreft alle belijdende leden van de vier Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn. Over deze populatie wil ik uitspraken doen (Verhoeven, 2011, p. 183). Ik heb de kerkleden benaderd met een email. In drie kerken hebben de scriba's een email verstuurd. In een kerk heb ik de e-mail zelf verstuurd. Ik ben me bewust dat ik door met alleen e-mail kerkleden uitsluit. Navraag bij de scriba's leert dat in een kerk er geen leden zijn zonder e-mailadres. In de andere drie kerken zijn er zo'n 10 tot 25 leden zonder e-mailadres. Dit betreffen voornamelijk de oudere leden. Ik heb erover nagedacht of ik hen wilde benaderen en heb besloten om dit niet te doen. Normaal gesproken zijn kwantitatieve analyses goed mogelijk met een 100 respondenten, maar er zijn talloze onderzoeken bekend waarbij met minder grote steekproeven is gewerkt. Omdat ik werk met vier kerken, zijn de te vergelijken groepen veel kleiner. Statistische analyses worden dan moeilijker (Verhoeven, 2011, p. 185). Ik kies voor een betrouwbaarheid van 90% en een foutenmarge van 5%. Het aantal respondenten zou dan op basis van de populatie 429 respondenten

moeten zijn¹³. Voor de hele groep van 783 kerkleden zouden er 202 respondenten moeten zijn. Ik werk met vier kerken waarbij ik de aantallen in onderstaande tabel heb gezet.

Kerk	Aantal belijdende leden	Aantal niet-belijdende leden die geantwoord hebben	Totale populatie	Aantal benodigde respondenten	Aantal volledig	% response
Andreaskerk	203	0	203	117	11	5%
Barnabaskerk	307	0	307	145	51	17%
ICF	50	10	60	43	18	30%
Samuelkerk	223	2	225	124	31	14%
Totaal	783	12	795	429	116	15%

In het bepalen van het responsepercentage heb ik het aantal respondenten gedeeld door het aantal belijdende leden. Er zijn 12 respondenten geen belijdend lid van een CGK in Apeldoorn. Deze 12 respondenten bezoeken de CGK wel regelmatig. Twee respondenten zijn dooplid bij de Samuelkerk en 10 respondenten bezoeken ICF regelmatig. Vervolgens heb ik het aantal respondenten gedeeld door het aantal belijdende leden.

De volgende elementen hebben de betrouwbaarheid van de resultaten aangetast: de non-response van 43 respondenten. In totaal zijn 159 respondenten de enquête gestart en hebben 116 respondenten de enquête volledig ingevuld; het risico bestaat dat de ingevulde vragenlijsten een specifieke groep personen vertegenwoordigen, namelijk de (diaconaal)betrokken kerkleden. Uit de enquête kunnen daarom geen harde conclusies getrokken worden. Er kunnen redelijk goede indicaties gegeven worden voor de Barnabaskerk, ICF en Samuelkerk. Voor de Andreaskerk kan er geen goede indicatie gegeven worden.

3.5 De interviews

Er zijn interviews gehouden met diaconaal betrokken kerkleden, een predikant en diaconale experts. Tijdens de interviews met diaconaal betrokken kerkleden zijn de vragen zoals in de bijlage aan de orde gekomen. Dit is niet altijd in dezelfde volgorde gebeurd en de aanloop van de gesprekken was heel divers.

De vragen voor de interviews met diaconale experts staan in de bijlage. Dit is niet altijd in dezelfde volgorde gebeurd en de aanloop van de gesprekken was heel divers. Dit was een ongestructureerd interview (Verhoeven, 2011, p. 150) omdat ik een hoofdvraag heb, namelijk welke adviezen de geïnterviewde kan geven. De eigen inbreng van de respondent is hier maximaal. Ik heb een topiclijst samengesteld als leidraad voor het interview.

Tijdens de interviews heb ik de leiding gehouden en ben ik onafhankelijk en objectief gebleven en heb ik geprobeerd invoelend te zijn, maar niet te invoelend. Ik denk dat ik mijn objectiviteit en professionaliteit heb kunnen behouden.

3.5.1 Betrouwbaarheid

De interviews betreffen een kwalitatief onderzoek. Betrouwbaarheid hangt hier vaak samen met de herhaalbaarheid van het onderzoek. Of deze interviews herhaalbaar zijn kan ik niet zeggen, dat zal de praktijk moeten uitwijzen. Omdat ik gebruik maak van triangulatie verhoog ik de betrouwbaarheid. Door de interviewverslagen systematisch vast te leggen en de kwantitatieve resultaten te analyseren geloof ik dat de uitkomsten bruikbaar zijn. Ik heb op één na alle interviews opgenomen en

¹³ <http://www.raosoft.com/samplesize.html> geraadpleegd op 10 juli 2017

overgetypt. Dit voorkomt een vertekend beeld. Het ruwe materiaal heb ik bewaard en daaruit heb ik gewerkt. Voor twee kerken heb ik slechts met één persoon gesproken. Beide personen hadden vele jaren ervaring in het (kerkelijk) diaconaat. Ik geloof dat ik voldoende betrouwbare informatie heb gekregen over het diaconaat in de betreffende kerken.

3.5.2 Validiteit

Ik heb heel verschillende mensen geïnterviewd zoals theologen, diakenen/diaconessen en diaconale experts. De validiteit van interviews zou te wensen over laten omdat respondenten op andere momenten een andere beleving hebben. De wijze van onderzoeken is herhaalbaar door dezelfde interviewvragen te stellen. Zoals ook voor de betrouwbaarheid geldt zal de praktijk moeten uitwijzen of de resultaten ook identiek zijn.

3.5.3 Respondenten

In totaal heb ik 10 interviews gehouden. Ik heb 7 interviews gehouden onder de diaconaal betrokkenen van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn. Ik heb 3 interviews gehouden met diaconale experts. Het maken van de afspraken ging over het algemeen voorspoedig. Negen van de tien interviews zijn opgenomen en uitgetypt. Bij een interview werkte de opnameapparatuur niet en heb ik een samenvatting gegeven.

3.6 De bruikbaarheid van het onderzoek

In het algemeen wordt de kwaliteit van een casestudy nogal eens in twijfel getrokken, omdat er geen generaliseerbaarheid is naar een grote populatie. Volgens de critici is er slechts één beschrijving mogelijk, namelijk alleen die van “het geval” (Verhoeven, 2011, p. 342). Ik denk dat de resultaten generaliseerbaar zijn omdat het onderzoek plaatsgevonden heeft in vier verschillende Christelijke Gereformeerde kerken en omdat er verschillende onderzoeksmethoden zijn gebruikt. Hoewel de betrouwbaarheid en de validiteit te wensen overlaat is de bruikbaarheid in veel gevallen toch goed (Verhoeven, 2011, p. 201). De response op de enquête is aan de lage kant. Daarom kunnen er geen harde conclusies getrokken worden uit dit onderzoek. Wel kunnen er indicaties gegeven worden. Ik verwacht dat deze indicaties over het stimuleren van de diaconale levenshouding richtinggevend kunnen zijn voor het werk van DD voor de komende jaren.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Per deelvraag wordt een analyse gegeven. De beantwoording van de deelvragen wordt gedaan op basis van een of meer onderzoeksmethoden. De resultaten van de enquête betreffen indicaties en geen harde conclusies, zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven is.

4.1 Beantwoording van de deelvragen

4.1.1 Wat is de theologische basis voor diaconaat binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken en wat verstaat deputaten diaconaat onder een diaconale levenshouding?

De theologische basis is in opdracht en volmacht van Christus Hem navolgen. Liefde, barmhartigheid en gerechtigheid zijn fundamentele termen voor het diaconaat. Zie verder hoofdstuk 2.1.

Een diaconale levenshouding is een vaste gerichtheid op het navolgen van Christus in het liefdevol en van harte op elkaar betrokken zijn en zo elkaar wederzijds te helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht opkomen. Dit geldt zowel dichtbij als ver weg, in het bijzonder ten aanzien van hen die geen helper hebben opdat het koningschap van God daadwerkelijk gestalte krijgt door het leven van gemeenteleden zowel in kerk als in samenleving.

4.1.2 Wat kunnen deputaten diaconaat leren van de diaconale praktijken van de Christelijk Gereformeerde kerken in Apeldoorn?

Deze vraag bevat deelvragen a tot en met f.

a. Wat is de visie op het diaconaat binnen de vier Christelijke Gereformeerde kerken in Apeldoorn?

Deze vraag is gesteld in de interviews met de mensen die lid zijn van een van de vier kerken. De antwoorden betroffen meestal de visie van de geïnterviewde op het diaconaat. Bij het doorvragen naar de visie van de kerk was er geen visiedocument of de geïnterviewde kende de inhoud van het document niet goed. Naast de antwoorden van de geïnterviewden is informatie van de websites van de kerken toegevoegd.

Andreaskerk (1 interview): Dienstbaar zijn voor hen die dat nodig hebben. Zonder dat de diaconie dat heel concreet heeft is dat de grondhouding en het uitgangspunt. Op de website¹⁴ staat het volgende: De diaconie stimuleert de gemeente tot een diaconale (dienende en gevende) houding. De diaconie verleent hulp in de ruimste zin van het woord aan de gemeente en haar leden. Steun is vaak gericht op het oplossen van tijdelijke problemen, bij structurele financiële problemen wordt samen met de diaconie bij de overheid de juiste weg bewandeld.

Barnabaskerk (3 interviews): Het diaconaat ligt bij de diaconie. Diaconie geeft leiding aan diaconale activiteiten en activeren en stimuleren gemeenteleden in het doen van diaconaat.

ICF (2 interviews): Het diaconaat komt terug in de kernwaarden van ICF. Dit zijn eenheid, veelkleurigheid en missionair uitgaan. Diaconaat komt tot uiting in de veelkleurigheid van de kerkleden, omdat de kerkleden één willen zijn met mensen die het minder hebben. Missionair uitgaan betekent niet alleen evangeliseren, maar meer wat ICF daadwerkelijk voor de ander kan betekenen.

¹⁴ <http://www.andreaskerkapeldoorn.nl/index.php/2012-05-08-19-08-32/28-algemene-info> geraadpleegd op 23 juni 2017

Samuelkerk (1 interview): De Samuelkerk wil de gemeenteleden betrokken hebben bij het diaconaat. Het diaconaat moet door de gemeente gedragen worden. Op de website¹⁵ staat het volgende: Het is de taak van de diaconie om zorg te dragen voor de gemeente en het is de taak om de gemeenteleden te stimuleren om hierin mee te doen. Vervoer van ouderen en gehandicapten die niet zelfstandig naar de kerkdiensten kunnen komen. Hulp bij het aanvragen van financiële en sociale regelingen, fysieke hulp.

b. Hoe krijgt het diaconaat gestalte binnen de vier Christelijke Gereformeerde kerken in Apeldoorn?

Ik beantwoord deze vraag op twee manieren: de gestalte van het diaconaat in de kerk en de gestalte van diaconaat bij kerkleden. De antwoorden komen uit de interviews en de enquête.

De interviews:

Andreaskerk: De dienstbaarheid naar elkaar in de gemeente is goed ontwikkeld, zoals het omkijken naar de ouderen en zieken. Het rijden van mensen naar de kerk. De zusterkring (bezoekwerk) functioneert goed. Een groep mensen houdt de buurt schoon met prikstokken. De koffiesoos in de kerk staat open voor mensen uit de buurt. Kerstpakketten worden uitgedeeld aan mensen die het minder hebben. Individuele kerkleden zijn actief in het diaconaat, ook buiten de kerk. Andreaskerk doet mee aan interkerkelijke activiteiten in Apeldoorn zoals het project VakantiegeldSamenDelen. Een kerklid zit in het bestuur van One, het diaconaal netwerk in Apeldoorn. Jongeren gaan op diaconale werkvakanties. De diaconie heeft een tijdcollecte op het rooster gezet, met het idee om tijd te gebruiken voor diaconale activiteiten.

Barnabaskerk: Er zijn diaconale huisbezoeken waarin niet alleen gevraagd wordt naar de nood van de mensen, maar ook wat de mensen zelf kunnen betekenen. Het InloopHobbieKaffee en InloopEetkaffee zijn opgericht met het idee dat eenzame mensen daar naar toe kunnen. Er wordt gereden met mensen naar de kerk. De mensen van de zusterkring bezoeken mensen die extra aandacht nodig hebben. Als bepaalde mensen met ziekte te maken hebben of er wordt een baby geboren, wordt er voor eten gezorgd. De kerk doet mee aan het project VakantiegeldSamenDelen. Er zijn verschillende gemeenteleden die ook betrokken zijn bij allerlei vormen van diaconaat die niet zozeer met de kerk te maken hebben.

ICF: Er gebeurt veel op vriendschappelijke basis en binnen de huisgroepen¹⁶. De hebben een diaconale en pastorale verantwoordelijkheid. Er worden formulieren ingevuld en instanties bezocht. Kerstpakketten uitdelen is een diaconale actie. "Diaconaat zit in de genen, vooral als het gaat om intern diaconaat. We vinden het logisch en voelen de passie om naar de mensen in de kerk om te kijken omdat we elkaar graag een stap verder willen helpen". Aldus de diaken van ICF (geïnterviewde 4).

Samuelkerk: De kerk doet mee met het project VakantiegeldSamenDelen en met One (Diaconaal Netwerk). De diaconie probeert gemeenteleden in te zetten bij hulpvragen. Er zijn ideeën voor het openstellen van de kerk. In september gaat de kerk starten met UMA. De kerk heeft contacten met het Leger des Heils en Zuid doet Samen¹⁷ om binding met de wijk te krijgen. Er wordt omgekeken

¹⁵ http://samuelkerk.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=17:diaconaat&catid=15:diaconie&Itemid=12 geraadpleegd op 23 juni 2017

¹⁶ De huisgroep is een Bijbelkring

¹⁷ Buurt coöperatie in Apeldoorn-Zuid

naar zieke mensen. Gemeenteleden bezoeken elkaar aan de hand van briefjes die getrokken worden; dit project heet de levende steen.

Enquêtevraag 11 vraagt naar de diaconale levenshouding van de kerk aan de hand van 11 stellingen. De schaal is als volgt:

Helemaal eens	Eens	Oneens	Helemaal oneens
2	1	-1	-2

Figuur 6.1

Op basis van de antwoorden van alle respondenten komt er een gemiddelde score uit elke stelling.

Alle kerken	Gemiddelde waarde
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	1,26
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	0,69
Onze kerk helpt vluchtelingen en asielzoekers	0,30
Onze kerk helpt mensen met een andere godsdienst	-0,08
Onze kerk doet iets aan de noden in de directe omgeving van de kerk	0,13
Onze kerk draagt actief bij aan het welzijn van de bewoners in de buurt	0,23
Onze kerk benut het kerkgebouw actief voor het versterken van onderlinge contacten tussen wijkbewoners en kerkleden	-0,29
Onze kerk organiseert activiteiten voor de wijkbewoners	0,31
Onze kerk neemt deel aan activiteiten in de wijk	-0,04
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	-0,06
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	0,37

Figuur 6.2

Antwoord op de deelvraag voor wat betreft de kerk:

De respondenten vinden dat de diaconale gerichtheid¹⁸ van de kerk het meest zichtbaar wordt in het aandacht hebben voor de mensen binnen en buiten de kerk die het minder hebben en het meehelpen in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving. Het benutten van het kerkgebouw voor het versterken van onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en de kerkleden, het helpen van mensen met een andere godsdienst en het meehelpen in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving scoren het laagst.

Vraag 15 gaat over hoe het diaconaat gestalte krijgt in de levens van de respondenten zelf. De vraag is of kerkleden de afgelopen zes maanden een handeling hebben gedaan en zo ja in welke hoedanigheid. Dit levert de volgende tabel op:

	In mijn persoonlijke omgeving	Als vrijwilliger binnen de kerk	Als vrijwilliger buiten de kerk
Heb ik aandacht gegeven aan iemand die eenzaam of ziek is	73%	41%	18%
Heb ik iemand geholpen met verhuizen/ klussen/ schoonmaken/ eten koken/ kleding maken	39%	2%	9%
Heb ik iemand geld gegeven of geleend die dat nodig heeft	53%	28%	9%
Heb ik met iemand gesproken over het leven en met hem/haar gebeden	21%	3%	10%
Heb ik het straatnieuws gekocht van de krantverkoper, een broodje of iets dergelijks gekocht voor een dakloze/ arm persoon of deze persoon geld gegeven	26%	9%	4%
Heb ik eerlijke kleding /artikelen gekocht	44%	12%	5%
Heb ik met iemand uit de Bijbel gelezen	36%	3%	3%
Heb ik een vluchteling of een asielzoeker geholpen	20%	8%	4%

¹⁸ Voor de kerken kies ik hier voor de term diaconale gerichtheid omdat levenshouding meer op mensen van toepassing is dan op kerken

Heb ik iets gedaan om invloed uit te oefenen in de politiek als het gaat om recht en gerechtigheid	28%	20%	2%
Heb ik iemand geholpen met formulieren invullen/administratie	37%	20%	4%

Figuur 6.3

Voor het antwoord op de vraag hoe het diaconaat binnen de vier CGKs gestalte krijgt is de kolom “als vrijwilliger binnen de kerk” van belang. Het aandacht geven aan iemand die eenzaam of ziek is, het helpen met verhuizen/klussen/schoonmaken en het lezen uit de Bijbel of gesproken over het leven en gebeden wordt procentueel het meest gedaan. Invullen van formulieren en invloed uitoefenen in de politiek gebeurt relatief door weinig respondenten.

Respondenten doen relatief meer in de persoonlijke omgeving dan als vrijwilliger binnen of buiten de kerk.

c. Welke handelingen worden ondernomen om een diaconale levenshouding te stimuleren in de gemeente?

Deze vraag heb ik in de interviews met de diaconaal betrokken kerkleden gesteld. Hieruit komt het volgende naar voren:

Andreaskerk: Er wordt af en toe over gepreekt. Er is een tijdcollecte gepland, waarin de mensen gevraagd wordt om tijd te geven om diaconaal in te zetten.

Barnabaskerk: De diaconale huisbezoeken waarin de kerkleden meer diaconaal - bewust- gemaakt worden. In de preek wordt er regelmatig aandacht aan besteed. Diaconale initiatieven worden gedragen en gestimuleerd door de kerkenraad. Het schrijven over het diaconaal bezig zijn van kerkleden in het kerkblad. Kerkleden gericht vragen om te helpen.

ICF: De preken waarin het geloof handen en voeten wordt gegeven en gesproken wordt over het zorgen voor elkaar. Huisgroepleiders zijn diaconaal bezig. De kerkleden zorgen voor elkaar, dat wordt gestimuleerd en gezien. In de activiteiten die ICF organiseert bewust kiezen om daar met z'n allen voor te gaan, om iedereen erbij te betrekken, op die manier wordt eenheid ervaren. Voorbeelden, getuigenissen geven in de kerk en op inspiratie-avonden.

Samuelkerk: De preken helpen. Er zijn diaconale huisbezoeken¹⁹. We vragen mensen heel gericht om te helpen bij het diaconaat. Gericht mensen vragen voor taken. Communiceren waar de diaconie mee bezig is in het contactblad. Presentactiviteiten als groep doen werkt ook stimulerend.

Conclusie: In alle kerken geven de respondenten van de interviews aan dat preken helpen om de diaconale levenshouding te stimuleren. In de Barnabas- en Samuelkerk zijn er diaconale huisbezoeken.

d. Welke aspecten bevorderen de diaconale levenshouding van de gemeente?

Vraag 16 in de enquête benoemt aspecten die de diaconale levenshouding kunnen bevorderen. De respondenten waarderen het aspect op een vier-puntenschaal. Het gemiddelde van deze waarde geeft aan in hoeverre respondenten gestimuleerd worden door de genoemde aspecten. De respondenten worden gestimuleerd als het antwoord > 0 uitkomt.

Door de volgende aspecten ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

¹⁹ Informatie ontvangen van de heer G. Drayer, diaconaal consultant DD, 10 juli 2017

Stimulerende aspecten	Gemiddelde waarde
Gesprekken met christenen	1,04
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	0,94
Preken	0,84
Bijbelkring	0,70
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	0,61
Helpen bij diaconale projecten	0,38
Enthousiaste verhalen in de (social) media	0,34
Het kerkblad	0,13
Een missionaire en/of diaconale cursus	0,10
Gemeente-avond	0,00
Ik zelf hulp nodig had	-0,23
Het huisbezoek van de ouderling	-0,44
De website van de kerk	-0,84
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	-0,88
Het diaconaal huisbezoek	-0,96

Figuur 6.4

De respondenten worden het meest gestimuleerd door gesprekken met christenen; het ontmoeten van mensen die hulp nodig hadden en de preken. Daarnaast gaan er stimulansen uit van de Bijbelkring, het lezen van boeken en/of tijdschriften, helpen bij diaconale projecten, enthousiaste verhalen in de (social) media, het kerkblad en een missionaire en/of diaconale cursus. Het is opvallend dat de respondenten aangeven niet gestimuleerd te worden door het huisbezoek van de diaken en Diacon.

In vraag 17 en 18 wordt de respondenten gevraagd of ze extra gestimuleerd worden in hun denken en in hun doen op een aantal stellingen. Hieronder volgt een overzicht van de resultaten van vraag 17 waarin het gaat over de stellingen in het denken van de respondenten – dus de overtuigingen:

Stellingen in denken	Totaal eens
Ik ben ervan overtuigd dat ieder mens op zijn of haar manier kan helpen	99%
Ik geloof dat ieder mens ongeacht afkomst of religie het waard is om geholpen te worden, ook als de aanleiding van de problemen niet bekend is	97%
Mijn helpen doet er toe	96%
De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij	91%
Ik geloof dat helpen op zich goed is, ook als mensen het niet waarderen en de problemen zelf veroorzaakt hebben	88%
Doordat ik zelf hulp heb/ gehad heb, weet ik hoe belangrijk het is anderen te helpen	73%
Ik vind het makkelijk om hulp aan te bieden	66%

Figuur 6.5

Respondenten zijn ervan overtuigd dat ze kunnen helpen en vinden ieder mens ook waard om geholpen te worden. Respondenten vinden het minder makkelijk om daadwerkelijk hulp aan te bieden. Dit laatste kan met schroom te maken hebben.

Stellingen in doen	Totaal eens
Mijn helpen doet er toe	96%
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, geef ik financiële steun of zet ik me daarvoor in	86%

De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij anderen te helpen	80%
Ondanks mijn drukke gezin en/of baan maak ik graag tijd vrij om anderen te helpen	79%
Ik bied makkelijk hulp aan	66%
Doordat ik zelf hulp heb/gehad heb, help ik graag anderen	63%

Figuur 6.6

Respondenten worden het meest gestimuleerd in hun handelingen door de gedachte dat hun helpen er toe doet. Enkele stellingen in vraag 17 en 18 kunnen met elkaar vergeleken worden:

Stellingen in denken en doen	Totaal eens denken	Totaal eens doen
Mijn helpen doet er toe	96%	96%
Ik vind het makkelijk om hulp aan te bieden	66%	86%
De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij	91%	80%
Doordat ik zelf hulp heb/gehad heb, weet ik hoe belangrijk het is anderen te helpen	73%	63%

Figuur 6.7

Respondenten zijn in hun denken en doen congruent over de stelling 'mijn helpen doet er toe'. Respondenten geven aan dat ze makkelijker hulp aanbieden in het doen (86%), dan in het denken (66%). Respondenten geven aan dat de dankbaarheid van de mensen hen stimuleert in hun denken (91%), maar minder in het doen (80%).

Uit de interviews blijkt het volgende:

Andreaskerk: Voorbeelden van andere kerken werken stimulerend voor het diaconaat in de eigen gemeente.

Barnabaskerk: Het is belangrijk dat de kerkenraad initiatieven ondersteund en de tijd geeft. Initiatieven hebben tijd nodig omdat resultaten niet altijd snel zichtbaar zijn. Het organiseren van een Presentdag of een diaconale activiteit voor de hele kerk. *"Ik denk dat trouw bezig zijn met diaconale bezoeken uiteindelijk nog het beste werkt."* Aldus ds. B.A.T. Witzier. De wederkerigheid benadrukken tijdens het huisbezoek van de diaken. In de preken aandacht hebben voor Jezus die rondgaat en nood ziet. Diakenen die tijdens een kerkdienst vertellen over een diaconaal project. Een stukje schrijven in het kerkblad.

ICF: Belangstelling hebben voor het diaconale werk dat mensen doen, helpt om met enthousiasme diaconaal bezig te blijven. Het voor elkaar zorgen is een thema wat regelmatig in de preek naar voren komt. Getuigenissen geven over wat een vreugde het is om iets te doen. Het is belangrijk om dingen in de praktijk te laten zien.

Samuelkerk: Gemeenteleden gericht vragen voor een bepaalde taak, aansluitend bij de talenten van de gemeenteleden. Aangeven waar de diaconie mee bezig is in het contactblad. Present, verhuizingen, een dagje uit met geestelijke gehandicapten werken stimulerend voor de kerkleden.

Denkers en doeners

In de enquête heb ik een vraag opgenomen of de respondent een denker of een doener is. De keuze voor denker of doener heb ik gebaseerd op de leerstijl van Kolb²⁰.

De verdeling tussen denkers en doeners is onder de respondenten nagenoeg gelijk respectievelijk 57 en 59. In onderstaand overzicht zijn de antwoorden onderverdeeld in de denkers en de doeners. En er is een kolom opgenomen met de verschillen.

²⁰ https://www.thesis.nl/testen/kolb_en_hoofdstuk_2.4 geraadpleegd op 4 augustus 2017

Stimulerende aspecten	Doeners	Denkers	Vershil
Een missionaire en/of diaconale cursus	-0,19	0,48	-0,67
Ik zelf hulp nodig had	-0,54	0,07	-0,61
Gemeente-avond	-0,28	0,28	-0,56
Helpen bij diaconale projecten	0,14	0,63	-0,49
Het huisbezoek van de diaken	-1,17	-0,71	-0,46
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	-1,00	-0,74	-0,26
De website van de kerk	-0,94	-0,76	-0,18
Bijbelkring	0,63	0,77	-0,14
Gesprekken met christenen	1,00	1,08	-0,08
Enthousiaste verhalen in de (social) media	0,30	0,38	-0,08
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	0,90	0,98	-0,08
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	0,59	0,64	-0,05
Preken	0,85	0,83	0,02
Het huisbezoek van de ouderling	-0,41	-0,46	0,05
Het kerkblad	0,17	0,09	0,08

Figuur 6.8

De aspecten die de denkers en doeners helemaal niet en helemaal wel stimuleren zijn vrijwel gelijk aan elkaar. Zowel de denkers als de doeners hebben eenzelfde top vijf van aspecten die hen wel stimuleren.

Aspecten	Doeners	Denkers	Vershil
Gesprekken met christenen	1,00	1,08	-0,08
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	0,90	0,98	-0,08
Preken	0,85	0,83	0,02
Bijbelkring	0,63	0,77	-0,14
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	0,59	0,64	-0,05

Figuur 6.9

Ook hebben de denkers en de doeners een nagenoeg gelijke top drie van aspecten die hen helemaal niet stimuleren:

Aspecten	Doeners	Denkers	Vershil
De website van de kerk	-0,94	-0,76	-0,18
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	-1,00	-0,74	-0,26
Het huisbezoek van de diaken	-1,17	-0,71	-0,46

Figuur 6.10

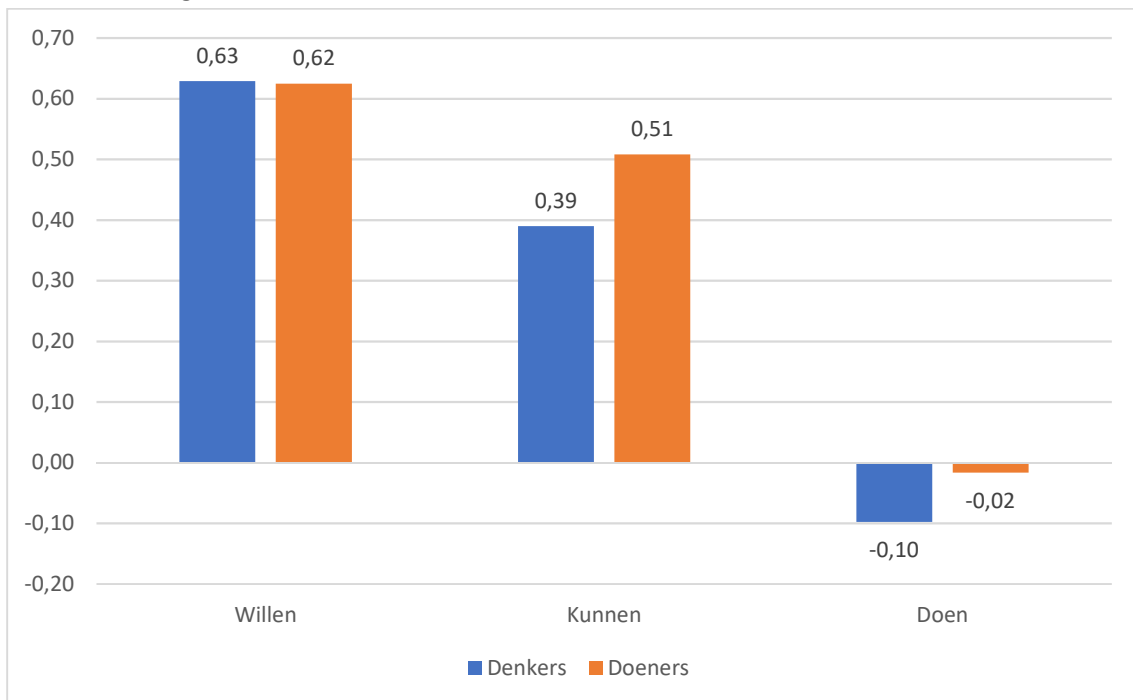
De denkers worden het minst gestimuleerd door de website van de kerk. De doeners worden het minst gestimuleerd door het huisbezoek van de diaken. De grootste verschillen tussen de denkers en de doeners zijn:

Aspecten	Doeners	Denkers	Vershil
Een missionaire en/of diaconale cursus	-0,19	0,48	-0,67
Ik zelf hulp nodig had	-0,54	0,07	-0,61
Gemeente-avond	-0,28	0,28	-0,56
Helpen bij diaconale projecten	0,14	0,63	-0,49

Figuur 6.11

De verschillen tussen de twee groepen worden zichtbaar bij het volgen van een cursus, het zelf hulp nodig hebben, een gemeente-avond, en het helpen bij diaconale projecten.

De enquêtevragen 12, 13 en 14 over willen, kunnen en doen staan voor de denkers en doeners in onderstaande grafiek:

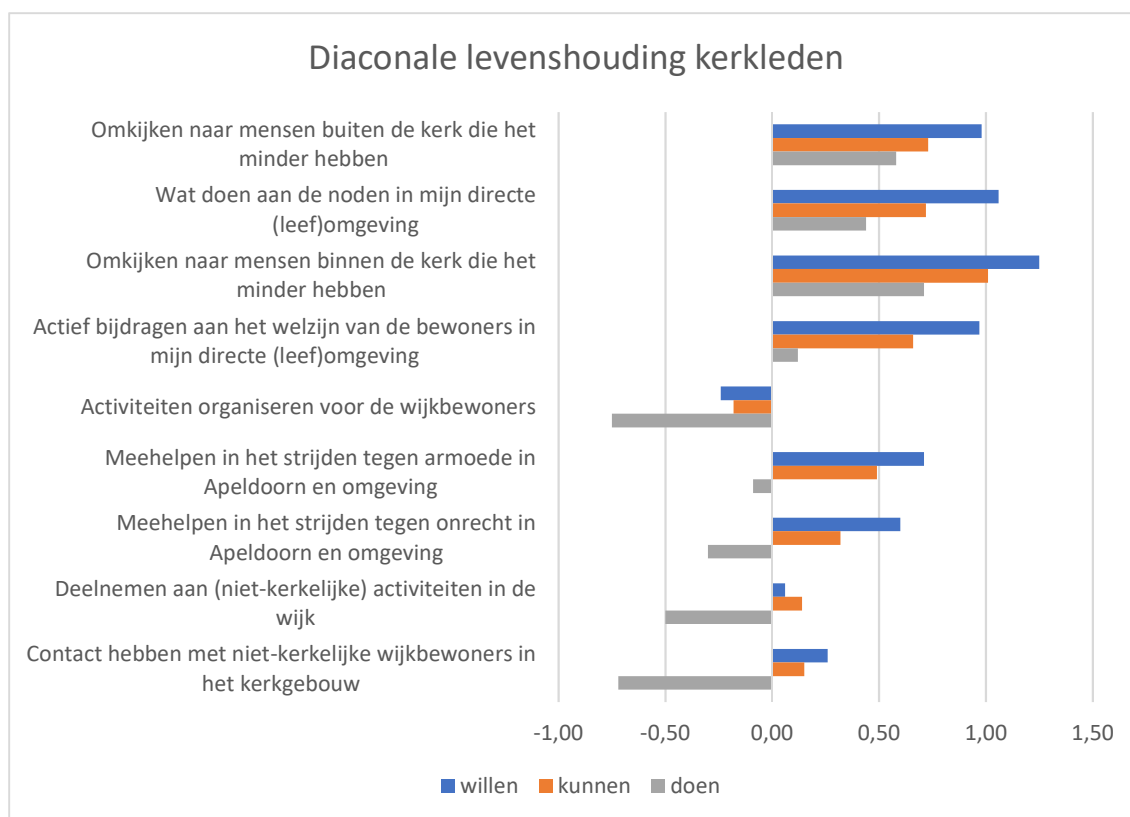

Figuur 6.12

Het verschil in willen is tussen denkers en doeners minimaal. Er komt een groter verschil bij het kunnen. Doeners geven aan relatief meer te kunnen dan denkers. Doeners geven ook aan meer te doen dan de denkers. Het verschil tussen doeners en denkers is bij het element van kunnen het grootst.

e. *Welke aspecten belemmeren de diaconale levenshouding van de gemeente?*

Voordat de belemmerende aspecten genoemd worden geef ik eerst aan hoe de diaconale levenshouding van de respondenten gewaardeerd wordt door henzelf. Dit zijn de vragen 12 tot en met 14. Deze vragen worden gebruikt om de belemmeringen boven tafel te krijgen. De diaconale levenshouding wordt concreet gemaakt in waarnemingsvragen. De waarnemingsvragen zijn stellingen. De respondenten geven aan in hoeverre de stellingen op hen van toepassing zijn in een vier-puntenschaal voor willen-kunnen-doen. In de vragen 13 (kunnen) en 14 (doen) wordt gevraagd naar de reden op het moment dat respondenten niet kunnen of niet doen. Hieronder een tabel en grafiek met de stellingen. In deze grafiek is zichtbaar gemaakt in hoeverre kerkleden willen-kunnen-doen.

Figuur 6.13

Het resultaat is conform de verwachting. De kerkleden willen meer dan ze kunnen en ze kunnen meer dan ze doen.

De stellingen die gaan over activiteiten organiseren voor wijkbewoners, deelnemen aan niet-kerkelijke activiteiten in de wijk en het contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw scoren lager op het willen dan de overige stellingen. De respondenten geven voor twee stellingen aan dat ze meer kunnen dan ze willen. Dit betreft de stellingen over het deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk en het organiseren van activiteiten voor de wijkbewoners.

	Verschil willen - kunnen	Verschil kunnen - doen	Verschil willen - doen
Om kijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	0,25	0,15	0,40
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	0,34	0,28	0,62
Om kijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	0,24	0,30	0,54
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	0,31	0,54	0,85
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	-0,06	0,57	0,51
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	0,22	0,58	0,80
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	0,28	0,62	0,90
Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	-0,08	0,64	0,56
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	0,11	0,87	0,98

Figuur 6.14

Als respondenten aangeven een activiteit niet te kunnen of te doen, is de reden daarvoor gevraagd. In onderstaande tabel geef ik een overzicht van het aantal respondenten dat per stelling aangegeven heeft iets niet te kunnen en/of niet te doen.

Stellingen	Niet kunnen	Niet doen

Omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	11	18
Omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	13	16
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	13	19
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	14	25
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	23	46
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	38	47
Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	24	34
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	21	32
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	19	26
Totaal	176	263

Figuur 6.15

Het is opvallend dat er meer redenen (87) worden aangegeven tussen het niet kunnen dan bij het niet doen. Deze redenen zie ik als belemmeringen. Het grootste aantal belemmeringen in kunnen en doen wordt gegeven bij de stellingen die gaan over contact met de wijkbewoners en activiteiten in de wijk. Activiteiten organiseren voor wijkbewoners (38/ 47), deelnemen aan niet-kerkelijke activiteiten in de wijk (24/ 34) en contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw (23/ 46). Bijna de helft van het aantal belemmeringen gaat over de wijk en haar bewoners (85 van de 176/ 127 van de 263). Bij het omkijken naar mensen zowel binnen als buiten de kerk en wat te doen aan de noden in de directe leefomgeving ervaren de respondenten de minste belemmeringen. Het verschil tussen kunnen en doen is voor deze stellingen ook minder groot.

In totaal zijn er 439 redenen/belemmeringen gegeven om iets niet te kunnen of te doen. Ik heb de belemmeringen ingedeeld in 9 categorieën zoals weergegeven in onderstaande tabel. De indeling heb ik gebaseerd op de antwoorden die gegeven zijn. Een aangegeven belemmering was niet altijd een belemmering omdat de respondent de vraag niet snapte of "eens" had kunnen invullen. De antwoorden van de mensen die toch "eens" hadden kunnen invullen, had ik kunnen wijzigen in de ruwe data. Met deze wijziging zou de uitkomst van de eerste grafiek van deze deelvraag meer betrouwbaar zijn geweest. Dit heb ik niet gedaan omdat de uitkomst niet significant zou wijzigen.

Belemmeringen	Eventuele toelichting
Ik weet niet hoe/ het wordt niet gefaciliteerd	Bijvoorbeeld respondenten wisten niet hoe en/of de kerk dit doet
Ik woon niet in de wijk/ kom niet in de kerk/ heb niet veel met de wijk	Een respondent heeft aangegeven niet veel met de wijk te hebben, dit is geen omstandigheid, toch hieronder ingedeeld
Niet toe in staat door leeftijd / energie	ziekte / ziekte van een gezinslid / hoge leeftijd
Prioriteit	Mensen willen/kunnen betreffende activiteiten doen, maar kiezen voor andere activiteiten
Tijd	In dit geval werd door de mensen "tijd" gezegd.
(Financiële) middelen	
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	Onbekendheid bij de mensen zelf
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	

Snap de vraag niet / vraag is te abstract	Dit antwoord werd met name gegeven bij vragen over onrecht en armoede
Toch wel	Uit de reden bleek dat respondent "eens" in had kunnen vullen

Figuur 6.16

De belemmeringen zijn door mij geïnterpreteerd en in een categorie verantwoord. Dit is subjectief. Andere onderzoekers zouden de belemmeringen anders kunnen interpreteren en indelen Hieronder volgt een overzicht:

Belemmeringen	kunnen	doen
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	25	37
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	9	19
Prioriteit	35	57
Niet toe in staat door leeftijd / energie	43	36
Tijd	7	31
(Financiële) middelen	15	15
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	13	33
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	6	5
Heb ze niets te bieden / Past niet bij mijn talenten	14	9
<i>Totaal daadwerkelijke belemmeringen</i>	<i>167</i>	<i>242</i>
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	3	8
Toch wel	6	13
Totaal	176	263

Figuur 6.17

Het aantal daadwerkelijke belemmeringen exclusief de laatste twee categorieën zijn voor kunnen 167 en voor doen 242. De top drie van belemmeringen in het kunnen zijn: niet toe in staat door leeftijd/energie; prioriteit en het niet weten hoe. De top drie van de belemmeringen in het doen zijn prioriteit, ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd en niet toe in staat door leeftijd/energie.

Vraag 19 in de enquête gaat over de belemmeringen die kerkleden kunnen ervaren in hun diaconale levenshouding. Ik heb de (helemaal) eens en de (helemaal) oneens-antwoorden bij elkaar opgeteld en procentueel weergegeven. De aspecten die belemmeren heb ik ingedeeld in omstandigheden en overtuigingen.

Omstandigheden	Eens	Oneens
Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	31%	69%
Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	10%	90%
Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	26%	74%
Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	30%	70%
Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	18%	82%

Figuur 6.19

Het hebben van te weinig tijd, het hebben van een andere taak in de kerk en het niet worden gevraagd om andere mensen te helpen, zijn de meest belemmerende omstandigheden volgens de respondenten.

Overtuigingen	Eens	Oneens
Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	15%	85%
De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	9%	91%

Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	27%	73%
De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	3%	97%
Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	36%	64%
Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	6%	94%
Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	22%	78%
Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	13%	87%
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	9%	91%

Figuur 6.20

De overtuiging waar procentueel de meeste respondenten het mee eens zijn is 'zich niet te willen bemoeien met andermans situatie'. De overtuigingen op de tweede en derde plek zijn denken dat andere mensen beter kunnen helpen en dat veel mensen de problemen zelf hebben veroorzaakt. Zowel de tabel met de omstandigheden als de overtuigingen laten zien dat procentueel meer respondenten de genoemde omstandigheden en overtuigingen niet als belemmerend te ervaren in hun diaconale levenshouding. Relatief veel respondenten denken dat de hulpontvangers blij zijn en de hulp waarderen.

Uit de interviews blijkt het volgende:

Andreaskerk: Er is schroom om mensen te vragen naar hun nood. De afgelopen 9 jaar is er veel energie naar de interne organisatie gegaan. De Andreaskerk heeft geen predikant, waardoor er niet structureel gepreekt kan worden over diaconaat.

Barnabaskerk: Tijd is een belemmering. Meer diaconale activiteit betekent dat het ten koste kan gaan van ander werk in de kerk. Kerkleden willen zich minder graag structureel (voor langere tijd) inzetten. Als het om financiële hulpvragen gaat, kan er schaamte zijn. Het is mogelijk dat veel kerkleden niet weten dat de diaconie meer doet dan financiële hulp bieden. Ds. B.A.T. Witzier zegt het volgende: *"Tegelijkertijd denk ik dat je als predikant vooral opgeleid wordt voor de prediking, het pastoraat en de catechese en dat diaconaat zeker een onderdeel is, maar niet die aandacht krijgt..."*

ICF: Visie, tijd, prioriteit. Ook de uitzichtloze situaties van mensen kan belemmerend werken. Mensen die diaconale hulp verlenen raken vaak ook een pastoraal of ethisch probleem. Deze mensen voelen zich onvoldoende onderlegd om een juiste richting te wijzen waardoor ze terughoudender worden. Diaconaal werk werkt ook belemmerend als mensen boos op je worden, het jezelf steeds klein maken kost wat. Diaken ICF (geïnterviewde 4): "Het meest belemmerende aspect wat ik ervaar naast tijd is uiteindelijk gewoon visie."

Samuelkerk: De gemeente krimpt en de groep actieve mensen wordt kleiner. Kerkleden denken niet de capaciteiten te hebben om ingezet te worden. "De diakenen hebben een schroom om mensen te vragen om ingezet te worden. De diakenen zijn geen hulpverleners. Daarin zijn diakenen ook een beetje beschroomd om naar mensen toe te zeggen: "zo moet het." Aldus de diaken (geïnterviewde 6).

Ik heb interviews gehouden met diaconale experts. In deze interviews zijn niet zozeer de diaconale praktijken van de kerken in Apeldoorn aan de orde gekomen. Wel is er gesproken over belemmeringen. Ik heb ervoor gekozen om alle belemmeringen bij elkaar te verantwoorden. Dit betekent dat hieronder de genoemde belemmeringen in de interviews met de diaconale experts aan de orde komen.

Kennis van nood

- Nederland kent relatief veel welvaart. Kerkleden zien via de media armoede die veel erger is dan in Nederland. Kerkleden kunnen hierdoor denken dat armoede in Nederland niet bestaat. En hierdoor zien de kerkleden nood om zich heen veel minder. (Drs. A. Heystek). Door het minder zien van de nood zullen de kerkleden minder snel helpen.

Diakenen/kerkenraad

- Er is een verlegenheid onder de diakenen in de kerk. Diakenen zijn vaak onzeker over wat nu precies hun taak is. Dit heeft te maken met te weinig visie hebben op diaconaat. (Prof. G.C. den Hertog). Door de verlegenheid onder de diakenen kan het zijn dat de kerkleden minder gestimuleerd worden in het diaconaat.
- Verdeeldheid in de kerkenraad over het belang van diaconaat. (Dhr. H. Bouma). Als er verdeeldheid is in de kerkenraad zullen diaconale initiatieven minder gesteund worden en zal diaconaat minder snel een gerichtheid worden. Het blijft dan iets voor een groepje actievelingen.

Samenleving

- “Drukdrukdruk, hobby, tijd, cultuur, vrije tijd. Dat zijn wel zaken die belemmerend zijn. Individualisering, hedonisme, mensen gaan voor eigen genot, eigen plezier, hebben weinig over voor anderen. (Drs. A. Heystek).

Uit de interviews en de enquête blijkt dat respondenten tijd als een belemmering zien. Ik vond het daarom interessant om per leeftijdscategorie te kijken wat de belemmeringen zijn en of de factor tijd per leeftijdscategorie nog afwijkt. Hiervoor heb ik de (helemaal)eens-antwoorden per leeftijdscategorie bij elkaar opgeteld en met elkaar vergeleken.

Stellingen	tot 30 jaar	31-50 jaar	51-70 jaar	71 jaar en ouder
Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	8%	21%	21%	6%
De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	17%	12%	12%	6%
Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	33%	33%	33%	19%
Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	42%	38%	38%	13%
Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	25%	8%	8%	19%
De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	17%	0%	0%	0%
Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	42%	35%	35%	50%
Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	17%	6%	6%	6%
Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	8%	31%	31%	19%
Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	25%	13%	13%	13%
Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	33%	27%	27%	31%
Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	42%	37%	37%	25%
Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	33%	13%	13%	19%
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	0%	15%	15%	6%

Figuur 6.21

Hieruit blijkt dat de tijdfactor in de leeftijdscategorie 71 jaar en ouder relatief daalt van 38% naar 13%. Voor de hele groep is “het niet willen bemoeien met andermans situatie” relatief de grootste belemmering. Dit hangt mogelijk samen met individualisme. Ik vind het opvallend dat er relatief meer respondenten in de leeftijdscategorie van 71 jaar en ouder zijn die het hier mee eens zijn. Ik zou verwachten dat hoe hoger de leeftijd is, hoe minder het individualisme speelt. Mijn interpretatie is dat hier schroom een rol kan spelen. Vervolgens scoort het hebben van een taak in de kerk hoog waardoor mensen belemmerd worden om diaconaal bezig te zijn.

Wat opvallend is dat de leeftijdscategorie tot 30 jaar over het algemeen de genoemde stellingen als meer belemmerend ervaren dan de andere leeftijdscategorieën. 33% van de respondenten tot 30 jaar geven aan geen mensen tegen te komen die hulp nodig hebben. Bij de andere leeftijdscategorieën is dit 13-19%. 25% van de respondenten tot 30 jaar geeft aan zelf hulp nodig te hebben en daarom geen anderen te kunnen helpen. 17% van de respondenten tot 30 jaar geven aan dat de mensen toch niet blij zijn met hun hulp. Dit in tegenstelling tot de andere leeftijdscategorieën waar 0% van de respondenten denkt dat mensen niet blij zijn met hun hulp.

f. Wat zijn de verschillen tussen de gemeenten in het diaconaat?

De verschillen tussen de gemeenten in het diaconaat komen naar voren uit voorgaande antwoorden.

Visie op het diaconaat:

Andreaskerk	Barnabaskerk	ICF	Samuelkerk
Kerkleden stimuleren in het diaconaat	Leidinggeven aan diaconale activiteiten en kerkleden stimuleren in het diaconaat	Het daadwerkelijk van betekenis willen zijn voor de ander	Kerkleden stimuleren in het diaconaat

Figuur 6.22

De visie van de Andreas-, Barnabas- en Samuelkerk komt overeen met de visie van DD op de taak van de diaken (Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerken, 2016, p. 14). Bij ICF ligt de visie besloten in een van de kernwaarden namelijk het daadwerkelijk van betekenis willen zijn voor de ander.

De gestalte van het diaconaat binnen de vier Christelijke Gereformeerde kerken:

Om de kerken onderling met elkaar te vergelijken heb ik eerst gekeken naar hoe de kerkleden de diaconale gerichtheid van hun eigen kerk vinden. Dit heb ik gedaan door de gemiddelde waarde van de 11 stellingen uit vraag 11 per kerk te presenteren:

Stellingen	Andreaskerk	Barnabas-kerk	ICF	Samuelkerk
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	1,20	1,24	1,26	1,40
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	0,11	0,71	1,13	0,65
Onze kerk helpt vluchtelingen en asielzoekers	0,33	-0,06	1,18	0,08
Onze kerk helpt mensen met een andere godsdienst	-0,33	-0,32	0,81	-0,41
Onze kerk doet iets aan de noden in de directe omgeving van de kerk	-0,40	0,09	0,39	0,27
Onze kerk draagt actief bij aan het welzijn van de bewoners in de buurt	-0,30	0,37	0,63	-0,04
Onze kerk benut het kerkgebouw actief voor het versterken van de onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en kerkleden	-1,09	0,43	-0,50	-0,88
Onze kerk organiseert activiteiten voor de wijkbewoners	-0,91	0,48	1,00	0,04
Onze kerk neemt deel aan activiteiten in de wijk	-0,91	-0,71	1,00	0,38

Onze kerk helpt mee in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	-0,44	-0,13	0,50	-0,20
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	0,33	0,23	0,63	0,48
Gemiddeld	-0,22	0,21	0,73	0,16

Figuur 6.23

De opvallende verschillen zijn:

- De ICF-respondenten waarderen de diaconale gerichtheid van hun kerk het hoogst (0,73) ten opzichte van de andere kerkrespondenten. De Andreaskerkrespondenten waarderen dit het laagst (-0,22).
- De aandacht en zorg voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben worden door de respondenten van alle vier de kerken positief gewaardeerd. Waarbij ICF-respondenten dit het hoogst waarderen en de Andreaskerk het laagst.
- Het helpen van vluchtelingen en asielzoekers wordt door de ICF-respondenten het hoogst gewaardeerd. Dit is zoals verwacht omdat ICF zich richt op mensen uit andere culturen. De Barnabaskerk-respondenten geven aan dat dit in hun kerk relatief het minst gedaan wordt.
- Het helpen van mensen met een andere godsdienst wordt door de CGK-respondenten, niet zijnde ICF, relatief laag gewaardeerd.
- Iets doen aan de noden in de directe omgeving wordt door de Andreaskerk-respondenten als enige negatief gewaardeerd.
- Het bijdragen aan het welzijn van de bewoners in de buurt wordt door de respondenten van de Barnabaskerk en ICF positief gewaardeerd.
- Het benutten van het kerkgebouw voor de onderlinge contacten tussen wijkbewoners en kerkleden wordt alleen door de Barnabaskerk positief gewaardeerd.
- Relatief meer respondenten van de Andreaskerk geven aan geen activiteiten voor de wijkbewoners te organiseren.
- Het deelnemen aan activiteiten in de wijk wordt alleen door de respondenten van de Samuelkerk en ICF gedaan.
- Het meehelpen in het strijden tegen onrecht wordt alleen door de ICF-respondenten positief gewaardeerd.

Er zijn geen harde conclusies te trekken op basis van deze gegevens, alleen indicaties. Met name de betrouwbaarheid van de gegevens van de Andreaskerk is laag door het responsepercentage. Het responsepercentage van de Andreaskerk is 5% (laagste percentage) en van ICF 30% (hoogste percentage). De verschillen in responsepercentage zouden iets te zeggen kunnen hebben over de verschillen in de diaconale gerichtheid van deze kerken. Omdat uit de uitkomsten van het onderzoek blijkt dat de Andreaskerk de laagste diaconale gerichtheid heeft en ICF de hoogste diaconale gerichtheid. De grote lijn is dat ICF-respondenten vinden de diaconale gerichtheid van hun kerk groter in vergelijking met de andere kerkleden. Mijn interpretatie is dat dit deels veroorzaakt wordt omdat ICF meer kerkleden en/of bezoekers heeft die hulp nodig hebben. ICF-respondenten komen dus meer mensen tegen dan de respondenten van de andere Christelijke Gereformeerde kerken. ICF organiseert en neemt deel aan wijkactiviteiten. De diaconale gerichtheid van de Barnabaskerk en Samuelkerk zijn vergelijkbaar met elkaar. De Barnabaskerkrespondenten vinden dat de Barnabaskerk meer zelf organiseert voor wijkbewoners en contact hebben met wijkbewoners dan de

Samuelkerkrespondenten. De Samuelkerkrespondenten sluiten juist meer aan bij activiteiten die er al zijn in de wijk dan de Barnabaskerkrespondenten doen.

De verschillen in de aspecten die de kerkleden per kerk bevorderen in de diaconale levenshouding.

In onderstaande figuur worden de kerken onderling vergeleken door de aspecten die al dan niet stimuleren met elkaar te vergelijken. Omdat in de enquête zowel de kerkelijke als persoonlijke aspecten worden bevraagd, heb ik de aspecten apart weergegeven. Ik denk dat dit voor de kerken en DD helpend is omdat op de kerkelijke aspecten invloed uitgeoefend kan worden en op de persoonlijke aspecten minder.

Kerkelijke aspecten	Andreaskerk	Barnabas-kerk	ICF	Samuelkerk
Preken	1,00	1,00	0,89	0,55
Bijbelkring	1,13	0,73	0,80	0,50
Gemeente-avond	0,44	-0,29	0,36	-0,18
Een missionaire en/of diaconale cursus	-1,00	0,15	0,00	0,50
De website van de kerk	-0,57	-0,89	-0,47	-1,15
Het huisbezoek van de diaken	-1,17	-0,94	-0,78	-1,00
Het huisbezoek van de ouderling	-1,67	-0,22	-0,73	-0,29
Het kerkblad	-0,50	0,49	0,13	-0,17
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	-1,20	-1,00	-1,00	-0,61
Gemiddeld	-0,50	-0,16	-0,19	-0,25

Figuur 6.24

Opvallende verschillen:

- De Samuelkerkrespondenten waarderen preken en Bijbelkring als minder stimulerend voor hun diaconale levenshouding in vergelijking met de andere kerkrespondenten.
- De gemeente-avond wordt door zowel ICF als de Andreaskerk positief gewaardeerd voor wat betreft het diaconaal stimuleren in tegenstelling tot de andere twee kerken.
- De missionaire of diaconale cursus wordt door de Samuelkerkrespondenten als het meest positief gewaardeerd.
- Barnabaskerk- en ICF-respondenten worden gestimuleerd door artikelen in het kerkblad. De andere twee kerkrespondenten worden hier niet door gestimuleerd.

Enkele aspecten die in de enquête genoemd worden liggen niet op het kerkelijk vlak. Hieronder een overzicht:

Persoonlijke aspecten	Andreaskerk	Barnabas-kerk	ICF	Samuelkerk
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	1,22	0,90	1,35	0,64
Helpen bij diaconale projecten	-0,14	0,00	0,86	0,61
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	0,89	0,68	0,95	0,20
Gesprekken met christenen	1,30	1,16	1,19	0,71
Enthousiaste verhalen in de (social) media	0,57	0,51	0,82	-0,29
Gemiddeld	0,77	0,65	1,03	0,37

Figuur 6.25

- Het helpen bij diaconale projecten is met name stimulerend voor de ICF- en Samuelkerkrespondenten.

- De enthousiaste verhalen in de (social) media wordt door alle kerkrespondenten als positief ervaren behalve de Samuelkerkrespondenten.
- Het is opvallend dat de kerkleden in het algemeen meer gestimuleerd worden door persoonlijke aspecten. ICF-respondenten, lid van de kerk met de hoogste diaconale gerichtheid worden gemiddeld ook het meest gestimuleerd worden door deze aspecten.

Beantwoording vraag 2

Nu vraag 2a tot en met 2f beantwoord zijn kan vraag 2 'Wat kunnen deputaten diaconaat leren van de diaconale praktijken van de Christelijk Gereformeerde kerken in Apeldoorn?' beantwoord worden.

- Het diaconaat vindt vooral plaats binnen de kerk en de persoonlijke omgeving.
- De stimulerende en belemmerende aspecten voor een diaconale levenshouding
- Denkers en doeners worden door dezelfde aspecten gestimuleerd en niet gestimuleerd in de diaconale levenshouding.
- Het verschil tussen denkers en doeners zit vooral in het doen van diaconale projecten.

4.1.3 Welke adviezen hebben diaconale experts met betrekking tot het stimuleren van een diaconale levenshouding?

Tijdens de interviews met de diaconale experts werden de volgende adviezen genoemd:

Prediking

Een goede prediking met de liefde van God voor de mens, jezelf en de naaste is de belangrijkste stimulator voor een diaconale levenshouding. Deze prediking vormt en laat zien "dit wil God voor de zwakken, de schepping, de lijdende mens in je omgeving ver weg en dichtbij". Dit soort prediking is gericht op een attitudeverandering. (Drs. A. Heystek)

Diakenen

- a) Het diaconaal huisbezoek werkt stimulerend waarin de diaken niet alleen vraagt wat de mensen nodig hebben. De diaken vraagt welke gaven de kerkleden hebben en vraagt hoe hij hen kan helpen een diaconale activiteit daarbij te zoeken. De diaken functioneert als makelaar: inzamelen en uitdelen de hoofdthema's zijn.
- b) De diakenen mogen van elk gemeentelid vragen en verwachten dat ze diaconaal actief zijn, maar dat sluit niet uit dat de diakenen ook kunnen kijken naar een specifieke groep mensen. Er is een hele nieuwe groep jonge senioren mensen van 55 tot 70 jaar die nog vitaal is en zingeving zoekt. Zij kunnen door diakenen heel goed ingezet worden. (Drs. A. Heystek)
- c) De uitdaging voor diakenen is om de mensen de nood te leren zien. Elke samenleving heeft zijn eigen armoede. Armoede in Nederland heeft niet persé met bezit te maken, maar met uitsluiting, eenzaamheid. Maak mensen bewust van de armoede in onze samenleving en speciaal van de armoede in de wijk waar de kerk staat. (Drs. A. Heystek)
- d) Kijk naar de kwaliteiten van mensen. CGK heeft vanuit de historie wat orthodoxe kerken en kerkleden. Deze kerkleden hebben niet altijd de vrijmoedigheid om over het geloof te praten. Voor deze mensen is het veel makkelijker om het geloof te doen. En als deze mensen gevraagd worden voor diaconaat zullen ze makkelijker "ja" zeggen. (Drs. A. Heystek)

Ervaringen en leren

- a) Diaconaat bekend maken in de gemeente is belangrijk, vertel goede verhalen en ervaringen dat is een goede kans om mensen enthousiast te maken. (Drs. A. Heystek)

- b) De diepste drive van gedragsverandering is de liefde van Christus. Daarnaast is het belangrijk om bij gedragsverandering positieve ervaring op te doen. Daarom is het belangrijk dat mensen meegetrokken worden naar een diaconale activiteit en dat ze dan na afloop zeggen “wat was dat mooi zeg”. Deze beloning voor gedrag is een stimulator om het weer te gaan doen. Diakenen en Deputaten Diaconaat kunnen hierbij helpen door aan te dringen en mensen over de streep te trekken. (Drs. A. Heystek).
- c) Het aanbieden van een cursus in de vorm van een aantal bijeenkomsten zou achterhaald kunnen zijn in deze tijd omdat mensen de informatie digitaal halen. Een toegankelijke website met allerlei informatie helpt mensen om te leren over diaconaat. De informatie zou gedifferentieerd moeten worden aangeboden op kennis, inhoud en (instructie)filmpjes. De uitdaging daarna is: hoe krijg je de mensen naar de website? Daar ligt een rol voor de diakenen die mensen stimuleren om activiteiten te gaan doen en dan een aantal filmpjes als voorbeeld gebruiken. (Drs. A. Heystek).

Kerkzijn in je directe omgeving

- a) Wees met elkaar bezig over wat het betekent om als kerk in deze wereld te staan. Het is meewerken aan Gods plan, ga daar aan het werk waar God aan het werk is. Dan is het belangrijk om te luisteren. De kerk heeft de neiging om dingen voor de ander te doen. Maar als je gaat luisteren en gaat optrekken met de omgeving ontdek je nog meer wat God aan het doen is en kun je daarbij aansluiten. Als de focus ligt op het meedoen in Gods missie in de omgeving en in het leven van alledag wordt de manier van leven een onderdeel van het kerkelijk leven. (Dhr. H. Bouma)
- b) Praat met elkaar²¹ en kijk met verlichte ogen van het verstand. “Wat zie ik en zou dat een weg zijn die God ons daarin wijst?” In het gesprek met elkaar gaan de ogen open voor wat er aan de hand is en daar kunnen mooie initiatieven ontstaan (prof. G.C. den Hertog).
- c) Het is goed om je als kerk af te vragen wat je betekenis is in de eigen omgeving of de wijk waarin je staat. Gebruik het gebouw voor de wijk, dan krijg je een vicieuze cirkel, mensen krijgen positieve ervaringen, de dominee preekt erover, het wordt een totaalbeleid. (Drs. A. Heystek).
- d) Ook als het om armoede gaat kun je als kerk in je directe omgeving kijken: “wat is daar aan de hand?” Doe eens onderzoek naar de bewoners van de wijk (drs. A. Heystek). Dit sluit ook aan het vormen van een visie in de theorie van waarderende gemeente-opbouw. Het is belangrijk om de lokale context van de kerk te onderzoeken en te kunnen duiden
- e) Deputaten Diaconaat zouden sterk het accent moeten leggen op het plaatselijk diaconaal bewustzijn. Het laten ontwakken en het laten ontdekken wat er plaatselijk aan de hand is. Dit betekent lokale ondersteuning. Het beste is nog een gesprek met diakenen en gemeenteleden om mogelijkheden te onderzoeken. Kijken hoe kan deze kerk in Apeldoorn dat zelf doen? Kijk naar wat de kerk en omgeving hebben aan gaven en ga daarmee aan de slag. En dat als er hobbels zijn, DD mee kan denken. Blijf dicht bij huis (drs. A. Heystek).

Conclusies naar aanleiding van de adviezen van de diaconale experts

1. De preken zijn een grote stimulator. De uitkomsten van de enquête laten zien dat preken stimulerend zijn voor de diaconale levenshouding van de kerkleden.

²¹ Uit het gesprek heb ik geïnterpreteerd dat het praten met elkaar als kerkleden wordt bedoeld.

2. Het is belangrijk dat kerkleden nood leren zien. Diakenen en DD kunnen de kerkleden bewust maken van de nood in de samenleving en speciaal van de nood in de omgeving van de kerk.
3. Het hebben van gesprekken met elkaar als kerkleden, diakenen en DD. In het gesprek is het belangrijk om te luisteren naar de omgeving. Tijdens het gesprek zal ontdekt worden wat God aan het doen is en wat er in de lokale omgeving aan de hand is. Dit sluit ook aan bij de literatuur. Van de gemeente wordt niet meer gevraagd dan present en beschikbaar te zijn op die momenten en plaatsen waar de Geest al lang bezig is (Hertog d. G., 2009, p. 265)
4. Het is belangrijk om te kijken wat de kerk kan betekenen voor de samenleving en de wijk. Daarbij is het ook belangrijk om te ontdekken wat de gaven zijn van de kerk en van de omgeving. Hier kan de kerk dan mee aan de slag gaan om de omgeving tot bloei te brengen.
5. Het meedoen met diaconale activiteiten is belangrijk voor het op opdoen van positieve ervaringen. Het opdoen van positieve ervaringen is een stimulator om vaker diaconale activiteiten te gaan doen. Hierin moeten diakenen en DD de kerkleden stimuleren. Dit komt overeen met de theorie dat als mensen nieuw gedrag uitproberen en dat nieuwe gedrag leidt tot plezierige, directe resultaten, dan kan zich daarna de bewuste intentie vormen om dat gedrag te herhalen. Hierin kunnen DD een faciliterende rol spelen. Dit is een belangrijk element denk ik voor de kerken, omdat uit de enquête blijkt dat een relatief groot deel van de kerkleden niet weten wat er is en geen mensen tegenkomen die in armoede leven.
6. Enthousiaste verhalen en voorbeelden werken stimulerend. Een toegankelijke website met een gedifferentieerde informatie kunnen helpen. De website zou kennis, inhoud en filmpjes moeten bevatten. De diakenen moeten zelf het materiaal van de website gebruiken en de kerkleden stimuleren om de website te gebruiken. Hierbij is het belangrijk om te realiseren dat de vorm van content verandert. "Informatie wordt in verschillende verschijningsvormen aangeboden waarbij tekst niet altijd meer de boventoon voert." (Oomes, Bosman, & Langerak, 2014)
7. Diakenen kunnen een specifieke groep mensen gericht vragen, zoals senioren of mensen met bepaalde kwaliteiten. Gericht vragen helpt mensen om "ja" te zeggen voor diaconaal handelen.

4.1.4 Welke conclusies kunnen getrokken worden en welke aanbevelingen kunnen Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken gegeven worden wat betreft het stimuleren van een diaconale levenshouding?

1. Conclusie: response en diaconale gerichtheid van de Andreaskerk en ICF

De response van de Andreaskerk is het laagst in absolute aantallen en in percentages. De response van ICF is procentueel gezien het hoogst. De Andreaskerkrespondenten waarden de diaconale gerichtheid van hun kerk het laagst (-0,22). De ICF-respondenten waarden dit het hoogst (0,73). Uit vraag 2e blijkt dat de Andreaskerk de afgelopen jaren veel energie in interne organisatie heeft gestoken. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het lagere responsepercentage en de lagere waardering van de diaconale gerichtheid van de Andreaskerk.

2. Conclusie en aanbeveling: visie ontwikkelen

Uit de interviews met diaconaal betrokken kerkleden bleek dat er niet in alle gevallen een visiedocument was voor het diaconaat of dat het document onvoldoende gekend werd. Enkele respondenten noemen het ontbreken van visie een belemmering (deelvraag 2e, diaconale experts).

Het ontwikkelen van visie is belangrijk volgens enkele respondenten omdat het helpt het diaconaat in de gemeente te stimuleren en een hogere prioriteit te geven. In de literatuurstudie in hoofdstuk 2.4 wordt het volgende gezegd: Een visie geeft richting, geeft aan waar het deze gemeenschap om gaat en maakt dus ook duidelijk wat weggesnoeid kan worden.

Aanbeveling: DD kunnen de kerken helpen door de kerken bewust te laten worden waarom visie belangrijk is. Visie ontwikkelen en hebben helpt om de juiste prioriteiten te stellen. DD zouden de kerken kunnen helpen met het ontwikkelen van visie op het diaconaat. Het visiedocument dient gebruikt te worden en als basis voor het diaconale leven in de kerk te dienen. Zie het eerste advies in het volgende hoofdstuk.

3. Conclusie en aanbeveling: diaconaat in de persoonlijke omgeving waarderen

In de aanleiding staat dat kerkleden wel een diaconale levenshouding kunnen hebben, maar dit niet zo zien omdat de activiteiten buiten de kring van de kerk vallen. De uitkomst van dit onderzoek laat zien dat de kerkleden meer diaconaal handelen in de persoonlijke omgeving dan als vrijwilliger binnen of buiten de kerk. Het is de vraag of de kerkleden dit zelf als diaconaal handelen zien. Mijn veronderstelling is dat kerkleden meer diaconaal handelen dan de kerkleden zelf zo benoemen. Dit past bij het verhaal uit Mattheus 25, waarin staat “wanneer hebben we U in de gevangenis opgezocht, wanneer was U dan ziek?” De mensen in dat verhaal hebben het zelf ook niet opgemerkt.

Aanbeveling: DD zou kerken kunnen stimuleren om bewust te benoemen wat er aan diaconaal handelen binnen en buiten de kerk gedaan wordt door kerkleden. De kerkleden moeten bewust worden wat ze allemaal doen in hun omgeving. Het diaconaal handelen kan dan ook gewaardeerd en gevierd worden. Door het waarderen van het diaconale handelen wordt het diaconale handelen verder gestimuleerd. Zie ook de theorie van waarderende gemeente-opbouw uit hoofdstuk 2.4. De DD kunnen dit stimuleren door in gesprekken met kerken hier aandacht aan te geven. Zie eerste advies in het volgende hoofdstuk.

4. Conclusie en aanbeveling: stimulerende aspecten gebruiken

Uit de enquête blijkt dat de respondenten het meest gestimuleerd worden door gesprekken met christenen en het ontmoeten van mensen die hulp nodig hebben (deelvraag 2d). De respondenten van de interviews en enquête geven aan dat preken de diaconale levenshouding stimuleren (zie deelvraag 2c). Ook gaan er stimulansen uit van Bijbelkringen, cursussen en gemeente-avonden en enthousiaste verhalen in de (social) media.

Aanbeveling: Stimuleer het onderlinge gesprek tussen christenen over diaconaat. Geef ruimte voor gesprekken in cursussen, Bijbelkringen en tijdens gemeente-avonden. Organiseer diaconale activiteiten waar kerkleden mensen ontmoeten die hulp nodig hebben. Ook dit kan een onderdeel zijn van cursussen. Zie advies 6, 7 en 8 in het volgende hoofdstuk.

5. Conclusie en aanbeveling: enthousiaste verhalen werken stimulerend

Naast het voeren van gesprekken en andere aspecten werken enthousiaste verhalen in de (social) media stimulerend volgens de resultaten van de enquête. Een geïnterviewde geeft het advies voor een toegankelijke website met een gedifferentieerde informatie. De website zou kennis, inhoud en filmpjes moeten bevatten. De diakenen moeten zelf het materiaal van de website gebruiken en de kerkleden stimuleren om de website te gebruiken. Dit sluit aan bij de digitalisering – ontwikkeling die

te maken heeft met het toenemend gebruik van digitale informatie en apparaten- in onze samenleving²².

Aanbeveling: Het creëren van een website met enthousiaste verhalen over diaconaal handelen kunnen stimuleren. Deze website zou ook een platform kunnen zijn waar mensen met elkaar in gesprek kunnen komen. Zie advies 7 in het volgende hoofdstuk.

6. Conclusie en aanbeveling: bezinning op het diaconale huisbezoek

De respondenten geven aan niet extra gestimuleerd te worden door het huisbezoek van de diaken (deelvraag 2d). Dit is opvallend omdat dit een van de instrumenten is die in de kerkorde van de CGK voorkomt en vanuit DD sterk gestimuleerd wordt. In twee van de vier onderzochte kerken vindt het diaconaal huisbezoek plaats. Ook in deze kerken wordt het diaconale huisbezoek niet als extra stimulerend ervaren door de respondenten. Uit het onderzoek is niet gebleken of dit ligt aan de kwaliteit of aan de kwantiteit van het huisbezoek. Twee geïnterviewden geven aan dat het diaconale huisbezoek stimulerend werkt (deelvraag 2d en 3). Het is opvallend dat de respondenten wel gestimuleerd worden door gesprekken met christenen, maar niet door het diaconale huisbezoek wat ook een gesprek met christenen is. Het (informele) gesprek met christenen werkt stimulerender dan het diaconale huisbezoek blijkt uit dit onderzoek.

Aanbeveling: DD zouden zich kunnen bezinnen op de vorm en de inhoud en de verdere praktijk van het diaconale huisbezoek. Deze bezinning zou dan vooral samen met kerkleden gedaan moeten worden.

7. Conclusie: Doeners worden nauwelijks meer gestimuleerd dan denkers op genoemde aspecten

De scores op de aspecten die stimuleren worden door denkers over het algemeen positiever gewaardeerd dan door de doeners. De aspecten die denkers en doeners helemaal niet en helemaal wel stimuleren zijn vrijwel gelijk aan elkaar.

8. Conclusie en aanbeveling: stimuleer om te doen

De respondenten van de enquête geven aan dat het ontmoeten van mensen die hulp nodig hebben en het helpen bij diaconale projecten stimulerend werken. In de literatuurstudie in hoofdstuk 2 staat: gedrag wat leidt tot plezierige resultaten kan de basis zijn om dat gedrag te gaan herhalen. De respondenten vinden het helpen stimulerend werken. Mijn veronderstelling is dat het helpen leidt tot plezierige resultaten.

Bij het onderscheid tussen de denkers en de doeners blijkt dat de denkers meer gestimuleerd worden door het helpen bij diaconale projecten, het volgen van cursussen en bijwonen van gemeente-avonden dan de doeners. De leercyclus van Kolb zegt dat leren pas werkelijk leren wordt als het op de een of andere manier gekoppeld is aan ervaringen opdoen. Ervaringsleren is een goed instrument om tot gedragsverandering te komen.

²² <https://nl.wikipedia.org/wiki/Digitalisering> geraadpleegd op 4 augustus 2017

Aanbeveling:

- DD en diakenen zouden de kerkleden actief moeten stimuleren om diaconaal te handelen. DD zouden diaconieën moeten stimuleren om diaconale activiteiten te organiseren voor de kerkleden.
- Voor het ontwikkelen van cursussen is het van belang om er diaconale praktischelementen in op te nemen. Door het toevoegen van praktijk wordt het leerrendement effectiever, speciaal voor de denkers.

Vanuit de literatuurstudie komt hier nog een element bij: dit is reflecteren. Het evalueren en reflecteren op de ervaringen na de diaconale activiteiten kan verder helpen in het ontwikkelen van de diaconale levenshouding. Zie advies 2 en 3.

9. Conclusie en aanbeveling: predikanten stimuleren diaconale praktijkervaring op te doen

De vorige conclusie beschrijft dat het belangrijk is voor denkers om praktischelementen op te nemen in cursussen omdat de denkers daardoor gestimuleerd worden. Mijn veronderstelling is dat predikanten over het algemeen meer denkers dan doeners zijn. Mijn conclusie is dan ook dat predikanten extra gestimuleerd worden door praktijkervaringen. Ik denk dat het opdoen van praktijkervaring doorgetrokken kan worden naar de opleiding voor CGK-predikanten. Een geïnterviewde geeft aan dat je als predikant minder voor diaconaat opgeleid wordt dan voor prediking en pastoraat. Daarbij komt nog een element wat genoemd is in hoofdstuk 2.2. Predikanten leren juist om vanuit de verzoening – waarin het leven van Jezus grotendeels onderbelicht is gebleven – na te denken over diaconaat. Diaconaat oriënteert zich sterk op het leven van Jezus, waarin liefde, barmhartigheid en gerechtigheid getoond is.

Aanbeveling:

Bij het organiseren van diaconale activiteiten is het belangrijk de predikanten hier ook bij te betrekken.

Stimuleer predikanten om meer vanuit de oriëntatie op het leven van Jezus na te denken en te preken over het diaconaat. DD kunnen de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken adviseren om (meer) praktischelementen in het vak diaconaat op te nemen. Zie advies 4 en 5.

10. Conclusie en aanbeveling: stimuleer diakenen om meer diaconale activiteiten te organiseren

In het algemeen is het aantal belemmeringen tussen willen en kunnen lager dan het aantal belemmeringen tussen kunnen en doen. Zie figuur 6.13. Het lijkt dat als het werkelijk op doen aankomt, steeds meer mensen belemmeringen ervaren. De literatuurstudie over gedragsverandering zegt: willen is nog lang geen doen.

Aanbeveling: Rust diakenen toe om meer diaconale activiteiten te organiseren, zodat kerkleden meer gaan doen. Zie advies 2.

11. Conclusie: de belemmeringen

De top drie van belemmeringen in 'het kunnen' zijn:

- niet toe in staat door leeftijd/energie

- prioriteit
- het niet weten hoe / het wordt niet gefaciliteerd

De top vier²³ van de belemmeringen in 'het doen' zijn:

- prioriteit
- het niet weten hoe / het wordt niet gefaciliteerd
- niet toe in staat door leeftijd / energie
- ik kom geen mensen tegen / ik heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe

Bovenstaande belemmeringen komen voort uit redenen die kerkleden zelf hebben aangegeven als belemmerend en door mij ingedeeld zijn in categorieën.

Ook in vraag 19 van de enquête wordt de kerkleden gevraagd naar belemmeringen. De omstandigheden die door hen als het meest belemmerend worden ervaren zijn:

- het hebben van te weinig tijd
- het hebben van een andere taak in de kerk
- het niet worden gevraagd om andere mensen te helpen

Deze belemmeringen komen grotendeels overeen met de eerdergenoemde belemmeringen, zoals prioriteit.

De belemmering 'niet toe in staat door leeftijd/energie' is een belemmering die door de betreffende kerkleden zo beleefd wordt. Op individueel niveau kan een diaken hier soms een passende diaconale activiteit bij zoeken. In het algemeen kan hier geen aanbeveling over gedaan worden.

De belemmering 'prioriteit' werd vaak ingevuld als kerkleden druk waren met andere activiteiten. Mijn veronderstelling is dat kerkleden zich onvoldoende bewust zijn dat diaconaal handelen een onlosmakelijk deel van het christelijke leven is. En mijn veronderstelling is dat kerkleden denken dat diaconaal handelen veel tijd en energie kost. Het is aan te bevelen dat kerkleden bewust gemaakt worden dat diaconaal handelen een onderdeel is van het dagelijkse leven. Predikanten en diakenen kunnen hierin onderwijzen en toerusten. DD kan de predikanten en diakenen toerusten. Daarbij is het aan te bevelen om in het visiedocument op te nemen wat de kerk verstaat onder diaconaal handelen en hoe de kerkleden hiervoor toegerust kunnen worden. Deze bewustwording helpt om de kerkleden diaconaal handelen meer prioriteit te geven.

Voor de belemmering 'niet weten hoe' is het aan te bevelen dat kerken de kerkleden bewust maken van hoe ze diaconaal kunnen handelen en hen te wijzen welke mogelijkheden er zijn. Dit kan door het gesprek aan te gaan met de kerkleden en samen te ontdekken wat er gedaan kan worden. Dit kan door de diaconieën activiteiten te laten organiseren waar de kerkleden in mee kunnen werken. Diaconieën moeten weten wat er in de lokale samenleving aan organisaties is waar ze kerkleden toe kunnen stimuleren om in mee te werken. Uit de resultaten van vraag 19 blijkt dat kerkleden belemmerd worden in hun diaconaal handelen omdat ze niet worden gevraagd. Uit de interviews blijkt dat diakenen schroom ervaren om mensen te vragen. Hier lijkt een verschil in beleving te zijn tussen de kerkleden en diakenen.

²³ Ik noem belemmering nummer vier ook omdat deze qua score dichtbij nummer drie ligt. Het verschil tussen de nummers drie en vier in het kunnen is groter vandaar dat ik nummer vier van kunnen niet meegenomen heb.

Voor de belemmering 'ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op' is het aan te bevelen dat DD en diakenen kerkleden bewust maken van de nood die er is. Dit sluit ook aan bij een van de adviezen van de diaconale experts.

In de aanleiding van dit onderzoek staat dat tijd als belemmerend wordt ervaren in de diaconale levenshouding. Uit dit onderzoek blijkt dat tijd een van de belemmerende factoren is. Er zijn factoren die het diaconale handelen van kerkleden meer belemmeren.

Zie adviezen 1 en 2 in het volgende hoofdstuk.

12. Conclusie en aanbeveling: onderwijzen dat iedereen kan en mag helpen

De top drie van overtuigende belemmeringen zijn:

- zich niet te willen bemoeien met andermans situatie
- denken dat andere mensen beter kunnen helpen
- denken dat mensen de problemen zelf hebben veroorzaakt

Twee geïnterviewden geven aan dat zij 'het bemoeien met andermans situatie' als belemmerend ervaren. Bij deze geïnterviewden was schroom een reden om dit moeilijk te vinden. Mijn veronderstelling is dat hier individualisering in de samenleving ook een rol speelt.

Het denken dat andere mensen beter kunnen helpen heeft te maken met zicht op de eigen competenties. Mijn veronderstelling is dat kerkleden wellicht al snel denken dat er veel van hen verwacht wordt op het gebied van diaconaal handelen. Dit hoeft niet zo te zijn, zoals ook blijkt uit de voorgaande conclusie waarin staat dat kerkleden bewust gemaakt kunnen worden dat een diaconale levenshouding een onderdeel is van het dagelijkse leven als christen.

Het denken dat mensen de problemen zelf veroorzaakt hebben kan met individualisering te maken hebben. Mijn veronderstelling is dat kerkleden zich onvoldoende bewust zijn dat diaconaat een opdracht is en dat er geholpen moet worden, ongeacht de aanleiding.

Aanbeveling: Via prediking en in gesprekken stimuleren dat het helpen van mensen goed is. Het heeft niet te maken met bemoeien, maar met van harte betrokken zijn op elkaar ongeacht de aanleiding van de problemen.

13. Conclusie en aanbeveling: plaatselijk diaconaal bewustzijn vergroten

Bijna de helft van het aantal belemmeringen gaat over de wijk en haar bewoners (85 van de 176 / 127 van de 263). De score voor 'het willen' voor de stellingen die met de wijk te maken hebben, scoren lager dan 'het willen' voor de andere stellingen. Daarnaast wordt op twee stellingen die met de wijk te maken hebben aangegeven dat de score voor 'het kunnen' hoger is dan 'het willen'. Dit komt op de andere stellingen niet voor. Op basis van deze uitkomsten blijkt dat kerkleden op de wijk gericht diaconaat het minst willen, kunnen en doen. De hoogste score wordt gegeven voor het omkijken naar mensen binnen de kerk. De kerkleden willen, kunnen en doen minder aan diaconaat in de eigen (leef)omgeving dan binnen de kerk. Met deze conclusie wordt een van de resultaten van het onderzoek Help! bevestigd, namelijk: het huidige diaconaat is vooral naar binnen gericht.

Uit deze conclusie blijkt dat kerkleden veelal minder willen als het gaat om de wijk. Mijn veronderstelling is dat de betekenisvolle plaats van de kerk voor de wijk niet wordt herkend door kerkleden. Drie geïnterviewden geven aan dat het belangrijk is om te kijken wat de kerk en/of het

kerkgebouw kan betekenen in de samenleving en in de directe omgeving. Ontdekken wat God in de omgeving aan het doen is en daarbij aansluiten. Dit helpt om de kerkleden meer diaconaal bewust te maken.

Aanbeveling: DD zouden sterker het accent kunnen leggen op het plaatselijk diaconaal bewustzijn. DD kan kerken helpen na te denken hoe zij van betekenis kunnen zijn in de wijk. DD kan kerken stimuleren na te denken over hoe ze het kerkgebouw kunnen gebruiken voor de lokale omgeving. Dit sluit aan bij de adviezen van de diaconale experts over kerkzijn in de directe omgeving. Zie advies 8 in het volgende hoofdstuk.

14. Conclusie en aanbeveling: investeer in het jeugddiaconaat

Het is opvallend dat de leeftijdscategorie tot 30 jaar over het algemeen de genoemde stellingen als meer belemmerend ervaren dan de andere leeftijdscategorieën. Mijn veronderstelling is dat jongvolwassenen minder diaconaal bewust zijn. Dit kan te maken hebben met opvoeding, het ontbreken van diaconaal onderwijs in catechisatie, jeugdclubs, omdat ze in beslag worden genomen door hun eigen leven, werk en / of jong gezin.

Aanbeveling: Investeer in het jeugddiaconaat. Er is een waardevolle uitgave van Diacon over jeugddiaconaat uitgegeven door DD.²⁴ Het is aan te bevelen om deze uitgave onder de aandacht te brengen en daarover in gesprek te gaan met diaconieën om het jeugddiaconaat te stimuleren. Daarnaast is het aan te bevelen om in de catechisaties ook meer aandacht aan diaconaat te geven.

²⁴ https://cgjo.nl/artikel/documenten/35_Deel-je-leven-Diacon-.pdf geraadpleegd op 7 augustus 2017

5 Beantwoording van de hoofdvraag

Tot slot kan de hoofdvraag beantwoord worden. De hoofdvraag luidt:

Hoe kunnen Deputaten Diaconaat van de Christelijke Gereformeerde Kerken de aangesloten kerken en hun leden stimuleren om een diaconale levenshouding te ontwikkelen en daarbij rekening houden met de belemmeringen die de leden hierin zelf ervaren?

5.1 Adviezen die rekening houden met de belemmeringen

1. *Helpen bij het ontwikkelen van visie op diaconaat in de kerken*

Een van de grootste belemmeringen in het diaconaal handelen is dat kerkleden diaconaal handelen minder prioriteit geven dan andere zaken volgens dit onderzoek. Visie ontwikkelen helpt om de juiste prioriteiten te stellen. Een visie geeft antwoord op de vraag: ‘waar willen we naar toe?’ Door het formuleren en ontwikkelen van visie op diaconaat krijgt diaconaat een hogere prioriteit in de gemeente.

Advies voor DD

Mijn advies is dat DD kerken stimuleren en ondersteunen in het ontwikkelen van visie op het diaconaat. Een visie is bij voorkeur aansprekend. En een visie geeft kort en krachtig aan waar de kerk naar toe wil. Het is van belang deze visie uit te dragen in de gemeente en in alle taakvelden van de kerk een plek krijgt. Een risico is dat er veel tijd en energie naar vergaderingen over visievorming gaat en er bijna geen diaconaat meer gedaan wordt. Het is aan te bevelen dat het ontwikkelen van visie in de kerken gelijktijdig plaatsvindt met diaconale activiteiten. Daarbij is het voor de ontwikkeling van een visie noodzakelijk kennis van buurt en samenleving te hebben zoals geschreven in hoofdstuk 2.4. Voor het ontwikkelen van visie kan de methode van waarderende gemeente-opbouw gebruikt worden zoals in de literatuurstudie opgenomen. Hierbij is het van belang om de ervaringen met diaconaat te vertellen en te waarderen. Na het vertellen en waarderen wordt er stapsgewijs verder gewerkt aan waar de kerk naar toe wil.

2. *Activeren en toerusten van kerken met betrekking tot diaconale activiteiten*

“Ik weet niet hoe” en “het wordt niet gefaciliteerd” vormt een grote belemmering voor kerkleden in het diaconaal handelen. Ook gaven kerkleden aan niet te worden gevraagd om diaconaal te handelen. Als kerkleden niet weten wat er is, ervaren ze geen gelegenheid om diaconaal te handelen. Als kerkleden niet weten hoe ze diaconaal kunnen handelen of ze worden niet gevraagd, zullen ze minder snel doen. Het meedoen aan diaconale activiteiten werkt stimulerend voor kerkleden volgens dit onderzoek.

Mijn advies is om kerken te activeren en toe te rusten in wat en hoe kerken diaconale activiteiten kunnen doen. Hierbij is het volgende van belang:

- Diaconieën activiteiten te laten organiseren waar de kerkleden in mee kunnen werken. Zoals een Presentdag, een klusdag bij een gemeentelid. Diaconieën moeten daarbij weten wat er

in de lokale samenleving aan organisaties is waar ze kerkleden toe kunnen stimuleren om in mee te werken.

- DD, diakenen en kerkleden kunnen samen in gesprek gaan en gaan ontdekken wat de kerk kan doen. DD en diakenen kunnen kerkleden dan ook handvatten geven in hoe ze dingen moeten doen. Niet als de mensen die het weten, maar samen ontdekkend.
- Diakenen stimuleren om mensen specifiek te vragen voor bepaalde diaconale taken.
- Het is belangrijk dat predikanten en andere kerkenraadsleden meedoen in de diaconale activiteiten. Dit straalt eenheid uit. Het voorkomt dat kerkleden denken dat diaconaat voor een groepje actievelingen is.
- Het is belangrijk dat er een echte ontmoeting plaatsvindt, diaconale betrokkenheid wordt juist geleerd als kerkleden zich openstellen voor de ander (zie hoofdstuk 2.4 over diaconaal leren).

5.2 Overige adviezen

3. *Formuleren en ontwikkelen van een visie op diaconaal leren*

Mijn advies aan DD is om visie te formuleren en ontwikkelen op diaconaal leren. Diaconaal leren is ervaringsleren. Ervaringen opdoen en reflecteren op de ervaringen zijn belangrijke onderdelen van het diaconaal leren. Juist in de geloofsgemeenschap kiezen voor de interactie betekent dat de geloofsgemeenschap verandert in een meer diaconale gemeenschap.

De visie op en ervaringen met het diaconaal leren kan DD in het gesprek met de kerken delen. Zo kunnende kerken ook diaconaal leren meer gaan toepassen. En de kerken kunnen diaconaal leren ook op gaan nemen in hun visie. In hoofdstuk 2.4 staat dat het ambt van diaken bedoeld is om voorwaarden te scheppen waardoor kerkleden betrokken kunnen raken bij diaconale leerprocessen. Wanneer diakenen en leidinggevendenden meer gaan investeren in diaconaal leren kan de gemeente nieuwe wegen vinden om in woorden en daden het evangelie uit te leven. Kerken die bereid zijn om diaconale leerervaringen te laten delen met de gemeente helpen de gemeente in een doorgaand diaconaal leerproces. Hierbij is het van belang om dit leerproces subtiel in te zetten om een mogelijke aversie tegen reflecteren te voorkomen. Voor het ontwikkelen van visie op diaconaal leren kan de methode van waarderende gemeente-opbouw gebruikt worden zoals in hoofdstuk 2.4 opgenomen.

4. *Predikanten meer diaconaal bewust te maken*

Mijn advies aan DD is om diakenen²⁵ te stimuleren het gesprek met predikanten aan te gaan over diaconaat. Diakenen kunnen predikanten suggesties doen en voorbeelden aanreiken om meer diaconaal te preken. Daarnaast is het belangrijk dat predikanten ook betrokken worden bij diaconale activiteiten (zie advies 2). Praktijkvoorbeelden kunnen predikanten helpen om preken concreter te maken. Concretere preken kunnen kerkleden meer stimuleren.

5. *Praktijkelementen opnemen in de Predikantenopleiding*

²⁵ Uit het gesprek met de diaconaal consultants op 10 augustus 2017 bleek dat zij vooral een taak voor de diakenen zien om de predikanten meer diaconaal bewust te maken. Diakenen kunnen de predikant handreikingen geven voor diaconale preken. Ik heb het advies als volgt aangepast: in plaats dat DD predikanten stimuleren, stimuleren DD diakenen om predikanten diaconaal bewuster te maken.

Mijn advies aan DD is om het gesprek aan te gaan met de Predikantenopleiding over het vak Diaconaat. In predikantenopleidingen wordt vaak over diaconaat vanuit de verzoening geleerd. Jezus' leven is een voorbeeld voor een leven waarin liefde, barmhartigheid en gerechtigheid de verhoudingen domineren. Praktijkelementen opnemen in de opleiding is aan te bevelen. Ook het diaconale leerproces waarin gereflecteerd wordt op het diaconale handelen zal aanstaande predikanten en theologen helpen in het ontwikkelen van een diaconale levenshouding. Zij kunnen vervolgens hun gemeente dienen in het stimuleren van een diaconale levenshouding.

6. Diaconale cursussen verder ontwikkelen

Mijn advies is om bestaande cursus(sen) verder te ontwikkelen. De diaconale cursus "Hart voor de ander" van DD bevatten Bijbelstudies en gespreksvragen. Dit zijn belangrijke elementen in een cursus. De cursus zou verder ontwikkeld kunnen worden door praktijkelementen toe te voegen. Met name de denkers wordt gestimuleerd door praktijkervaringen. In de praktijkelementen is het belangrijk om daadwerkelijk de ander te ontmoeten omdat kerkleden leren door zich daadwerkelijk open te stellen voor de ander. Vervolgens bewust reflecteren op de opgedane praktijkervaringen helpt de diaconale betrokkenheid te vergroten. In bijlage 8.2 staan een aantal voorbeelden van reflectievragen.

7. Een website ontwikkelen

Mijn advies is om een aantrekkelijke en toegankelijke website te maken met gedifferentieerde informatie. De website zou kennis, inhoud, ervaringen en filmpjes kunnen bevatten. Het onderlinge gesprek en verhalen uit social media worden als stimulerend ervaren door kerkleden. De website kan een platform zijn waar mensen hun verhaal kunnen delen en met elkaar in gesprek kunnen komen. De CGK heeft hele mooie diaconale initiatieven. Maak wat leuke filmpjes van deze initiatieven. De uitdaging is het motiveren van kerkleden om deze website te bezoeken. Hier adviseer ik DD om de diakenen te stimuleren de website te gebruiken in de kerken.

8. Toerusten in het kerkzijn in de lokale omgeving

Mijn advies is om kerken toe te rusten in het plaatselijk diaconaat, in de omgeving van de kerk. Dit kan op de volgende manieren.

- DD kan materiaal ontwikkelen waarin informatie gegeven wordt over het belang van de kerk in de omgeving. DD kan de kerken voorzien van goede voorbeelden.
- DD kan het gesprek aangaan met diakenen en kerkleden. Ook hiervoor geldt dat het gesprek stimulerend kan werken. Tijdens het gesprek ontdekken DD, diaconie en kerkleden samen wat er gedaan kan worden. Wat betekent onze kerk in deze buurt? Wat betekenen ik in mijn omgeving? Hoe kan onze kerk het lokale niveau beïnvloeden? In het gesprek met elkaar gaan ogen open.
- In het gesprek is het belangrijk om te luisteren naar de omgeving. Tijdens het gesprek zal ontdekt worden wat God aan het doen is en wat er in de lokale omgeving aan de hand is. Ook is het belangrijk om te ontdekken wat de gaven zijn van de kerk en van de omgeving. Hier kan de kerk dan mee aan de slag gaan om de omgeving tot bloei te brengen.

6 Slotwoord

Openstaande vragen

Een vraag uit het onderzoek is niet beantwoord. Het betreft de vraag over de spanning tussen dienen en getuigen. Evangelisatie en diaconaat zijn met elkaar verbonden. Bij Jezus zie je vaak twee dingen gebeuren. Hij brengt mensen terug bij zichzelf en Hij brengt herstel in relaties en gebrokenheid. In onze tijd ervaren we vaak een spanningsveld tussen diaconaat en evangelisatie. Is het de bedoeling dat de kerk goede dingen doet (diaconaat) of dat de kerk Gods grote daden verkondigt (evangelisatie)? Blijkbaar is het ook een gezond spanningsveld en dwingt het ons altijd beide kanten op te kijken, naar God en naar onze medemens en de schepping (Dijk, van G.J.; Zeldenrust, T., 2017, p. 25). Persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat diaconaat zuivere bedoelingen moet hebben. Het mag nooit het wormpje aan de missionaire hengel zijn. (Hertog d. G., 2009, p. 193). Ik onderschrijf ook wat drs. A. Heystek zegt: “Gebruik diaconaat nooit als hulpmiddel om mensen in de kerk te krijgen. Diaconaat moet zonder bijbedoelingen zijn als ik nood van de ander zie, dan ga ik je helpen, omdat ik van je hou en je nood zie en niet omdat ik het evangelie aan je kwijt wil. Dat wil ik wel, maar dat staat daarnaast. Die vermenging is gevaarlijk in onze samenleving. Bedenk dat diaconaat een vorm van prediking is, mensen gaan vroeg of laat vragen, waarom doe je dit? Diaconaat heeft een missionaire dimensie in zich en niet een missionaire intentie”. Daar komt bij dat in de praktijk blijkt dat als de meer missionair gedreven mensen aan de slag gaan, ze echt niet de fysieke noden van mensen links laten liggen. En als de diaconaal ingestelde mensen aan de slag gaan namens de kerk, dan laat de geestelijke nood van mensen hen ook niet koud (Visser, De spelende kerk, 2016, p. 40).

Objectiviteit

Het onderzoek is gedaan in twee kerken die ik bezoek. Ik ben lid van de Barnabaskerk en ik ben betrokken bij ICF. Dit zou mijn objectiviteit als onderzoeker kunnen beïnvloeden. Ik heb naar mijn idee het onderzoek objectief kunnen uitvoeren. Het lid en betrokken zijn bij twee van de vier kerken heeft ook voordelen gehad. Het maken van afspraken met mensen uit de Barnabaskerk en ICF ging makkelijker dan bij de Andreas- en Samuelkerk bijvoorbeeld.

Blijf ondersteunen, blijf leren

DD hebben een ondersteunende rol, blijf dat doen. Kerken hebben DD nodig om kerkleden bewust te maken wat diaconaat en een diaconale levenshouding inhoudt. DD kunnen handreikingen doen. DD kunnen meedenken en adviseren als er hobbels te overwinnen zijn in het diaconaat.

In het onderzoek gaat het om een diaconale levenshouding. De gegeven adviezen zullen er niet toe leiden dat kerkleden zo’n diaconale levenshouding zullen krijgen dat willen en doen altijd met elkaar in overeenstemming zijn. We mogen er naar streven en blijven leren. ‘Het leven draait om leren, belangrijke veranderingen kennen geen eindpunt, een solidaire en diaconale gemeenschap die de liefde van Christus uitstraalt is nooit helemaal ‘klaar’. We mogen en kunnen de liefde van Christus uitstralen en dat doen we door met verlangen en vertrouwen op weg te gaan.

7 Literatuurlijst

- Beekers, W. & Van Bekkum, K. (2011). Van charitas naar zekerheid. In Christelijke charitas in een seculiere verzorgingsstaat (pp. 9-21). Barneveld: Nederlands Dagblad.
- Den Boer, A. (2014). De handen van het koninkrijk. De Reformatie - Opbouw, 80.
- Bosch, D. J. (1991). Transforming Mission (tweede druk). New York: Orbis Books.
- Crijns, H. (2004). Barmhartigheid en Gerechtigheid, Handboek Diaconiewetenschap. Kampen: Kok.
- Crijns, H. e.a. (2011). Diaconie in Beweging. Kampen: Kok.
- Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerken. (2016). De ander de naaste. Visie op diaconaat, de diaken en diaconale gemeente heroverwogen. Veenendaal.
- Van Dijk, Geert Jan, Zeldenrust Tiemen. (2017, februari 15). Umoja, Kerk met beide benen in de buurt. Handleiding kerngroep. Utrecht: Tear & Present.
- Van Dijk, Geert Jan, Zeldenrust Tiemen. (2017). Kerk met beide benen in de buurt - handleiding kringleiders. Utrecht: Tear & Present.
- De Greef, W., & De Campen, M. (2009). Calvin na 500 jaar. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Hendriks, J. (2011). Kerkvernieuwing, een uitdaging! (Tweede druk). Heeswijk: Abdij van Berne.
- Den Hertog, G.C. (2009). Dienen en Delen, Basisboek Diaconaat. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Van Hoek-Burgerhart, E. & Marja Jager-Vreugdenhil, Kuiper, R. (2007). Nabije Naasten. Barneveld: De Vuurbaak.
- Hoogenboom, M. (2017, juli-augustus). Hemels. Oogst, p. 5.
- Klok, R. (2016, juni 1). 10 jaar Present Utrecht. 10 jaar Present Utrecht. Ede.
- Lijzenga-van der Bij, J. Z. (2012). Hart voor de ander. Hart voor de ander - handleiding gespreksleiders. Ede: Christelijke Hogeschool Ede.
- Nullens, P. (2006). Verlangen naar het goede Bouwstenen voor ene christelijke ethiek. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Oomes, M., Bosman, E., & Langerak, N. (2014). Trends in de samenleving. Den Haag: Sectorinstituut Openbare Bibliotheken.
- Roor, A. (2010). De leerzijde van diaconaat. In A. Roor, De leerzijde van diaconaat (pp. 12-22 en 66-68). Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Roor, A. (2016). Deel je ervaringen! Dienst, 99-104.
- Schimmel, J. (2015, april). Dienend getuigen, getuigend dienen: 24/7 missionair. Kampen / Groningen.
- Schuringa, L. (2007). Projectmatig werken. Barneveld: Nelissen.
- Slendebroek-Meints, J. (2014). Help! Onderzoek binnen de CGK, NGK en GKv naar huidig en gewenst diaconaat en wat daarvoor nodig is. Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Tiemeijer, W., & Thomas, C. (2009). De menselijke beslisser: over de psychologie van keuze en gedrag. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Tiggelaar, B. (2010). Dromen, durven, doen (28e druk, herziene editie ed.). Houten-Antwerpen: Unieboek, Het Spectrum bv.

Verhoeven, N. (2011). Wat is onderzoek? . Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Visser, C. (2016). De spelende kerk. Amsterdam: Buijten En Schipperheijn Motief.

Websites

Andreaskerk Apeldoorn. (2017, mei 4). Opgehaald van <http://www.andreaskerkapeldoorn.nl/index.php/gemeenteinfo/algemeen-algemene-info-over-kerken-gemeente/beleidsplan>

Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerk. (2017, juni 17). Opgehaald van <http://cgk.nl/project/deputatendiaconaat/>

Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerk. (2017, april 13). Opgehaald van <http://cgk.nl/project/geschiedenis-2/>

Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerken. (2016, oktober 29). De ander de naaste beleid deputaten diaconaat. Opgehaald van cgk: <http://cgk.nl/project/deputaten/>

Encyclo.nl. (2017, april 12). Opgehaald van <http://www.encyclo.nl/begrip/gesteldheid>

ICF Apeldoorn. (2017, mei 4). Opgehaald van <https://www.icfapeldoorn.nl/>

Infonu.nl. (2017, april 11). Opgehaald van <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/filosofie/74968-wat-is-deugdenethiek.html>

Noordergraaf, H. S. (2016, november 17). Opgehaald van www.handelingen.com: <https://www.handelingen.com/index.php/artikelen/200-praten-met-je-handen-diaconale-presentie-en-prediking-herman-noordegraaf-en-ciska-stark>

Protestantse Kerk in Nederland. (2017, april 25). Opgehaald van <https://www.protestantsekerk.nl>: <https://www.protestantsekerk.nl/actueel/nieuws/diaconaat-predikant>

Roor, A. (2017, juli 31). Opgehaald van [rkdiaconie](http://www.rkdiaconie.nl): <http://www.rkdiaconie.nl/index2.asp?pid=4&aid=322&id=0&cid=&IntType=>

Sake Stoppels, H. N. (2016, november 4). in het begin was er diaconia. Opgehaald van [disk-arbeidspastoraat.nl](http://www.disk-arbeidspastoraat.nl): <http://www.disk-arbeidspastoraat.nl/diaconiewetenschap4.htm#1>

Samuelkerk Apeldoorn. (2017, april 14). Opgehaald van <http://www.samuelkerk.nl/images/stories/documents/Ambitie%20Samuelkerk%202011%20-%202016%20def.pdf>

SurveyMonkey. (2017, juni 7). Opgehaald van <https://www.surveymonkey.com>: <https://www.surveymonkey.com/mp/sample-size-calculator/>

Van Dale gratis woordenboek. (2017, april 25). Opgehaald van <http://www.vandale.nl>: <http://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/betekenis/nederlands/praktijk>

Wikipedia. (2017, april 11). Opgehaald van [https://nl.wikipedia.org:
https://nl.wikipedia.org/wiki/Deugd](https://nl.wikipedia.org:https://nl.wikipedia.org/wiki/Deugd)

Wiktionary. (2017, april 12). Opgehaald van [https://nl.wiktionary.org:
https://nl.wiktionary.org/wiki/belemmeren](https://nl.wiktionary.org:https://nl.wiktionary.org/wiki/belemmeren)

8 Bijlagen

8.1 Leerpatronen onder diaconaal betrokken personen

De bereidheid en het vermogen te delen (vertellen) is hier afgezet tegen de bereidheid en het vermogen om te reflecteren op diaconale ervaringen.

Bereidheid en vermogen tot delen	Hoog	Delers	Donors
	Laag	Doeners	Denkers
		Laag	Hoog
		Bereidheid en vermogen tot reflecteren	

Doeners zijn diaconaal actief, maar niet gericht op reflecteren en delen. Wat ze leren, leren ze spontaan en 'al doende', maar ze zijn zich hiervan niet altijd bewust en houden deze ervaringen meestal voor zichzelf. Ze vinden het lastig om zonder hulp van anderen hun leerervaringen te benoemen en onder woorden te brengen.

Denkers reflecteren actief op hun ervaringen waardoor ze ervoor zichzelf veel uit leren. Ze delen dit echter niet met anderen. Soms is dat uit onvermogen omdat ze het lastig vinden om persoonlijke zaken te delen. Ook onwil kan een reden zijn. Sommigen vinden dat diaconale ervaringen vertrouwelijk moeten blijven (geheimhouding). Als namen en plaatsen vermeden worden, kunnen deze verhalen toch gedeeld worden. Anderen vinden het ongepast om de aandacht op zichzelf te vestigen. De vraag is of dit argument steekhoudend is. Je deelt je ervaringen immers om de gemeente van Christus verder te helpen in haar roeping.

Delers zijn de mensen die enthousiast en uitgebreid over hun ervaringen vertellen aan anderen, maar moeite hebben om hier zelfstandig conclusies aan te verbinden voor zichzelf of anderen. Met gerichte vragen kunnen zij meer leerwinst halen uit hun praktijkervaringen.

Donors tenslotte combineren de beide elementen en dragen daardoor actief bij aan het missionair-diaconale leerproces van hun kerk. Zij kunnen goed reflecteren en leren hierdoor veel uit hun diaconale ervaringen. Tegelijk zijn ze bereid en in staat om deze leerervaringen te delen met anderen en kunnen zij goed communiceren.

8.2 Enkele vragen voor reflectie op diaconale leervragen

Enkele vragen voor reflectie op diaconale ervaringen

Niveaus van reflectie	Mogelijke reflectievragen
Persoonlijk	Wat raakte je vooral in de diaconale situatie? Waarom juist dat? Wat heb je ontdekt over hoe je reageert op lastige situaties? Wat heb je geleerd over de ander(en) die je ontmoette? Wat riep vragen op waarmee je verder aan de slag wilt/moet? Wat wil je leren voor je toekomstige diaconale handelen?
Kerkelijk	Wat hebben we ontdekt over hoe mensen naar de kerk kijken? Wat zijn redenen voor mensen om wel of niet bij een kerk betrokken te zijn? Wat leren we hieruit voor ons kerkelijke functioneren? Wat betekenen onze ervaringen voor onze missionaire communicatie?
Maatschappelijk	Wat leren we uit deze ervaringen over de samenleving? Zijn er onrechtvaardige situaties die we aan de orde willen/moeten stellen bij instanties of bij de lokale politiek of overheid? Wat kunnen we als kerk(en) betekenen in concrete situaties van mensen die aandacht, hulp of zorg te kort komen?
Theologisch	Door welke geloofsovertuigingen lieten we ons leiden bij ons handelen? Welke vragen stellen onze ervaringen bij onze overtuigingen? Welk licht werpt de Bijbel op onze praktijkervaringen?

8.3 Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn

De Christelijke Gereformeerde Kerken als kerkverband is in 1869 ontstaan. In 1834 scheidden een aantal groepen zich af van de Nederlands Hervormde Kerk. Twee van deze groepen noemden zich de Christelijke Afscheiden Gemeenten en de Gereformeerde Kerk onder het kruis. Deze twee kerken groepen besloten in 1869 samen verder te gaan onder de naam Christelijke Gereformeerde Kerken. De Christelijke Gereformeerde Kerk is een kerk die onder meer beïnvloed is door de Nadere Reformatie, een beweging die in de traditie van de Reformatie de nadruk legde op de persoonlijke geloofsbeleving. In 1892 vindt er een scheiding plaats onder invloed van Abraham Kuiper en een aantal christelijke gereformeerde kerken ging mee met deze stroming en zij gingen verder onder de naam de Gereformeerde Kerken in Nederland (sinds 1 mei 2004 vormen zij samen met andere kerken de Verenigde Protestantse Kerk in Nederland-PKN). Een klein deel van de christelijke gereformeerde kerken ging niet mee en bleef zelfstandig. In 1947 veranderde de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland zijn naam in Christelijke Gereformeerde Kerken, om daarmee uit te drukken dat het gaat om een verband van allerlei plaatselijke kerken en niet om één grote kerk. In januari 2015 tellen de kerken 73.150 leden. Er zijn ongeveer 180 plaatselijke kerken aangesloten bij de Christelijke Gereformeerde Kerken (Dienstenbureau Christelijke Gereformeerde Kerk, 2017).

8.3.1 Andreaskerk

CGK-Apeldoorn Oost is in 1968 ontstaan omdat de kerkenraad van Apeldoorn-Centrum graag kerkdiensten wilde in de nieuwe wijk Zevenhuizen. Sinds 1972 heeft Apeldoorn Oost een eigen kerkenraad en in 1976 werd de kerk als zelfstandige kerk geïnstitutioneerd. In het beleidsplan (Andreaskerk Apeldoorn, 2017) van de kerk staat het volgende: 'Geïnspireerd door Gods Woord en Geest wil de Andreasgemeente, als volgelingen van Jezus Christus, een liefdevolle en bewogen gemeente zijn. Voor elkaar, voor onze gasten en voor allen die we ontmoeten mogen. Wij willen deze liefde en bewogenheid niet slechts in woorden, maar ook in daden belijden.'

8.3.2 Barnabaskerk

CGK-Apeldoorn Centrum staat in een wijk tussen villa's en heeft 466 leden. Dit is de oudste Christelijke Gereformeerde Kerk in Apeldoorn en bestaat sinds 1894.

8.3.3 ICF Apeldoorn

ICF Apeldoorn was een gemeentestichtingsproject sinds 2006 en is sinds mei 2016 een zelfstandige CGK-gemeente. ICF-Apeldoorn is een multiculturele kerk in de wijk Zevenhuizen. ICF staat voor International Christian Fellowship (Internationale Christelijke Gemeenschap). Doel van ICF is het bouwen van een gemeenschap die openstaat voor mensen uit allerlei culturen. ICF Apeldoorn is allereerst actief in de wijk Zevenhuizen, maar mensen uit heel Apeldoorn komen. Mensen van iedere achtergrond en geloofsovertuiging zijn welkom om met ons mee te doen (ICF Apeldoorn, 2017).

8.3.4 Samuelkerk

CGK-Apeldoorn Zuid is in 1956 ontstaan uit de CGK Apeldoorn Centrum. Apeldoorn Zuid staat bekend als een arbeiderswijk. In het visiedocument van de kerk (Samuelkerk Apeldoorn, 2017) staat het volgende: 'de Samuëlkerk wil staan voor een levende, gastvrije, christelijke gemeente, gegrepen door het verlossende evangelie van Jezus Christus en zoekend naar de doorwerking van dat evangelie in de praktijk van het leven en leefomgeving.'

8.4 Interviews

1. Geïnterviewde 1 (29 mei 2017), lid Barnabaskerk, initiatiefneemster diverse missionair-diaconale projecten;
2. Ds. B.A.T. Witzier (30 mei 2017), predikant Barnabaskerk;
3. Geïnterviewde 2 (31 mei 2017), diaken Barnabaskerk;
4. Geïnterviewde 3 (8 juni 2017), lid ICF, diaconaal betrokken;
5. Drs. A. Heystek (13 juni 2017), voormalig diaconaal consulent, docent psychologie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn en Christelijke Hogeschool Ede;
6. Professor Dr. G.C. den Hertog (14 juni 2017), hoogleraar systematische theologie, christelijke gereformeerd predikant en voormalig docent diaconaat aan de Theologische Universiteit Apeldoorn;
7. Geïnterviewde 4 (14 juni 2017), diaken ICF;
8. Geïnterviewde 5 (19 juni 2017), diaken Andreaskerk;
9. Geïnterviewde 6 (21 juni 2017), diaken Samuelkerk;
10. De heer H. Bouma (22 juni 2017), projectleider Umoja.

8.5 Interviewvragen

Tijdens de interviews met diaconaal betrokken kerkleden zijn de volgende vragen aan de orde gekomen, dit is niet altijd in dezelfde volgorde gebeurd en de aanloop van de gesprekken was heel divers.

- Wat is de visie op het diaconaat in de kerk?
- Welke diaconale betrokkenheid ziet u in de kerk? (intern, extern)
- Welke aspecten werken belemmerend als het gaat om diaconaat in de kerk?
- Welke aspecten werken stimulerend als het gaat om diaconaat in de kerk?
- Welke aspecten werken bevorderend als het gaat om het stimuleren van diaconaat?
- Welke aspecten werken belemmerend als het gaat om het stimuleren van diaconaat?
- Wat betekent de kerk voor de wijk waarin de kerk staat?
- Wat zou een ideaal diaconaat zijn binnen de gemeente?
- Welke adviezen heeft u voor de kerk?
- Welke adviezen heeft u voor Deputaten?

Tijdens de interviews met diaconale experts zijn de volgende vragen aan de orde gekomen, dit is niet altijd in dezelfde volgorde gebeurd en de aanloop van de gesprekken was heel divers. Dit was een ongestructureerd interview (Verhoeven, 2011, p. 150) omdat ik een hoofdvraag heb, namelijk welke adviezen de geïnterviewde kan geven. De eigen inbreng van de respondent is hier maximaal. Ik heb een topiclijst samengesteld als leidraad voor het interview.

- Introductie diaconale levenshouding
- Hoe wordt diaconale levenshouding gestimuleerd binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland of in het algemeen?
- Wat zijn de ervaringen van het stimuleren van een diaconale levenshouding?
- Wat zijn de belemmerende aspecten die de experts tegenkomen als het gaat om een diaconale levenshouding?
- Wat zijn de belemmerende aspecten die de experts tegenkomen als het gaat om het stimuleren van een diaconale levenshouding?
- Wat zijn de motiverende aspecten die de experts tegenkomen als het gaat om een diaconale levenshouding?

- Wat zijn de motiverende aspecten die de experts tegenkomen als het gaat om het stimuleren van een diaconale levenshouding?
- Welke adviezen hebben de experts voor kerken met betrekking tot het stimuleren van een diaconale levenshouding?
- Welke adviezen hebben de experts voor DD met betrekking tot het stimuleren van een diaconale levenshouding?

Tijdens de interviews heb ik de leiding gehouden en ben ik onafhankelijk en objectief gebleven en heb ik geprobeerd invoelend te zijn, maar niet te invoelend. Ik denk dat ik mijn objectiviteit en professionaliteit heb kunnen behouden.

8.6 Labels uit interviews

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Visie op diaconaat	
Dienstbaar zijn voor hen die het nodig hebben. Dat is de grondhouding.	Geïnterviewde 5, Andreaskerk
In principe ligt het diaconaat bij de diaconie, die daarin een actieve rol heeft, niet alleen in “het doen” van diaconaat, leidinggeven aan diaconale activiteiten, maar ook het zoeken naar activeren van gemeenteleden.	Ds. B.A.T. Witzier, Barnabaskerk
Visie we willen de gemeente stimuleren.	Geïnterviewde 2, Barnabaskerk
Ja, die hebben we eigenlijk nog niet. In onze kernwaarden liggen wel een aantal diaconale zaken verborgen: drie kernwaarden (1) veelzijdigheid en veelkleurigheid van mensen, juist vanuit die veelkleurigheid is het heel mooi om elkaar te accepteren ook die het minder hebben in veelkleurigheid zit wat groots, waardoor diaconaat meer de ruimte krijgt (2) Eenheid (3) missionair uitgaan, dit heeft niet alleen een evangeliserend karakter, maar ook wat kunnen we daadwerkelijk voor de ander betekenen? Dat is eigenlijk wel een zoektocht, terwijl het een integraal onderdeel van ICF is, je wilt met anderen in contact komen en ook een zoektocht van wat betekent diaconaat.	Geïnterviewde 4, ICF
We willen de gemeenteleden betrokken hebben bij het diaconaat. Het is niet de bedoeling dat wij alles regelen en doen, wat je doet moet door de gemeente gedragen worden.	Geïnterviewde 6, Samuelkerk
<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Hoe krijgt het diaconaat gestalte binnen de kerken?	

De dienstbaarheid naar elkaar toe in de gemeente, die is volgens mij best goed ontwikkeld. Maar als het gaat om noden waar een diaconie bij nodig zou zijn, bijvoorbeeld, vinden we heel moeilijk om dat op het spoor te komen. Bezig met VSD. Betrokken bij Diaconaal Netwerk en diaconaal noodfonds in Apeldoorn. VSD, Diaconaal Netwerk en Noodfonds maakt dat we met elkaar dienstbaar zijn aan de stad waarin we leven. Dat is een opdracht die we hebben, en dat willen we ook graag. Werkvakantie van jongeren naar Roemenië. Een tijdcollecte is op het rooster gezet. Een groep mensen gaat nu de buurt rond met prikstokken in een hesje van de Andreaskerk. Die prikploeg levert een bijdrage op en je laat ook wat zien aan de buurt dat je de buurt probeert mooi te houden. We hebben op donderdagochtend is er koffiesoos, er komen vooral mensen van de gemeente, maar deur staat voor iedereen open en er komen ook wel mensen van buitenaf.	Geïnterviewde 5, Andreaskerk
We doen als kerk mee aan de open monumentendag en kerkproeverij. Een kerstlichtjesticht in de Parken (Apeldoorn-Centrum) Op de kinderclubs er verschillende vriendjes en vriendinnetjes die meekomen die niet wat met de kerk te maken hebben.	Geïnterviewde 1, Barnabaskerk
Praktische taken worden opgepakt door de diaconie, zoals het vervoer naar de kerk. Maar ook wel activiteiten niet zozeer coördineert en regelt, maar ervan af weet. Als bepaalde mensen met ziekte te maken hebben en er wordt een baby geboren, dat er dan voor eten gezorgd wordt door de gemeente. Het InloopHobbieKaffee heeft iets missionairs, maar ook iets diaconals. En zo is de gemeente op allerlei fronten wel diaconaal bezig. Je hebt bijvoorbeeld de zusterkring, die als wijkcontact ook een diaconale taak heeft. Ik heb de indruk dat als je gaat tellen hoeveel mensen er op de een of andere manier betrokken zijn bij iets wat je een diaconale activiteit zou kunnen noemen, dat je heel wat mensen bij elkaar hebt. Dat gaat dan soms dubbelop, bij het Eetkaffee heb je mensen die diaconaal betrokken zijn omdat ze ernaartoe gaan, want ze vinden het leuk, ondertussen zijn ze er ook en zorgen ook dat ze met anderen een spelletje doen. Ik weet niet of de mensen dat zelf zo zien.	Ds. B.A.T. Witzier, Barnabaskerk
Kookroosters en rijroosters. VSD, IHK. Er zijn gemeenteleden die veel doen.	Geïnterviewde 2, Barnabaskerk
Ik doe gewoon wat m'n hand vindt om te doen, een steuntje in de rug nodig, advies enz. Samen naar een gesprek voor een school, kleding van je eigen kinderen weggeven. Als er een feestje is of als er een kind gedoopt	Geïnterviewde 3, ICF

wordt, met een verjaardag. Dat zie ik ook als diaconaat. Uitnodigen om te eten, of bij hen komen eten. Kerstpakketten is wel echt actie; een kaartje of een bezoekje, een maaltijd. Ik app veel met mensen, dat is voor mij ook wel en diaconaal ding, dat is echt een kans of facebook. Als huisgroepleiders ben je diaconaal bezig, bandenplakken, taxi spelen. Vrouwen zoeken elkaar op en versterken elkaar. Vrouwen helpen elkaar met de kinderfeestjes.	
Diaconaat binnen de gemeente komt ook omdat het zo'n logisch onderdeel is, we doen heel veel diaconaal werk binnen de kerk.	Geïnterviewde 4, ICF
VSD en ONE zijn we op aangesloten. We dragen financieel bij en we kijken of we iemand voor het bestuur kunnen leveren. Vragen van vluchtelingen, asielzoekerscentra, toen hebben we ook een aantal wijkdames gevraagd en gemeenteleden gevraagd om ons te helpen om wat te organiseren, op die manier proberen we kerkleden te laten wennen aan het idee om andere mensen te helpen. Dat kan op allerlei manieren uitpakken. We hebben wat ideeën met het openstellen van de kerk. We hebben contacten gehad met het Leger des Heils, zeker rond de kerstperiode, er worden bij ons kerstpakketten uitgedeeld voor gezinnen die het nodig hebben. Initiatieven voor een soort wijkbarbecue of andere dingen organiseren voor de mensen in de wijk. We zijn aangesloten bij Zuid doet Samen ook om de binding met de wijk te krijgen. Een bezoekje, kaartjes en praatjes bij mensen die ziek zijn. Mensen worden afgelezen bij voorbede. We hebben ook een levende steen georganiseerd. Het is de bedoeling dat iemand een naam trekt uit een andere leeftijdscategorie en het is dan de bedoeling dat je daar op bezoek gaat.	Geïnterviewde 6, Samuelkerk

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Wat werkt stimulerend voor een diaconale levenshouding?	
Via het netwerk (kerken in de buurt dingen navragen. Wat maakt het dat het in de buurt makkelijker is, is dat je die mensen toch al kent en ziet en spreekt. En daarbij denk ik ook dat het mooi is dat je elkaar kan helpen en versterken. Bijvoorbeeld de Bronkerk in Ugchelen heeft dit en dat goed voor elkaar. Ik geloof daar meer in dan dat je dat vraagt aan een bureau. En het heeft ook andere voordelen, bijvoorbeeld dat de kerken in Apeldoorn naar elkaar toegroeien en elkaar weten te vinden.	Geïnterviewde 5, Andreaskerk

Kerkenraad moet openstaan voor initiatieven, er welwillend tegenover staan. Kerkenraad moet gastvrij zijn. Dat begint al met de afkondigingen vanaf de kansel voor de dienst door de ouderling. Er komen ook steeds meer kansen, ik zie dat de tijd rijp is voor dingen. We doen als kerk mee aan de open monumentendag en kerkproeverij. Dat zijn nu kansen, waardoor we de kerk en onszelf kunnen laten zien. De gemeente moet initiatieven de tijd geven en niet te veel resultaat verwachten. Verwacht niet dat er gelijk allemaal mensen komen. Het IHK / eetkaffee, start ook langzaam.	Geïnterviewde 1, Barnabaskerk
- Een Presentdag dat zijn wel dingen waarvan ik zeg, als je dat nou 1 keer per jaar organiseert als diaconie, Presentjes, dan zien mensen even op een andere manier, hé, “zo kun je je ook inzetten” sommige mensen kunnen maar weinig, nou een zo’n dagje dat kan dan misschien wel. - Ik denk dat trouw bezig zijn met je diaconale bezoeken dat dat uiteindelijk nog het beste werkt, als je maar om de zoveel tijd iedereen langs gaat, dat mensen dan het snelst, dat is dus wel lange termijn, maar dat mensen dan wel het snelst, toch doorkrijgen, hé dat hebben we dus allemaal, dat doen we dus allemaal, dat wordt allemaal gedaan in onze gemeente. - Het gaat denk ik meer om een bepaalde manier van denken. Hoe kunnen we nou naar binnen en naar buiten toe openstaan, dat we altijd bereid zijn om te helpen. - Onderwijs, ook in de prediking, niet beperken tot vergeving maar ook op het leven van Jezus die rondging. - En ben je je bewust dat je in een wereld leeft, waarin een heleboel nood is, die niet alleen opgelost wordt door te zeggen “Jezus is het antwoord, maar ook door de helpende hand te bieden. Dat vraagt wat van mij als predikant. - Aandacht vragen voor een bepaald project nog het beste helpt. Als een diaken zelf het verhaal vertelt (in de zondagse dienst), dan komt het nog het beste over denk ik.	Ds. B.A.T. Witzier, Barnabaskerk
Je moet zelf wel contacten opbouwen. Daarmee zeg je ook dat je jezelf moet geven, je hoeft niet lang lid te zijn, maar je moet je wel verbinden aan een gemeente. Je hebt je huisbezoek, je kunt daar de vraag stellen of ze iets willen doen, wat bij ze past. Ja, met VSD wordt een folder uitgedeeld of je geld wilt storten en veel meer niet. In de Binding (kerkblad) wordt wat geschreven. Ik denk	Geïnterviewde 2, Barnabaskerk

dat de Binding dan nog wel het belangrijkste is, die oproept tot...	
- Belangstelling van mensen, maar de mensen zijn niet altijd in staat om dankbaarheid te tonen, dus het is wel fijn als anderen je bemoedigen. Dat motiveert mij wel. - Ook een maatje, die dezelfde passie heeft en dat je dan met elkaar deelt. - In de preken: Ik vind het niet nadrukkelijk aanwezig, het krijgt zeker geen accent. Het wordt wel genoemd in preken waarin het gaat over geloof handen en voeten geven en waarin wordt gepreekt dat we een tempel zijn, elkaars hand & voet en iedereen kan wat doen.	Geïnterviewde 3, ICF
- Binnen ICF, ik denk dat we dat met enige regelmaat doen, namelijk voor elkaar zorgen, thema wat ook wel in de preek naar voren komt. Ik denk dat het wel een stapje meer zou mogen, maar ik vind het niet echt een onderbelicht thema. - De activiteiten die je organiseert, ik denk aan het ICF-weekend, dan ook hoe kun je voor elkaar zorgen, dat iedereen ook mee kan, en dan zoek je de gemeenschap en zie je ook een einddoel voor ogen, dat is ook belangrijk. Als je het einddoel ervaart, wat eenheid betekent in de gemeente, geeft het ook een veel grotere drive om diaconaal te zijn - Gedrag als een voorbeeld stellen heel goed is, dus als we vaker getuigenissen geven wat voor een vreugde het is om iets te doen. Ik denk dat dat een heel belangrijk iets is, dus laat dingen in de praktijk zien.	Geïnterviewde 4, ICF
- We proberen vaak gericht via de mensen die meer contact hebben in de gemeente, zoals de wijkdames bijvoorbeeld, te vragen - Aangeven waar de diaconie mee bezig is. Zoals in het contactblad. - Present, verhuizingen en dagje uit met geestelijk gehandicapten.	Geïnterviewde 6, Samuelkerk
- Een goede prediking waarin de liefde van God voor de mens, jezelf de ander is mijns inziens de belangrijkste stimulator van de prediking en dan bedoel ik niet prediking actiegericht, van mensen je moet nu allemaal een pan soep naar je burens brengen, maar veel meer impliciet een attitudeverandering, vorming, dit wil God zichtbaar voor de zwakken, de schepping, de lijdende mens in je omgeving verweg en dichtbij. - Ik denk ook dat de diakenen een rol namens de gemeente hebben, dat zijn stimuleren en	Drs. A. Heystek, voormalig diaconaal consulent

coördineren, dat zijn twee belangrijke taken van diakenen. Zij hebben de taak om de gemeente diaconaal bewust te maken, daar kunnen zij ook nog veel aan doen, buiten de prediking om. Door inderdaad voorlichting te geven, door zelf het voorbeeld te geven en iets te organiseren, dus de diaconie, diakenen kunnen daar nog heel veel aan bijdragen, - Als diakenen hun bemiddelaarsrol goed zien, dat het niet alleen het inzamelen van geld is, maar het inzamelen van gaven in de breedste zin van het woord, kan hen denk ik erg helpen om creatief te zien welke gaven er zijn. Het diaconaal huisbezoek helpt daarbij: deze twee vragen, hebt u wat nodig en heeft u wat te geven. Dan gaat het niet om de portemonnee, dat mag, maar vooral wat u kunt uitdelen en kan ik u helpen om daar wat bij te zoeken. Dus iets als zoeken naar gaven, gaventesten, dat de gemeente daar zicht op heeft, welke gaven heeft de gemeente, naast het zicht hebben op welke noden er zijn in de gemeente en samenleving en dat kan de diaken tot een makelaar maken Dus prediking no. 1 en diakenen als voorbeeld, acties, maar ook diakenen als huisbezoek waarbij inzamelen en uitdelen de twee hoofdthema's zijn.	
- Tijd nemen voor het proces om de gemeente zoveel mogelijk mee te krijgen. - Umojamateriaal beging bij de basis; God en wat is de rol van de kerk, wat is jouw rol daarin, iets wat als het goed is aanspreekt bij elke gelovige en vanuit het verhaal van vijf broden en twee vissen dat principe van kijken naar wat je zelf hebt, wordt het ook niet iets wat heel groot is en ver weg en ambitieus. - De focus ligt heel sterk op het meedoen in Gods missie in het leven van alledag. Niet door allerlei nieuwe acties op te zetten waardoor je een vorm van activisme krijgt, maar door anders te gaan kijken naar het leven wat je al leeft.	Herman Bouma, Umoja

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
--------------------------	---

Wat werkt stimulerend voor het ontwikkelen van een diaconale levenshouding?	
Dus prediking no. 1 en diakenen als voorbeeld, acties, maar ook diakenen als huisbezoek waarbij inzamelen en uitdelen de twee hoofdthema's zijn.	Drs. A. Heystek, voormalig diaconaal consulent
Vaak gericht via de mensen die meer contact hebben in de gemeente, zoals de wijkdames bijvoorbeeld, te vragen	Geïnterviewde 6, Samuelkerk
Gedrag als een voorbeeld stellen heel goed is, dus als we vaker getuigenissen geven wat voor een vreugde het is om iets te doen. Ik denk dat dat een heel belangrijk iets is, dus laat dingen in de praktijk zien.	Geïnterviewde 4, ICF
- Ook een maatje, die dezelfde passie heeft en dat je dan met elkaar deelt.	Geïnterviewde 3, ICF
- Onderwijs, ook in de prediking, niet beperken tot vergeving maar ook op het leven van Jezus die rondging.	Ds. B.A.T. Witzier, Barnabaskerk

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Belemmeringen zowel in diaconaal handelen als in het stimuleren van een diaconale levenshouding	
- Hulpvraag wordt niet gewaardeerd, terughoudender bent om als je al het idee hebt om mensen die hulp zouden kunnen gebruiken om daar dan aan te kloppen. Dus ja, dat vinden wij lastig. - We hebben geen predikant, waardoor we niet structureel kunnen preken, terug kunnen komen op preken e.d. over diaconaat.	Geïnterviewde 5, Andreaskerk
- Tijd	Geïnterviewde 1, Barnabaskerk
- Je merkt dat heel veel mensen benauwd zijn dat ze ergens aan vast gaan zitten, maar als je nou incidenteel een handje bij kunt dragen, ik denk dat dat zeker wel een mogelijkheid is. - Tijd Je zit wel op een gegeven moment wat aan de grens van hoeveel tijd mensen kunnen geven aan de gemeente. - Nou, misschien een beetje sowieso als het om financiële nood gaat, schaamte. - Niet precies weten wat diaconaat inhoudt en daardoor ook niet weten dat je met bepaalde hulpvragen inderdaad bij de diaconie terecht zou	Ds. B.A.T. Witzier, Barnabaskerk

kunnen. Dus wat meer toerusting en informatie naar de gemeente kan daarbij helpen.	
- Tijd. - Mensen vragen zich structureel ergens voor in te zetten is moeilijk.	Geïnterviewde 2, Barnabaskerk
- Tijd - Soms vind ik het lastig voor het gezin. Welke keuze maak je? - Ook wel dat je denkt dat iets niet op te lossen is, het is een bodemloze put en ze hebben het zelf veroorzaakt. - Het is voor de mensen heel makkelijk om in een slachtofferpositie te komen en daar help je niemand mee, teveel doen is echt gevaarlijk - Als je denkt dat jij de problemen moet oplossen raak je alleen maar gefrustreerd en boos op die mensen. - In de kerk: we zijn al druk en je weet wat je hebt en roer daar maar niet te veel in. - En als je mensen hebt, die dat ook hebben, je moet ook durven mislukken. Dat is toch niet erg! - Ik denk dat er veel plannetjes niet uitgevoerd worden omdat er veel mitsen en maren zijn. Dan druk je initiatieven weg.	Geïnterviewde 3, ICF
- Er zijn veel ethische problemen die zorgen dat er veel diaconale hulp nodig is. Dat zie je ook vaak dat mensen die diaconale hulpverleners vaak een pastoraal probleem raken. Maar soms zijn deze weer minder theologisch onderlegd om te zeggen wat de richting zou kunnen zijn om de persoon te wijzen, maar wel het hart hebben om verder te kijken dan de praktische middelen. - Alleen willen helpen als mensen bereid zijn met het evangelie in aanraking te komen. Maar dat het echt je intrinsieke motivatie is dat je de ander wilt helpen omdat het mijn medemens is, daar is te weinig visie over en te weinig het willen. - Tijdgebrek is, diaconaal werk kost heel veel tijd. - Jezelf klein maken je moet helemaal naast de ander gaan staan en wat je bereikt is minimaal en soms ook niks. - Iemand die boos wordt omdat je niet doet wat hij wil. - Ik denk dat het meest belemmerende aspect wat ik ervaar naast tijd is uiteindelijk gewoon visie. Het ontbreken van visie, en dan doorleefde visie, we kunnen allemaal een boekje lezen. Maar door visie gaat het van tijd naar prioriteit toe.	Geïnterviewde 4, ICF
- Je gaat vaak in hetzelfde groepje leden zoeken die al actief zijn. Die willen vaak wel, maar dat	Geïnterviewde 6, Samuelkerk

betekent dan dat ze andere dingen niet kunnen doen. - Je merkt ook wel dat gemeente krimpt en dat de groep mensen die actief willen zijn, kleiner wordt en dat speelt iedere keer weer mee. - Probleem is ook dat onze kerk in Apeldoorn Zuid staat en een groot deel van de gemeenteleden woont in Apeldoorn oost, west, zuid of buiten Apeldoorn, dus ja, hoe krijg je dan goede feeling met de wijk? - Nieuwe activiteiten werken belemmerend - Gedeeltelijk onderschatten van de eigen vaardigheden, bang zijn dat ze meer moeten praten, moeten doen, actief moeten zijn, terwijl dat niet zo is, dus ik denk dat het in de menselijke natuur zit, dat ze zichzelf kleiner maken dan dat ze zijn. Ze waarderen hun eigen capaciteiten niet zo. - Ook persoonlijk hebben de diakenen een schroom hoe gaan we dat doen, je bent geen van allen expert op dat gebied. We zijn geen hulpverleners. Dan ben je ook een beetje beschroomd naar de mensen toe om te zeggen, zo moet het. Heb je dan wel het goede gezegd.... - De hulpvraag teruggeven wil je ook niet, maar je wilt ook niet je vingers branden. Het is zo complex.	
- We hebben een wereld van fragmentatie, digitalisering, waarin informatie met 1 druk op de knop overal te halen is, dus naar een cursus gaan om daar te gaan halen is minder nodig, want als ik het hebben wil, vind ik het overal. - Ja, drukdrukdruk, hobby tijd, cultuur, vrije tijd. Dat zijn wel zaken die belemmerend zijn. - Individualisering, hedonisme, mensen gaan voor eigen genot, eigen plezier, hebben weinig over voor anderen, dat zijn allemaal wel negatieve belemmeringen in de samenleving herkenbaar zijn. - Wat ik ook een belemmering vind: er is heel veel welvaart in ons land. Niet iedereen ziet de nood die om ons heen is, dus als jij zegt dat je voor de mensen in de wijk een koffie-ochtendje gaat organiseren, maar die mensen hebben allemaal een uitkering en die kunnen leven en ik zie tegelijkertijd films die via de media tot ons komen dat er in andere delen van de wereld er veeeeel minder aan toe gaat, dan ontstaat er ook vervreemding bij mensen. Dus echte armoede zeggen ze, dat hebben we in Nederland niet. En als je dan zegt, 10-11% leeft onder de armoedegrens in Nederland, dan, ik heb het vaak	Drs. A.Heystek, voormalig diaconaal consulent

gehad, diakenen in Groningen die zeiden, we hebben helemaal geen armen, waar hebben we het over. - En dan is ook nog iets, wat ik in veel gemeentes zie gebeuren dat daar mensen met een psychiatrische achtige gedragspatroon, een soort van manipulatie achtige misbruik van maken; “ja nu ga ik die mevrouw helpen en nu verwacht ze dat ik twee keer per week de ramen ga lappen en bij mezelf doe ik het een keer in het half jaar, ja ik ga niet bij die vrouw helpen voor niks, bovendien heeft ze geld zat en dochters die ook niks doen, dat zijn ook belemmeringen, dat er een relatieve welvaart is, en een bepaalde vorm van misbruik is, dat vind ik een ingewikkelde, dat maakt het ook dat mensen heel moeilijk diaconaal actief worden en de nood niet zien. - Evangelisten ontdekken het diaconaat soms als hulpmiddel om hun doelen te behalen en dat vind ik ook vals. Diaconaat moet zonder bijbedoelingen zijn als ik nood van de ander zie, dan ga ik je helpen, omdat ik van je hou en je nood zie en niet omdat ik het evangelie aan je kwijt wil. Dat wil ik wel, maar dat staat daarnaast. Die vermenging, daar moet je in een samenleving als het onze een beetje mee oppassen. denk dat diaconaat een vorm van prediking is, inclusief de prediking, mensen gaan vroeg of laat vragen, waarom doe je dit? Diaconaat heeft een missionaire dimensie in zich en niet een missionaire intentie.	
- Verlegenheid. Wat doe je nou eigenlijk precies als diaken? Als je met diakenen praat, blijkt toch heel vaak dat ze onzeker zijn over wat nu precies hun taak is. Ik denk dat het vooral te maken heeft met te weinig visie er op.	Prof. G.C. den Hertog
- Eenheid, dat heeft ook te maken met enthousiasmeren, als de kerkenraad het niet wil, of een deel van de gemeente wil het niet, dan zorgt dat uiteindelijk voor dat een deel van de kerk zich afzondert om dit te gaan doen en dat is zonde, dan werkt het averechts. - Kerkmensen is, dat ze zo ontzettend goed weten hoe alles werkt, daar zit het probleem ook niet, dat zit; m in het gebrek aan doen, ervaringen opdoen. Dus ... en de kerk heeft de neiging om dingen voor de ander te doen en Umoja kan wel echt helpen om dat aan de kant te zetten en te gaan luisteren naar wat er echt speelt en kan daar wel echt verschil in maken.	Herman Bouma, Umoja

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Gedragsverandering stimuleren	
- Gedragsverandering dat associeer ik een beetje op het woord gedrag, leeft vanuit een bron, de liefde van Christus, dat is de drive waardoor gedrag kan veranderen, maar gedrag verandert ook als je daar positieve ervaringen in opdoet. Iets als st. Present is daar een goed voorbeeld van. Je ziet dat mensen, soms helemaal tegen hun zin in, met een groep meegetrokken worden naar een presentactiviteit en dan doen ze dat en na afloop zeggen ze van "wat was dat mooi zeg" en dan worden ze beloond in gedrag. Dat beloning voor gedrag is een stimulator om het vanzelf weer te gaan doen. En daar zou Diakenen en DD erg bij kunnen helpen dat mensen uit hunzelf niet altijd gedrag gaan veranderen, maar op het moment dat je met een beetje aandrang, mensen een positieve ervaring kan laten opdoen, dan gaat er ook een mechanisme in werking die gedragsverandering tot stand brengt.	Drs. A. Heystek, voormalig diaconaal consulent
Umojamateriaal: van het begin af aan zitten er al praktische opdrachten in om echt het contact aan te gaan met de omgeving. En zo ga je ook ontdekken wat speelt er nou in die omgeving en wat is God daar aan het doen en wat gebeurt er al zodat we daaraan kunnen sluiten zodat we niet allerlei nieuwe dingen doen, maar aansluiten bij wat er nodig is en wat er al gebeurt. En langzaam door een combinatie van Bijbelstudie en allerlei praktische opdrachten en reflectieopdrachten kom je tot een punt waar je met elkaar gaat bedenken, hoe kunnen wij hier handen en voeten aan geven en dan komt er een praktisch plan uit en dat is meer voor het tweede jaar waarin je praktisch echt aan de slag gaat.	Herman Bouma, Umoja

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Adviezen voor de kerken / DD	
Ik vind het prettig contact te hebben met broeders en zusters uit de directe omgeving. Ik geloof gewoon in samenwerking op lokaal niveau en omdat dat meer vruchten afwerpt.	Geïnterviewde 5, Andreaskerk
- Het zou mooi zijn als de zondag ook gebruikt wordt. We zeggen dat de zondag gereserveerd is	Geïnterviewde 1, Barnabaskerk

voor God, wat mij mooi lijkt is om op zondagochtend een kerkdienst te hebben, samen koffie te drinken en een lunch te doen, vervolgens gaan de mensen erop uit, om goede dingen te doen. - Of organiseer een paar keer per jaar een diaconale middag als gemeente. Ga buiten spelen als gemeente. Ik heb het boekje gelezen van Cors Visser, dat zou ik ook wel voor de gemeente willen. - Gemeentelieden moeten doen wat ze leuk vinden, waar ze energie vandaan halen. Anders wordt het nooit wat, dus als er iets diaconaal te doen is, dan is het belangrijk dat datgene wat mensen doen ook echt leuk vinden.	
- Ik denk dat het belangrijkste is: geef mensen de ruimte en geloof in hun ideeën, ook al vind je het zelf niks! Geloof in de kracht van mensen en de veerkracht.	Geïnterviewde 3, ICF
- Ik geloof absoluut niet dat je activiteiten voor de ander moet organiseren omdat je denkt dat het voor de ander heel erg goed is. Je moet iets doen wat je zelf ook heel erg leuk vindt, daar begint het ook in eerste instantie mee - Maar het eerste aspect is visievorming, ik zou bijna een tweeledig antwoord willen geven, ga dingen maar gewoon doen en ga visie vormen, ga niet alleen visie vormen en niks doen, daar geloof ik niet in. En je kunt ook niet echt doen zonder visievorming. Maar durf uit te stappen, dat zou ik aan alle kerken willen meegeven, ga doen en ga visie vormen. En dat is gewoon diaconaat. Maar ik heb ook gemerkt dat alleen maar dingen doen, zonder visie, is gedoemd om te mislukken. Dat zou ik niet adviseren, want dan ga je die activiteiten organiseren voor de ander. Dus dat zou mijn advies ga iets doen en waar je je visie omheen kunt bouwen, durf uit te stappen. Durf buiten je muren te gaan van je kerk, als je ook nog denkt dat je het buiten je kerk kan doen, je hebt vaak dat je zo weer terug wordt gezogen in operationele dingen die ook allemaal heel belangrijk zijn, daar gaat het niet om, maar durf uit te stappen, durf in de wereld te staan waar het gebeurt en - Durf fouten te maken, dat zou mijn advies zijn. - Ook wijsheid is hier op z'n plaats en ook een nederige positie in willen nemen. Ik wil het niet platslaan dat dingen doen, maar je kunt het als gemeente ook concreet maken, wat gaan we dan doen? En dan de visie Waarom gaan we dat	Geïnterviewde 4, ICF

doen? En dan doe je het bijna nooit fout, als je de waaromvraag heel goed hebt beantwoord. - Misschien zou het DD wat meer aan visie kunnen doen, alleen vraag ik me af hoe dicht ze dat bij mijn hart kunnen krijgen.	
- Je moet dingen samen gaan doen. Zoals aanhaken bij Zuid doet samen. Dan ben je als kerk een van de spelers in het geheel, maar het geheel is groter - Het zou het meest ideaal zijn als er een heel netwerk is waar je al je vragen kunt stellen. Ja, als je weet dat in je netwerk bepaalde kennis zit, dan is het makkelijker te benaderen. Al is het maar een website waar veel gestelde vragen op staan. Moet ik de gemeente Apeldoorn benaderen, moet ik Vluchtelingenwerk benaderen?	Geïnterviewde 6, Samuelkerk
- Een hele nieuwe groep van jonge senioren ontstaan, mensen van 60-65-67 jaar die nog vitaal als wat zijn en nieuwe zingeving zoeken, Mensen die hun bedrijf verkopen, dus zoek ook, ik denk dat je van elk gemeentelid, van jong tot oud moet vragen, verwachten dat ze actief zijn, maar dat sluit niet uit dat je ook specifiek naar mensen kan kijken die zich daar wat makkelijker voor in kunnen zetten en daar ook beleid op voeren en wat ik dan noem, de jonge senioren, dat is een hele interessante groep, sterker nog, die hebben vaak veel gaven, tijd, geld, wijsheid. - Inzicht geven dat armoede een relatief begrip is, en dat elke samenleving zijn eigen armoede heeft. "De armen hebt u altijd onder u" zegt Jezus zeg maar, en dat dat te maken heeft met dingen als uitsluiting. En de keerzijde voor diakenen is, leer de mensen de nood zien! Wat is de nood bij mensen, om vluchteling te zijn, ontheemd te worden, dus bewustwording van de armoede en de leed en dat naar voren te brengen, dat is dus enerzijds de belemmering en anderzijds de uitdaging. - Het halen van informatie, in de vorm van een klassieke cursus in de vorm van bijeenkomsten, zou achterhaald kunnen zijn omdat je informatie digitaal gaat halen, maar dat is niet gelijk een oplossing voor een motivatie. Ik denk dat als je goede en intuïtief toegankelijke websites met allerlei informatie en ook makkelijk te vinden voor eenvoudige mensen, waardoor je een lichte laag alsook een diepere laag toegankelijk is, waardoor je differentieert specifieke kennis en eenvoudige instructiefilmpjes hebt, dat klinkt	Drs. A. Heystek, voormalig diaconaal consulent

heel erg mooi, maar de grotere uitdaging is om de mensen daar te krijgen en te stimuleren om daar te komen en dat vraagt denk ik naast, het inrichten van een website of zo'n interactieve....zul je andere tactieken moeten bedenken waardoor mensen zich ook gaan verhouden en dan kom ik toch weer terug op denk ik dan, dat diakenen binnen de eigen gemeente stimulerende activiteiten moeten doen, dat kan zijn door een consultant in te huren of een jaarthema of bij de kerkenraad met beleid of een project adopteren, dat zie je ook vaak gebeuren. - Een aantal filmpjes waarin het zichtbaar kan maken, technisch, korte filmpjes, die als voorbeeld gebruikt kunnen worden. Mensen zien, ok, jaja dat is het, die zijn er wel, filmpjes van st. Present of HIP, of best practices, of good practices en inzicht geven zijn, dat kan ik me voorstellen. - Positieve ervaringen opdoen, i.v.m. gedragsverandering en dat er een heleboel belemmeringen zijn die te maken hebben met onze samenleving, individualisering, welvaart, waar de armoede niet zo goed gezien wordt, dat moet mensen ook geleerd worden. En dat men ook ziet, dat daar dan ook de uitdaging ligt om weer de armen te zien. - "Laat iedereen in z'n eigen gemeente nagaan, wat zijn de noden in onze eigen gemeente" en daarmee bedoel ik niet, "eigen gemeente eerst" maar in de directe samenleving. Hou het daar maar bij, wat is in de woonwijk van ons kerkgebouw en wat kunnen we daarin betekenen, doe daar eens onderzoek naar, ga eens naar het gemeentehuis, om te zien, hoeveel uitkeringstrekkers, hoeveel buitenlanders hoeveel dit, hoeveel dat, wat zijn de grote noden, want er zijn bij sociale zaken of bij welzijn in de gemeente echt heel veel gegevens over noden bekend. - DD: "jullie moeten niet zelf, jullie moeten vooral de lokale diakenen, die lokale gemeenten, helpen ondersteunen, stimuleren, activeren om diaconaat lokaal zeg maar, te laten ontplooiën. Dus niet allemaal mooie stukken schrijven en vergaderingen beleggen en dat soort dingen, ja ook, maar het accent leggen op het plaatselijk diaconaal bewustzijn, te laten ontwaken en plaatselijk dat te laten ontdekken. Niet vertellen wat je hier allemaal kan doen, maar door cursussen, wat zou je kunnen doen, wat zie je in	
---	--

je gemeente, hoe zou je dingen te weten kunnen komen. Dus ondersteuning lokaal, dichtbij huis. - Deputaten mogen ook best trots zijn op wat er is in de huidige structuur en de huidige structuur niet verkwanselen, om diaconieën te stimuleren ik denk dat het een goede infrastructuur is, dus deze structuur handhaven en in de eigen kerkelijke gemeente, En niet te veel op het buitenland richten, houd het dichtbij huis. - CGK heeft vanuit de historie veel met de orthodoxe kerken, en dan zie je dat er niet altijd de vrijmoedigheid is om over het geloof te praten, maar je ziet wel dat het veel makkelijker is om het geloof te doen. Diaconaat zou juist in de orthodoxe kerken veel makkelijker moeten zijn. Daar is diaconaat veel makkelijker. - Ik geloof heel erg in dat diaconaat in de lokale kerk, cursussen en stimulatie moeten plaatsvinden, en wat mij betreft ook zo dicht mogelijk bij huis, wat niet wil zeggen dat je ook niet heel ver weg projecten moet doen, maar dat je vooral zegt, al vind ik dat soms een valkuil, wat is er in onze eigen gemeente aan de hand, en vervolgens wat is er in onze kerkomgeving, in onze wereld aan de hand? En dan neem ik het kerkgebouw vaak maar als uitgangspunt, waarbij het nadeel is dat we vaak regiogemeentes zijn, maar dan zeg ik "wat betekenen je als kerk daar in die wijk waarin je staat? dus dat je je kerkgebouw als symbool van je gemeenschap, letterlijk met het gebouw zelf, het plein en uiteraard ook de mensen, voor de directe omgeving van betekenis kan zijn, dan krijg je dus een vicieuze cirkel, gaan doen, krijgen een positieve ervaringen, worden enthousiast, worden door anderen aangetrokken, de dominee preekt er speciaal over, het totaalbeleid, er wordt wat georganiseerd, ja dat zijn mijn idealen, dat je je gewoon gaat doen.	
- Diaconaal huisbezoek is dat je met mensen praat, praat gewoon met elkaar, wat zou je kunnen doen, praktisch kunnen betekenen en waren liggen je mogelijkheden en kunnen we eventueel daarin bemiddelen. Ef. 4: de heiligen toerusten tot dienstbetoon, hoe geef je dat vorm, dat is dan de vraag. - Een wijkavond die duidelijk laat zien: we komen vandaan bij het woord van God, bij het leven met Hem en dit kunnen we er concreet mee doen en sluit zo'n wijkavond dan ook concreet af waarin je voorbede doet voor die mensen. Je kijkt met ogen scherp om je heen, verlichte ogen van het verstand zoals Paulus zegt, en wat zie ik dan? En	Prof. G.C. den Hertog

wat zou daar een weg zijn die God ons daarin wijst. En dat is precies het punt, God laat ons het zien. Handelingen 6 in Jeruzalem hadden de apostelen niet door dat de Griekssprekende Joden achtergesteld werden, dat kan dus heel goed, dat kan altijd dat dat dingen zijn die mensen niet zien. - In het gesprek met elkaar de ogen opengaan voor wat er aan de hand is, en daar ook mooie initiatieven ontstaan. En mensen ook op gedachten komen. En dan is het ook goed dat er goed over nagedacht wordt en hoe gaat het in andere gemeenten, je hebt ook de klassicale diaconale commissie waar je daarover kan praten. Dat lijkt me ook heel zinvol. Maar dan ben je met elkaar bezig over de vraag, wat betekent het om als kerk in deze wereld te staan. Dat is ook mooi, we werken dan mee aan Gods beweging. Gevaar is dat deputaten het labeltje krijgen van dit zijn de mensen die het moeten doen en die komen bij ons dan even vertellen hoe het moet, en dan gaan ze weg en dan zakt het ook weer in. Dat DD met een paar mensen uit de diaconie en een paar mensen uit de gemeente eens even een gesprek willen hebben en vragen hoe denken jullie in Apeldoorn dat zelf te doen? Niet een of andere visie droppen, daar lijdt het diaconaat onder, Help ons eens even, waar zien jullie hobbels als je naar Handelingen 6 kijkt, wat speelt er in de samenleving, ik zou deputaten willen zeggen: diaconie en kerk leveren de mensen en deputaten denkt mee.	
--	--

<i>Interviewfragment</i>	<i>Geïnterviewde en naam kerk indien van toepassing</i>
Overig	
- Er is niet veel zicht op het ongeorganiseerd diaconaal actief zijn, het spontaan mensen die voor hun buurvrouw zorgen of meedoen aan straatschoonmaakacties of wat niet meer. Het impliciete diaconaal actief zijn, als je dat zou kunnen definiëren. Ik denk dat dat niet onderschat moet worden. - Overigens denk ik dat de mensen zelf ook niet bewust zijn en dat dat ook iets heeft wat in de bekende gelijkenis van Mat. 25 staat van wanneer hebben we u in de gevangenis opgezocht, wanneer was u dan ziek? En dat de mensen	Drs. A. Heystek, voormalig diaconaal consulent

aangaven dat ze dat niet zelf opgemerkt hebben. Ze doen het dus vanzelf en denken niet van “nu ben ik een diaconale daad aan het doen...”	
- Ik geloof dat het heel erg helpt om goede verhalen van andere kerken te horen, dus als zo’n CGK in Apeldoorn daar mee aan de slag gaat, dan is dat natuurlijk een geweldige kans om te laten zien wat er kan gebeuren.	Herman Bouma

8.7 Interviews

8.7.1 Geïnterviewde 1, 29 mei 2017, Lid Barnabaskerk en initiatiefneemster van diverse missionaire en diaconale projecten in Kerk.

De opname van dit interview is mislukt. Hierdoor is er geen letterlijke tekst van dit interview weergegeven. Hieronder volgt een weergave van het gesprek gemaakt op basis van de aantekeningen en herinnering interviewer.

1. Als je kijkt naar onze gemeente, wat zijn volgens jou dan dingen die gemeenteleden stimuleren om diaconaal te zijn?

Kerkenraad moet openstaan voor initiatieven, er welwillend tegenover staan. Kerkenraad moet gastvrij zijn. Dat begint al met de afkondigingen vanaf de kansel voor de dienst door de ouderling. Als dat gastvrij is, merken de gasten dat.

Er komen ook steeds meer kansen, ik zie dat de tijd rijp is voor dingen. We hebben een kerklid die houdt van voetballen, die doet dit nu ook op een veldje. Sedako (jeugdvereniging 16+) gaat hier ook aan meedoen. Ze vragen jongeren in de buurt om mee te voetballen en zo ontstaat er iets.

We doen als kerk mee aan de open monumentendag en kerkproeverij. Dat zijn nu kansen, waardoor we de kerk en onszelf kunnen laten zien.

De kerstlichtjestocht in de Maten (Apeldoorn-Zuid) is opgehouden, nu is het idee om een kerstlichtjestocht in de Parken (Apeldoorn-Centrum) te organiseren, we starten in de kerk, maken een kerstlichtjestocht en sluiten ook weer in de kerk. We gaan flyeren in de buurt en de kinderen vragen hun vriendjes en vriendinnetjes mee. Dat is ook belangrijk op de clubs zijn er ook verschillende vriendjes en vriendinnetjes die meekomen die niet wat met de kerk te maken hebben.

Het is al heel fijn dat het jeugdgebouw opgeknapt is, dat heeft een veel betere uitstraling.

2. Als we kijken naar het stimuleren van een diaconale levenshouding, wat werkt dan goed en wat werkt niet goed volgens jou?

De gemeente moet initiatieven de tijd geven en niet teveel resultaat verwachten. Verwacht niet dat er gelijk allemaal mensen komen. Het inloopbobbykaffee / eetkaffee, start ook langzaam. Mensen nemen eens een vriendin mee. Nu is er bij de burens van de kerk een man overleden. Als kerk hebben we een kaart gestuurd en ik ga er een keer langs. Er is nog een alleenstaande vrouw in de straat van de kerk, en ik ga hen vragen een keer te komen bij het Eetkaffe/IHK. Als het gedragen wordt door de gemeente en er komen wat mensen binnendruppelen die geen lid zijn van de kerk, wordt het uiteindelijk een vliegwieltje.

Als ik kijk naar jeugddiaconaat is het goed om werkvakanties te doen, Sedako die nu mee gaat voetballen, ga naar buiten.

Als ik denk aan belemmeringen, zie ik dat tijd een belemmering is. Het zou mooi zijn als de zondag ook gebruikt wordt. We zeggen dat de zondag gereserveerd is voor God, wat mij mooi lijkt is om op zondagochtend een kerkdienst te hebben, samen koffie te drinken en een lunch te doen, vervolgens gaan de mensen erop uit, om goede dingen te doen. Naar een verpleeghuis, of andere dingen in de parken, gewoon doen en kijk maar wat voor effect het heeft. Ook de oudere mensen van de gemeente zelf moeten dan bezocht worden, want die zijn gewend om te luisteren naar een kerkdienst op zondagmiddag, daar moet wel wat voor in de plaats komen.

Of organiseer een paar keer per jaar een diaconale middag als gemeente. Ga buiten spelen als gemeente. Ik heb het boekje gelezen van Cors Visser, dat zou ik ook wel voor de gemeente willen.

Gemeentelieden moeten doen wat ze leuk vinden, waar ze energie vandaan halen. Anders wordt het nooit wat, dus als er iets diaconals te doen is, dan is het belangrijk dat datgene wat mensen doen ook echt leuk vinden.

Wat zegt de prediking, stimuleert jou dat nog? Dat weet ik niet goed.

8.7.2 Ds. B.A.T. Witzier, predikant Barnabaskerk, dinsdag 30 mei 2017

AL: Ik zou eerst graag wat algemeen willen vragen: hoeveelste gemeente is dit en hoelang bent u al predikant?

AW: Dit is mijn tweede gemeente, hiervoor 14 jaar in Brazilië predikant geweest en nu sinds 2011 hier predikant.

AL: dat is ook alweer 6.5 jaar. Totaal 20 jaar alweer.

AW: inderdaad

AL: leuk om verschil tussen gemeenten te zien denk ik.

AW: ja, in Brazilië was je echt een dorpsgemeenschap met voornamelijk boeren en veel familiebanden. Hier is het meer een stadsgemeente en het is veel afwisselender, bijna geen familiebanden, men kent elkaar veel minder. In Brazilië was iedereen religieus, de vraag "bestaat God wel" was geen vraag, je had daar veel meer de vraag, hoe ga je om met je rijkdom? De meeste gemeentelieden waren behoorlijk gegoed, terwijl je in een gebied leeft, waar ook zeker armoede is en de spanning tussen de Nederlandse origine en de Braziliaanse bevolking. Er zat altijd wat racisme in bepaalde uitspraken, wat mensen niet bewust deden. Als je daarop door gaat vragen, zit het er wel achter. Terwijl je hier sterk te maken hebt, met een geseculariseerde cultuur, de spanning die dat oplevert en in een wereld waarin eigenlijk iedereen het wel goed heeft. Is er armoede, "ja", in de gemeente beperkt denk ik, een aantal hebben het wel krap, maar op een andere manier dan je armoede tegenkwam in Brazilië. Je hebt wel heel verschillende soorten situaties.

AL: Als we kijken naar de kerk in Apeldoorn, wat is dan de visie op diaconaat, het is een beetje een grote sprong, maar goed.

AW: Ja, in Brazilië is het veel makkelijker om diaconaal te zijn, je hebt armoede bij de burens, hier is het eigenlijk meer zoeken. Tegelijkertijd dwingt je dat ook om diaconaat niet op te vatten als enkel het helpen van armen. Dat zorgt ervoor dat je meer ruimte hebt om diaconaat breder te trekken. De manier waarop het bij ons verdeeld is, houdt eigenlijk wel in dat ik als predikant niet zo heel veel met diaconaat te maken heb. Dat heeft misschien ook te maken met het feit dat je je als predikant moet beperken en je niet alles voor je rekening kan nemen en diaconaat niet gelijk mijn voorliefde is, al is dat het niet helemaal, ik heb genoeg te doen en het is bij ons vrij goed geregeld bij de diaconie, die bezint daar regelmatig op en wat ik dan hoor en zie hebben ze dat behoorlijk goed in de gaten. Dus ik

ben er niet heel direct bij betrokken. Het is een keer ter sprake gekomen dat ik een vergadering van de diaconie bij zou moeten wonen, dat wil ik ook wel, maar dat valt dan samen met de pastorale kerkenraadsvergadering en dan komt het er vaak niet van. En dan op een gegeven moment zit je in dat systeem en dan laat je het maar. Maar goed, hoe is het bij ons geregeld? In principe ligt het diaconaat bij de diaconie, die daarin een vrij actieve rol heeft, niet alleen in “het doen” van diaconaat, leidinggeven aan diaconale activiteiten, maar ook het zoeken naar activeren van gemeenteleden. Ik heb de indruk dat ze behoorlijk actief zijn ook in het bezoekwerk, en dan ook daar heel duidelijk een diaconaal bezoek van maken. Het is leuk om te merken dat op kerkenraadsvergaderingen dat best weleens naar voren komt, dat diakenen zeggen “Ja, maar ik vraag vooral ook, hoe gaat het hier financieel, en materieel en hoe kunnen wij helpen, hoe kan de gemeente helpen, hoe kunt uzelf helpen”. Dat zijn de vragen inderdaad waar het om moet gaan in het diaconaat. En je hoopt dan dat mensen in de gemeente ook gaan zien, dat diaconaat niet alleen een kwestie is van “ik heb geld te kort en ik heb hulp nodig, ”want zo wordt het vaak nog wel gezien, je gaat naar de diaconie toe als je hulp nodig hebt en als dat financieel is. Maar dat het breder ligt, rondom ziekte, dat er een bepaalde zorg geboden wordt, al is het maar een kwestie van rijden. In die zin worden er ook allerlei praktische taken opgepakt door de diaconie. Dingen als bijvoorbeeld het naar de kerken. Maar ook wel activiteiten die vanuit de gemeente opkomen en die die diaconie kent, niet zozeer coördineert en regelt, maar wel ervan af weet. Als bepaalde mensen met ziekte te maken hebben en er wordt een baby geboren, dat er dan voor eten gezorgd wordt voor de gemeente. Ook het InloopHobbieKaffee heeft iets missionairs, maar ook iets diaconals. Hier heeft de diaconie niet direct iets mee te maken, maar ze zijn ervan op de hoogte. En zo is de gemeente op allerlei fronten wel diaconaal bezig.

AL: Denk je dat het in het algemeen zo is dat veel predikanten minder diaconaal betrokken zijn en meer de aandachtspunten bij andere gebieden hebben liggen?

AW: ik denk dat het een beetje afhangt van de predikant en ook van de situatie van de gemeente. Als je als predikant de indruk hebt, de diakenen zijn alleen maar bezig met het ophalen van het geld en het overmaken van geld naar goede doelen, dan kan ik me voorstellen dat er toch een heel aantal collega's is die denken dat kan breder en da je daar dan wat aan trekt. Dat is dus hier niet het geval. Tegelijkertijd denk ik dat je als predikant vooral opgeleid wordt voor de prediking, het pastoraat en de catechese en dat diaconaat zeker een onderdeel is, maar niet die aandacht krijgt en ja, je moet je op een gegeven moment toch beperken. Dat het voor degenen die daar een bepaalde voorkeur voor hebben, wel meegenomen wordt, en dat je misschien moet zeggen dat er een aantal zijn die zoeken naar een opening voor evangelisatie en dat er dan wel vaak een combinatie met diaconaat gelegd wordt en dat er diaconale projecten gestart worden. En dan zie je dat de predikant daar ook wel weer een bepaalde leidende rol in neemt. Hier heb je dan het InloopHobbieKaffee (IHK) en het Eetkaffee. Ik ben er wel een klein beetje bij betrokken geweest toen dingen begonnen te lopen, maar denk aan MS die is echt een diaconale figuur, een diacones zou je kunnen zeggen. Die dat goed kan organiseren, mensen warm kan krijgen daarvoor. Die kun je daar veel beter opzetten met de gaven die zij heeft, dan dat je daar mij opzet. Dus als je ziet dat gemeenteleden dat zelf oppakken en dat ze dat goed oppakken, denk ik dat je dat ook moet zien als leiding van Gods Geest en dat ook zo moet gebruiken. En dat functioneert ook wel hoor. En dat dat ook wel in vele gemeenten zo is, dat de doeners om het zo maar te zeggen, ik zie diakenen als doeners in de gemeente, die doeners vinden hun weg op een gegeven moment wel.

AL: Mooi, is dat zo gegroeid in de Barnabaskerk of is daar een actieve sturing aan gegeven?

AW: Om eerlijk te zijn weet ik dat niet precies. Toen ik hier kwam toen functioneerde het al op deze manier. Ik heb wel de indruk dat in de periode voordat ik kwam er vrij stevig is gezocht naar hoe gaan

we dit nu doen. Dat was in de tijd dat RM voorzitter van de diaconie was, toen is er denk ik behoorlijk wat bezinning wel geweest. En het zal me niet verbazen dat dat ook, je hebt natuurlijk het CDC (classicale diaconale commissie) hier in classis Apeldoorn, lang niet altijd zijn onze diakenen afgevaardigd of kunnen ze, maar op avonden die er zijn, je hebt natuurlijk Trudy Luth, die natuurlijk direct als diaconaal consulent betrokken is in onze gemeente zit, dat helpt ook wel. Ook wel wat theologen in de gemeente, die ook vragen stellen van “he hoe pakken we dat aan” Ik heb de indruk dat laten we zeggen een jaar of tien terug behoorlijk goed op poten is gezet en dat dat nog steeds verder gaat. Maar regelmatig ook wel weer een stukje bezinning heeft hoor, “wat doen we nu eigenlijk en hoe doen we dat en waarom doen we dat? En daar wordt ook wel hulp bij gevraagd als dat nodig is, dat Trudy uitgenodigd wordt of dat via classicale diaconale commissie er wordt gevraagd hoe pakken we dit aan, kan dat niet anders? Dus dat gebeurt wel.

AL: hoe denk je dan als het gaat om de gemeenteleden hoe de diaconale betrokkenheid is? Je hebt natuurlijk MS, Trudy, hoe zie je dat?

AW: dat is verschillend, ik denk dat als je diaconaat vrij breed neemt, is onze gemeente een vrij betrokken gemeente, altijd al geweest. Je hebt bijvoorbeeld de zusterkring, die als wijkcontact ook een diaconale taak gehad heeft, is altijd heel actief geweest in onze gemeente, de laatste tijd wat minder vanwege wat mens gebrek. De mensen die het altijd deden hebben nu zelf wat aandacht nodig. En je hebt nu veel tweeverdieners dat er daardoor minder tijd is voor zulke activiteiten. Maar ik heb de indruk dat als je gaat tellen hoeveel mensen er op de een of andere manier betrokken zijn bij iets wat je een diaconale activiteit zou kunnen noemen, dat je heel wat mensen bij elkaar hebt. Dat gaat dan soms dubbelop, bij het Eetkaffee heb je mensen die diaconaal betrokken zijn omdat ze ernaartoe gaan, want ze vinden het leuk, ondertussen zijn ze er ook en zorgen ook dat ze met anderen een spelletje doen. Ik weet niet of de mensen dat zelf zo zien, ze zien het zelf meer als “ik vind het fijn dat het IHK er is, want dan heb ik wat te doen, maar ondertussen zorgen zij ook voor gemeenschap en zorgen zij ook voor het feit dat anderen er ook kunnen zijn. Die wederkerigheid van het diaconaat vind ik heel mooi, ik weet niet of iedereen dat zo opmerkt. Maar er zijn zeker ook mensen die redden zichzelf, ze hebben het druk, komen zondags naar de kerk en eventueel proberen ze nog iets met het jeugdwerk te doen ofzo, maar hebben daar verder niet zo heel veel tijd voor.

AL: als je kijkt naar de situatie nu heb je dan zoiets diaconaat zou meer gestimuleerd kunnen worden?

AW: nou kijk, wat mij wel leuk zou lijken, een aantal jaren terug is er vanuit de diaconie een Presentdag georganiseerd, en eigenlijk was het de bedoeling dat dat jaarlijks zou gaan gebeuren en ik kan me voorstellen dat dat een hele klus is, en hoeveel mensen kunnen we precies verwachten, maar dat zijn wel dingen waarvan ik zeg, als je dat nou 1 keer per jaar organiseert als diaconie, Presentiets, dan zien mensen even op een andere manier, hé, “zo kun je je ook inzetten” sommige mensen kunnen maar weinig, nou een zo’n dagje dat kan dan misschien wel. Je merkt dat heel veel mensen benauwd zijn dat ze ergens aan vast gaan zitten, maar als je nou incidenteel een handje bij kunt dragen, ik denk dat dat zeker wel een mogelijkheid is. Ik denk dat het bezoekwerk heel belangrijk is en dat dat doorgaat, en dat er iets van die wederkerigheid die in diaconaat zit, dat ook als je ontvangt en je de mogelijkheid geeft van diaconaat dat mensen dat over de streep kan helpen om hun behoefte ook te uiten, en dat dat ook een gemeente wat diaconaler kan maken, omdat er dan misschien ook meer mensen zijn die daar iets voor kunnen betekenen. Je zit wel op een gegeven moment wat aan de grens van hoeveel tijd mensen kunnen geven aan de gemeente. Als ik zie hoeveel er gedaan wordt, dan zou meer diaconale activiteit wel betekenen dat je ergens anders op moet gaan korten, gewoon omdat je niet overal 100% aan kunt geven. Misschien wat meer, je merkt dat het wat meer zoeken is, dat is dan meer werelddiaconaat, de collectes, hoe betrek je mensen

daarbij. Er zijn sponsorkinderen, hoe sterk leeft dat, hoeveel moet je daaraan doen om dat meer te laten leven. Het zal sommige mensen snel te veel zijn, o die krijgen weer aandacht, weer een presentatie, terwijl er andere mensen zijn die er niet vanaf weten dat de gemeente sponsorkinderen heeft, terwijl het al tien keer voorbij gekomen is. Dus, ja ik denk dat trouw bezig zijn met je diaconale bezoeken dat dat uiteindelijk nog het beste werkt, als je maar om de zoveel tijd iedereen langs gaat, dat mensen dan het snelst, dat is dus wel lange termijn, maar dat mensen dan wel het snelst, toch doorkrijgen, hé dat hebben we dus allemaal, dat doen we dus allemaal, dat wordt allemaal gedaan in onze gemeente.

AL: mooi is dat, je noemde net tijd, dat is een belemmerend aspect zeg maar, heb je nog idee bij meer dingen waardoor diaconaat belemmerd wordt in onze gemeente?

AW: Nou, misschien een beetje sowieso als het om financiële nood gaat, schaamte, je probeert toch eerst jezelf te bedruipen en aankloppen om hulp kan al snel voelen als van ik kan het zelf niet, ik moet toegeven dat ik mezelf niet red, ik moet toegeven dat ik het niet aankan. Dat dat toch wel moeilijk is, en dat dan toch het beste is dat je elkaar goed kent, en dat je aangeeft dat het in een gemeente mogelijk moet zijn dat je aangeeft dat je kwetsbaar bent. Dat speelt zeker mee, schaamte, misschien ook wel, niet precies weten wat diaconaat inhoudt en daardoor ook niet weten dat je met bepaalde hulpvragen inderdaad bij de diaconie terecht zou kunnen. Dus wat meer toerusting en informatie naar de gemeente kan daarbij helpen. Maar ja, wat je een beetje hebt, met dat ik dit zo aan het zeggen ben, je hebt van die mensen die voor de missionaire taak van de gemeente gaan, die ongeveer zeggen dat alles missionair is, en je hebt mensen die meer diaconaal ingesteld zijn, die zeggen dat alles diaconaat is, je kunt het overdrijven om het zomaar te zeggen, het gaat denk ik meer om een bepaalde manier van denken, waarbij je als gemeente steeds iets meer beseft in alles wat we doen, moeten we ook kijken, hoe kan dit missionair van betekenis zijn, hoe kunnen we het zo doen, dat het niet afschrikt, maar eerder aantrekt. Ik denk dat het op z'n zelfde manier bij een gemeente binnen moet krijgen. Hoe kunnen we nou naar binnen en naar buiten toe openstaan, he nou ja, dat we altijd bereid zijn om te helpen. En ik denk dat dat gewoon ook een kwestie is van een stukje onderwijs, ook in de prediking, zolang je je beperkt tot even tot vergeving, dan loop je het gevaar snel om de ziel gaat, met het risico dat je het diaconale uit het oog verliest. De andere kant is dat Jezus het Koninkrijk laat zien, waar er ook ruimte is voor de armen en de zieken, als je Jezus rond ziet gaan, sprak Hij niet alleen over vergeving, Hij genas zieken, had oog voor de armen. Ik denk dat dat ook een belangrijk onderdeel is van de verkondiging. En ben je je bewust dat je in een wereld leeft, waarin een heleboel nood is, die niet alleen opgelost wordt door te zeggen "Jezus is het antwoord, maar ook door de helpende hand te bieden. Dat vraagt wat van mij als predikant. Ik kan me voorstellen dat dat bij predikanten een beperkende factor is, ik vind het belangrijk, maar of het altijd ter sprake komt, is ook de vraag. Als het gaat om hoe kies je je teksten, wat is het juiste evenwicht. De leerdiensten, bij de catechismus komt het niet heel veel naar voren. Hulpverleningszondag enz. kan dan wel zinvol zijn. Probleem is ook dat je veel soorten zondag hebt, dat je ook niet overal aan mee kan doen. Ik laat dat regelmatig aan mij voorbijgaan, omdat het teveel wordt.

AL: Nood, nood in de kerken. Hoe kijk je aan tegen dat de kerk in de parken staat.

AW: dat is een goede vraag en een interessante uitdaging waar we MS op gezet hebben, over wat we kunnen betekenen in de wijk, maar dat zou nog een wat groter onderzoek vragen in de zin van eens uitzoeken, aanbellen en vragen wat heeft u nodig? Wat is uw tekort. Het is een gegoede wijk. We gaan ervan uit dat er de nodige eenzaamheid zal zijn. Je kunt wel een groot huis hebben, maar weinig mensen. Daar is het Eetkaffee wel mooi voor, maar of dat ook zo is, dat weet ik niet. Wat ontbreekt is een soort wijkcentrum. In contacten met de wijkraad en via de burgerlijke gemeente hebben we aangegeven dat wij willen functioneren als zo'n centrum. Daar hebben we het IHK en EK voor

aangemeld, dat heeft nog weinig toeloop, we staan wel op allerlei sites, maar dat is geen stormloop. Ook omdat mensen zichzelf behoorlijk weten te redden. Het vraagt creativiteit om bij mensen binnen te komen. En er is denk ik de nodige argwaan bij activiteiten van onze kant, ja maar wat zit hierachter? Wat ik wel hoorde van MS, ze heeft contact gelegd met de Grote Kerk, die heeft een veel grotere rand, waarvan er veel in de parken wonen en deze kerk heeft weinig activiteiten in de week en wie weet kunnen we in die zin wat samendoen, dat zij tegen hun leden zeggen er is ook nog wat te doen in de Barnabaskerk, omdat de Grote kerk de mensen niet hebben en zo zouden wij kunnen profiteren van hun ledenlijst. In september is de kerkproeverij en zo zijn er ook contacten gelegd met de Grote Kerk om te kijken wat we samen kunnen doen. En met dit soort dingen heb ik de hoop dat op een gegeven moment wat meer deuren open gaat krijgen. Parken is wel een bijzondere wijk, omdat er geen sociale nood is, maar misschien wel persoonlijke nood, maar daarvoor gaan de mensen niet naar de kerk, niet naar ons in ieder geval en er wonen ook niet zo heel veel mensen. En verder hebben ze vooral last van onze auto's op zondag en dat is jammer.

AL: Nog een stukje over de jeugd, jeugddiaconaat.

AW: we hebben een jeugddiaken en die probeert de jeugd actief te krijgen op dat gebied. Ik denk dat het afhangt van de diaken die die taak heeft, hoe dat werkt. De een is actiever dan de ander. En ook van de jeugdleiding zelf. ER is ook jeugdleiding die duidelijk meer diaconaal betrokken zijn. ER wordt aandacht aangegeven, maar ik denk dat het meer kan. Ik weet dat er bij sommige gemeenteleden wel wat in de tuin gedaan wordt, maar het is ook altijd weer een hele klus om jongeren op te trommelen, vind maar eens een dag dat ze kunnen. Het wordt wel erg gewaardeerd door de gemeenteleden als dat gedaan wordt. In de catechese zelf wordt er niet heel veel aandacht aan besteed, het komt wel ter sprake, maar niet heel veel. Dat soort wel meer kunnen, dat is hetzelfde als met catechismuspreken, het gaat meer om de inhoud van het geloof. Dingen als hoe je omgaat met de schepping en omgaan met elkaar ook wel, maar dan meer in de zin van geboden, de tweede tafel van de wet, maar niet veel.

AL: Hoe ziet er een ideaal diaconaat eruit wat jou betreft?

AW: Ik moet eerst zo eerlijk zijn om te zeggen dat mijn visie op wat een diaken is wat anders is dan de algemene aanvaarde CGK-visie. Door deputaten wordt sterk ingezet op diaconaat als een apart ambt, specifiek gericht op een eigen taak met functie. Mijn overtuiging is als je vanuit de bijbel kijkt dat de diaken veel meer een soort hulp is voor de oudsten, voor de uitvoering. Zo kun je wat meer uitkomen bij de doeners. Als je vervolgens diaconaat opvat als de praktisch helpende hand van de kerk, dan denk ik dat het heel belangrijk is dat je een groep mensen hebt die zich daar bewust mee bezig houdt, niet alleen door het zelf te doen, maar door de gemeente daarvoor wakker te schudden, door het gesprek aan te gaan, door de predikant aan te spreken over een te behandelen thema tijdens een preek. Als er vanuit deputaten een brief komt, zeg ik veel gemakkelijker nee dan wanneer het vanuit onze eigen gemeente komt. In die zin denk ik dat een ideale diaconale gemeente een actieve diaconie heeft, en uiteindelijk een gemeente met oog voor elkaar en oog voor de mensen om zich heen en is dus ook een ideale missionaire gemeente. Misschien dat diaconaat iets meer voor de doeners is en iets minder voor de praters. Maar ja, bij iemand langs gaan die eenzaam is, is ook een kwestie van praten, dus het is niet alleen maar voor de doeners. Het is meer gewoon in de praktijk brengen wat het liefdegebod betekent.

AL: deputaten legt de nadruk op diaken als toeruster van de gemeente

AW: ja klopt, ik denk terecht, dat is een goede insteek, en ik denk dat dat door onze diakenen behoorlijk goed opgepakt wordt, door ieder bezoek ook een diaconale insteek te nemen. Wie ben je, waar ligt jouw hulpvraag en wat kun jij bieden? En ik denk dat dat een goede manier is om de

gemeente toe te rusten. Daar kun je natuurlijk meer avonden aan besteden, maar in de praktijk blijkt dat onze gemeente niet zo heel goed opkomt bij een toerustingsavond of een cursus. Dus het is vaak een boel werk, met weinig resultaat. Dat blijft een uitdaging. Hoe betrek je de mensen erbij, hoe laat je ze jouw stukje lezen. De beste manier is dan toch de zondagse dienst. Dus zo af en toe is aandacht vragen voor een bepaald project nog het beste helpt. Als een diaken zelf het verhaal vertelt, dan komt het nog het beste over denk ik.

AL: heb je zelf nog dingen die je kwijt wilt.

AW: nee, ik denk het niet, ik ben wel benieuwd wat er uit de enquête komt, of het gene je doorgeeft ook terugkomt in de enquêtes.

AL: ja ik weet ook niet goed of je het terugkrijgt hoor, maar dingen als eerlijke artikelen kopen is een vraag in de enquête, en in hoeverre zien mensen dat als diaconaat. Dat krijg je niet terug uit de enquête, maar zijn wel leuke dingen.

AW: Daar hebben we het wel over op catechisatie, eerlijke kleding e.d. Vanuit diaconie zou wat harder getrokken kunnen worden aan de commissie van beheer, kunnen we een groenere kerk worden. Diaconaat is meer zorg voor mensen en minder schepping.

8.7.3 Geïnterviewde 2, diaken Barnabaskerk, 31 mei 2017

AL: Een duidelijke visie voor diaconaat binnen de Barnabaskerk?

SM: Visie we willen de gemeente stimuleren. Of ik die altijd heb uitgedragen vind ik wel moeilijk. Ik denk dat dat wel een punt is wat ik beter had kunnen doen. Bijvoorbeeld tijdens huisbezoek, simpele vragen gewoon, wat doet u aan diaconie. Ik ben zelf veel meer bezig geweest hoe gaat het met mensen, mensen leren kennen en wat kunnen we doen. Je zet mensen wel aan tot naastenhelp, door simpelweg te vragen kan het wel meer doen. Ik weet niet of iedere diaken de visie hetzelfde zou formuleren, maar goed.

AL: welke diaconale betrokkenheid zie je in de Barnabaskerk

SM: hoe andere gemeenteleden betrokken zijn? Ik denk dat je weinig belletjes hoeft te doen als er mensen in de problemen zitten met.... Ik heb bijvoorbeeld een kookrooster gemaakt. Vier/vijf belletjes en elk belletje was raak. Als het voor een kortere periode is, is het makkelijk om mensen te vragen. Rijroosters bijvoorbeeld. Ik denk dat er best veel gebeurt, ook wat de diaconie niet weet.

AL: hoe zie jij de onderlinge betrokkenheid?

SM: ja, positief, zolang de mensen ook de betrokkenheid willen, de mensen die verder van de gemeente afstaan, daar zal het wat moeilijker zijn. Dat zeg ik meer op gevoel. Oudere mensen die al jaren lid zijn, en minder in de gemeente kunnen zijn, dat is niet zo'n groot probleem, die hebben de contacten in de gemeente wel. Je moet zelf wel contacten opbouwen. Daarmee zeg je ook dat je jezelf moet geven, je hoeft niet lang lid te zijn, maar je moet je wel verbinden aan een gemeente.

AL: diaconaat heeft ook iets van naar buiten toe, hoe zie je dat in de Barnabaskerk?

SM: Misschien doen we dat wel erg weinig. VSD, is wel naar buiten gericht, maar ook niet heel erg. IHK, valt niet onder de diaconie, het is niet echt helpen, het is wel tegen eenzaamheid, dus in die zin is het wel diaconaal. Er komen veel kerkmensen, ze willen graag mensen uit de buurt, maar dat gebeurt niet veel. Het kost ook een heleboel tijd.

AL: Als je kijkt naar wat kan onze kerk betekenen voor de buurt?

SM: het komt weleens voorbij, het nadeel is dat we in een welgestelde buurt liggen. Voor de bewoners is het lastig om diaconaal te zijn. Welgestelde families wat je ervan ziet. Het is gewoon een dure buurt. Deels proberen we het wel, via het IHK, maar dat is meer de eenzaamheid die je dan probeert te bestrijden. Ik vind sowieso dat we als diaconie dat we niet heel naar buiten gericht zijn. En ik denk dat daar ook wel een taak ligt, we stimuleren het financieel wel, maar verder ook niet. ICF steunen we ook van harte, als diaconie willen we de gemeente daar ook meer bij betrekken, alleen dat is anders. Ik vind dat we meer zelf kunnen doen. Kan nog natuurlijk.

AL: stimuleren, hoe zie je dat de diaken de kerkleden stimuleert. Welke instrumenten zijn daarvoor?

SM: dat is lastig, want we doen het weinig. Je hebt je huisbezoek, je kunt daar de vraag stellen of ze iets willen doen, wat bij ze past. Ja, met VSD wordt een folder uitgedeeld of je geld wilt storten en veel meer niet. IN de Binding wordt wat geschreven. Ik denk dat de Binding dan nog wel het belangrijkste is, die oproept tot...

AL: belemmeringen

SM: Tijd. Ik heb mensen zo te pakken vaak, maar dat is voor een korte periode. Een rijrooster is veel lastiger, want dan gaan mensen een verbintenis aan voor jaren. Het is wel weer een kleine belasting, We hebben ook weleens een huis leeggehaald, dat was veel werk, maar we kregen wel makkelijk een club mensen daarvoor. Hoe zit het met verhuizen e.d.? Soms ook een tweede doel. Mensen die mensen nog niet kennen inzetten en ook mensen opbellen die niet meer naar de kerk gaan en wel inzetten voor een klus.

AL: Bezoeken van oudere mensen door wijkcontact, dat zijn langdurige inzet, wat hoor je daar van terug.

SM: dat is vanuit de diaconie, maar het gaat behoorlijk langs ons heen. De diaken heeft contact met eigen wijkdames (meestal dames) Je hebt een wijkteamvergadering en dat liep bij mij fantastisch. Omdat ze mij de helft van mijn leven kennen, maakt dat sommige contacten wel makkelijker.

AL: wat werkt belemmerend

SM: tijd is het belangrijkste. Dat is ook wel dat mensen altijd willen nadenken, puzzelen wanneer goed uitkomt. Maar als mensen persoonlijk gevraagd worden, werkt het beste.

AL: Out of the box, hoe ziet ideaal diaconaat eruit

SM: Ik ben echt positief over de diaconaat, ik denk dat je echt een team moet zijn als diaconie. Elkaar ook opvangen als het in een thuissituatie druk is. Geen voor wat hoort wat. We zijn één diaconie en dat is belangrijk. Ideale diaconie zou dat ook overdragen naar de gemeente. Diakenen zouden wat meer in besturen van andere organisaties kunnen zitten en vervolgens uit de gemeente mensen halen die diaconaal werk kunnen gaan doen in de organisaties. Dat zou veel meer een stimulerende rol kunnen zijn. Zo kun je als kerk meer in de wereld zetten en zo kun je de contacten vergroten. Maar dan kom je weer in het probleem, we hebben zelf ook gemeenteleden die hulp nodig hebben en hoe ga je dat dan doen. In de kerk is het redelijk goed geregeld voor onze kerkmensen, iedereen valt wel ergens onder en het is moeilijk om daar onderuit te komen. Als de diaconie de gemeente heeft als visvijver voor hulp aan de ander. Dan moet je als diaken de ander aan het werk zetten, dat is eigenlijk wel het mooiste, maar daar hoeft je niet voor in de kerkenraad te zitten. Dat is mooier dan wat we nu heel veel doen voor onze eigen kerkmensen en het uitzoeken van goede doelen. We hebben het nadeel dat we in een dure wijk zitten. En er zijn gemeenteleden die in allerlei dingen zitten, er zijn gemeenteleden die echt veel doen.

8.7.4 Geïnterviewde 3, diaconaal werkster ICF, 8 juni 2017

Jouw diaconale werkzaamheden binnen ICF

- Het is heel breed en vooral op vriendschappelijke basis waarop ik dingen zie. Ik heb geen diaconale verantwoordelijkheden of taken of leidinggevend, ik doe gewoon wat m'n hand vindt om te doen. En dat is best veel. We zijn begonnen in de Arabische groep, dan zie je hun nood, verslaving, schulden, wat voor onderwijs goed is voor hun kinderen, je wordt hun maatje, hun vriend, dus ze delen hun leven met je en dan hebben ze een steuntje in de rug nodig, advies enz. Ik ben bezig geweest met een goede school vinden voor de kinderen, een jongetje moest speciaal onderwijs en dan ook gesprekken dat dat geen belediging is, maar dat dat goed is omdat het kind extra zorg krijgt. Samen naar een gesprek voor een school, kleding van je eigen kinderen weggeven, omdat ze bijna geen geld hebben om kleren te kopen. Ook wel omdat je vrienden wordt van die mensen, wordt je overal uitgenodigd, als er een feestje is of als er een kind gedoopt wordt, met een verjaardag. Dat zie ik ook als diaconaat, dat is tijd, je zou zelf die vrienden niet zo snel uitnodigen omdat het voor jou zelf leuk is, maar je ziet gewoon hoe zij ervan genieten. Het is allemaal klein, maar het betekent veel voor de mensen, uitnodigen om te eten, of bij hen komen eten. Dat zijn hele belangrijke dingen. Kerstpakketten is wel echt actie, met A., Z, G. Ja verder omdat je een gemeente bent, heb je al snel iets een kaartje of een bezoekje, een maaltijd. Ik vind het normaal. Wij zijn ook zo opgevoed. In de dorpse straat waar ik opgegroeid ben, zorgde je voor elkaar als er wat was. Of als er wat was bij een gezin in de kerk, dan gingen wij daar oppassen enz. dat maakt het voor mij makkelijker om te doen.

Een van de vragen was belemmeringen, maar jij ervaart niet echt belemmeringen?

Wel in tijd en ook wel dat je denkt dat iets niet op te lossen is, het is een bodemloze put en ze hebben het zelf veroorzaakt. Tuurlijk dat denk je wel, maar ik vind het geen reden om niks te doen, ik vind het wel een reden om het probleem niet op te lossen, maar je moet er wel zijn voor de mensen. Ik ben wel terughoudender geworden in mijn fanatisme. Je doet recht aan de verantwoordelijkheid van de mensen zelf, het is voor de mensen heel makkelijk om in een slachtofferpositie te komen en daar help je niemand mee, teveel doen is echt gevaarlijk. En als je denkt dat je het zelf kunt oplossen, raak je echt teleurgesteld en uitgeput. Dan wordt je gefrustreerd en boos op die mensen. Het is hun leven en het zijn hun keuzes en ook hun problemen, hoe snue het ook is, maar je kunt altijd iets doen, een luisterend oor of bedenken wat zou je zelf doen, meedenken. Of een klein gebaar kun je altijd mee helpen. Het helpt mij om het los te laten, je ziet ook patronen, het is weer zover, nu denk ik meer van het lost zich ook wel weer op. Ik word er relaxter in. Dat is fijner hoor. Ook met relatieproblemen. Bepaalde culturen zeggen gelijk dat ze willen scheiden, dan spring ik er niet meer bovenop. In elke cultuur is dat verschillend, maar ik schiet minder snel in paniek. De eerste jaren stond je gelijk op de stoep, dat doe ik niet meer zo snel. Daardoor hou ik het ook wel vol. Ik vind het naar voor de mensen, het is moeilijk voor mensen hier hoor, ver weg van familie en ook regelingen die niet handig zijn voor mensen in die cultuur, met voorschot geld en dan terugbetalen, dat kunnen ze niet. Dan denk ik, leer je er nou van, spaar iets. Laatst ook met Jasmien, vind het eng om een ticket te boeken, dan komt ze uit de dienst hier, veel tussendoor dingen, samen met iemand naar de kledingbank, omdat ze zich schamen. Je moet de tijd voor hebben. Tijd is de sleutel om het te doen, als je diaconaal wilt zijn, gewoon tijd reserveren. Het is niet zo moeilijk om iets te doen, je moet wel ruimte in je agenda hebben, ik zou daarom niet meer gaan werken. Soms vind ik het lastig voor het gezin. Welke keuze maak je? Kinderen moeten mee, maar die hebben geen zin in feestjes. Maar die mensen vinden het heel raar als je kinderen thuisblijven, want een feestje heb je met z'n allen. Dat vind ik een zoektocht, daar moet je zelf verstandige keuzes in maken, maar dat belemmert mij ook

weleens. Als het gaat om belemmeringen is het ook wel van wat vraag je van je kinderen, dat je hun niet teveel oplegt om mee te gaan in dingen die wij belangrijk vinden. Je wilt niet dat je kinderen een aversie krijgen.

Wat helpt je om diaconaal bezig te zijn?

Belangstelling van mensen, als ik veel doe, en je doet het niet om gezien te worden, want dan kan je net zo goed niet beginnen, maar de mensen zijn niet altijd in staat om dankbaarheid te tonen, dus het is wel fijn als mensen je bemoedigen. Dat motiveert mij wel. Niet omdat ik geprezen wil worden, maar je bent ook mens. Ik merk het vooral als ik ontmoedigt raak, pff, niemand vraagt ooit naar mijn contacten of wat ik gedaan heb, dan merk ik dat ik geïrriteerd raak, en dan denk ik, ja dat heb ik toch wel nodig. Dus vooral belangstelling en misschien ook een maatje, die dezelfde passie heeft en dat je dan met elkaar deelt. Heb je dat binnen ICF? A. is altijd wel bereikbaar, het is er wel, alleen je moet zelf altijd het initiatief nemen en dat is niet altijd leuk. Het zou mooi zijn als er meer kruisbestuiving is. Vriendinnen binnen ICF zijn ook belangrijk. Soms denk je ook, heb je het goed gedaan. Ook als je denkt... dat vind ik niet nodig... kattenbakgrid.... Je hoeft niet altijd te doen op stel en sprong. Je kunt ook plannen, dat kan niet als iemand uitdroogt. Dan vind ik het wel fijn als iemand even meedenkt. Ik app veel met mensen, dat is voor mij ook wel een diaconaal ding, dat is echt een kans of facebook. Ik heb je gemist enz., hoe gaat het met je? Dat kost weinig tijd. Soms ook lastig, je krijgt een heel verhaal van iemand die vroeger bij ICF was en nu verhuisd is en haar nieuwe huis wil inrichten en dan een plattegrond erbij en willen jullie met me mee naar IKEA enz. Ja, soms krijg je ook gekke dingen, sommige mensen zijn gewoon ziek. Als ik zulke dingen tegenkom, dan doe ik een kaart met een advies erbij en een VVVbon, daar kunnen ze niks verkeerd mee doen, en dan probeer ik het zo maar. Zo ben je ook diaconaal bezig. Als ik op bezoek ga, neem ik fruit mee, iets wat wat luxer is, dat ze zelf niet kunnen kopen, het zijn kleine dingen. Zij doen het ook vaak als ze bij jou komen, bakken ze iets.

Als je binnen ICF kijkt, hoe zie je daar de toerusting voor diaconaat?

Ik ben natuurlijk vanaf het begin bij ICF betrokken, toen het allemaal begon en toen was de focus veel meer op de mensen in hun eigen omgeving. Ik zie dat de focus is verlegd naar de ontmoeting (kerkdienst) en de organisatie. En het pastoraat, de geestelijke zorg voor mensen. Ja, ik vind zelf eerlijk gezegd dat de focus niet zo sterk meer is op diaconaat, al vind ik wel dat de mensen enthousiast voor zijn en dat er ook veel mensen wat voor doen, maar ik ervaar vanuit de leiding niet sterke focus op diaconaat en op toerusting op dat gebied, maar op zich loopt het wel. En ik kan me voorstellen dat ze zeggen, ja zolang het loopt, en zolang het niet fout gaat, gaat het goed, dus ik neem het niemand kwalijk. Maar als mensen bij ICF binnenkomen, dan weten ze niet goed wat er bij ICF gedaan wordt, of gedaan kan worden. Daar heb je geen zicht op. Maar misschien dat ik het ook niet weet. Ik ben ook niet bij alle gesprekken die gevoerd worden, misschien dat het wel een onderdeel is van een welkomstgesprek bij ICF, dus dat weet ik niet.

Hoe zie je de prediking?

Ik vind het niet nadrukkelijk aanwezig, het krijgt zeker geen accent. Het wordt wel genoemd in preken waarin het gaat over geloof handen en voeten geven en waarin wordt gepreekt dat we een tempel zijn, elkaars hand & voet en iedereen kan wat doen. Maar diaconaat uitstrekken naar de wereld om je heen, vind ik geen sterk punt, toch meer geloof, tot geloof komen en wat het is om Jezus te volgen, wordt vaak in het strijd tegen de zonden, bidden, bijbellezen. Dat is een sterke focus. Of in de gemeente, bijvoorbeeld het maaltijdteam. Als huisgroepleiders ben je diaconaal bezig, bandenplakken, taxi spelen, het is er wel. Het wordt niet zo benadrukt.

Missionaire actie binnen ICF sinds kort

Ja, vind ik mooi, maar er wordt dan toch gekozen voor een meidengroep, dit loopt dan niet zo goed en dan denk ik, hebben we goed naar Gods stem geluisterd? Ik vind een repaircafe dan mooier. Dat soort dingen spreekt mij veel meer aan. Dan kan je mensen ook ontmoeten en contacten maken. Er zijn natuurlijk al zulke initiatieven in Apeldoorn en moet je dat als kerk ook weer gaan doen? Er zijn dan ook weer mensen nodig, ik wil daarin best meehelpen, maar ik kan dat niet organiseren. Je kunt gewoon niet alles. Je zou meer mensen moeten vrij roosteren om te investeren in andere dingen. Ik zou het best willen doen, maar dan zou ik stoppen bij de muziek. Dan moeten leidinggevenden in de organisatie het nodig vinden en vragen, of eigenlijk oog hebben. Dat is ook belangrijk voor de leiding in de kerk: weet wat je wilt en als je het echt belangrijk vindt, zorg dan dat je dat uitstraalt en dat je mensen die nu ook al goede taken hebben, dat er erop vertrouwt dat die plek wel weer voorzien wordt. Dat is het ook vaak, de angst van, ja maar we zijn al druk en je weet wat je hebt en roer daar maar niet teveel in. Een beetje niet durven dromen dat er iets groots mogelijk is, dat vind ik jammer, ik zou echt meer willen dromen van grote dingen. En als je mensen hebt, die dat ook hebben, je moet ook durven mislukken. Dat is toch niet erg! Dat merk ik zelf erg bij de leiding er zijn snel mitsen en maren. Ik denk dat er veel plannetjes niet uitgevoerd worden omdat er veel mitsen en maren zijn. Als je in het leidinggevende team veel mits – en maar denkers hebt en weinig dromers, of meer nadrukkelijke mensen die op ja maar zitten, dan druk je initiatieven weg. En vertrouwen vanuit de leiding dat je het kunt en ook als je teleurgesteld wordt, jammer, je bent volwassen. Ik denk dat wij kunnen groeien in dat leren in de gemeente. Meer ruimte geven voor elke idioot die iets wil doen. Ik ben heel tevreden over hoe het gaat binnen ICF, maar ik zie het wel als een belemmering. En het kan ook dat ik er persoonlijk gevoelig voor ben, dat ik “ja maar” als afwijzing ervaar. Of dat mensen ook invloed willen. Kunst van het loslaten is ook een ding.

Stimuleren van mensen binnen ICF? Wat zie je daar gebeuren binnen ICF? M. & A. zijn diakenen.

Ik denk dat de diakenen te druk zijn om mensen te stimuleren, diakenen zouden het wel willen, maar het lukt vaak niet. Dat is meer de tijdfactor. Ik denk dan ook, zoek mensen die taken voor je kunnen doen. Ik zie genoeg mensen die enthousiasmerende capaciteiten hebben, zie die en gebruik die gewoon. Dus ook delegeren. En dan denk ik dat je een dubbele kracht hebt. Diakenen hebben geen schuldgevoel, ze geven het vorm door te delegeren en er vat op te houden. Ze houden er contact mee en iemand anders heeft plezier in het uitvoeren. Ik zou dat ook gewoon rouleren, ik denk dat we bij ICF op een punt gekomen zijn dat een heel aantal mensen die begonnen zijn bij ICF die raken uitgeput, die hebben dingen zien opbouwen, en het is nu geworden wat het is, er gaat niet meer heel veel veranderen. De bal rolt nu een bepaalde kant op en je kan niet meer zeggen dat je het helemaal anders wilt doen. Elastiek is eruit om nog hele grote nieuwe dingen te gaan doen, dus het is ook tijd voor verjonging en dat is een zoektocht en een gebedspunt, breng mensen op ons pad. Een jongen zoals C. zien we dat en weten we dat te bekrachtigen en in goede banen te leiden.

Wat betekent ICF voor de wijk, vind jij?

Als ik kijk naar D. en E., dat waren vrouwen die vereenzaamden of een netwerk hadden wat niet heel erg helpend is als je christen bent, als ik kijk hoe die vrouwen elkaar opzoeken en versterken. Bijv. E. had laatst een open maaltijd georganiseerd, alle vrouwen van ICF, welkom, wie komt er om 1600 om samen eten te koken. Dat is toch geweldig, dat je als kerk kunt maken dat mensen nieuwe contacten opdoen en elkaar als christen versterken en weten te vinden. Die vrouwen helpen elkaar met de kinderfeestjes en hun vriendinnen horen daarvan en die komen er ook bij. Dat vind ik zulke mooie dingen en dat gebeurt wel in de wijk. Je zou meer willen doen voor de wijk, maar je bent een kerk, dat is ook een zoektocht he? Er zijn al heel veel stichtingen en instanties, voor schulden en meubels,

huis inrichten, homestart enz. Maar hoe kun je als christenen een lichtend licht zijn? Ik zie hele mooie dingen, en het kan altijd meer. Voorheen waren we wel meer prominent in de wijk aanwezig omdat we nog heel erg wervend bezig bent. Wat dat betreft zijn we ingezakt, ICF heeft een structuur, een ontmoeting (kerkdienst) en je mankracht gaat naar het arrangeren van de activiteiten die er al zijn toe, dus het uitstrekken naar de omgeving.... Als de activiteiten meer worden dan is de mankracht voor de incidentele activiteiten minder. Dat merk je ook met uitnodigen. Vroeger nodigden we met z'n allen uit. Nu zijn er meer commissies. Ergens is het mooi, maar het is anders, de buurtbbq. We zitten nu wel bij de Gentiaan, dat is mooi, tweedehandskleding uitdelen voor de kinderclub, we zijn zichtbaar en we zijn ook toegankelijk, maar het zou meer kunnen. Maar ja, dat is altijd zo, de wereld zucht....

Wat voor advies zou je zelf hebben?

Ik geef altijd ongevraagd advies, dat vindt niet iedereen leuk, een advies kan mensen het gevoel geven dat zij het niet goed doen en dat is vaak mijn bedoeling helemaal niet en wat ik wil. Ik ben altijd wel enthousiast. Vandaag stuurde ik een link door naar André over het Oranjefonds in Arnhem over een taalactiviteit in de wijk en zo leren ze met taal en contacten heel praktisch met voorwerpen e.d. en dan ben ik gelijk enthousiast. Ik denk dat het belangrijkste is: geef mensen de ruimte en geloof in hun ideeën, ook al vind je het zelf niks! Geloof in de kracht van mensen en de veerkracht. Natuurlijk is het goed om kritische vragen te stellen, daar ben je ook voor nodig, zullen we klein beginnen bijvoorbeeld. Ik zou ook niet gelijk met heel veel geld over de boeg komen, probeer eerst maar eens gewoon te beginnen. Ik geloof niet in grote budgetten. Ik geloof ook in meedenken, dat je in ieder geval aanbiedt om mee te denken, wie denk jij dat je daarvoor nodig hebt? Wat is er voor nodig om dit te doen? Niet gelijk van "ja maar...lukt niet alleen, is al geprobeerd, meer denken in mogelijkheden. En verder ook een evenwichtige nadruk op bijbels perspectief op geloven en doen. Ik vind bij ons wel, sowieso afgelopen vier jaar, sinds we ontmoeting hebben op zondag, meer de nadruk op bijbel, Bijbelstudie dan het doen en dat vind ik niet positief. Vroeger de huisgroepen ook, we hadden de vijf W's worship, welcome, warfar, en nog twee, het was meer "zijn, een maaltijd enz. Nu wordt er in de ontmoeting gewoon gezegd "Bijbelstudie" ik vind dat echt irritant, dat is het niet, het is huisgroep, het is zijn bij elkaar, je leven delen en niet een Bijbelstudie van een uur en dan bidden en dan nog 10 minuten wat drinken met elkaar. Daar kunnen we elkaar in opscherpen, dat dat accent meer evenwichtiger komt te liggen. Dat heeft ook met de leiding te maken. Je ziet dat degene die een betaalde functie hebben, dat die meer invloed hebben dan anderen en ja, je komt er niet aan dat die dan ook een bepaalde richting opgroeit, zonder iemand de schuld te geven. Wat daar gebeurd is ook goed, maar ik zie ook wel dat als ik kijk naar de opkomst, het wordt zeker niet meer, het wordt eerder minder en dat kan ook met noodopvang weg enz. Maar hoe komt dat we mensen niet weten vast te houden, zijn we er echt voor hen? Daar maak ik me zorgen over? Doen we niet gewoon preken en Bijbelstudie en voor de rest Dan gaat het niet goedkomen, dan wordt het een aflopende zaak. Je moet er echt zijn voor de mensen, anders hou je ze niet vast, echt niet. E. komt 1x in de drie weken Bijbelstudie, maar ze deelt het leven veel vaker, dan weer familieproblemen of iemand in de gevangenis, je moet in het leven staan met die mensen echt waar. Alleen maar uitnodigen voor zondag, dat is het niet, dan verlies je mensen. Wat ook belangrijk is, echt mensen respecteren ook al maken ze domme keuzes. Echt niet preken, niet zeggen dat je naar mij had moeten luisteren, slik het in en ga gewoon verder, er komt wel een moment dat je dat kan zeggen of ze zeggen het zelf, ze weten het best. Dat vind ik echt, daar kan ik echt om janken, dat mensen onbedoeld signalen uitzenden van "je bent niet goed" Weet je, ik maak ook fouten, we maken allemaal fouten, maar we zouden daar beter op kunnen letten. Het is echt jammer dat je mensen kwijtraakt. Als mensen een maand niet zijn geweest en ze komen, zeg dan gewoon, fijn dat je er bent i.p.v. waarom was je er niet, het zijn hele kleine dingen, maar goed soms zijn het ook grote dingen.

Het is ook lastig, als mensen domme keuzes maken, maar je hoeft het niet op te lossen, weet je de angel zit 'm vaak in dat mensen dan – dat denk ik – het irritant vinden dat de problemen zijn verergerd omdat ze niet hun advies hebben opgevolgd. Ja nou, so what. Het is niet jouw probleem, je hoeft het niet opnieuw op te lossen. Aah, weet je met vallen en opstaan, leert iedereen van elke situatie, ik heb ook heel veel fouten gemaakt, echt waar. Ik wil niemand daarover veroordelen, het gebeurt gewoon, maar het is jammer. Ik denk ook dat het ermee te maken heeft dat als je sterk vanuit Bijbels perspectief redeneert “je mag niet samenwonen, je mag niet dit, je mag niet dat en Het is allemaal waar, maar het is zo belangrijk dat je niet jezelf superieur opstelt, dat is gewoon heel moeilijk. Ik denk wel dat wanneer je diaconaal sterk betrokken bent op mensen, dan kun je ook wat makkelijker een potje breken. Weet je als vanuit het leren redeneert en je maakt een fout, dan denken mensen van “ja hallo... ik zoek wel wat anders” Maar als ze merken, je gaat ook voor mij offers geven en je doet dan een keer iets onhandigs, dan is het anders hoor, dat is echt anders. Dan maak je het gemakkelijker goed of je kunt toegeven dat advies niet haalbaar is. Je kunt zeggen dat je gezegd hebt vanuit de Here Jezus, maar dat je ook kunt aangeven dat dat nog teveel is voor mensen, samen met mensen zoeken: “ik denk dat God dit vraagt en graag wil, maar misschien is het nog niet de tijd....” Ook met familieruzies, tuurlijk moet je het goedmaken, maar soms kan het ook gewoon niet.

Vanuit de regeltjes, prevaleren die de relatie, is dat wat je zegt?

Ik denk dat juist omdat we met niet-Nederlanders werken dat het per definitie zo is dat ze het gevoel hebben dat ze ondergeschikt zijn. We hebben te maken met een specifieke categorie waarbij je daar extra alert op moet zijn. Want ik denk niet dat we dat per se uitstralen, maar ik denk dat wij ons niet altijd bewust hoe sterk de (ontvangende) mensen dat zelf hebben. Ze voelen zich altijd al tweederangs omdat ze hier in een andere cultuur zitten. We praten beter, dat alleen al, ze kunnen niet zeggen wat ze voelen en denken zoals wij. Dus dat moet je je heel erg bewust zijn. Ze kijken heel snel tegen ons op. Ze willen heel graag serieus nemen wat we zeggen. En veel van ons komen uit een traditionele of reformatische gemeente. Onze normen zijn superhoog, dat is niet haalbaar voor die mensen, dat zijn we ons niet altijd bewust, dat is wel een gevaar. Als we vinden dat “de bijbel vindt dat....” En we houden onze hoge normen en waarden aan zoals we zijn opgevoed, elke zondag naar de kerk, dat is een norm die ik voel bij ICF en waar mensen ook op aangesproken worden, het heeft iets moois, maar het is ook een gevaar, dus dat is een hele praktische om te noemen, maar ook omgaan met relaties enz.

Heb jij nog dingen die je kwijt wilt?

Volgens mij heb je goede vragen gesteld, misschien nog van, waar ik van geniet, als ik met diaconaat bezig ben: ik word er ook gewoon heel blij van. Soms denk ik ga nog even bij die langs en dan ben je er maar twintig minuten, maar de tv gaat uit, de kinderen laten schriftjes zien en dan denk ik, ach, het stelt niks voor en de moeder begint te stralen, even gezelligheid. En het stelt wel wat voor, het zijn de kleine dingen, ik geloof dat gewoon en dat vind ik het mooiste van het diaconaat, het zit niet zozeer in grote acties, maar gewoon doen wat je hart vindt om te doen. Mooie afsluiting.

8.7.5 Drs. A. Heystek, voormalig diaconaal consulent, 13 juni 2017

Gedrag versus motivatie, herkent u dat en hoe kijkt u er tegenaan?

Ik herken dat het zeggen en het doen niet altijd hetzelfde is, ik vind het ook wel wat ongenueanceerd want als ik bijvoorbeeld evangeliseren of missionair bezig zijn, dan kun je hetzelfde zeggen, dat heel veel mensen zeggen dat het belangrijk is om te evangeliseren en doen het heel weinig. Maar bij diaconaat is dat beter, er gebeurt meer op diaconaal terrein, dan op het gebied van evangelisatie.

Dus wat je noemt, wel met de mond, niet met het hart, dat is ook zo, maar minder erg dan bij evangeliseren, dat is mijn waarneming, daar heb ik geen onderzoek naar gedaan. Ik herinner me ook dat in 2004/2005 we ook een onderzoek hebben gedaan naar het actief zijn naar vrijwilligers in de samenleving, een groot onderzoek. Daar kwam uit dat christelijke kerkleden twee keer zoveel actief in de samenleving zijn dan de andere burgers. Dat is dan nog niet absoluut, over hoeveel kerkleden zijn er actief, maar twee keer zoveel christelijke vrijwilligers dan anderen in de samenleving. Dan is het nog laag hoor, vrijwilligers 2% en onder christenen is het dan 4%. In die sfeer zat het. Daarnaast is het ook zo dat er niet veel zicht is op het ongeorganiseerd diaconaal actief zijn, het spontaan mensen die voor hun buurvrouw zorgen of meedoen aan straatschoonmaakacties of wat niet meer. Dat is slecht inzicht. Het impliciete diaconaal actief zijn, als je dat zou kunnen definiëren, ik denk dat dat onderschat moet worden, waar we het vaak over hebben is dat wat we organiseren en waar diakenen het over hebben. Ik ben daar minder pessimistisch over, ik ben er wel blij mee. Ik geloof niet zo in de grote getallen, dus het klopt wel wat je zegt, maar er gebeurt meer dan er gedacht wordt.

Denkt u dat de kerkleden dat zien als diaconaat?

Nee, dat wordt niet altijd gezien. Denk ook dat diakenen niet goed weten wat er allemaal aan stil werk gebeurt. Overigens denk ik dat de mensen zelf ook niet bewust zijn en dat dat ook iets heeft wat in de bekende gelijkenis van Mat. 25 staat van wanneer hebben we u in de gevangenis opgezocht, wanneer was u dan ziek? En dat de mensen aangaven dat ze dat niet zelf opgemerkt hebben. Ze doen het dus vanzelf en denken niet van “nu ben ik een diaconale daad aan het doen...”

U ziet het aanmerkelijk positiever over...

Wel positiever zonder dat er heel grote percentages getallen zijn enz. Er gebeurt meer dan mensen denken en uit onderzoeken blijken, dat geloof ik echt.

Meer dan kerken er ook zicht op hebben überhaupt. Terug naar het onderzoek, motivatie is groot, maar gedrag wat minder, als u kijkt naar uw ervaring, wat ziet u dan wat een diaconale levenshouding stimuleert binnen kerken?

AH: Ja, de kern van diaconaat is weleens geformuleerd binnen de CGK als zichtbare liefde van Christus. Dat is ook de titel van een boek wat verschenen is en daarin wordt zichtbaar gezegd, als de liefde van Christus in je hart is dan gaat het ook een uitstraling zijn naar de liefde naar je medemens. Wat stimuleert: een goede prediking waarin de liefde van God voor de mens, jezelf de ander is mijns inziens de belangrijkste stimulator van de prediking en dan bedoel ik niet prediking actiegericht, van mensen je moet nu allemaal een pan soep naar je burens brengen, maar veel meer impliciet een attitudeverandering, vorming, dit wil God zichtbaar voor de zwakken, de schepping, de lijdende mens in je omgeving verweg en dichtbij. Een algemene prediking, dat moet niet het enige zijn, dat is natuurlijk ook wat aan jou gevraagd wordt. Ik denk ook dat de diakenen een rol namens de gemeente hebben, dat zijn stimuleren en coördineren, dat zijn twee belangrijke taken van diakenen. Zij hebben de taak om de gemeente diaconaal bewust te maken, daar kunnen zij ook nog veel aan doen, buiten de prediking om. Door inderdaad voorlichting te geven, door zelf het voorbeeld te geven en iets te organiseren, dus de diaconie, diakenen kunnen daar nog heel veel aan bijdragen, de kern denk ik dat het toch gaat om niet zozeer moeten, ook wel uitgelokt worden, maar ook wel attitude, je hart, je hoofd, liefde die in je is, wat heb ik gekregen en wat kan ik daarvan delen en daarbij, wat je ongetwijfeld tegenkomt in allerlei literatuur, symbolisch wordt het werk van diakenen wel aangeduid met twee woorden, inzamelen en uitdelen. Dat duidt in eerste instantie vaak op collecteren, diakenen collecteren, halen geld op, zo is het in onze kerken en ze delen dat dan uit aan de mensen die dat niet hebben en dat is prima, maar je kunt het breder maken, door te zien van

diakenen zamelen gaven in, en delen gaven uit, inzamelen en uitdelen van gaven. Alleen door met het woord expliciet alleen maar te denken aan geld, maar ook inzamelen als gaven van tijd, heb jij tijd, wil je de tijd die je dan hebt, uitdelen aan mensen die aandacht nodig hebben of wat dan ook. Heb jij inzicht in financiën, kan je jouw gaven inzetten voor mensen die niet kunnen budgetteren, vul maar in, praktische invulling van hand, hoofd en hart. Als diakenen dat goed zien, dat het niet alleen het inzamelen van geld is, maar het inzamelen van gaven in de breedste zin van het woord, kan hen denk ik erg helpen om creatief te zien welke gaven. Vroeger hebben we sterk gestimuleerd dat diakenen ook op huisbezoek moeten gaan, dan niet op een pastoraal huisbezoek, nee op een diaconaal huisbezoek en de kern van dat huisbezoek zijn deze twee vragen, hebt u wat nodig en heeft u wat te geven. Dan gaat het niet om de portemonnee, dat mag, maar vooral wat u kunt uitdelen en kan ik u helpen om daar wat bij te zoeken. Dus iets als zoeken naar gaven, gaventesten, dat de gemeente daar zicht op heeft, welke gaven heeft de gemeente, naast het zicht hebben op welke noden er zijn in de gemeente en samenleving en dat kan de diaken tot een makelaar maken – en dan hoeven de diakenen niet zelf alles op te zetten – zusterkringen en alles om op die manier vraag en aanbod, dat is heel economisch wat ik nu zeg, maar zo ook bij elkaar te brengen. Dus prediking no. 1 en diakenen als voorbeeld, acties, maar ook diakenen als huisbezoek waarbij inzamelen en uitdelen de twee hoofdthema's zijn. Heb ik altijd zo gezien.

AL: In mijn onderzoek wordt ook aandacht besteed aan gedragsverandering, dat vloeit voort uit willen, maar niet doen. Wat ik nu hier, maar dat vul ik in, is dat de diaconaal huisbezoek ook mee kan helpen in de gedragsverandering van mensen. Is er meer nodig om gedragsverandering te bewerkstelligen?

AH: Ja, er is meer nodig. Gedragsverandering dat associeer ik een beetje op het woord gedrag, is ook een beetje vanuit m'n andere vak als psycholoog, leeft vanuit een bron, de liefde van Christus, dat is de drive waardoor gedrag kan veranderen, maar gedrag verandert ook als je daar positieve ervaringen in opdoet. Iets als st. Present is daar een goed voorbeeld van. JE ziet dat mensen, soms helemaal tegen hun zin in, met een groep meegetrokken worden naar een presentactiviteit en dan doen ze dat en na afloop zeggen ze van "wat was dat mooi zeg" en dan worden ze beloond in gedrag. Dat beloning voor gedrag is een stimulator om het vanzelf weer te gaan doen. En daar zou Diakenen en DD erg bij kunnen helpen dat mensen uit hunzelf niet altijd gedrag gaan veranderen, maar op het moment dat je met een beetje aandrang, mensen een positieve ervaring kan laten opdoen, dan gaat er ook een mechanisme in werking die gedragsverandering tot stand brengt. Bijvoorbeeld wat ik vroeger wel zag dienstverlening wijd jongeren, bijvoorbeeld dat jongeren op werkvakantie gaan naar Venda ZA, en dat jongeren dan terugkomen met enthousiasme, een vuur wat ontstoken is, die door beloning van, als het ware door positieve ervaringen, denk ook aan in m'n eigen gemeente een voorbeeld, een mevrouw die heel verlegen en op de achtergrond was, maar ze had wel een enorm hart had, ze was niet enorm begaafd, maar wel heel zorgzaam en mijn vrouw belde haar op voor een bepaalde situatie, een man die in een terminale fase was en een vrouw die gehandicapt was en vroeg zou jij daar een/twee x in de week naar toe willen gaan om een stukje huishouding, zorg te verlenen, de vrouw had zoiets van kan ik dat wel, durf ik dat wel, de vrouw heeft tot die man overleden was, dat gedaan en die vrouw heeft daar zo'n kick van gekregen, werelds gesproken, ze is er nog extra heen gegaan en wat er dan gebeurt, dat is ook zo'n mooie term uit het diaconaat, dat er een wederkerigheid ontstond, dat zij gaf, maar ook kreeg. Van de man die met haar praatte, aandacht gaf in zijn ziekte en dat heeft haar heel verrijkt als het ware, dat zou nog een gevolgd facet zijn, dat er een bepaalde wederkerigheid is, dat je niet alleen geeft, maar ook ontvangt, waar je zelf ook wat aan hebt, diaconaat is daarmee niet eenzijdig, diaconaat is ook eenzijdig, maar hoeft lang niet altijd. Iemands nood zien, beker koud of even naast je gaat zitten, dat zijn ook beloningsmechanismen die een vuurtje doen ontsteken.

Hoe kijkt u aan tegen cursussen, wat voor effect ziet u daar?

Poe, ik heb zelf veel cursussen gegeven en is diaconaat ook te leren? Weet je een spannend puntje daarin vind ik altijd degene die vrijwillig die cursus gaan volgen, mensen kiezen ervoor om aan die cursus deel te nemen of niet, en wie kiezen ervoor, ja mensen die het al hebben. Dus met cursussen bereik je eigenlijk al de actieve doelgroep. Dat is op zich niet verkeerd om die nader toe te rusten en verder te helpen en veel te leren, dus ik zeg daar geen negatief woord over, maar in jouw probleemstelling, is hoe bereik je nou de mensen die niet actief zijn, die komen ook niet naar zo'n cursus. Anders wordt, bij Umoja als je als diaconie zegt, we gaan de hele gemeente proberen in zo'n cursus te krijgen, we maken een jaarthema, waardoor je niet alleen met een groepje actieve vrijwilligers, maar dat je een grotere groep betrokkenen zijn, destijds hebben we het idee gehad om een deltacursus kunnen maken, zoals je een alphacursus hebt. De deltacursus is dan de D van diaconaat, waarbij je met maaltijden e.d. een diaconale cursus. Cursus heeft een cognitief gedeelte, het weten, Cursus heeft ook een actief doel, training en daar ben ik ook positief over, dat mensen soms ook moeten leren en dat kan door een cursus, te weten, inzichtgeven, zeker verbaal ingestelde mensen zullen hierin gestimuleerd worden, ik ben daar zelf ook een voorbeeld van, omdat ik als 30-jarige nog nooit wat van diaconaat had begrepen, diaken werd en een cursus ging doen van Herman van Well en toen dacht ik, dan moet ik er wel wat van weten, er is een kwartje gevallen, die m'n hele leven lang, waar ik zeer dankbaar voor ben. Bij mij werkte het dus heel erg dat er als het ware een opening viel van ooo, maar wacht even, dat is vanuit kennen, maar dat heeft met mij te maken. Mijn ervaring is, dat bij veel diaconieën niet zo werkt, onze diakenen zijn vaak eenvoudige mensen die niet zo heel erg op inzicht en verstand werken, diakenen zijn vaak doeners, - beetje zwart – wit, ligt genuanceerder, die zijn veel meer van de instructie, van wat moet ik doen, dan van visie, beleid ontwikkelen. En die help je wat beter met trainingen dan met theologische inzichten te geven. Dus cursussen over diakenen. Het gaat niet persé over diakenen, het gaat om de diaconale gemeente, niet de diakenen die moeten stimuleren & coördineren, maar ieder gemeentelid moet een soort diaken zijn. Cursussen kunnen daar helpen en ik heb ook wel vaak nagedacht en ook ervaring mee eenmalige cursussen of langdurige cursussen (6 bijeenkomsten ofzo), het is idd zo dat langdurige cursussen een groot beklivingseffect heeft, terwijl eenmalige cursussen een vluchtige bijeenkomst is, maar het was toen al zo, en naar mijn idee is dat alleen maar erger geworden, je krijgt de mensen bijna niet op zo'n cursus. Laat staan op zes avonden. Ja de hele bevolgen mensen, dan kom ik weer op wat ik net zei, daar is het eigenlijk niet voor nodig.

Wat zie je als aspecten die belemmeringen?

We hebben een wereld van fragmentatie, digitalisering, waarin informatie met 1 druk op de knop overal te halen is, dus naar een cursus gaan om daar te gaan halen is minder nodig, want als ik het hebben wil, vind ik het overal. Belemmering vroeg je naar, maar ga ik het ook opzoeken op internet? Ik kan prachtige websites maken, met allerlei informatie, pas als ik behoefte heb ga ik informatie halen. Dus het halen van informatie, in de vorm van een klassieke cursus in de vorm van bijeenkomsten, zou achterhaald kunnen zijn omdat je informatie digitaal gaat halen, maar dat is niet gelijk een oplossing voor een motivatie. Op zich, ik denk zelf wel dat je het daarmee niet moet doen, ik denk dat als je goede en intuïtief toegankelijke websites met allerlei informatie en ook makkelijk te vinden voor eenvoudige mensen, waardoor je een lichte laag alsook een diepere laag toegankelijk is, waardoor je differentieert specifieke kennis en eenvoudige instructiefilmpjes hebt, dat klinkt heel erg mooi, maar de grotere uitdaging is om de mensen daar te krijgen en te stimuleren om daar te komen en dat vraagt denk ik naast, het inrichten van zo'n website of zo'n interactieve....zul je andere tactieken moeten bedenken waardoor mensen zich ook gaan verhouden en dan kom ik toch weer

terug op denk ik dan, dat diakenen binnen de eigen gemeente stimulerende activiteiten moeten doen, dat kan zijn door een consultant in te huren of een jaarthema of bij de kerkenraad met beleid of een project adopteren, dat zie je ook vaak gebeuren. We hebben in onze kerk een beetje een schuiver gehad van oorspronkelijk ging elke kerk zelf iets missionairs doen bijvoorbeeld of een diaconaal project, noodhulp. Toen zeiden we dat moet georganiseerd, toen kregen we een deputaatschap dat dat namens de kerken is gaan doen, maar dat vervreemde zich weer van de kerken zelf en nu zie je weer een terugbeweging, als een kerk zelf een project adopteert, wij zorgen voor een weeshuis, we geven informatie en we gaan heen en terug, dan zie je dat dat ook de mensen motiveert om dingen te doen, dus ik geloof heel erg in dat diaconaat in de lokale kerk, cursussen en stimulatie moeten plaatsvinden, en wat mij betreft ook zo dicht mogelijk bij huis, wat niet wil zeggen dat je ook niet heel ver weg projecten moet doen, maar dat je vooral zegt, al vind ik dat soms een valkuil, wat is er in onze eigen gemeente aan de hand, en vervolgens wat is er in onze kerkomgeving, in onze wereld aan de hand? En dan neem ik het kerkgebouw vaak maar als uitgangspunt, waarbij het nadeel is dat we vaak regiogemeentes zijn, maar dan zeg ik "wat betekenen je als kerk daar in die wijk waarin je staat? Ik ken Apeldoorn niet, maar ik herinner me bijvoorbeeld een hele orthodoxe kerk, Alphen aan den Rijn, CGK, dat die opeens visie kregen, we hebben een plein om onze kerk en daar zitten een hek om, en dat gaat altijd op slot en in die wijk erom heen wonen allemaal kinderen, waarom doen we dat hek niet open en laten we de kinderen op dat kerkplein spelen. Waarom doen we ons gebouw niet meer dan alleen 's avonds en zondags open? Een koffie-inschenk voor eenzame mensen, waarom gaan we met Pasen niet iets organiseren, waardoor.....dat soort dingen allemaal, fantastische dingen, dus dat je je kerkgebouw als symbool van je gemeenschap, letterlijk met het gebouw zelf, het plein en uiteraard ook de mensen, voor de directe omgeving van betekenis kan zijn, dan krijg je dus een vicieuze cirkel, gaan doen, krijgen een positieve ervaringen, worden enthousiast, worden door anderen aangetrokken, de dominee preekt er speciaal over, het totaalbeleid, er wordt wat georganiseerd, ja dat zijn mijn idealen, dat je je gewoon gaat doen, je moet het niet van de vergaderingen hebben....

Belemmeringen – fragmentatie, digitalisering zie je nog andere dingen als het gaat om de tijd waarin we leven?

Ja, drukdrukdruk, hobby tijd, cultuur, vrije tijd. Vroeger hadden mensen lange winteravonden en nu is dat niet het geval. Dat zijn wel zaken die belemmerend zijn. Individualisering, hedonisme, mensen gaan voor eigen genot, eigen plezier, hebben weinig over voor anderen, dat zijn allemaal wel negatieve belemmeringen in de samenleving herkenbaar zijn. Tegelijkertijd ben ik niet zo negatief, want mensen ervaren dan ook weer de leegte en eenzaamheid en tekorten en de roep ze vallen tussen wal en schip, jaaa.... Tegelijkertijd zie ik ook een hele nieuwe groep van jonge senioren ontstaan, mensen van 60-65-67 jaar die nog vitaal als wat zijn en nieuwe zingeving zoeken, ik zie zelfs al mensen van 50-55 al zeggen van "nou waarom zou ik me nog rotwerken, voor het geld heb ik het niet nodig, kan ik daarnaast deels werken en nog vrijwilligerswerk doen. Mensen die hun bedrijf verkopen, dus zoek ook, ik denk dat je van elk gemeentelid, van jong tot oud moet vragen, verwachten dat ze actief zijn, maar dat sluit niet uit dat je ook specifiek naar mensen kan kijken die zich daar wat makkelijker voor in kunnen zetten en daar ook beleid op voeren en wat ik dan noem, de jonge senioren, dat is een hele interessante groep, sterker nog, die hebben vaak veel gaven, tijd, geld, wijsheid, een groep die in onze samenleving niet zo heel erg populair is, ouderen, maar die veel meer benut en die goed ingezet kunnen worden in het geheel, als we dan zeggen, ach joh, mensen boven de 65 moeten we niet meer in de kerkenraad zetten, dat snap ik allemaal wel, maar tegelijkertijd denk ik, ja waarom? Dus belemmeringen zijn er op heel veel fronten. Wat ik ook een belemmering vind, beetje raar is, er is heel veel welvaart in ons land. Niet iedereen ziet de nood die om ons heen is, dus als jij zegt dat je voor de mensen in de wijk een koffie-ochtendje gaat

organiseren, maar die mensen hebben allemaal een uitkering en die kunnen leven en ik zie tegelijkertijd films die via de media tot ons komen dat er in andere delen van de wereld er veeeeel minder aan toe gaat, dan ontstaat er ook vervreemding bij mensen. Dus echte armoede zeggen ze, dat hebben we in Nederland niet. En als je dan zegt, 10-11% leeft onder de armoedegrens in Nederland, dan, ik heb het vaak gehad, diakenen in Groningen die zeiden, we hebben helemaal geen armen, waar hebben we het over. Dus inzicht geven dat armoede een relatief begrip is, en dat elke samenleving zijn eigen armoede heeft. “De armen hebt u altijd onder u” zegt Jezus zeg maar, en dat dat te maken heeft met dingen als uitsluiting en niet persé met dingen als bezit, je kunt mensen in de krotten van Zuid-Amerika zien leven, terwijl er geen armoede is, de mensen zijn daar heel gelukkig en volop functioneren, omdat je ze jouw normen daarop legt, dus ik denk dat een belangrijke belemmering is dat veel mensen “echte armoede” in de wereld zien en dat we daardoor de armoede in onze samenleving gezien wordt. En dan is ook nog iets, wat ik in veel gemeentes zie gebeuren dat daar mensen met een psychiatrische achtige gedragspatroon, een soort van manipulatie achtige misbruik van maken; “ja nu ga ik die mevrouw helpen en nu verwacht ze dat ik twee keer per week de ramen ga lappen en bij mezelf doe ik het een keer in het half jaar, ja ik ga niet bij die vrouw helpen voor niks, bovendien heeft ze geld zat en dochters die ook niks doen, dat zijn ook belemmeringen, dat er een relatieve welvaart is, en een bepaalde vorm van misbruik is, dat vind ik een ingewikkelde, dat maakt het ook dat mensen heel moeilijk diaconaal actief worden en de nood niet zien. En de keerzijde voor diakenen is, leer de mensen de nood zien! Wat is de nood bij mensen, om vluchteling te zijn, ontheemd te worden, dus bewustwording van de armoede en de leed en dat naar voren te brengen, dat is dus enerzijds de belemmering en anderzijds de uitdaging.

AL: Ik zag in de enquête ook verschillende kerkleden die zeiden “ik moet de mensen wel tegenkomen, ik kom de mensen niet tegen” – het lijkt erop dat ze de gelegenheid niet krijgen, terwijl ze wel tijd wel krijgen. Wat is uw gedachte daarover.

Je roept direct de associatie op van de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan is altijd een goed voorbeeld voor inspiratie. Daar ontleen je aan: “iedereen die op je weg komt” Wat voor je voeten komt. Ja, daar zit een probleem, waar kom je ze tegen? Klassiek voorbeeld als ik met de trein naar Hoog Catharijne ga en een aantal mensen zitten daar te bedelen aan de kant van de weg om geld, deze mensen komen dus op mijn weg, waarom zou ik mijn portemonnee niet trekken? En toch doe ik dat niet, en waarom niet? Omdat ik ooit, toen ik hulpverlener was, geleerd heb dat deze mensen hulp kunnen krijgen en dat deze mensen geld gebruiken om drugs te kopen, dus als ik deze mensen geld geef, dan hou ik het probleem in stand. We hebben ook in onze samenleving kennis en expertise opgebouwd dat we veel armen niet meer zien en we houden het juist in stand. Tegelijkertijd loop ik vorige week in Israël en daar zie ik ook mensen aan de kant van de weg zitten en dan denk ik ja, maar is hier dan ook de voorzieningen waar de mensen in Nederland gebruik van kunnen maken? Dus je moet ook leren armoede te zien en te taxeren en dat is een land als het onze een hele moeilijke?

Hoe zou je daar mee om kunnen gaan?

Ja, ik denk wel dat in het kader van jouw onderzoek, een aantal filmpjes waarin het zichtbaar kan maken, technisch, korte filmpjes, die als voorbeeld gebruikt kunnen worden. Mensen zien, ok, jaja dat is het, die zijn er wel, filmpjes van st. Present of HIP, of best practices, of good practices en inzicht geven zijn, dat kan ik me voorstellen.

AL: Samenvatten: prediken is belangrijk, coördineren en stimuleren van diakenen is belangrijk, inzamelen van geld niet alleen ook tijd en andere denken. Zeg ik dan goed dat dit de belangrijkste adviezen zijn?

Ja, ook positieve ervaringen opdoen, i.v.m. gedragsverandering en dat er een heleboel belemmeringen zijn die te maken hebben met onze samenleving, individualisering, welvaart, waar de armoede niet zo goed gezien wordt, dat moet mensen ook geleerd worden. En dat men ook ziet, dat daar dan ook de uitdaging ligt om weer de armen te zien. Ik herinner me een voorbeeldje, ik dacht dat dat een goed voorbeeld was. Zou je als diaconie een bepaald gezin in je gemeente de kinderen in de zomer een zwemabonnement kunnen geven. Ik vind het nog steeds een mooi voorbeeld. Het gezin heeft het geld niet om op vakantie te gaan, de kinderen zitten zes weken thuis, kunnen niet naar dierentuin enz. De diaconie zegt: wij betalen een zwemabonnement voor de kinderen. Over het algemeen zie je daar goede reacties op, totdat dit in classis Groningen genoemd wordt: zwemabonnement? Waarom zou je kinderen een zwemabonnement geven, ze kunnen toch overal zwemmen. Dus daar snapte de diakenen niks van, van dit voorbeeld, toen dacht ik van ja, het voorbeeld is ook veel meer van toepassing voor het westen van het land, de stedelijke omgeving dan voor de agrarische omgeving, dus diaconaat is heel contextueel. Dat bedoelde ik net ook als advies van "laat iedereen in z'n eigen gemeente nagaan, wat zijn de noden in onze eigen gemeente" en daarmee bedoel ik niet, "eigen gemeente eerst" want ik ben erop tegen te veel accent te leggen op de eigen gemeenteleden, maar ook in de directe samenleving. Hou het daar maar bij, wat is in de woonwijk van ons kerkgebouw en wat kunnen we daarin betekenen, doe daar eens onderzoek naar, ga eens naar het gemeentehuis, om te zien, hoeveel uitkeringstrekkers, hoeveel buitenlanders hoeveel dit, hoeveel dat, wat zijn de grote noden, want er zijn bij sociale zaken of bij welzijn in de gemeente echt heel veel gegevens over noden bekend. Ik weet in Veenendaal ook noden, daar haal je dingen uit, in Veenendaal was het missionair, dat vind ik altijd een valkuil, missionair, soms domineert dat op het geheel. In die wijk, Veenendaal, bleken heel veel kinderen te zijn die hun school niet afmaakten, dus waarom zouden we kinderen niet helpen met huiswerkbegeleiding, dat is een vorm van diaconale hulp, omdat je de kinderen helpt onderwijs beter te doen, daarmee betere schoolkansen en daarmee hogere diploma's, betere inkomens en dat je ook leert dat je soms moet investeren dat je niet direct armoede bestrijdt, maar dat je ook maatregelen kan nemen om te voorkomen dat er armoede en uitsluiting gaat ontstaan. Dat zijn dingen die hulpverleners veel beter weten, voorkomen is beter dan genezen. Dat je als diaconie niet alleen op de nood duikt, maar ook op de bronnen, de oorzaken, dat je daar aan preventie, aan de voorkant dingen doet, zal ik maar zeggen. Ja dat zijn dingen die ja.. interessant, ik vind het heel leuk.

Adviezen aan de oude werkgever DD?

Toevallig pas een gesprek gehad met Erjan van de Linden, uhm, mijn advies is "jullie moeten niet zelf, jullie moeten vooral de lokale diakenen, die lokale gemeenten, helpen ondersteunen, stimuleren, activeren om diaconaat lokaal zeg maar, te laten ontplooiën. Dus niet allemaal mooie stukken schrijven en vergaderingen beleggen en dat soort dingen, ja ook, maar het accent leggen op het plaatselijk diaconaal bewustzijn, te laten ontwaken en plaatselijk dat te laten ontdekken. Niet vertellen wat je hier allemaal kan doen, maar door cursussen, wat zou je kunnen doen, wat zie je in je gemeente, hoe zou je dingen te weten kunnen komen. Dus ondersteuning lokaal, dichtbij huis, rundum hause.

Dat geldt in feite ook voor diaconaat naar de gemeenteleden toe, dat het uiteindelijk van onderaf komt. Dus met diakenen, ik zou diakenen niet overslaan, door diakenen met ondersteuning van diakenen. Dat is de formule die de deputaten CGK al heeft, met respect voor mijn voorganger Herman van Well, die daar echt pionier in is geweest; de CGK staan er niet slecht voor, in mijn tijd heb ik ook veel overlegd met andere kerken en eerlijk gezegd kon ik best trots zijn op CGK vergeleken met andere kerken. En deputaten mogen ook best trots zijn op wat er is in de huidige structuur en de

huidige structuur niet verkwanselen, om diaconieën te stimuleren ik denk dat het een goede infrastructuur is, dus deze structuur handhaven en in de eigen kerkelijke gemeente, En niet te veel op het buitenland richten, houd het dichtbij huis.

AL: ik ben zelf benieuwd naar het stukje van een diaconale levenshouding is makkelijker dan een missionaire levenshouding.

Dat is wel een puntje van mij, wat dat betreft raak je wel iets. We leven helaas in een samenleving en kerkelijke cultuur waarin deze dingen helaas wat uit elkaar getrokken worden en idealiter hoort dat gewoon bij elkaar. Maar in onze postchristelijke samenleving waarin... ik had hier in Apeldoorn contact met de wethouder van de CU, Blokhuis, positieve uitzondering, ik had veel meer te maken met wethouders; subsidie en kerk, dat kan niet samen, we willen je wel helpen dat je goed werk doet, maar dan geen uithangbordje, christenen of kerk of wat dan ook. Dat is typisch Nederland - postchristelijke samenleving, waardoor het evangelie/ evangelisatie wat wegglijdt uit het diaconaat en vervolgens kun je je afvragen: wat is diaconaat dan nog als God daar niet bij is. Dat is een dilemma in veel gebeuren, tegelijkertijd is dat deze werkelijkheid. Ik leg zelf graag de nadruk op laat diaconaat ook diaconaal zijn en zit niet dat het fout gaat doordat te veel het evangelie daarbij komt, want dan komt er een valsheid in, waarom help je me eigenlijk, omdat je eigenlijk wat anders aan mij kwijt wil. Worpje aan de diaconale hengel van Noordergraaf, dat is voor mij een beetje een stokpaardje, ik sla daarin door, door het uit elkaar te halen. Het zou bij elkaar moeten zijn. Andere kant is als ik evangelisten bezig zie, rasevangelisten, daar heb ik heel respect voor, die ontdekken het diaconaat soms als hulpmiddel om hun doelen te behalen en dat vind ik ook vals. Diaconaat moet zonder bijbedoelingen zijn als ik nood van de ander zie, dan ga ik je helpen, omdat ik van je hou en je nood zie en niet omdat ik het evangelie aan je kwijt wil. Dat wil ik wel, maar dat staat daarnaast. Die vermenging, daar moet je in een samenleving als het onze een beetje mee oppassen. Maar kom je in het buitenland, zit je in Afrika, daar is het veel vanzelfsprekender dat God en hulp bij elkaar horen. Het is jammer dat dat in Nederland niet zo goed kan. En we daar rekening mee moeten houden. Ik kan het bijna als wethouders, of overheid of ministerie of ambtenaren tegenkwamen die 50 jaar of ouder waren, wist je van tevoren al, ooh nu krijg ik allerlei weerstanden, hekel aan de kerk, niet meewerken, bij de jongere generatie zie je gelukkig veel openingen komen, subsidie voor christenen, geen probleem. Je vraag was je eigen spanning. Ik denk dat diaconaat een vorm van prediking is, inclusief de prediking, mensen gaan vroeg of laat vragen, waarom doe je dit? Diaconaat heeft een missionaire dimensie in zich en niet een missionaire intentie. Als ik God niet bij dan is het geen diaconaat, dan wordt het sociaal werk. Dan is het geen diaconaat, met God, vanuit God zelfs. Daarom hoort het bij elkaar vind ik eigenlijk. Eens? En in onze kerken, dat wil ik ook graag zeggen, we hebben nog wel wat verschil in kerken, zeg maar wat progressieve, moderne en orthodoxe kerken, CGK in z'n geheel heeft vanuit de historie veel met de orthodoxe kerken, en dan zie je dat er niet altijd de vrijmoedigheid is om over het geloof te praten, maar je ziet wel dat het veel makkelijker is om het geloof te doen. Diaconaat zou juist in de orthodoxe kerken is makkelijker voor veel mensen dan over Jezus te praten omdat ze daar zelf nog veel mee worstelen. Het diaconaat is daarmee ook, graag aangegrepen, als het gaat om evangeliseren is het vaak ik ken God zelf niet zo goed enz. En als je vraagt zou je wat willen doen, dan is het ja. Daar is diaconaat veel makkelijker.

8.7.6 Prof. G.C. den Hertog, oud-docent diaconaat, Theologische Universiteit Apeldoorn, 14 juni 2017

In Leiden kregen de diaconie een geweldige erfenis, waar een inloophuis van gekocht is. Ik was zelf erg onder de indruk van Oudezijds 100, dat is een leefgemeenschap en tegelijk een diaconale gemeenschap, dat is een hele oude, denk al 70 jaar ofzo, die zit in de rosse buurt, heeft een kerk die

staat open en daar komen bezoekers ook uit de rosse buurt en die vorm van presentie dat heeft me altijd wel heel erg aangesproken.

En uw rol in Leiden?

Er is een discussie gaande als er zo'n erfenis komt, verleiding is zeer groot dat het geld bestemd voor de diaconie door een sluiproute toch bij de kerk terecht komt, daar hebben we met elkaar over nagedacht en gezegd, zo'n grote som geld kan een zegen zijn en een vloek. Je kunt twee dingen doen en het ene is, alles meteen weggeven en het andere is het geld gebruiken als mogelijkheid om daarmee aan de gang te gaan. Als een werkkapitaal, maar als je het op de bank zet om rente te vangen, dat is een verlamdend iets voor het kerk leven en het diaconale besef van mensen. Je geeft ook een mogelijkheid om aan een aantal projecten wat te geven, maar goed dat is een kwestie van overmaken en kijk ook met de gemeenteleden en daar is dus ook de aankoop van dat huis uitgekomen.

Deed dat ook wat met de gemeente zelf?

Ja, dat was een behoorlijke betrokkenheid en bewustwording. Wat ook meespeelde is dat de gemeente Leiden een zendende gemeente was, er was een zendeling in Zuid-Afrika, daar waren ook allerlei projecten die leefden in de gemeente en daar werd ook wel goed over nagedacht. Dat je twee dingen deed, aan de ene kant als je ergens heengaat, het evangelie brengt, kun je niet zeggen, je spreekt alleen de zielen aan, dat is niet goed, dus je moet dat samendoen. En tegelijkertijd moet je ervoor zorgen dat er op geen enkele manier een soort van koppelverkoop ontstaat, dus dat de mensen die daar komen (ziekenhuis enz.), dat er niet een verband wordt verwacht dat als ik naar het ziekenhuis ga, dat ik ook in de kerk kom. Dat is in het verleden wel anders geweest als we kijken naar de kerkgeschiedenis.

Introductie van het onderzoek door AL

Herkent u een van de onderzoek diaconaat2020, dat de motivatie bij kerkleden er wel is, maar dat het moeilijk is om in de praktijk te brengen?

Ja...dat heeft misschien ook wel te maken met iets van verlegenheid. Wat doe je nou eigenlijk precies als diaken? Als je met diakenen praat, blijkt toch heel vaak dat ze onzeker zijn over wat nu precies hun taak is. In de tijd dat ik dominee was, hebben we intensief gepraat over diaconale huisbezoeken en om nu de gedachte tussen de oren weg te krijgen om diaconale huisbezoeken iets is, dat je er als diaken alleen komt als een gezin in de gevarenzone zou kunnen zitten, terwijl dat er helemaal niet is. Diaconaal huisbezoek is dat je met mensen praat op allerlei manieren, praat gewoon met elkaar, wat zou je kunnen doen, praktisch kunnen betekenen en waren liggen je mogelijkheden en kunnen we eventueel daarin bemiddelen. Ef. 4: de heiligen toerusten tot dienstbetoon, hoe geef je dat vorm, dat is dan de vraag. Of dat hier erg lukt, weet ik ook niet.

Een belangrijke oorzaak kan zijn dat diakenen erachter staan of weten hoe ze in moeten vullen diaconale bezoeken, het inzamelen van de gaven, wat niet alleen geld is, klopt dat een beetje als ik dat zeg?

Ja, dat is natuurlijk ook een leerproces he? Onzekerheid die door tijden heen altijd is geweest, de vraag wat is nou precies de taak van een diaken, is dat inderdaad alleen uitdelen aan armen en behoeftigen, of is dat meer, dat is een echte vraag, waarover niet altijd helderheid bestaan heeft en je ziet dat dus ook terug in de hele discussie de WMO. Na de Bijstand en AOW is de traditionele taak van de diaken overbodig geworden, nu de verzorgingsstaat toch een andere vorm krijgt, komt weer de vraag hoe ga je dit als diaken doen, wat komt er naar diakenen toe enz. Dat zijn reële vragen. De

diaken staat echt op het snijvlak van kerk en samenleving en wat zijn de ontwikkelingen en wat zijn de noden. Terwijl er toch helaas in een kerk vaak de plek van de diakenen gezien wordt als “eerst maar even diaken worden en dan later ouderling worden”. Die geur die heeft het en dat is niet goed.

Ziet u diakenen als een gelijkwaardig ambt?

Dat is natuurlijk meteen al een hele discussie. CGK heeft die beslissing genomen en ik ben daar blij mee, maar GKV heeft een andere richting genomen. Verschil in opvatting, ik denk dat het goed is om te praten over een eenheid van ambten en op basis van gelijkwaardigheid met elkaar praten. Als je ook kijkt naar het ontstaan van het diakenambt, daarmee wil ik niet 1 op 1 naar Handelingen 6 verwijzen, alsof daar de diakenen ontstaan. Je ziet wel iets gebeuren daar, dat er een werkverdeling komt. Dan zeggen de bijbellezers ook, kijk nou, wat vreemd, wat doen die mannen daar als hulp genoemd worden? Gaan die diaken worden, nee die gaan het evangelie brengen, kijk maar naar Filippus, met die man uit Ethiopië, die kamerling, die brengt hij het evangelie. Het is dus helemaal niet zo dat ze onmiddellijk in een bepaalde hoek zitten van “wij doen alleen praktische dingen en met de handen bezig” eerder zou je kunnen zeggen dat Handelingen 6 laat zien dat er een probleem in de gemeente is dat men bepaalde noden niet ziet. Een kloof in de gemeente tussen Hebreeuwse en Aramees sprekende mensen en de Griekssprekende, dat waren veelal weduwen van Joden die elders in de landen waren geweest en weer terug in Jeruzalem waren en als die mannen overleden waren – vrouwen waren een stukje jonger vaak – dan zaten de vrouwen aan de grond omdat ze alleen Grieks spraken en vanuit een andere hoek kwamen en die mensen werden vergeten en daarvoor werden de Griekssprekende mannen aangesteld als diaken – de mannen hebben Griekse namen – om te zorgen tussen de kloof in de gemeente gedicht zou worden. Dan zie je al dat de invulling van het ambt iets te maken heeft met concrete problematiek die op dat moment in de samenleving is. Dat is dus toepassen in de huidige samenleving.

Ik vroeg net naar de oorzaken – vanuit de geschiedenis, heeft u nog andere oorzaken, dat het er niet van komt om diaconaat te doen.

Misschien wat een rol speelt, kijk als je mensen in de gemeente vraagt, om even een behangetje te doen enz. Dat is niet het probleem. Ik denk dat het vooral te maken heeft met te weinig visie erop hebben, dat je dus inderdaad kijkt wat leeft er aan problematiek en welke verkenningen hebben we in de gemeente die kunnen kijken wat er aan de hand is en hoe we dat kunnen aanpakken, hoe we ons daarop kunnen bezinnen.

Als het dan gaat om visie, hoe krijgt een gemeente dat meer?

Nou, je vindt op dit moment bij nogal wat jongeren/ theologen een idee van de kerk moet een contrastgemeenschap zijn – James Kennedy/ Stad op een berg – dat hebben we van Amerikaanse en Engelse theologen, die zeggen de kerk moet zich werkelijk onderscheiden en moet kritisch staan in deze wereld. Dat zit dan niet in de zondagsrust, maar in jouw manier van leven en daarom is de kerk een contrastgemeenschap. Dat denken vanuit de contrastgemeenschap dat heeft als effect “wat betekent dit” voor de mensen om te leven als christelijke gemeente? Het gelijk vind je in het NT. In het NT vind je ook op diverse plekken verwijzingen: “lichtende sterren te midden van een ontaard geslacht” jullie geheel anders enz., zo hebben jullie Christus niet leren kennen. Dat is absoluut waar, dat de christelijke gemeente niet vanwege haar afgronden of maatschappelijke, maar vanwege haar manier van leven, ik heb er in die zin een beetje aarzelingen bij, op het moment dat je zegt, wij zijn contrastgemeenschap, dan vind ik dat een tikje pretentiek. Laten we nou maar gewoon – en dat is al heel wat – met elkaar de Bijbel serieus nemen en dat contrast dat zal dan wel blijken. Als we zo op anders voorgaan en er komt een berichtje over kindermisbruik in de krant, dan krijg je het verhaal van “we weten hoe anders jullie zijn” of een penningmeester die de zaak oplicht. De gemeente is de

plek waar je zondags samenkomt, niet de pretentie dat je beter bent dan anderen en de plek waar je vernieuwd wordt. Vernieuwing hoort ook bij, zichtbaar worden. Die twee, de vraag, wat zou kunnen helpen? Nou ja, dat je als kerk daarvan bewust bent dat dit wezenlijk is voor kerk zijn.

Visie, bewustzijn – is dat dan iets wat vanzelf een uitwerking gaat krijgen in een gemeente of is daar meer voor nodig?

We hebben in Leiden – daar hadden we regelmatig wijkavonden, daar had je een bepaalde indeling, dat was de bedoeling althans, je las bijbel met elkaar, dan even een rondje met elkaar, hoe gaat het en wat komen we in de wijk tegen? Dan praten met elkaar over dingen, zoals ik zie dat jouw kinderen dit wel mogen en mijn kinderen mogen dit niet, hoe ga je daar mee om? Niet in de zin van veroordelen, dit geeft een stukje spanning en dan ook in zo'n gesprek vragen "wat gebeurt er bij ons in de wijk, misschien is daar een gezin waar wat vervelende dingen gebeuren, kunnen we daar als wijk iets met elkaar aan doen? Dan heb je een wijkavond die duidelijk laat zien: we komen vandaan bij het woord van God, bij het leven met Hem en dit kunnen we er concreet mee doen en sluit zo'n wijkavond dan ook concreet af waarin je voorbede doet voor die mensen. Je kijkt met ogen scherp om je heen, verlichte ogen van het verstand zoals Paulus zegt, en wat zie ik dan? En wat zou daar een weg zijn die God ons daarin wijst. En dat is precies het punt, God laat ons het zien. Handelingen 6 in Jeruzalem hadden de apostelen niet door dat de Griekssprekende Joden achtergesteld werden, dat kan dus heel goed, dat kan altijd dat dat dingen zijn die mensen niet zien. Ik weet een voorbeeld wat ik een mooi voorbeeld vind. Van de kerkelijke kant in de jaren 50 zich het lot heeft aangetrokken van de kinderen die uit NSB-ers voortkwamen. In die samenleving was dat not done. Je vader was NSB-er en dat was jouw probleem. En als je als kerk zegt, we gaan daar heen, niet dat de kerk de NSB een leuke club vindt, daar hoeft je niet over te praten, maar dat zijn jongeren die erom vragen dat je naar ze omkijkt. Dat klinkt dan als contrast natuurlijk, maar niet van kijk ons eens.

Dat is ook een goed voorbeeld van naar buiten toe, zo'n wijkavond kan dat ook een uitstraling naar buiten hebben? Of heeft u andere ideeën?

Dat zou heel goed kunnen inderdaad, maar dan moet je dus niet ergens in een boekje schrijven van zo hoort dat, nee het gaat er juist om dat mensen om zich heen kijken en in het gesprek met elkaar de ogen opengaan voor wat er aan de hand is, en daar ook mooie initiatieven ontstaan. En mensen ook op gedachten komen. En dan is het ook goed dat er goed over nagedacht wordt en hoe gaat het in andere gemeenten, je hebt ook de classicale diaconale commissie waar je daarover kan praten. Dat lijkt me ook heel zinvol. Maar dan ben je met elkaar bezig over de vraag, wat betekent het om als kerk in deze wereld te staan.

Als het gaat om gedragsverandering van kerkleden, dat we als kerk heel makkelijk over dingen praten, heeft u daar nog ideeën bij?

Even iets dwars – ik ergerde me aan mensen die hoog opgaven over de multiculturele samenleving. Niet omdat ik wat tegen buitenlanders had, helemaal niet, maar omdat ik het goedkoop vond. Ik heb twee voorbeelden. Oudere dame met hartproblemen in treurige jaren 60 flat waar ook Marokkanen woonden, Marokkanen hadden de gewoonte om te koken in geuren die voor deze dame belastend waren, als je dan zegt dat dit een verrijking is, dan zeg je "schiet op". Ander voorbeeld is een vrouw, haar man had haar laten zitten, krampachtig naar dochter, een prachtige flat had ze, driehoog – zij zat op midden verdieping, beneden haar gaat een vreselijk aardige Indonesische dame wonen en die begint een afhaalchinees. Zij begint om vier uur 's morgens al met potten en pannen en al die geuren van die specerijen, je kon bij wijze van spreken op de lucht gaan zitten. Daar is niks mis mee, maar houd op te praten over een multiculturele samenleving als je dat soort problemen niet ziet en niet benoemt. Ik denk dat de kerk de plek moet zijn, waar je niet de politiek correcte dingen moet

zeggen die in huizen wonen, waar wij wonen (vrijstaande huizen, zonder veel allochtonen in de buurt), waar je dit soort problemen niet hebt, ik kan een prachtig verhaal houden over tolerantie en moslims enz., maar er is geen moslim te bekennen in een straal van weet ik hoeveel km. Dat verhaal ga ik niet houden, want dat is een goedkoop verhaal. Dat slaat nergens op. Tegelijkertijd ga ik ook niet zeggen: ik kan er niks over zeggen dus einde verhaal, nee gewoon kijken wat speelt er, wat is er mogelijk, wat is de weg die God ons wijst. Een heel goed voorbeeld van anders denken, - niet zozeer in het kader van diaconaat – maar wel van anders denken. Er kwam een Iraanse asielzoeker in de kerk bij ons, hij sprak mij aan en we maakten een afspraak, hij was een aantal jaren in Nederland, hij was naar Nederland gevlucht en asiel gekregen, hij had een beurs gekregen om in Amerika te studeren en was daar tot geloof gekomen en kwam weer terug naar Nederland. Hij was geraakt door het evangelie, hij was een week alleen maar aan het Bijbellezen en bidden. Hij vertelde over de ontwikkelingen in Iran e.d. mijn beeld van Iran was gebaseerd op wat ik in de kranten las, vier miljoen Iraniërs zijn tot geloof gekomen en Iran was een land daar kon het evangelie niet binnenkomen, de samenhang van de eigen cultuur maakte het onmogelijk om het evangelie binnen te laten. Die man zei dat hij dacht dat God hem en een heleboel anderen eruit gehaald heeft om buiten Iran het evangelie te leren kennen en ik ga zo terug naar de grenzen van Iran om terug te komen en met Gods beweging daar mijn werk te doen. Dat was zijn benadering en dan zie je dus dat je hele andere ogen hebt en dat is dus het punt denk ik, dat het manco in de kijk van de gemeente, daar zijn we ons niet bewust, door met elkaar erover te kijken en praten krijg je een andere manier van waarnemen en duiden. Dat is ook mooi, we werken dan mee aan Gods beweging.

AL: er zit ook altijd een spanningsveld tussen diaconaat en missionair, oorzaken.

Laat ik even proberen iets te zeggen, dat project wat we in Leiden hadden heette, missionair diaconaal en dat was een bewuste keuze vanuit de kerk. Naar buiten toe heette het inloophuis. Het punt was wat versta je onder missionair? Er is een tendens om te zeggen dat je mensen niet met het evangelie in aanraking te brengen. Iedereen mag z'n eigen geloofsovertuiging hebben, respect hebben voor de ander e.d. Dat is niet mijn mening. Ik denk dat als jij je leven in Christus hebt en in Hem je vreugde vindt en weet dat Hij de weg de waarheid en het leven is, dan zeg je niet tegen iemand, ik laat jou lekker met je eigen geloof, of verslaving of iets. Als jij dat niet hebt, dat je niet de vreugde in Christus wilt delen. Een hele mooie term van een Indiase zendeling is het volgende "de ene bedelaar vertelt de andere bedelaar waar brood te krijgen is" Dat is niet je moet kijken naar mij en je moet worden zoals ik. Er zit een verlegenheid in onze samenleving, ik ben ook een jaartje legerpredikant geweest, toen had ik daar ook discussie over. In het leger was het "je moet durven zwijgen en anoniem present zijn" Ik vond dat zulke kul. Je was zelf in verlegenheid over je geloof en daarom hield je je mond. Ik kon in die tijd in het leger niet anoniem present zijn, die jongens vroegen van alles aan je, dus dan heb je de kans om te laten zien en horen wat het betekent om in God te geloven, en als je dat niet doet, doe je het heel slecht. Als je kijkt naar de verhouding missionair en diaconaal – ik denk dat iemand die helpt en een ander bijstaat, er niet een verhaal bij moet gaan houden van: weet je waarom ik dat doe.... Dan kun je het net zo goed niet doen, dat komt buitengewoon onwaarschijnlijk over. Dan zeggen de mensen ook, dat het voor hen niet meer hoeft. Luther zei: voor de reformatie was het dat goede werken bijdroegen aan je eigen behoud, dat wisten de mensen ook. Na de reformatie, genade alleen, was dat niet meer het geval en kon je denken, wat heeft de mens nodig, dan kijk je met de liefde van Christus. Diaconaat is dus gewoon met de ogen van Christus kijken naar de mens in nood. Ontferm u, zoals de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan, niet de naaste hebben, of naaste zijn en dan kun je het aan God overlaten wanneer het evangelie ter sprake mag komen. De grote vraag is natuurlijk hou jij liever je mond erover of kun je er wel over praten. Voorbeeld van een dame die 3,5 jaar in concentratiekamp had gezeten en praatte daar niet veel over, maar was zeer gelovig, in 1948 was er een proces, waar ze uitvoerig praatte over

wat er gebeurd was, dat hoort gewoon bij het recht. De rechter heeft iets aan haar gemerkt, die zei tegen haar – buiten het verslag om – de vrouw had geen haat, die mevrouw zei toen – het enige verschil is dat God mij ervoor bewaard heeft. Dan denk ik, dat is geen kwestie van ik heb een missionaire boodschap, maar men ziet iets en dan vragen ze. De Here Jezus zegt ook dat het je gegeven zal worden als je woorden nodig hebt, Petrus zegt dat je altijd bereid moet zijn om rekenschap af te leggen. Daar zit iets in van “wees bereid iets te zeggen zonder er echt over na te denken” Wat er vervolgens weer uit het leven van die mensen voortkomt, dat is Gods zorg, niet de mijne. Er is wel op een geweldige manier het evangelie gebracht in de rechtszaal. Dat kan bij diaconaat ook, als ernaar gevraagd wordt, getuigen.

Ik hoor u voortdurend zeggen dat naar Christus luisteren. Als u adviezen aan deputaten zou moeten geven, wat zou u hen dan mee willen geven?

Deputaten landelijk? Ja

Ik denk dat deputaten – gevaar is dat deputaten het labeltje krijgen van dit zijn de mensen die het moeten doen en die komen bij ons dan even vertellen hoe het moet, en dan gaan ze weg en dan zakt het ook weer in. Ik zou denken dat je als DD erover nadenkt, hoe denken we dat het beste diaconaat vandaag tot stand gebracht kan worden, welke dingen komen aan de orde, wo, buitenlanders, noem maar op en zeg dan dat DD met een paar mensen uit de diaconie en een paar mensen uit de gemeente eens even een gesprek willen hebben en vragen hoe denken jullie in Apeldoorn dat zelf te doen? Niet een of andere visie droppen, daar lijdt het diaconaat onder, diaconaat was zorg voor de armen, wo kwam, wat is dan eigenlijk diaconaat, dat je niet voor hen erover nadenkt, maar dat je met ze praat, help ons eens even, waar zien jullie hobbels als je naar Handelingen 6 kijkt, wat speelt er in de samenleving, ik zou deputaten willen zeggen: diaconie en kerk leveren de mensen en deputaten denkt mee. En ook dat deputaten daarin het wederkerige aspect heeft jullie helpen ons ook. Dat is ook helemaal context afhankelijk.

Andere dingen?

Ik heb hier een poosje diaconaat gegeven, dat boek is daaruit voortgekomen, dat was ook mooi om te doen. Dr. Noordergraaf samen. Om er zo praktisch en principieel na te denken vond ik heel boeiend. Er is net een boek uit 500 jaar diaconaat in Den Haag, het boek laat zien dat het 500 jaar verlegenheid is. Duitsland: zorg voor armen, verpleeghuizen e.d. is beter, omdat kerk en overheid een afspraak hebben, 8% van je belasting gaat naar de kerk. De kerk bulkt van de centen, ondanks de vele uittredingen. Het gevolg is dat het diaconaat volstrekt geïnstitutionaliseerd is. De kerk heeft een overheidsfunctie. Als het een kwestie van geld is, dan kun je voorwaarden, kerk kan niet zoveel praatjes hebben, van we willen dit of dat.

Verlegenheid: zolang dat niet in de kerk goed, diaconaat heeft niet zo hoe dat precies werkt en gaat en dat gaat met een arts wel. Ik vind de huidige ontwikkelingen als je kijkt naar 40 jaar geleden RPF/GPV die maakten zich sterk voor stevige bewapening en abortus en dat was het wel zo ongeveer, terwijl nu CU, het gaat om de toekomst, het groene en we moeten ook kijken naar Ontwikkelingssamenwerking, de speerpunten zijn heel anders geworden en daar sta ik liever om bekend dan wat men 40 jaar geleden zei. Dat zijn dingen waar je wel, waar je je bewust van moet zijn. Als je als christen om je heen kijkt, kijk dan wat de noden zijn en kijk dan wat je op bescheiden schaal, wat is dan het eigene van diaconaat? Als je in politiek wat doet, dan moet het resultaat hebben en meetbaar zijn, we doen dit en dat komt eruit. Als christen is dat een beetje koud water, even naast iemand gaan zitten en wat dat betekent dat zal God wel laten zien en daar zit ook een stukje ontspanning in en zo is het ook vol te houden. Paulus: Wees standvastig, onwankelbaar

enz. in de wetenschap dat het werk niet tevergeefs is in Hem. Dat wil niet zeggen dat alles als een trein loopt, waar God het zegent heeft het zijn effect. Dat hoeft jij niet te doen, God doet te wel.

8.7.7 Geïnterviewde 4, diaken en een van de gemeentestichters van ICF. 14 juni 2017

Waarom ben je blij dat M.²⁶ erbij is?

Ten eerste omdat nu kerkenraad multicultureel is en ten tweede ervaar ik een steeds grotere druk wat er allemaal op mijn bordje ligt en diaconaat is er zomaar een taakje bij geworden terwijl je diaconaat zo breed kan oppakken terwijl ik maar zo weinig tijd heb. Nu kan je wat meer gaan doen, zeker omdat M. ook wat meer tijd heeft en vooral overdag tijd heeft.

Visie van ICF?

Ja, die hebben we eigenlijk nog niet. In onze kernwaarden liggen wel een aantal diaconale zaken verborgen: drie kernwaarden (1) veelzijdigheid en veelkleurigheid van mensen, juist vanuit die veelkleurigheid is het heel mooi om elkaar te accepteren ook die het minder hebben in plaats van dat je gelijkgestemden zoekt op sociaal vlak en dat zie je heel vaak in kerken, ik weet dat ook nog vanuit onze eigen zoektocht, de veelkleurigheid zit wat groots, waardoor diaconaat meer de ruimte krijgt, dat zit in die diversiteit. (2). Eenheid (3) missionair uitgaan heeft niet alleen een evangeliserend karakter, maar ook wat kunnen we daadwerkelijk voor de ander betekenen? Dat is eigenlijk wel een zoektocht, terwijl het een integraal onderdeel van ICF is, je wilt met anderen in contact komen en ook een zoektocht van wat betekent diaconaat. Die zoektocht is de laatste jaren groter geworden dan de jaren ervoor.

Hoe komt dat?

Eenzijds omdat het de eerste 10 jaar heel logisch was omdat een gemeente opstarten was alleen maar met mensen van buitenaf, daar waren we alleen maar op gericht. En afgelopen jaren zijn we meer naar binnen gericht. En nu zijn we op het punt dat we deze beweging niet sterker moeten gaan maken, maar we moeten meer naar buiten gaan richten. En dat voelt nu onnatuurlijk omdat we zo met die beweging naar binnen bezig zijn. Juist hebben we ons de vraag gesteld als we naar buiten gericht zijn, wat doen we dan naar buiten? Is dat dan in eerste instantie evangelieverkondiging en proberen we daar mensen mee te raken of heeft het een heel ander diaconaal aspect, wat betekent het dan wat we voor de ander betekenen zonder dat we gelijk de mensen met het evangelie in aanraking brengen. 1,5 jaar geleden heeft ons dat best wel stilgezet als ICF, toen we een inventarisatie deden tijdens een conferentie waar we als leiderschapsteam van ICF aanwezig waren en de vraag was: hoeveel activiteiten hebben we nu die te maken hebben met het contact maken met mensen. We zagen dat we daar steeds minder activiteiten in hadden. En het lag niet zozeer aan de activiteiten, het was meer een levenshouding ook geworden die meer gericht was op de centrale naar binnen gerichte zaken in plaats van de naar buiten gerichte zaken (ontmoeting, huisgroep). We hadden natuurlijk wel de Friendsclub, maar dat zijn doorgaans wel christelijke activiteiten waar je ook als alleen christenen bij elkaar kunt komen, of de opvoedmorgens, die zijn ook alleen maar voor christenen omdat de onderwerpen ook vanuit christelijk oogpunt zijn. Dus vanuit die noodzaak of vanuit het gebrek wat we zagen, zijn we steeds meer na gaan denken en stil gaan staan van wat betekent het nou voor ons om meer verbinding te maken met mensen die niet bij ICF horen. Dus we zijn nog niet gekomen tot hele goede visievorming. Ik ben er zelf wel mee bezig geweest de laatste tijd. ICF dus niet als het gaat om diaconaat buiten de gemeente. Als het gaat om diaconaat binnen de gemeente, daar hebben we ook geen sterke visievorming. Dat komt ook omdat het zo'n logisch

²⁶ M. wordt in september 2017 bevestigd als diaken

onderdeel is, we doen heel veel diaconaal werk binnen de kerk, alleen we hebben geen duidelijke visie. Misschien zit het gewoon zo in de genen, dat we het heel logisch vinden dat we zo doen.

Zou je voor jezelf kunnen omschrijven hoe je ermee bezig bent geweest – visievorming op diaconaat?

De inhoud hiervan zit voornamelijk bij Tim Keller - ruim baan voor gerechtigheid – omdat ik zicht gekregen heb dat de bijbel als grote boodschap heeft dat we recht moeten doen op deze wereld en dat dat veel minder het evangelie brengen is, terwijl we vaak die conclusie trekken dat we dat moeten doen (mat. 28:19) Onderwijst al de volken hebben we tot primaire taak verheven dat we dat moeten doen, tegelijkertijd realiseer ik me nu ook dat ik onderwijzen als het evangelie brengen zie terwijl onderwijzen ook een diaconaal aspect zou kunnen hebben. Het heeft me geraakt juist om meer vanuit de Bijbel gaan kijken wat zegt de bijbel wat we moeten doen voor de mensen die meer recht verdienen in deze wereld en die het niet krijgen omdat ze niet in die omstandigheden zitten, of ergens geboren waar dat niet mogelijk is. En daar hebben we als christenen een onvoorwaardelijke plicht in, dat is het karakter van God zelf, hoe hij in elkaar zit richting ons, dat is ook onvoorwaardelijke liefde, datzelfde karakter mogen wij weerspiegelen naar de mensen om ons heen, daar hoeft helemaal geen evangelieverkondiging bij te komen, ook al komt er niemand tot bekering, dan is dat toch het karakter van God laten zien, wat Hij ook laat zien in de Bijbel. Daar zit een spanningsveld in natuurlijk, het is natuurlijk prachtig als mensen tot bekering komen, maar of dat nu het einddoel is wat God met ons leven heeft, namelijk hoeveel mensen zijn er door jou tot bekering gekomen of dat ik gewoon in de Bijbel dat God uiteindelijk van ons vraagt dat we recht doen in deze wereld, barmhartigheid laten zien. Met dat ik dat las, zie ik dat ook de Bijbel hier heel vol van staat, dan uiteindelijk het evangelie te brengen om mensen tot Jezus te brengen. Ik ben daar zo door gebrainwasht, door mijn historie en ook hoe wij in ICF elkaar ook aanmoedigen op dit vlak, dat het andere vlak eigenlijk helemaal naar achteren is geschoven en de afgelopen 1,5 jaar is dat iets heel positiefs in mijn leven, ik ben dat als heel waardevol gaan zien en wil dat ook handen en voeten gaan geven. Als je ziet het pluspunt ook, dat is voor mij echt een heel concreet iets, waar ik heel graag aan zou willen werken. Dat komt ook omdat ik door andere mensen ben geïnspireerd, oa. House of hope zeg maar, gesproken met hen en het begint er echt mee dat je die visie gaat omarmen dan die visie van we moeten mensen door Jezus brengen. Er lijkt een spanningsveld te zitten, terwijl het heel dichtbij elkaar staat. En het kan ook verwijdering brengen. Ik zal ook eerlijk zeggen, het geeft zelfs ook verwijdering binnen ICF, ik heb er heel veel moeite mee om deze visie, om daar aansluiting bij te vinden hoe wij in ICF staan. Laten we zeggen, we hebben daar toch een theologische richting gekozen die een beetje conflicterend is. Ik laat je nu ook wel in de keuken kijken zeg maar.

Ik vind het mooi wat je zegt, het raakt me ook, mooi om zo ook in de samenleving te kunnen staan.

Sprongetje maken willen en doen, herken je dat binnen ICF binnen – of buiten? Mag beiden.

Onderscheid wil ik wel graag maken voor ICF intern en extern diaconaat. Intern: de wil is er en het gebeurt ook, dat komt ook omdat we in een opbouwende gemeente zitten, waar ontzettend veel passie is voor de mensen die er bij betrokken zijn en dan heb je ook nog verschil tussen leden en de betrokkenen, daar zit verschil in. Je ziet dat als mensen betrokken raken en geen lid zijn dan zie je de toewijding afnemen. De wil is wel aanwezig, maar toch als je tot de inner circle van de gemeente behoort dan voel je je ook meer verantwoordelijkheid om dat te gaan doen en dan is er ook meer bereidheid en middelen om daarvoor in te zetten, dus hoe om tijd vrij te maken. En hoe breder die cirkel naar buiten is, dan zie je ook dat de toewijding afneemt en ook de visie daar blijkbaar voor afneemt welke urgentie het heeft. Ik denk dat de wil absoluut aanwezig is en dat het ook gebeurt. Dat komt ook door de kleinheid van onze gemeente. Dan spreek ik echt over binnen de gemeente. Dat gebeurt helemaal niet door de diakenen, het gebeurt veel meer door de leden zelf, die onderling

gewoon doen. Eerlijk gezegd denk ik dat ik 10% van het diaconale werk doe en 90% gebeurt echt door de kerkleden binnen de gemeente. Er is zo'n betrokkenheid op elkaar om elkaar echt een stap verder te helpen, dus zonder dat er expliciet een visie op papier staat zit het echt wel in de genen, en het zit heel erg sterk verankerd in onze kernwaardes.

Kun je een voorbeeld noemen van de 90%

Gewoon dat iemand in de geldzorgen zit en dat iemand een gesprek aangaat, waar dat nu vandaan komt. Ook diaconaat en pastoraat gaat dan ook dicht bij elkaar liggen. Geldzorgen hebben ook te maken dat de thuissituatie niet goed, kan met huwelijk te maken hebben of andere problemen en ook dat onderscheid tussen pastoraat en diaconaat, dat wordt soms heel sterk uit elkaar getrokken en ik moet zeggen dat ligt ontzettend dicht bij elkaar, maar dat is ook weer net wat je definitie van pastoraat is. Er zijn veel ethische problemen die zorgen dat er veel diaconale hulp nodig is. Dat zie je ook vaak dat mensen die diaconale hulpverleners vaak een pastoraal probleem raken. Maar soms zijn deze weer minder theologisch onderlegd om te zeggen wat de richting zou kunnen zijn om de persoon te wijzen, maar wel het hart hebben om verder te kijken dan de praktische middelen.

En hoe zie je dat buiten de gemeente?

Ja, het is ook de vraag wat is je verantwoordelijkheid naar je omgeving waar je present wilt zijn. En die verantwoordelijkheid ligt heel snel op evangelieverkondiging. Men wil dit heel vaak niet, omdat de primaire roeping gezien wordt als evangelieverkondiging. Dus als men in aanraking komt ergens mee, dan zie je dat als mensen bereid zijn om met het evangelie in aanraking te komen, dan wil men er wel wat voor doen, dan zien ze mij als middel om mensen bij de gemeente te trekken. Maar dat het echt je intrinsieke motivatie is dat je de ander wilt helpen omdat het mijn medemens is, daar is te weinig visie over en te weinig het willen. Maar als ik kijk naar ons als gemeente, geloof ik dat het er wel heel diep inzit als we daar meer visie over krijgen. Dat we daadwerkelijk meer naar buiten willen gaan doen. Als ik kijk naar de afgelopen jaren, waarin we zelf inspiratiesessies hebben gehouden, zie ik dat er enorm veel loskomt. Dan komt er ook iets achteraan, dat het ook daadwerkelijk moet gaan gebeuren, je ziet dat een wil ontstaat, en dan het doen... dan zie je dat het echt tijdgebrek is, diaconaal werk kost heel veel tijd. Het is ontzettend mooi werk en het is jezelf heel klein maken. En dat is ook lastig, dat merk ik bij mezelf ook, ik het gewoon hartstikke goed, materialistisch gezien, maar je moet jezelf heel klein maken, het is ontzettend tijdrovend werk, je moet helemaal naast de ander gaan staan en wat je bereikt is minimaal en soms ook niks. Ik ken genoeg diaconale dingen die ik buiten de gemeente heb gedaan en daar kreeg ik heel veel commentaar, iemand die boos op me werd omdat stap 2 niet werd gemaakt, omdat ik hem vervolgens niet dat andere grote bedrag wilde betalen en al het werk wat je daarbij hebt en alle bezoeken die ik had gebracht, daar kon ik op zich ook wel tegen, maar het motiveert je niet echt om grote dingen te verlangen, je moet blij zijn met hele kleine dingen, het is ook in gehoorzaamheid er voor de ander zijn

Als kerk present zijn, wat kan ICF betekenen voor de wijk?

Ik denk dat we heel veel kunnen betekenen, op veel verschillende fronten en als ik het zou samenvatten, is het mensen tot ontplooiing kunnen komen. Dat mensen uit hun situatie kunnen komen waar ze in zitten en waar ze ook klein worden gehouden, door hun omgeving, door wat ze mee hebben gemaakt, de middelen niet hebben, dat ze in hun talenten kunnen gaan door ontwikkelen, zodat ze ook echt een plek in de maatschappij mogen hebben, net als iedereen. Wat ze zelf niet krijgen, dat kan op het niveau van verslaving liggen of grote geldproblemen of doordat ze gewoon geen andere mensen kennen waarmee ze zich kunnen identificeren, waardoor ze in hun eigen bankje blijven zitten. Dat zie je dan aan de tieners die dan in een identiteitscrisis komen, waar

ze hun ouders zien en de wereld om hen heen, waar ze moeilijk uit kunnen komen tot aan de volwassenen toe, dat je ze echt zoveel meer kan bieden waar ze hun talenten kunnen ontwikkelen.

Hoe zie je dat praktisch? Heb je daar ideeën bij?

Dat zou van twee kanten moeten gebeuren, er zou een behoefte moeten komen, anderzijds moeten mensen een passie daarvoor hebben. Ik geloof absoluut niet dat je activiteiten voor de ander moet organiseren omdat je denkt dat het voor de ander heel erg goed is. Je moet iets doen wat je zelf ook heel erg leuk vindt, daar begint het ook in eerste instantie mee, wat vind ik gewoon leuk, dat is heel egoïstisch gedacht, maar anders help je de ander niet, anders help je de ander kunstmatig. Zo heb ik ook een aantal sessies gehad, wat vind jij leuk, sommige mensen houden van onderwijs, ok, vind je het leuk om iets te doen voor de ander, ok ga maar kijken waar dan de behoeften liggen. Of technische mensen die iets willen gaan repareren, ok leuk. Begin eerst bij jezelf, dat is een gekke redenering, maar kijk gewoon naar jezelf en ga niet voor de ander denken. Dan wordt het alleen maar voor een ander wat geven en ik geloof dat je eerst voor je zelf moet kunnen ontvangen, wat je zelf leuk vindt wil je de ander daarin meenemen. Je vraag is, wat kun je daar praktisch mee? Paar dingen: als het gaat om tieners dan gaat het heel concreet over leuke dingen, die meiden leuk vinden om daaraan te sluiten bij de meiden, juist door te doen samen, komen ze uit hun eigen comfortzone waar ze heel makkelijk in kunnen blijven zitten. Maar ik denk ook heel concreet aan volwassenen die samen komen om gezellig te koken, maar dan moet je zelf ook van koken houden, dan ga je dat plezier ook overbrengen. Uhm, of je gaat mensen leren zien dat er meer mogelijkheden zijn, als het gaat om kapotte spullen, dat je zegt, je kunt blijven zitten in de shit van kapotte spullen of je kunt zeggen hoe kan ik dat beter maken? Je leert mensen op een andere manier denken dan waarin ze verzeild zijn geraakt. Het is niet zozeer aanbod gedreven werken, je kijkt ook naar de behoefte van de ander en kijkt dan hoe sluit dat aan.

Is het nodig dat er onderwijs gegeven wordt over diaconaat of dat diaconaat gestimuleerd moet worden binnen ICF?

Binnen de ICF, ik denk dat we dat met enige regelmaat doen, namelijk voor elkaar zorgen, thema wat ook wel in de preek naar voren komt. Ik denk dat het wel een stapje meer zou mogen, maar ik vind het niet echt een onderbelicht thema.

Jij noemde de preek, dat zie je ook als belangrijk middel?

Dat is een goede vraag, want ik antwoord dat als een soort automatisme. Met dat ik dat zeg en jij die vraag stelt, denk ik niet dat het enige middel is. Ik denk ook aan de tienerclub, wat betekent vriendschap bijvoorbeeld, dat is dat we elkaar helpen ook in moeilijke omstandigheden, dus dat is net zo belangrijk om het juist in die elementen naar voren te brengen. Dus het is niet alleen maar de preek, maar het is wel waar je Bijbelse thema's naar voren kunt brengen. Maar ook wel de activiteiten die je organiseert, ik denk aan het ICF-weekend, dan ook hoe kun je voor elkaar zorgen, dat iedereen ook mee kan, en dan zoek je de gemeenschap en zie je ook een einddoel voor ogen, dat is ook belangrijk. We zitten heel vaak aan de onderwijzende kant, wat moet er gebeuren, maar toch als je het einddoel ervaart, wat eenheid betekent in de gemeente, geeft het ook een veel grotere drive om diaconaal te zijn, je wilt de ander er graag bij hebben, omdat je een eenheid wilt vormen, maar als er ongelijkheid is in de gemeente, ongelijkheid in de zin dat je alleen maar voor je eigen hachje gaat, ik denk dat die elementen misschien sterker kunnen zijn dan preek, want onderwijzing is belangrijk, het moet hand in hand gaan, alleen onderwijs, daarmee ga niet verlangen naar het einddoel.

Een van mijn literatuurstudie, gaat over gedragsverandering, hoe kun je mensen motiveren?

Ik denk dat met name gedrag als een voorbeeld stellen heel goed is, dus als we vaker getuigenissen geven wat voor een vreugde het is om iets te doen. Hetzij het einddoel of het middel, ik denk dat dat een heel belangrijk iets is, dus laat dingen in de praktijk zien. Ik denk dat we dat te weinig doen, getuigenissen ook in de ICF, welk voorbeeld het ook is, dat doen we niet veel. Voor diaconaat is dat misschien ook wel pittig omdat je gevoelige thema's raakt en omdat er niet over gepraat wordt omdat het niet bekend mag worden. Maar ik denk dat het tot iets heel moois kan leiden. Ik merk het zelf over de inspiratie-avonden die we hebben gehad, de voorbeelden die ik dan noem uit m'n eigen leven die zijn het meest inspirerend die mensen ook bijblijven en op terugkomen.

Belemmerende aspecten als het gaat om diaconale levenshouding?

Dan alleen tijd? Ik denk dat het meest belemmerende aspect wat ik ervaar naast tijd is uiteindelijk gewoon visie. Het ontbreken van visie, en dan doorleefde visie, we kunnen allemaal een boekje lezen. Geldt dat voor iedereen? Ja, ik denk dat het voor de ICF-ers nog meer geldt dan voor het leiderschapsteam, ja ik denk dat de kring erbuiten, zoals J. en A., die worden door die thema's wel geraakt, maar daarna houdt het snel op, als ik merk dat daar de visie ook snel op is, dan verwacht ik daarbuiten ook niet veel. Tuurlijk verrassingen zijn er altijd, maar goed. Ik denk dat dat het allerbelangrijkste is, want tijd gaat wel een keer komen, al is het wel een praktisch probleem. Maar door visie gaat het van tijd naar prioriteit toe. Laatst heb ik alle taken eens opgeschreven die ik allemaal doe, en dan zie ik dat er maar heel weinig taken staan die diaconaal zijn en dat komt omdat ik daar blijkbaar mijn visie niet op had liggen. Visie zegt snel iets over een visiedocument, maar eigenlijk bedoel ik dat niet met visie, met visie bedoel ik meer dat alles wat doordrongen in ICF zeg maar, gewoon wat wordt er gepreekt, komt het daarin tot uiting? Ook de theologische basis, we komen ook allemaal uit kerken die dit niet als diepste wortel hebben meegekregen, ik denk dat het daar probleem ook ligt.

Wat zou jij voor adviezen aan de kerken of ICF als het gaat om diaconaat?

ICF/ kerken? Of er veel verschil in zit weet ik ook niet. Maar het eerste aspect is visievorming, ik zou bijna een tweeledig antwoord willen geven, ga dingen maar gewoon doen en ga visie vormen, ga niet alleen visie vormen en niks doen, daar geloof ik niet in. En je kunt ook niet echt doen zonder visievorming. Maar durf uit te stappen, dat zou ik aan alle kerken willen meegeven, ga doen en ga visie vormen. En dat is gewoon diaconaat. Maar ik heb ook gemerkt dat alleen maar dingen doen, zonder visie, is gedoemd om te mislukken. Dat zou ik niet adviseren, want dan ga je die activiteiten organiseren voor de ander, net zoals evangelisatie, als je in een doenerige actie komt, wat ik ook perfect vind hoor, daar gaat het ook helemaal niet om. Maar het moet je hart raken, waar je wordt opgeladen en je de energie krijgt om door te gaan, dus dat zou mijn advies ga iets doen en waar je je visie omheen kunt bouwen, durf uit te stappen. Durf buiten je muren te gaan van je kerk, als je ook nog denkt dat je het buiten je kerk kan doen, je hebt vaak dat je zo weer terug wordt gezogen in operationele dingen die ook allemaal heel belangrijk zijn, daar gaat het niet om, maar durf uit te stappen, durf in de wereld te staan waar het gebeurt en durf fouten te maken, dat zou mijn advies zijn.

Durf fouten te maken?

Ja, dat vind ik heel belangrijk, een grote fout bijvoorbeeld in diaconaal werk is dat je denkt dat je superieur bent en met een superieur gevoel dat je weet wat de ander nodig heeft, nou dat is de eerste fout die je maakt. Je weet het gewoon niet. Ga naast die ander staan en durf gewoon te zeggen dat je fouten maakt en dat je het verkeerde met of voor die ander doet en daaruit te leren wat de ander wel nodig heeft. Zodra je in een superieur gedachte komt van ik weet wel wat de ander nodig heeft, dat is volgens mij de eerste doodsteek voor het diaconaat. Ik denk ook omdat je te

maken hebt met mensen die heel veel fouten maken, en die je verkeerde informatie geven en ook wijsheid is hier op z'n plaats en ook een nederige positie in willen nemen. Ik wil het niet platslaan dat dingen doen, maar je kunt het als gemeente ook concreet maken, wat gaan we dan doen? En dan de visie Waarom gaan we dat doen? En dan doe je het bijna nooit fout, als je de waaromvraag heel goed hebt beantwoord. Ik geloof dat de methode of de manier waarop je dingen doet, dat mag falen, maar je waarom vraag mag nooit falen, want dat is iets waar je altijd op mag terugvallen en dan kun je mensen ook makkelijk loslaten om je heen, waarmee je dingen samendoet, want de een mag een andere methode hebben dan de ander, en dan maakt het niet zoveel uit. Ik zou kerken daar ook wel heel graag voor willen uitdagen. Ook als ik kijk naar het pluspunt, dat is iets heel moois wat we samen kunnen oppakken en dan moeten we allemaal durven uitstappen, de eerste stap moeten we zelf maken, iets wat losstaat van ICF, in het begin hoeveel weerstand dat opriep, dat willen we niet, het hoort bij ICF, het gaat om herkenbaarheid. Ok, we vinden herkenbaarheid blijkbaar belangrijk, waarom dan? Ja dan kunnen mensen naar ICF toe..... ja, is dat dan het doel? Was dat de waaromvraag die we hadden? Ja misschien wel als we mensen tot bekering willen brengen, nee maar de waarom is dat we recht willen doen in deze wereld, dat is blijkbaar niet zo belangrijk binnen ICF. Ok, we hebben blijkbaar andere kerken nodig om dat te doen, zeker als het om tijd gaat, dus ja, en met dat ik dit zeg denk ik ook wel dat diaconaat heel dichtbij ligt, gewoon in het mantelzorgen de mensen om je heen, daar geloof ik dat het net zoveel roeping is, dat vind ik zeker net zo mooi, daar hoeft je geen grote visie voor te hebben en daar hoeft je niet zo extreem veel voor te doen. Milad bijvoorbeeld hoe hij met z'n broer omgaat, dat vind ik zo mooi, hij doet dat uit broersliefde natuurlijk. Daar ligt natuurlijk het eerste als je het voor de mensen dichtbij niet kan doen, je buurvrouw die halfdood gaat, daar doe je niks mee en ik ga wel naar het Pluspunt toe, dan heb je er weinig van begrepen. En daar kun je het al druk genoeg mee hebben.

Deputaten – wat zouden zij kunnen betekenen voor ICF?

Ik zou niet weten of ik het wel interessant vind wat deputaten aanbiedt. En als ik zou weten dat het wel interessant is, dan zou ik niet weten of ik de interesse zou hebben om het me eigen te maken. Misschien is dat onbekend maakt onbemind.

Waar komt dat vandaan?

Ik heb er gewoon weinig mee, het heeft voor mij een stoffige uitdrukking. Doorgeven is een heel mooi praktisch blad, misschien is het een missionair blad, pragmatisch, dat past misschien wel meer bij me. Misschien zou het DD wat meer aan visie kunnen doen, alleen vraag ik me af hoe dicht ze dat bij mijn hart kunnen krijgen. Sta ik daar voor open? Waarom niet eigenlijk? Het lijkt wel of ik in een andere stroming zit. Ik vraag me af of het beeld wat ik heb, recht doet aan DD. Ik heb het gevoel dat het ontzettend veel praten is. Ik zou geen richting weten. Ik word er in ieder geval niet door geprikkeld of geënthousiasmeerd en ik denk ook in die zin als ICF zijn we ook een iets andere gemeente dan de doorgaande CGK, die diaconaat anders insteekt, denk bijvoorbeeld aan ouderenzorg, wat absoluut noodzakelijk is, maar waar wij niet mee te maken hebben, dus we zijn echt een ander type gemeente, met andere vraagstukken en behoeftes. Daarom heb ik ook niet zo de behoefte om aansluiting te vinden bij DD. Misschien ga ik het in de komende tijd wel ontdekken, of M. die dingen ontdekt, waar ik zelf niet de moeite heb genomen om dingen te ontdekken. Ik zou het wel gaaf vinden, en dat is wel als ik denk aan durven uitstappen en daar gemeenten voor uit te dagen, niet alleen ruimte geven om wat te doen, maar probeer alles daarvoor in te zetten als er bijvoorbeeld nieuwe initiatieven ontstaan, niet zozeer geld, hoe kan je nou optimaal de ruimte en stimulans geven, zonder dat je alleen maar in praatssessies belandt over het stimuleren. Maar goed, het is een orgaan op afstand, en ik geloof dat het in de gemeente moet gebeuren, het hart zit in hetgeen wat je verkondigt, van de tieners tot de preek toe, als het daar niet ontstaat en daar niet

geborgd is, en degene die het vertelt, praktiseert het niet in de praktijk, dan kan diaconaat heel veel betekenen en dan kunnen het een paar enthousiastelingen zijn, maar dan gebeurt het wel.

8.7.8 Geïnterviewde 5, diaken Andreaskerk 19 juni

Visie?

Hebben we visie, nou weet je heel simpel is het volgens mij dat wij dienstbaar proberen te zijn voor hen die het nodig hebben. Zonder dat we het heel concreet hebben, maar dat is de grondhouding volgens mij, dat het uitgangspunt.

Geldt dat zowel binnen als buiten de kerk?

Ja, ik denk vanuit de afgelopen periode meer buiten dan binnen. En dat heeft er mee te maken... we vinden het moeilijk om in onze eigen gemeente... kijk veel dingen gebeuren een soort vanzelf, als het gaat om de diaconale houding in de gemeente, de dienstbaarheid naar elkaar toe in de gemeente, die is volgens mij best goed ontwikkeld in de Andreaskerk, of het nou gaat om ouderen naar de kerk brengen of ... zeg het maar, oog voor elkaar in die zin, oog en handen en voeten voor elkaar zit best goed. Maar als het gaat om noden waar een diaconie bij nodig zou zijn, bijvoorbeeld, vinden we heel moeilijk om dat op het spoor te komen. Ik kan me niet herinneren dat er iemand is die contact heeft gezocht met de diaconie, en dan loop ik toch al 10 jaar mee, en er zijn wel situaties geweest waarvan we dachten, misschien moeten we daar zelf eens ons licht opsteken, en dan voelen de mensen zich bijna soort van in hun integriteit aangetast of betraapt of weet ik het... mensen willen het niet "wat kom je hier doen, doe eens even normaal..." ok, sorry en dat maakt ook dat je misschien wat aarzelender of nog zorgvuldiger of terughoudender bent om als je al het idee hebt om mensen die hulp zouden kunnen gebruiken om daar dan aan te kloppen. Dus ja, dat vinden wij lastig. Dat is een van de redenen ook... we hebben in onze gemeente geen traditie van diaconaal huisbezoek, dus ja, we zouden wel meer in contact willen komen, en dan niet alleen probleemgevallen waar wij misschien denken dat er problemen zijn, maar gewoon eigenlijk alle gemeenteleden, want diaconaal huisbezoek gaat niet alleen over nood, maar het zou ons wel kunnen helpen om een beter zicht te krijgen op dat soort situaties. Maar goed we hebben daar geen traditie in, we hebben wel geprobeerd om ons daarop voor te bereiden en daar mee van start te gaan, maar goed, van de vijf diakenen, was er nog een vacature, een moest vroegtijdig afhaken en de andere drie, waaronder ik, waren te veel bezig met de andere randzaken, daar is het nog steeds niet van gekomen. Ik hoop dat mijn opvolgers wat meer tijd en rust krijgen om met dingen aan de slag te gaan die we eigenlijk al een tijdje wilden. Om ook op die manier het zicht en de voeling met de gemeenteleden te verbeteren. Dat geldt voor de hele kerkenraad, niet alleen de afgelopen vier jaar, maar ik denk ook de periode ervoor. 9 jaar geleden begon er van alles te spelen rondom de toenmalige predikant en zijn echtgenote en het is 9 jaar lang onrustig geweest en dat is gewoon zonde, dat slurpt energie en dat maakt dat er heel veel extra gesprekken, mensen kunnen het elkaar zo moeilijk maken. Dan heb je daar ideeën over en dan moet je dat maar heel politiek correct proberen te verwoorden.

Diaconaat buiten gemeente?

Diaconaat buiten de gemeente is makkelijker, we zamelen geld in en delen het uit, dat gaat voor het grootste deel naar buiten de gemeente. Dat is heel duidelijk. Nu ben ik bezig met VSD. Dat vind ik fantastisch. Vanaf eind deze week mogen we het geld gaan uitdelen en daar betrek ik ook heel bewust de andere diakenen bij, omdat ik nog nooit zo oog in oog gestaan met armoede en het is hier nog steeds geen Afrika, maar als ik een opgave krijg van inkomen, een alleenstaande vrouw met drie kinderen die van € 900 per maand moet rondkomen, wij eten nog net niet voor zoveel, maar hoe doe je dat? Natuurlijk heb je ook nog kinderbijslag, huurtoeslag en dat soort dingen allemaal, maar het

heeft mij wel soort van de ogen geopend vorig jaar. Natuurlijk wist ik wel dat er ook mensen dichtbij waren die het een stuk minder hadden dan jij en ik, maar zo oog in oog met die mensen had ik nog niet eerder gestaan. Dan ben je al zeven jaar diaken geweest en dan denk je dat je een aardig idee hebt zeg maar, maar dat valt dan toch tegen. En dat vond ik heel leerzaam ook, behalve dat ik het ook mooi vond. Ik mocht bij een vrouw geld brengen en die was eerst vijf minuten aan het huilen, dat mensen die haar helemaal niet kenden geld gaven. De aanvragers zijn in veel gevallen mensen die het niet zo hard meezit en die het gevoel hebben dat ze niet interessant zijn voor, dat mensen niet naar ze omzien. Natuurlijk krijgen ze elke maand hun uitkering, maar nu kunnen ze het gevoel krijgen, hee er wordt aan mij gedacht. Het is meer dan alleen geld. En ik mocht vorig jaar samen met een van de andere coördinatoren een interview geven in de krant, daar hebben we ook gezegd dat het een actie is van de kerken, maar iedereen mag meedoen en van de ontvangende kant. De meeste giften komen uit de kerken en de giften gaan naar meestal mensen buiten de kerken. Het is voor iedereen en het doel van de actie is zeker niet om zieltjes te winnen. Maar wel om levens te veranderen. In onze wijk mogen 135 mensen (vorig jaar 75) geld brengen. Ook al is het maar 5% een gevoel krijgt, er wordt aan mij gedacht. Dat is een voorbeeld van buiten de kerk.

Een ander ding waar we ook mee bezig zijn, ik ben namens Andreaskerk betrokken bij Diaconaal Netwerk in Apeldoorn. Ik zie het met name twee dingen, of drie dingen. Ik denk dat het heel mooi is als je over kerkmuren heen met elkaar kunt samenwerken, we zijn verschillend, maar we zijn ook in heel veel dingen gelijk en ik denk ook dat je samen meer kan. Het is zo dat er in elke kerk goede dingen gebeuren op diaconaal vlak. Ik denk dat het heel goed is als je bij het Diaconaal netwerk mensen met elkaar in contact kunt brengen, waardoor je van elkaar kunt leren en waar mogelijk ook samenwerking is. Dat kan als gevolg hebben dat je met evenveel energie en met evenveel mensen en middelen meer kan doen. Dat is misschien een vies woord in de kerk, maar het is gewoon efficiency zeg maar. Ik denk dat dat alleen maar goed is en dat je elkaar daarmee kan helpen en versterken. Het andere iets wat daaraan raakt is het diaconaal noodfonds, ik denk dat dat heel goed is om als een geheel naar buiten te treden. We zijn ontzettend verschillend, maar laten we elkaar voor vinden in de dingen waar we wel overeenkomen. Dat zie ik ook met VSD waarin ik samenwerk met Berea en Eben haëzer. En VSD, Diaconaal Netwerk en Noodfonds maakt dat we met elkaar dienstbaar zijn aan de stad waarin we leven. Dat is een opdracht die we hebben, en dat willen we ook graag en dat is weleens lastig. Helemaal de burgerlijke gemeente wil graag samenwerken, de wethouder hebben we ook al gesproken. Maar het werkt voor de burgerlijke gemeente niet als zij met 29 kerken om tafel moeten zitten, dus ook daar kun je elkaar helpen en versterken ook samen met de burgerlijke gemeente, maar dat kan niet als het allemaal zo versplinterd is. Dingen buiten de kerk zijn dit de belangrijkste volgens mij.

...

Het toverwoord bij dit netwerk is verbinden, het gaat om mensen verbinden, mensen die vragen of hulp nodig hebben verbinden aan anderen die antwoorden hebben of hulp kunnen bieden. Op allerlei manieren. Daarom heet het ook bewust Netwerk en geen Platform.

Als je kijkt naar de kerkleden zelf, zie je diaconale betrokkenheid

Intern loopt, mensen bezoeken elkaar, dat is allemaal wel goed voor elkaar, de zusterkring is ook een diaconaal instituut, dat draait en dat is goed. Verder echt bijzondere dingen daarbuiten, nou, ook daar geldt een beetje dat we de afgelopen jaren de mensen een klein beetje lamgeslagen hebben, langzaam beginnen we weer op te krabbelen zeg maar, dat geldt niet alleen op het gebied van diaconaat, maar ook om missionair werk in de wijk, terwijl we zeggen dat we daar waarde aan hechten, maar het is niet gelukt. Ook de kerkenraad heeft veel vacatures, maar de afgelopen jaren

was er bij veel mensen terughoudendheid om bij veel mensen actief te worden of zijn. Bijzondere dingen: De jongeren hebben een werkvakantie in Roemenië gedaan.

Verschil in willen en doen?

Ik herken dat zeker als het gaat om onszelf en dat wijten we aan dat we te druk zijn geweest met de calamiteiten die er waren, dus in die zin herkennen we het wel. En ik hoop dat die belemmeringen weggenomen zijn, maar het kan zijn dat er ook de komende jaren wel een verschil blijft in willen en kunnen doen. Ik heb geen glazenbol ik hoop dat het tij in die zin wat gekeerd is. Dat is voor de diaconie.

Wat de gemeenteleden zelf betreft, ik weet het niet. Naar mezelf kijkend, ik doe sowieso veel, niet alleen diaconaal, ik heb niet het gevoel dat ik tekort heb gestoken, ik heb veel energie in mijn ambt gestoken. Je had alleen maar meer resultaat willen zien. Uiteindelijk is beschikbare tijd de belemmerende factor, we zijn allemaal druk. Daar we niet uniek in, ook als ik andere diakenen hoor op de CDC, dan hoor ik hetzelfde.

Wat zijn aspecten die het diaconale leven kunnen stimuleren van de kerkleden

We wilden vanuit de MICHA-zondag wat gaan doen, dat wilden we dan met een preek doen en vervolgens ook weer terug laten komen in preken, maar met elke zondag een andere predikant is dat toch lastig. We hadden predikant die we vrij goed kenden die zou wel mee willen werken met de preek, maar hoe gaan we dat dan vormgeven. Lang over nagedacht, maar als we het maar eenmalig neerzetten en vervolgens.... Ja we hebben het idee toch maar weer laten varen, met het idee hopelijk hebben we volgend jaar een eigen predikant, maar dat is ook niet gelukt. Nu met gastpredikanten, blijft het dan iets eenmaligs, terwijl we graag zouden willen dat we drie maanden later nog eens een zondag eraan zouden kunnen besteden om daar vervolg aan te geven. In de preek is lastig. Cursussen hebben we eigenlijk niet, dat is ook niet in vraag geweest. Kringen hebben we wel, vorig jaar zijn er een aantal groot huisbezoeken geweest, misschien moeten we ook maar eens op die manier met diaconaal huisbezoek omgaan. Dat is er nog niet, dat mogen de volgende met elkaar gaan bepalen. Of aanhaken bij het huisbezoek van de ouderling, dat is praktisch handig, maar of dat het resultaat van de avond ten goede komt is de vraag. Dus ik hoop dat dat iets is wat van de grond zou kunnen komen het komende jaar.

Een present-dag? Is een tijdlang niet gebeurt, voor oktober hebben we een tijdcollecte op het rooster gezet. Dat zou een present-iets kunnen zijn. Dat komt in die richting. Idee van CDC binnen is gekomen, dat is wel een leuk idee.

Hoe zie je de stimulans vanuit CDC en DD?

Eigenlijk is het zo dat als je iets nodig hebt, dan kun je het gewoon krijgen. Dat vind ik positief. Maar tegelijkertijd, dan kom ik ook weer terug op het netwerk, Trudy Luth is op bezoek geweest over het diaconaal huisbezoek, dat is prima, maar ik denk dat de stap naar Veenendaal gevoelsmatig wel wat groot, en als je met vragen of dingen zit, en als je bij de bureaus van de NGK of andere kerken dit ook makkelijk kunt krijgen, of via het netwerk dan, ja we denken dat dat toegankelijker is. Dus nogmaals als je een vraag hebt, wordt die beantwoord. Maar gevoelsmatig ligt Veenendaal ver weg. Wat maakt het dat het in de buurt makkelijker is is dat je die mensen toch al kent en ziet en spreekt, dus dan is het veel makkelijker om even een vraag te stellen. En daarbij denk ik ook dat het mooi is dat je elkaar kan helpen en versterken. Bijvoorbeeld de Bronkerk in Ugchelen heeft dit en dat goed voor elkaar en

ik geloof daar meer in dan dat je dat vraagt aan een bureau. En het heeft ook andere voordelen, bijvoorbeeld dat de kerken in Apeldoorn naar elkaar toegroeien en elkaar weten te vinden.

Andreaskerk voor de buurt?

De actie VSD is op de buurt gericht. Er was een oud-papier-club, die bestaat niet meer omdat de gemeente daar nu anders mee omgaat met alle blauwe containers. Die club gaat nu wel de buurt rond met prikstokken rond in een hesje van de Andreaskerk. Niet ontstaan uit een diaconale gedachte, maar het past wel. Ze krijgen daar van de gemeente Apeldoorn compensatie voor. Die prikploeg levert een bijdrage op en je laat ook wat zien aan de buurt dat je de buurt probeert mooi te houden. We hebben op donderdagochtend is er koffiesoos, er komen vooral mensen van de gemeente, maar deur staat voor iedereen open en er komen ook wel mensen van buitenaf. Er zijn contacten daarmee in de buurt gelegd in ieder geval. Ik denk dat dat het wel is.

Ideaal diaconaat eruit?

Ideaal zou zijn dat de diakenen zelf niks doen. Zo moet het uiteindelijk werken, uiteindelijk zijn we allemaal diaken. Een diaken zou enkel maar hoeven stimuleren zeg maar en de kerkleden zouden taken oppakken. Dan zou het zijn dat we als diaken niks hoeven doen, maar ideaal is natuurlijk dat alles perfect is. Dan laat ik het bij dat diakenen bijna niks hoeven doen en dan zouden we aan twee diakenen wel genoeg hebben.

Adviezen heb je voor DD om kerken te ondersteunen?

Kom een beetje op het punt wat we al gehad hebben. Als ik iets wil weten kan ik het krijgen, dat is prima. Tegelijkertijd is mijn persoonlijke gevoel dat de Tabernakelkerk dichterbij is dan Veenendaal. Dat is geen verwijt en ik weet ook niet hoe je dat makkelijk kunt oplossen. Ik zie het niet echt als een probleem, ik vind het prettig contact te hebben met broeders en zusters uit de directe omgeving. Volgens mij is het goed zoals het is, en toch heb ik zelf de voorkeur om het op een andere manier op te lossen. Paradoxaal. Dat is ook mijn persoonlijke drijfveer om diaconaal netwerk goed vorm te geven. Ik geloof gewoon in samenwerking op lokaal niveau en omdat dat meer vruchten afwerpt.

8.7.9 Geïnterviewde 6, diaken Samuelkerk, 21 juni 2017

Hoe lang bent u diaken?

Dit is mijn derde jaar.

Is dit de eerste termijn?

Ja, dit is de eerste termijn.

Hoe vindt u het?

Nou het is anders dan ik eerst dacht, zeker omdat ik voor het eerst in de kerkenraad zit, is de vraag wat wordt er nu eigenlijk van je verwacht? Zeker in het begin is het aftasten, wat moet je wel of niet doen, hoe is de werkverdeling binnen de diaconie. Mijn verantwoordelijkheid is het secretariaat. Ik ben geen wijkdiaken.

Wat is de visie van de Samuelkerk op het diaconaat?

Goede vraag, ik heb het niet helemaal scherp, maar de kern is dat we de gemeenteleden betrokken willen hebben bij het diaconaat. Het is niet de bedoeling dat wij alles regelen en doen, wat je doet moet toch door de gemeente gedragen worden. VSD en ONE zijn we op aangesloten. We dragen financieel bij naar ons vermogen en we kijken of we iemand voor het bestuur kunnen leveren. Dat

hoeft niet iemand te zijn van de diaconie, maar gewoon mensen die daar tijd en energie voor hebben om dat te kunnen gaan doen. Dat je helpt vanuit de gemeente, die dat dan hopelijk kunnen ondersteunen. Diaconaat is niet alleen inzet en hoe krijg je mensen zover dat ze ook zelf willen gaan helpen. We hebben ook wel andere vragen gehad, een aantal vluchtelingen, asielzoekerscentra, toen hebben we ook een aantal wijkdames gevraagd en gemeenteleden gevraagd om ons te helpen om wat te organiseren, op die manier proberen we kerkleden te laten wennen aan het idee om andere mensen te helpen. Dat kan op allerlei manieren uitpakken. We proberen in ieder geval te stimuleren. Dat valt soms mee en heel vaak valt het tegen. Je gaat vaak in hetzelfde groepje leden zoeken die al actief zijn. Die willen vaak wel, maar dat betekent dan dat ze andere dingen niet kunnen doen. Dat is weleens lastig. Dus je blijft in hetzelfde vijvertje vissen. Het is heel moeilijk om mensen te benaderen die buiten dat actieve groepje zitten. Dat gebeurt wel, maar het is meer uitzondering dan regel dat een van die andere mensen er ook voor te porren is. Je merkt ook wel dat gemeente krimpt en dat de groep mensen die actief willen zijn, kleiner wordt en dat speelt iedere keer weer mee.

Waar komt de krimp vandaan?

Jongeren zijn overstapt naar andere gemeenten/ gaan studeren en we vergrijzen. Dat merk je. En je merkt ook dat de randkerkelijkheid wat toeneemt. De groep mensen wordt kleiner en de actieve mensen daarbinnen wordt automatisch ook kleiner. Dus het is als diaconie ook zoeken, wat gaan we wel doen, wat gaan we niet doen. Soms is dan ook het besluit om alleen een financiële bijdrage te doen en dan gaan we een extra collecte regelen. We hebben verschillende acties gehad. Zoals voor Syrische vluchtelingen en dan brengen we dat onder de aandacht door verschillende keren op de beamer te plaatsen en dan zo de aandacht erop te vestigen. En dat werkt wel. Het is zoeken naar een balans tussen wat kunnen we aan de mensen vragen en wat wordt te veel. Je kunt op elke hulpvraag ja zeggen, maar het houdt een keer op.

Is het vragen van kerkleden iets wat de laatste jaren gegroeid is?

Het is altijd al geweest, maar ik moet zeggen dat ik het nu meer hoor, waardoor het bij mij meer onder de aandacht gekomen is dat er actief gezocht wordt. Het is ook niet zo, dat we van de kansel roepen dat we iemand ergens voor zoeken. We proberen vaak gericht via de mensen die meer contact hebben in de gemeente, zoals de wijkdames bijvoorbeeld, te vragen, wat vinden die personen leuk en waar kunnen we hen voor vragen. Als simpel voorbeeld: beamerteam werd van de kansel gevraagd, duurde 7 of 8 weken voordat er iemand was/kwam. Het groepje mensen wat zich in kan zetten is niet zo groot, dat geldt ook voor diaconale dingen, wie gaan we wel benaderen en wie niet. Dat is altijd een lastig evenwicht zoeken. Sommige dingen houden we ook binnen de diaconie. Dat is ook vaak passen of soms is er een andere organisatie waar we naar kunnen doorverwijzen. Je hoeft het niet allemaal zelf te doen. Dit soort dingen worden ook niet in de gemeente bekend gemaakt. Dat is wel vaker, boel dingen gebeuren onder de oppervlakte, het is maar 10% van wat er onder de ijsberg gebeurt. We hebben wel zoiets van zoals met ONE, dat we dat binnen de gemeente bekend wordt, dat moet ook gedragen worden binnen de gemeente. Op die manier proberen we de gemeente ook alert te houden, ik denk dat ook een van de dingen is die belangrijk zijn. Niet een keer per jaar in de jaarvergadering, maar vaker aangeven waar de diaconie mee bezig is. Zoals in het contactblad. Het valt tegen om de mensen actief te krijgen voor iets in je eigen gemeente.

Dat is ook een van mijn vragen, wat helpt/ stimuleert mensen om wel in actie te komen?

Vaak helpt een persoonlijke vraag, je weet dat iemand iets kan, als je die persoon benadert, krijg je vaak een ja, waarbij je wel moet oppassen dat je iemand niet overvraagt. Dat is ook een lastige balans. Sommige mensen hebben de neiging om op alles ja te zeggen en dan merk je dat het niet

goed gaat, dan wil je ook niet kwetsen door te zeggen dat die persoon het niet meer hoeft te doen, dat is ook lastig. Het is een lastig evenwicht, wie vraag je en waarvoor?

Ik hoor u zeggen de persoonlijke benadering... wat zijn nog andere dingen kerk breed, misschien iets van Bijbelkring, preken, een cursus?

Ja, we hebben de Michacursus en we zijn nu vanuit de kerkenraad met Umoja begonnen. Ze willen het gewoon op andere manieren proberen dan in het verleden gedaan is. Ik krijg zelf een beetje het gevoel als je teveel van dit soort dingen gaat doen, dan ga je je zelf in de vingers snijden, want wat krijgt prioriteit? Daar moeten we voor oppassen. Als je heel veel energie in Umoja steekt, dan wil dat zeggen dat andere dingen niet opgepakt gaan worden of gaan verzanden. We moeten oppassen dat dit geen hype is en dat de dingen die al lopen hun eigen waarde hebben, en wat gaan we nu wel of niet doorzetten. Dat is een beetje het probleem, het is goed om iets anders te gaan doen, maar wat was de opbrengst van de vorige actie en is dat nu al helemaal afgerond. En dingen kunnen ook heel goed naast elkaar hoor, VSD kan heel goed naast Umoja, omdat dat heel verschillend. Maar zodra je zegt ik wil in de eigen wijk naar buiten treden, contacten hebben, zoals met het Leger des Heils, ook oppassen dat je contacten niet wegduwt. Dat die contacten slechter worden, wat ook niet de bedoeling is.

Wat gebeurt er op dit moment in de wijk?

We hebben wat ideeën met het openstellen van de kerk. Dat is het Umoja verhaal ook. We hebben contacten gehad met het Leger des Heils, zeker rond de kerstperiode, er worden bij ons kerstpakketten uitgedeeld voor gezinnen die het nodig hebben, we hebben wat initiatieven gehad om een soort wijkbarbecue, of andere dingen te organiseren voor de mensen in de wijk, in de hoop dat ze naar het kerkgebouw komen, dat loopt ook niet altijd even storm. Er zijn verschillende initiatieven geweest, ook een bazaar, maar je ziet heel vaak de gemeenteleden weer komen en niet de mensen uit de wijk, en dat is jammer want het is niet de doelgroep die je wilde bereiken.

Zijn dit soort initiatieven nog gebed in wat breder kader / visie?

Er zit wel visie achter in de zin dat we meer evangelisatie in de wijk willen hebben. Het probleem is hoe geef je dat handen en voeten. Daar is geen pasklare oplossing voor. Op de een of andere manier moet je de mensen in de wijk geïnteresseerd krijgen en dat valt tegen. Hoe krijg je binding ermee? Probleem is ook dat onze kerk in Apeldoorn Zuid staat en een groot deel van de gemeenteleden woont in Apeldoorn oost, west, zuid of buiten Apeldoorn, dus ja, hoe krijg je dan goede feeling met de wijk? Dat is heel lastig. Vandaar dat we op een gegeven moment ook zo iets hadden we gaan met het Leger des Heils samen optrekken en we zijn aangesloten bij Zuid doet Samen ook om de binding met de wijk te krijgen. Omdat dit ook vanuit de wijk zelf opbloeit en zo kun je ook wat meer contacten krijgen. Daar proberen we aan te haken om in elk geval die binding met de wijk te verbeteren.

Wat kan ik me daar concreet bij voorstellen?

We hebben dan vooral contact met de organisatie dat als ze iets organiseren voor de wijk, dat zij ook meehelpt daarin en contacten hebben. Daar zit het Leger des Heils bij en buurtverenigingen. Zeker als je iets wilt organiseren is dat heel erg handig, want dan heb je een kanaal om de informatie daar te krijgen waar je het hebben wilt. Ik moet alleen zeggen dat het afgelopen half jaar rustig is gebleven. Op de een of andere manier horen we even niks, maar daar gaan we zelf dan nu ook niet achteraan. Dat is altijd het punt, waar steek je energie in, Umoja kost op dit moment behoorlijk wat energie, dan moet je weer gaan kijken wat doe je dan niet en vaak gebeurt het onbewust dat je dan dingen niet gaan doen.

Wat zijn dingen die belemmerend werken

Nieuwe activiteiten werken belemmeringen. Op zich is bij ons de belemmering dat je weinig jeugd hebt, en daardoor heb je weinig feeling. Nu worden vaak dingen georganiseerd voor de jongeren door de ouderen. Zaterdag gaan ze van 24 uur bij de kerk bivakkeren. De jeugd doet hier passief aan mee, maar er is hulp van ouderen nodig om dit op gang te brengen. Dat is jammer. Daar kun je niks aan doen. Dat is gewoon een feit. Je zoekt heel erg naar manieren waarop iets van de grond kan komen, zoals bijbelstudiegroepen die zo nu en dan wat organiseren, maar je merkt dat het klein blijft. Je kunt het niet groter krijgen, omdat de groep mensen te klein is.

Hoe belangrijk is het om het groter te krijgen?

Probleem is dat het in mijn beeld soms conflicteert met de visie die je hebt op evangelisatie in je wijk. Als je wilt evangeliseren dan kost dat tijd, energie en moeite. Dat is goed, maar kun je het waarmaken. Aan de andere kant, als je alleen maar gaat navelstaren en in je eigen clubje blijft zitten, dat is ook niet goed en niet de bedoeling van de kerk. Dus het moet wel, maar hoe geef je dat dan een goede draai dat je het ook van de grond krijgt. Hoe groot of hoe klein moet je het aanpakken. Ik ben zelf een beetje huiverig dat het nu te groots aangepakt wordt. Dat gaat niet helemaal lukken want je bereikt de mensen niet, en dus moet je dingen samen gaan doen. Zoals aanhaken bij Zuid doet samen. Dan ben je als kerk een van de spelers in het geheel, maar het geheel is groter. Vandaar dat ik One ook zo goed initiatief vindt, het gaat over heel Apeldoorn, je kunt mensen helpen. Dat is waar de diaconie voor staat en dat je daar een stukje geloof kunt uitdragen is goed, en er hoeft niet per se iets weggeschoven te worden.

Wat weerhoudt de mensen die buiten de actievelingen zijn, om mee te helpen met diaconaat.

Ik weet het niet voor iedereen, maar het is geen desinteresse, ik denk gedeeltelijk onderschatten van de eigen vaardigheden, bang zijn dat ze meer moeten praten, moeten doen, actief moeten zijn, terwijl dat niet zo is, dus ik denk dat het in de menselijke natuur zit, dat ze zichzelf kleiner maken dan dat ze zijn. Ze waarderen hun eigen capaciteiten niet zo. Maar ik merk vaak, soms kan het iets kleins zijn, een bezoekje kan al voldoende zijn. Dat besef is er niet of ze zien het niet als iets van het diaconaat. Meer van dat doe ik gewoon. Dan gaat het niet onder de vlag van de diaconie, maar het heeft wel het goede effect. Dan ben ik al blij, alleen dat zien we dan niet. Een heleboel mensen hebben ook nog zoiets.... We hebben een aantal jaren geleden een inventarisatie gedaan van iedereen in de gemeente, wat kan de persoon doen/ niet doen. Alleen dat is helemaal weg geslipt en niet bijgehouden en ook niet veel meegedaan. Je merkt zo'n initiatief komt van alles naren voren, maar je hebt nog steeds mensen nodig om te kijken wat kan iemand, wat wil iemand. Dan zie je opnieuw dat je iemand moet hebben die dat coördineert en dat kost zoveel energie en tijd. Hoe krijg je zo'n persoon weer boven tafel. En dat zie ik ook voortdurend als dilemma, je wilt van alles, maar maak je het ook af? Het zijn goede initiatieven, maar het bloedt zo snel dood als je niet oppast. Waar we ook een beetje huiverig voor zijn is dat we iemand willen vragen, maar dat we niet weten hoe die vraag gaat vallen, ook persoonlijk hebben de diakenen een schroom hoe gaan we dat doen, dat vragen. Dat is weer hetzelfde verhaal, je hebt een bepaalde rol gekregen vanuit de diaconie, vanuit de kerkenraad of wat dan ook, kan ik het helemaal waarmaken? Dat is lastig. Dat merk ik bij de medediakenen ook, er zijn wat moeilijkere gezinnen, en de diakenen vinden het dan een fijne uitlaatklep om tijdens de diaconievergadering daarover te kunnen praten, je probeert elkaar te helpen, maar je bent geen van allen expert op dat gebied. Dat maakt het ook lastig, we zijn geen hulpverleners. Daarom hoop ik ook dat we met One ook hulp kunnen vragen, daar hopen we ons voordeel mee te maken, je weet het vaak niet, je bent een amateur en een klein clubje mensen, dus je hebt allemaal een ICT-achtergrond, maar de geestelijke zorg en hoe een mens in elkaar zit, dat is

weer een heel andere wereld. Dan ben je ook een beetje beschroomd naar de mensen toe om te zeggen, zo moet het. Heb je dan wel het goede gezegd...Dat is ook een balans zoeken. Wat mensen persoonlijk meemaken. Het financiële aspect is duidelijk, maar die andere kant is lastig. Geestelijke vragen, hoe ga je daarmee om. Daar moet je elkaar mee helpen. We zoeken onder zekere voorwaarde hulp buiten de diaconie, omdat je toch altijd met geheimhouding hebt over de situatie zelf. We hebben een vertrouwenspersoon – in het bedrijfsleven – zitten die gebruiken we ook voor dit soort gesprekken, we proberen dat anoniem te houden, maar goed het is een gemeentelid en een kleine gemeente, dus hij voelt vanzelf wel aan over wie we het nou eigenlijk hebben. In het vertrouwen dat hij er vertrouwelijk mee omgaat. Het is een geluk dat we hem kunnen benaderen. We zoeken nu samen met de andere CGKs ook naar een vertrouwenspersoon. Dan komt er weer bij dat er een klein groepje mensen is waar je in zoekt. Je hebt niet zoveel vertrouwenspersonen enz. we hebben wel een aantal leden die TUA hebben gedaan enz.

Omzien naar elkaar binnen de gemeente, ouderen, zieken, hoe loopt dat? De onderlinge zorg.

Volgens mij is dat redelijk goed, kaartjes en praatjes bij mensen die ziek zijn, gebeurt. Ik heb het gevoel dat dat goed. De mensen proberen te kijken naar wat gebeurt er om hen heen. Mensen worden afgelezen bij voorbede. Een keer per maand geven we vanuit de diaconie meer mensen aan waar voorbede voor gedaan wordt. Vanuit wijkkringen wordt ook gedeeld, wie bezoek/ hulp nodig heeft om feeling te hebben met de kerkleden. Ik denk dat dat nog het best werkt, wijkdames gaan veel op bezoek, wijkdiaken gaan wel/ niet mee. Dat werkt wel aardig goed en rapporteren regelmatig aan de KR, niet direct, maar in een eigen overleg. Soms schuift de dominee ook aan om te kijken, zodat ook van die kant input komt. Je merkt dat sommige mensen bij de dominee melden, anderen bij de wijkouderling, enz. je moet zorgen dat die informatie ook gedeeld wordt. We hebben ook een levende steen georganiseerd. Het is de bedoeling dat iemand een naam trekt uit een andere leeftijdscategorie en het is dan de bedoeling dat je daar op bezoek gaat. Er is een ouderling die dat n de gaten. Dat zorgt ervoor dat je andere mensen op een andere manier een keer ziet. Het is niet makkelijk, je moet er tijd voor nemen en schroom overwinnen.

Kerkgebouw, wat kan het betekenen voor de wijk?

Bij onze kerk is er nog niet iets geregeld. Ik weet wel dat er in andere kerken buurtbingo en dat soort dingen zijn, dat zou ook kunnen bij ons in de kerk. Dat hebben we nog niet gedaan, dat zoiets kunnen zijn wat met Umoja naar voren gaat komen. Maar het wordt ook gebruikt voor koren, oefenen in de kerkzaal. Ook voor geloofsopvoedingsavonden Apeldoorn breed, maar meer verschillende kerken in Apeldoorn en niet zozeer de wijk. Dus het zou kunnen, maar voorzover ik weet gebeurt het nu niet. We hebben wel die bazaar enz. maar dat zijn geen structurele activiteiten. We moeten doorzetten met dat soort dingen, zorg dat het haalbaar is. Dat is onze zorg.

Wat zou kerkleden helpen om hun gedrag te veranderen?

Present, verhuizingen en dagje uit met geestelijk gehandicapten. Op die manier bereik je toch weer de mensen die al iets willen. Je kunt wel voor 30 verschillende dingen intekenen, maar hoe ga je dit soort dingen waarmaken. De mensen die niet in beweging komen, waarom? Dat is heel moeilijk om daarachter te komen, als je het vraagt moet je ook weer oppassen dat je het niet als een aanval brengt. Het gaat niet om hun geloof ofzo. Ik zou ook niet weten hoe we dit makkelijk anders kunnen doen.

Hoe ziet een ideaal diaconaat eruit?

Het zou het meest ideaal zijn als er een heel netwerk is waar je al je vragen kunt stellen. Wat mij betreft is diaconaat en financiën geen twee-eenheid. Het is vooral mensen helpen. Vandaar dat ik ook blij ben met One, we kunnen daarmee meer bieden dan we nu kunnen bieden. Waarbij we ook geholpen kunnen worden met kennis en ervaring over hoe we dingen aan kunnen pakken.

Wat is het advies aan Deputaten?

Eigenlijk een beetje ala One, biedt een mogelijkheid om hulpvragen, of ga uitdragen dat je hulp beschikbaar hebt op verschillende gebieden. Meer dan nu. Als we een hulpvraag neer kunnen leggen bij het DD, / CDC, dat zou een heel stuk schelen, dan hebben we een makkelijke ingang om moeilijke vragen aan te vliegen. Een hulpvraag is bijvoorbeeld, een alleenstaande in Apeldoorn met een zoontje, die hulp nodig heeft bij het Nederlands leren, haar zoontje helpt met huiswerk, ook met opvoedingen, een hele waslijst met vragen. Als diaconie wisten we niet waar te beginnen. We hebben wel contact met vluchtelingen zorg. Als we dat soort vragen kunnen stellen bij CDC/DD over wat voor organisaties kunnen we benaderen? We kunnen er wel een wijkdame op af sturen, maar dat is geen structurele hulp. Psychologische hulp, begeleiding enz. De hulpvraag teruggeven wil je ook niet, maar je wilt ook niet je vingers branden. Het is zo complex. Je zoekt dan toch verschillende kanalen om die hulpvraag kwijt te kunnen.

Wat ik dan hoor is dat u een groter netwerk zoekt die vragen kan beantwoorden.

Ja, als je weet dat in je netwerk bepaalde kennis zit, dan is het makkelijker te benaderen. Al is het maar een website waar veel gestelde vragen op staan. Moet ik de gemeente Apeldoorn benaderen, moet ik Vluchtelingenwerk benaderen? Weet ik het, wie kan me helpen. Dat zou een heel stuk schelen. Ik zeg dit vooral omdat ik dit vanuit m'n werk ook ken. We hebben een platform waar je je vragen kunt stellen en iemand geeft wel antwoord, al is het alleen maar, je moet bij die en die persoon zijn. Dat scheelt een heel stuk, dat scheelt zoveel tijd en energie. Alleen kom je er niet.

8.7.10 De heer H. Bouma, projectleider Umoja, Skypegesprek 22 juni 2017

Regionaal georiënteerd of netwerk/ vrijetijdsbesteding. Het gaat er vooral om dat je met de omgeving waar je mee te maken hebt als kerk, dat je daar echt de verbinding mee aangaat, en ook niet zozeer iets wil doen voor die mensen, maar samen met die mensen. Samen met die omgeving. Het idee is eigenlijk ontstaan uit Afrika, ongeveer 20 jaar geleden is dat door Tear opgepikt, wat ze daar zagen is dat de kerken op zoek waren naar nieuwe manieren om eigenlijk een zegen te zijn voor de omgeving en samen met de omgeving aan de slag ging om mensen te helpen, en zo armoede en onrecht... en zichzelf in te zetten zeg maar en te kijken wat zijn nu de middelen om daar iets aan te doen. Dus vanuit de gemeente en de kerk, maar ook vanuit de wijde gemeenschap en heel erg gebruikmakend van die dingen die je zelf zijn gegeven. Het principe was heel erg het vijf broden en twee vissen verhaal zeg maar. Kijk naar dat wat je hebt en ga daar mee aan de slag, om de omgeving tot bloei te brengen. Dat principe is ... en wat belangrijk is om ook te zeggen is dat eigenlijk van begin af aan al het ging om een vorm van integrale missie zeg maar, dus geen scheiding van diaconie en evangelisatie, dat loopt in elkaar over. En dat heeft te maken met een opvatting over wat onze missie is. En die gaat over herstel van relaties, en niet alleen over herstel van relaties tussen God en mens, maar ook tussen mensen onderling en mensen en hun omgeving. Dus het is een hele integrale benadering van missie, waarbij evangelisatie en diaconaat samenvallen. En er is op een gegeven moment materiaal ontwikkeld om daar mee aan de slag te gaan. De basis lag heel erg in een soort herontdekking van de bijbel op dit gebied en Bijbelstudie vormt dus ook de basis, maar het materiaal

was eigenlijk niet bruikbaar voor de Nederlandse of Westerse context. Er zijn een aantal jarenlang voorgangersreizen georganiseerd, waarbij voorgangers en mensen van christelijke organisaties naar Uganda toe zijn gegaan om te kijken, te leren en te ervaren hoe dat principe daar werkt. En dat zorgde er ook voor dat mensen in gesprek gingen over hoe kunnen we dat principe nu toepassen in onze Nederlandse context. En daar is het idee uit ontstaan om een Nederlandse vorm van het materiaal te maken zodat Nederlandse kerken er ook mee aan de slag kunnen en op dezelfde manier te benaderen met hoe kunnen we met wat ons is gegeven tot zegen zijn voor onze eigen plaats. En daar is het materiaal ontstaan 25 studies die je met een kerk kunt behandelen. Het meest ideaal is als je dat gemeente breed oppakt zeg maar, dus niet gericht op een paar enthousiastelingen, maar juist ook gericht op die grote groep mensen die niet per se enthousiast is om op deze manier aan de slag te gaan zeg maar, er zijn in elke kerk is er altijd wel een handje mensen die enthousiast is en heel veel doet, maar dit materiaal is juist gericht om de kerk daar in de breedte in mee te nemen. In het materiaal wat bedoeld is om in twee jaar te doorlopen en daarin wordt je langzaam meegenomen in een proces waarbij je begint met te ontdekken wat Gods missie is, wat de missie van de kerk is en wat jouw rol als gelovige daarin is. En vervolgens ga je kijken wat zijn onze 5 broden en twee vissen, wat is ons gegeven waar we mee aan de slag kunnen gaan. En niet alleen ons, maar ook onze omgeving en om ons heen. En ook door samen op te trekken met de omgeving. Van het begin af aan zitten er al praktische opdrachten in om echt het contact aan te gaan met de omgeving. En zo ga je ook ontdekken wat speelt er nou in die omgeving en wat is God daar aan het doen en wat gebeurt er al zodat we daaraan kunnen sluiten zodat we niet allerlei nieuwe dingen doen, maar aansluiten bij wat er nodig is en wat er al gebeurt. En langzaam door een combinatie van Bijbelstudie en allerlei praktische opdrachten en reflectieopdrachten kom je tot een punt waar je met elkaar gaat bedenken, hoe kunnen wij hier handen en voeten aan geven en dan komt er een praktisch plan uit en dat is meer voor het tweede jaar waarin je praktisch echt aan de slag gaat. Eigenlijk is het een doorgaand proces, het is materiaal voor twee jaar, maar het doel is om te zorgen voor een cultuurverandering waardoor je op een andere manier kerk bent in die buurt.

Heb je een beeld?

Ja, ik heb een beeld.

Het tweede jaar is ook sterk om vanuit de bijbel. Ik zit even te denken hoe handig het is om het materiaal op te sturen. We zijn daar een beetje voorzichtig mee, omdat je geen zicht meer hebt op wat er gebeurt, terwijl het wel je naam is die wordt gebruikt. Tegelijkertijd vind ik het goed dat je hier onderzoek naar doet, dus ik wil je graag materiaal opsturen.

Dat vind ik heel leuk.

Al: een van de dingen waar ik tegenaan liep en wat jij ook benoemt: je hebt altijd een paar mensen die heel actief zijn en nu met Umoja wil je de grote groep bereiken, ook de mensen die aan de zijlijn staan. Daar ben ik ook erg benieuwd naar, hoe krijg je die mee en enthousiast? Wat doet Umjoa daaraan?

Wij doen dit vooral door in te steken dat je niet te snel van start gaat zeg maar, dus door tijd te nemen voor het proces om de gemeente zoveel mogelijk mee te krijgen. Je kunt het ook aanvliegen: we starten met de mensen die enthousiast zijn en dan kijken of de mensen aanhaken. Maar wat je dan krijgt is een verschil krijgt: "kijk daar is dat actieve clubje en dat is eigenlijk niet voor mij" Je kunt gaan starten als je genoeg in de breedte mee hebt. Dat is daarvoor een belangrijke manier, zorgen dat er meerdere momenten zijn waarop de gemeente kan kennismaken met het Umojaverhaal. En dat is ook een keuze die gemaakt wordt door de leiding van de kerk, om daar collectief voor te gaan. Dat is het meest ideale, maar een kerk kan ook zeggen we gaan met een derde van de kringen aan de

slag ofzo. Je zal altijd hebben dat een deel van de kerk niet meegaat, maar het ideaal is om de groep in de breedte mee te nemen en daarvoor is het belangrijk om gewoon een rustige aanloopfase te hebben en veel communicatie daarover. Wat ook meespeelt is dat het materiaal echt is ingestoken op dat we echt bij de basis beginnen, God, wat is de rol van de kerk, wat is jouw rol daarin, iets wat als het goed is aanspreekt bij elke gelovige en vanuit het verhaal van vijf broden en twee vissen dat principe van kijken naar wat je zelf hebt, wordt het ook niet iets wat heel groot is en ver weg en ambitieus. Maar wat mogelijk is voor iedereen. Iedereen heeft een brood of een vis die hij daaraan kan bijdragen. En de focus ligt heel sterk op het meedoen in Gods missie in het leven van alledag. Niet door allerlei nieuwe acties op te zetten waardoor je een vorm van activisme krijgt, maar door anders te gaan kijken naar het leven wat je al leeft. Naar de supermarkt ga je toch al, maar dat kun je ook op een manier doen waardoor het onderdeel kan worden van Gods missie zeg maar, dus op die manier wordt het ook bereikbaarder, voor de hele drukke mensen, of de mensen die zich niet zien als missionaire mensen, of mensen die zeggen ik wil niet te veel praten, maar vooral veel doen. Het is voor iedereen mogelijk om daaraan deel te nemen. En ook de integrale benadering van missie kan daar heel erg bij helpen. Ik was een tijdje geleden bij een kerk om daar een verhaal te vertellen over hoe ik geloven in de buurt zie zeg maar. Er zat ook een aantal mensen die zeiden, ik moet helemaal niks hebben van die fanatiekelingen die over missionaire activiteiten, maar als je het ineens hebt om samen hard te lopen met je buurman, dan wordt het ineens wat normaal. En als je het hebt over iets doen voor natuurbescherming of zwerfvuil opruimen, dat is allemaal onderdeel van hetzelfde eigenlijk, namelijk meedoen aan Gods missie. Dan kan er ineens een veel bredere groep meedoen.

Je gaf net al aan dat er een aantal pilot kerken die Umoja hebben gedraaid, wat zijn de ervaringen.

Daar kan ik nog niet zo heel veel over zeggen. Ik wil die kerken ook graag spreken de komende tijd. Je hoort wel mooie verhalen, enthousiasme. Op allerlei verschillende manieren, maar ik denk dat het beste is voor jou ook om daar de kerken zelf over te spreken. Wat ik hoor is dat het kerken echt helpt om een veranderingsproces door te gaan en betrokken te raken bij de buurt. En wat daar heel erg meespeelt is dat zulk soort processen, het gaat echt om een heel langzaam proces. Zodra een kerk zegt we willen het inkorten of we willen alleen de thema's pakken die we interessant vinden, of er is bijvoorbeeld ook een Umoja lightversie van vier avonden, meer om te zien wat Umoja is, maar dan is het effect veel en veel kleiner dan wanneer de kerk het hele proces doorloopt, dat is echt veranderen in het groot zeg maar.

Je wilt een cultuurverandering, dat vergt natuurlijk veel.

Ja, dat vergt heel erg veel en zelfs twee jaar is eigenlijk nog veel te weinig, die twee jaar helpt om een soort van mindset te krijgen. De echte cultuurverandering duurt veel langer. Dus in die zin kun je er niet zo heel veel over zeggen, kijk ik ben heel benieuwd.... Een kerk in Amersfoort heeft iets gedaan de afgelopen twee jaar en zitten nu in de afrondende fase. Ze zijn erg enthousiast en kunnen daar prachtige verhalen vertellen, maar waar ik het meest benieuwd naar ben is naar over 10 jaar zeg maar, want als het goed is dan ook de scheidslijn tussen kerk en buurt meer vervaagd en dan is er echt een nieuwe vorm van kerk zijn ontstaan. Dat kun je nu nog niet zien. Kijk een van de pilotkerken is Villa Klarendal, dat is een kerk die al lang op deze manier mee bezig was, een pionierskerk, geen standaardkerk, maar je ziet daar wel dat zo'n kerk ook echt van binnenuit een andere vorm heeft aangenomen zeg maar. De mensen die daar komen zijn ook de mensen uit de buurt. En het is echt een onderdeel van de buurt, in alle opzichten.

Ik doe natuurlijk onderzoek in de meer traditionele kerken, en in hoeverre zitten de gemiddelde CGK-er te wachten op een nieuwe vorm van kerkzijn. Ik denk dat er dan veel meer bewustwording nodig

is dan bij Villa Klarendal, omdat de gemiddelde CGK-er de kerkdiensten wel prima vindt nu en de kerkvorm ook.

Precies, dat is ook wel belangrijk, het gaat ook niet om een nieuwe vorm van kerkzijn, ik zeg dat nu wel, maar eigenlijk is dat onterecht, het gaat niet om een nieuwe manier mensen binnen de kerkmuren te krijgen, het gaat meer over een nieuwe manier van aankijken tegen Gods missie.

Dan hoor ik jou ook veel meer zeggen dat het gewoon een onderdeel is van je dagelijks leven, naar de supermarkt en het hardlopen enz.

Ja, idd, je kunt prima nog op dezelfde manier kerkzijn, hoewel ik ook wel zeker weet dat dat op den duur ook gaat veranderen. Maar dat is niet het doel. Dus als je zegt zitten mensen daarop te wachten, dat denk ik niet en daar moet je ook niet te veel aan gaan morrelen, want dan zit je ook meteen weer in de modus van hoe krijg je mensen binnen de kerkmuur. Zó werkt het niet.

Zijn er nog meer aspecten dat helpt om Umoja te gaan draaien of juist een cultuurverandering te gaan krijgen binnen kerken?

Ik weet niet of ik je vraag goed begrijp...

Ik geloof dat het heel erg helpt om goede verhalen van andere kerken te horen, dus als zo'n CGK in Apeldoorn daar mee aan de slag gaat, dan is dat natuurlijk een geweldige kans om te laten zien wat er kan gebeuren. Wat ook helpt is dat we echt zoeken naar maatwerk, het is het proces van de kerk zelf, dus er is ruimte voor heel veel verschil daarin. We doen nu ook een pilot met migrantenkerken. Er is heel veel interesse ook vanuit de drie gereformeerde kerken, dus er is een breed assortiment aan kerken die interesse hebben en dat is ook heel goed, dat zorgt ervoor dat je er op je eigen manier invulling aan kan geven en niet een kleur of invulling krijgt.

NGK in Apeldoorn gaan in september Umoja light starten. En later kijken ze of er een vervolg aangegeven kan worden.

Wat dingen die absoluut niet werken om missionair bezig te zijn.

Uhm, ik denk eenheid, dat heeft ook te maken met enthousiasmeren, als de kerkenraad het niet wil, of een deel van de gemeente wil het niet, dan zorgt dat uiteindelijk voor dat een deel van de kerk zich afzondert om dit te gaan doen en dat is zonde, dan werkt het averechts.

Dat is lastig met groepsprocessen en daar kiezen we ook voor een lang aanlooptraject en gaan we de verschillende niveaus in de kerken langs om informatie te geven. Om op die manier zo'n groot draagvlak te creëren. Dat is ook lastig, want veel kerken werken met een jaarthema, terwijl het Umojamateriaal voor twee jaar is. Het moeilijk met jaarthema; s is dat het snel wegebt.

Daar heb ik ook een vraag bij, misschien heeft de Samuelkerk een jaar geleden de Michacursus gehad en dan nu Umoja.

Ja, als je het op die manier benaderd, we hebben weer een leuk boekje wat we gaan doorlopen... wat ook een rol speelt en dat zit ook in de Michacursus en uiteindelijk denk ik dat de Michacursus ook een soort een mentaliteitsverandering zorgt. Het is een manier van leren die niet zozeer komt uit boekjes maar veel meer op ervaringen en doen gericht. Wat met kerken en kerkmensen is, dat ze zo ontzettend goed weten hoe alles werkt, daar zit het probleem ook niet, dat zit; m in het gebrek aan doen, ervaringen opdoen. Dus ... en de kerk heeft de neiging om dingen voor de ander te doen en Umoja kan wel echt helpen om dat aan de kant te zetten en te gaan luisteren naar wat er echt speelt en kan daar wel echt verschil in maken. In een van de avonden zit de opdracht om een

wijkprofessional uit te nodigen om te vertellen over de wijk. Dat soort dingen kunnen wel helpen, je hoort een ander verhaal, en dat je eigenlijk op die manier al een relatie bent aangegaan en als je dat nog een paar keer doet, heb je een netwerkje zeg maar. En die professionals weet je later nog wel te vinden, dat houdt niet op als het jaarthema is afgerond.

Ik ben natuurlijk heel benieuwd wat je er allemaal mee gaat doen en wat de kerken hiervan vinden. Is gericht vanuit deputaten diaconaat. Verder gepraat over de enquête enzovoort, Herman wil de enquête wel hebben omdat dit een goede nulmeting is.

De samenwerking tussen en present is ook interessant. Present heeft in heel veel plaatsen een netwerk en hebben goed in beeld van de nood en hulpvragen in de plaats. En wat ik heb gemerkt is dat Present soms toch wel het contact met de kerken een beetje kwijt is geraakt is op sommige plekken. En Umoja kan wel heel erg helpen om die band met Present en kerken weer beter te maken. Present kan ook voor een stukje continuïteit zorgen, want de verbinding met Present blijft vaak wel.

8.8 De enquête

Beste lezer,

Dit is een onderzoek naar de diaconale levenshouding binnen de kerk en in uw eigen leven. De definitie van een diaconale levenshouding in deze enquête is het navolgen van Christus in het liefdevol en van harte op elkaar betrokken zijn en zo elkaar wederzijds te helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht opkomen.

Het gaat dan om een diaconale levenshouding in de eigen (leef)omgeving en niet over diaconaat in het buitenland.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 15 minuten tijd kosten, ik hoop van harte dat u eraan mee wilt werken.

Hartelijke groet,

Annelies Loonstra

Wat is uw geslacht?

☐ Man

☐ Vrouw

Wat is uw leeftijd?

☐ 20 jaar of jonger

☒ 21-30 jaar

☐ 31-40 jaar

☐ 41-50 jaar

☐ 51-60 jaar

☒ 61-70 jaar

☐ 71-80 jaar

☐ 81 jaar of ouder

In welke plaats woont u?

☒ Apeldoorn

☐ Anders nl.

Wat past het beste bij uw financiële situatie?

- ☐ Ik heb ruim voldoende aan mijn inkomen
- ☐ Ik heb voldoende aan mijn inkomen
- ☒ Ik kan niet van mijn inkomen rondkomen
- ☐ Anders nl.

Van welke Christelijke Gereformeerde Kerk bent u lid?

- ☐ Samuëlkerk
- ☐ Andreaskerk
- ☐ Barnabaskerk
- ☒ ICF Apeldoorn
- ☐ ik ben geen lid van een kerk
- ☐ Ik ben lid van een andere kerk nl.

Wat is uw band met de Christelijke Gereformeerde Kerk?

- ☐ Ik ben dooplid
- ☐ Ik ben belijdend lid
- ☐ Ik ben lid bij de CGK, maar bezoek een andere kerk
- ☐ Ik ben geen lid van de CGK, maar bezoek deze kerk regelmatig
- ☐ Anders (geef nadere toelichting)

Hoe vaak bezoekt u gemiddeld de Christelijke Gereformeerde Kerk?

- ☒ Wekelijks
- ☐ Een paar keer per maand
- ☐ Maandelijks
- ☐ Een paar keer per jaar
- ☒ Nooit

Hoe vaak bezoekt u gemiddeld diensten in andere kerken?

- ☒ Wekelijks
- ☐ Een paar keer per maand
- ☐ Maandelijks
- ☒ Een paar keer per jaar
- ☐ Nooit

Bent u een denker of een doener?

Ik ben een denker	Ik ben meer denker dan een doener	Ik ben meer doener dan een denker	Ik ben een doener
☐	☐	☐	☐

De volgende twee vragen gaan over de diaconale levenshouding binnen uw kerk. De stellingen zijn gelijk aan elkaar, terwijl de vraag verschillend is.

Hieronder staan stellingen met de vraag of uw kerk dit **kan** doen, oftewel of uw kerk in staat is dit te doen. De vraag hierna gaat erover of uw kerk dit **doet**. Het gaat hierbij om de kerk waar u lid van bent, of indien u geen lid bent van een Christelijke Gereformeerde Kerk, de kerk welke u het meest bezoekt. Indien u een stelling niet weet, vult u de laatste kolom in.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Weet ik niet / n.v.t.
Onze kerk kan extra aandacht, zorg en hulp hebben voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan extra aandacht, zorg en hulp hebben voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan vluchtelingen en asielzoekers helpen	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan mensen met een andere godsdienst helpen	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan iets doen aan de noden in de directe omgeving van de kerk	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan het kerkgebouw actief gebruiken voor het versterken van de onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en kerkleden	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan deelnemen aan activiteiten in de wijk	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan meehelpen in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk kan meehelpen in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐	☐

Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding binnen uw kerk. Het gaat er nu om of uw kerk dit **doet**. Het gaat hierbij om de kerk waar u lid van bent, of indien u geen lid bent van een Christelijke Gereformeerde Kerk, de kerk welke u het meest bezoekt. Indien u een stelling niet weet, vult u de laatste kolom in.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Weet ik niet / n.v.t.
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk helpt vluchtelingen en asielzoekers	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk helpt mensen met een andere godsdienst	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk doet iets aan de noden in de directe omgeving van de kerk	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk draagt actief bij aan het welzijn van de bewoners in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk benut het kerkgebouw actief voor het versterken van de onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en kerkleden	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk organiseert activiteiten voor de wijkbewoners	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk neemt deel aan activiteiten in de wijk	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐	☐
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐	☐

Heeft u nog andere voorbeelden van een diaconale levenshouding binnen uw kerk?

De volgende drie vragen lijken weer op elkaar. Het gaat nu over de diaconale levenshouding van uzelf. De vraagstelling onderscheidt zich door **willen / kunnen / doen**.

Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit **wilt** doen.

	Helemaal mee eens	Mee eens	Oneens	Helemaal mee oneens
Ik wil omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐
Ik wil omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐
Ik wil wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	☐	☐	☐	☐
Ik wil actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	☐	☐	☐	☐
Ik wil contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	☐	☐	☐	☐
Ik wil activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	☐	☐	☐	☐
Ik wil deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	☐	☐	☐	☐
Ik wil meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐
Ik wil meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐

Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit **kunt** doen.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens
Ik kan omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				
Ik kan meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?				

Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit **doet**.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens
Ik kijk om naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik kijk om naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik doe wat aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik draag actief bij aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik heb contact met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik organiseer activiteiten voor de wijkbewoners	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik neem deel aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik help mee in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				
Ik help mee in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	☐	☐	☐	☐
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?				

De volgende vraag gaat over handelingen die u de afgelopen zes maanden heeft gedaan. Als uw antwoord 'nee' is op een vraag dan hoeft u niks in te vullen en kunt u verder gaan naar de volgende regel. Als uw antwoord 'ja' is, wilt u dan aangeven welke van de drie opties voor u gelden? Dit kunnen meerdere mogelijkheden zijn.

In de laatste zes maanden.....

	in mijn persoonlijke omgeving	als vrijwilliger binnen de kerk	als vrijwilliger buiten de kerk
Heb ik aandacht gegeven aan iemand die eenzaam of ziek is	☐	☐	☐
Heb ik het straatnieuws gekocht van de krantverkoper, een broodje of iets dergelijks gekocht voor een dakloze / arm persoon of deze persoon geld gegeven	☐	☐	☐
Heb ik iemand geholpen met verhuizen / klussen / schoonmaken / eten koken / kleding maken	☐	☐	☐
Heb ik iets gedaan om invloed uit te oefenen in de politiek als het gaat om recht en gerechtigheid	☐	☐	☐
Heb ik een vluchteling of een asielzoeker geholpen	☐	☐	☐
Heb ik iemand geld gegeven of geleend die dat nodig heeft	☐	☐	☐
Heb ik eerlijke kleding /artikelen gekocht	☐	☐	☐
Heb ik iemand geholpen met formulieren invullen / administratie	☐	☐	☐
Heb ik met iemand uit de Bijbel gelezen	☐	☐	☐
Heb ik met iemand gesproken over het leven en met hem/haar gebeden	☐	☐	☐

Heeft u nog andere voorbeelden?

Door de volgende aspecten ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Weet ik niet / n.v.t.
Preken	☐	☐	☐	☐	☐
Bijbelkring	☐	☐	☐	☐	☐
Catechisatie	☐	☐	☐	☐	☐
Gemeente-avond	☐	☐	☐	☐	☐
Een missionaire en/of diaconale cursus	☐	☐	☐	☐	☐
Helpen bij diaconale projecten	☐	☐	☐	☐	☐
Het huisbezoek van de diaken	☐	☐	☐	☐	☐
Het huisbezoek van de ouderling	☐	☐	☐	☐	☐
Het kerkblad	☐	☐	☐	☐	☐
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	☐	☐	☐	☐	☐
De website van de kerk	☐	☐	☐	☐	☐
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zelf hulp nodig had	☐	☐	☐	☐	☐
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	☐	☐	☐	☐	☐
Gesprekken met christenen	☐	☐	☐	☐	☐
Enthousiaste verhalen in de (social) media	☐	☐	☐	☐	☐

Heeft u nog andere voorbeelden?

De volgende twee vragen bevatten bijna dezelfde stellingen. In de eerste vraag gaat het om denken, de tweede vraag gaat het om doen.

De volgende stellingen passen bij mijn **denken** en hierdoor ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hebben.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens
Mijn helpen doet er toe	☐	☐	☐	☐
Ik ben ervan overtuigd dat ieder mens op zijn of haar manier kan helpen	☐	☐	☐	☐
Doordat ik zelf hulp heb/gehad heb, weet ik hoe belangrijk het is anderen te helpen	☐	☐	☐	☐
De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij	☐	☐	☐	☐
Ik geloof dat ieder mens ongeacht afkomst of religie het waard is om geholpen te worden, ook als de aanleiding van de problemen niet bekend is	☐	☐	☐	☐
Ik geloof dat helpen op zich goed is, ook als mensen het niet waarderen en de problemen zelf veroorzaakt hebben	☐	☐	☐	☐
Ik vind het makkelijk om hulp aan te bieden	☐	☐	☐	☐

Heeft u nog andere voorbeelden?

De volgende stellingen passen bij mijn **doen** en hierdoor ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

	Helemaal mee eens	Mee eens	Oneens	Helemaal mee oneens
Mijn helpen doet er toe	☐	☐	☐	☐
Ondanks mijn drukke gezin en/of baan maak ik graag tijd vrij om anderen te helpen	☐	☐	☐	☐
Doordat ik zelf hulp heb/gehad heb, help ik graag anderen	☐	☐	☐	☐
De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij anderen te helpen	☐	☐	☐	☐
Ik bied makkelijk hulp aan	☐	☐	☐	☐
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, geef ik financiële steun of zet ik me daarvoor in	☐	☐	☐	☐

Heeft u nog andere voorbeelden?

De volgende vraag gaat over eventuele belemmeringen. In hoeverre zijn de volgende stellingen op u van toepassing?

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens
Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	☐	☐	☐	☐
De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	☐	☐	☐	☐
Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	☐	☐	☐	☐
Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	☐	☐	☐	☐
Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	☐	☐	☐	☐
De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	☐	☐	☐	☐
Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	☐	☐	☐	☐
Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	☐	☐	☐	☐
Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	☐	☐	☐	☐
Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	☐	☐	☐	☐
Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	☐	☐	☐	☐
Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	☐	☐	☐	☐
Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	☐	☐	☐	☐
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	☐	☐	☐	☐

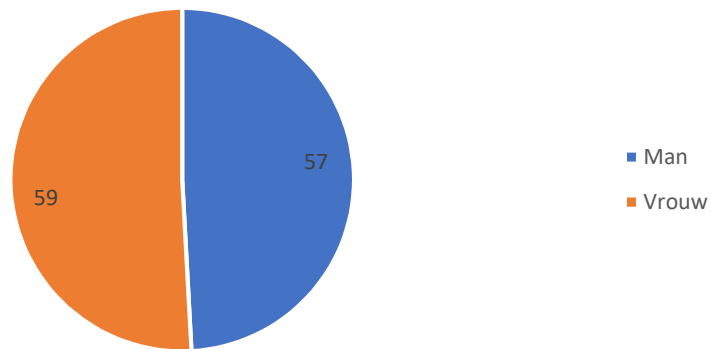
Heeft u zelf nog voorbeelden?

8.9 De enquêteresultaten

8.9.1 Enquêteresultaten van alle kerkleden

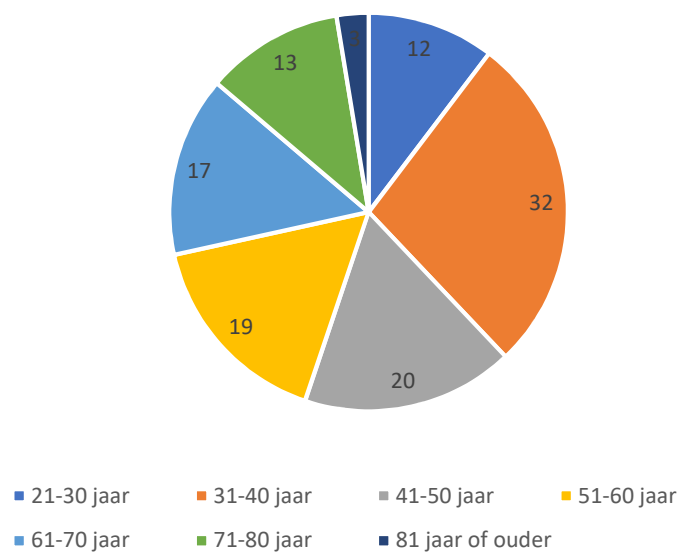
Vraag 1 Wat is uw geslacht?

Wat is uw geslacht?

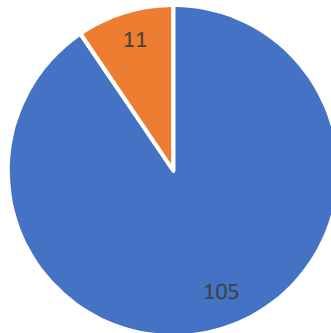
Vraag 2: Wat is uw leeftijd?

Wat is uw leeftijd?

Vraag 3 In welke plaats woont u?

In welke plaats woont u?

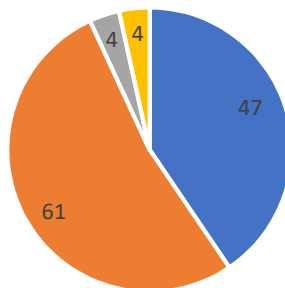

■ Apeldoorn ■ Anders nl.

Anders nl.	Aantal
Vaassen	4
Ekwendeni malawi	1
Emst	2
Ugchelen	1
Lieren	2
weekend in Apeldoorn	1
Totaal	11

Vraag 4 Wat past het beste bij uw financiële situatie?

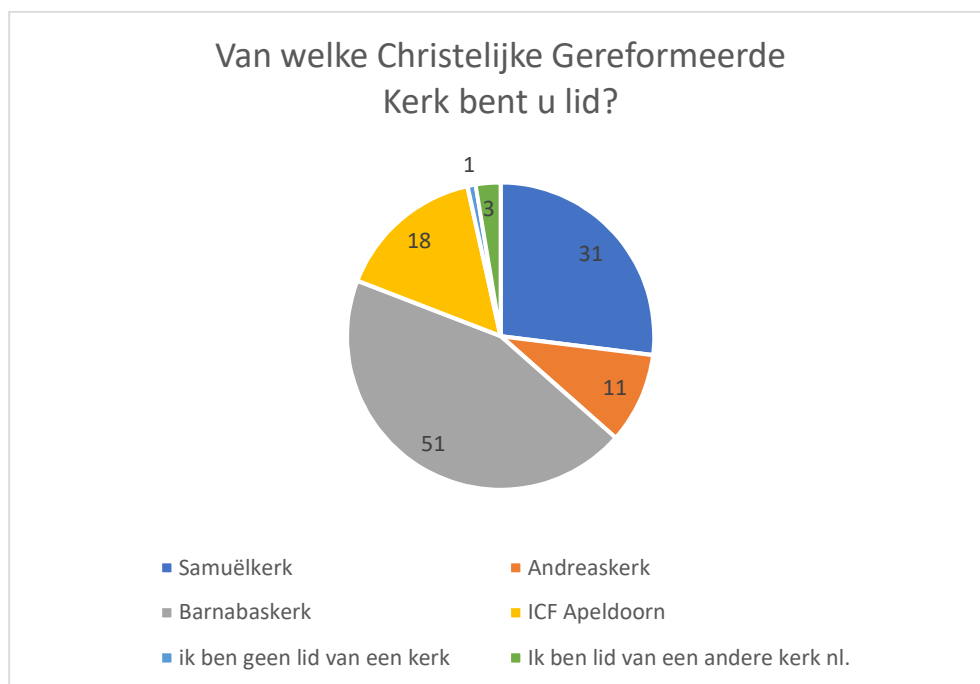
Wat past het beste bij uw financiële situatie?

- Ik heb ruim voldoende aan mijn inkomen Ik heb ruim voldoende aan mijn inkomen
- Ik heb voldoende aan mijn inkomen Ik heb voldoende aan mijn inkomen
- Ik kan niet van mijn inkomen rondkomen Ik kan niet van mijn inkomen rondkomen
- Anders nl. Anders nl.

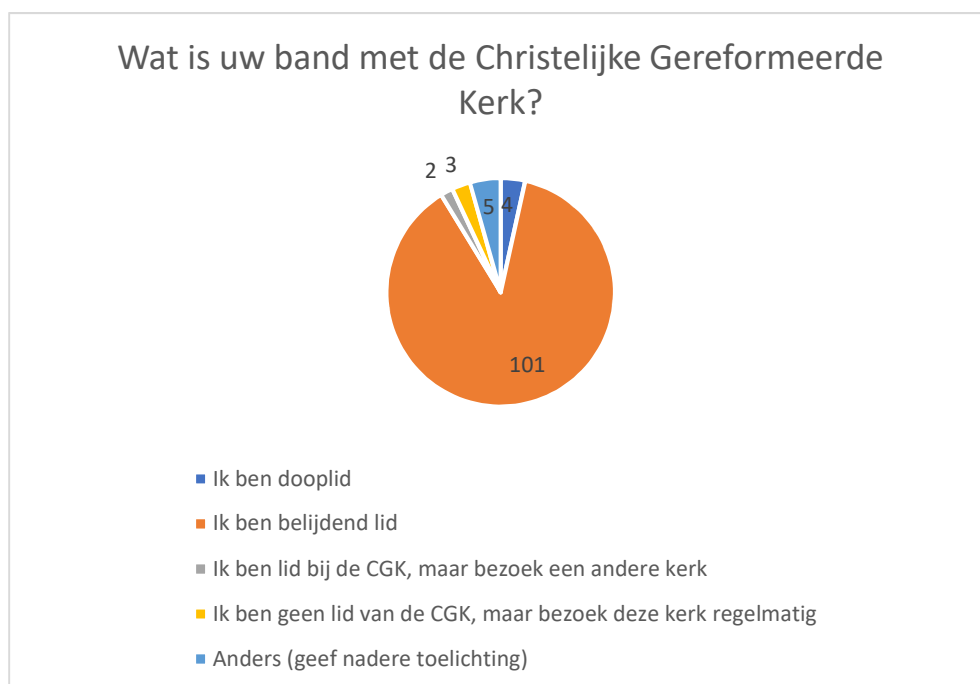
Anders nl.	Aantal
Kan (net of met moeite) rondkomen	2
We leven van sponsors/inkomen partner	2
Totaal	4

Vraag 5 Van welke Christelijke Gereformeerde Kerk bent u lid?

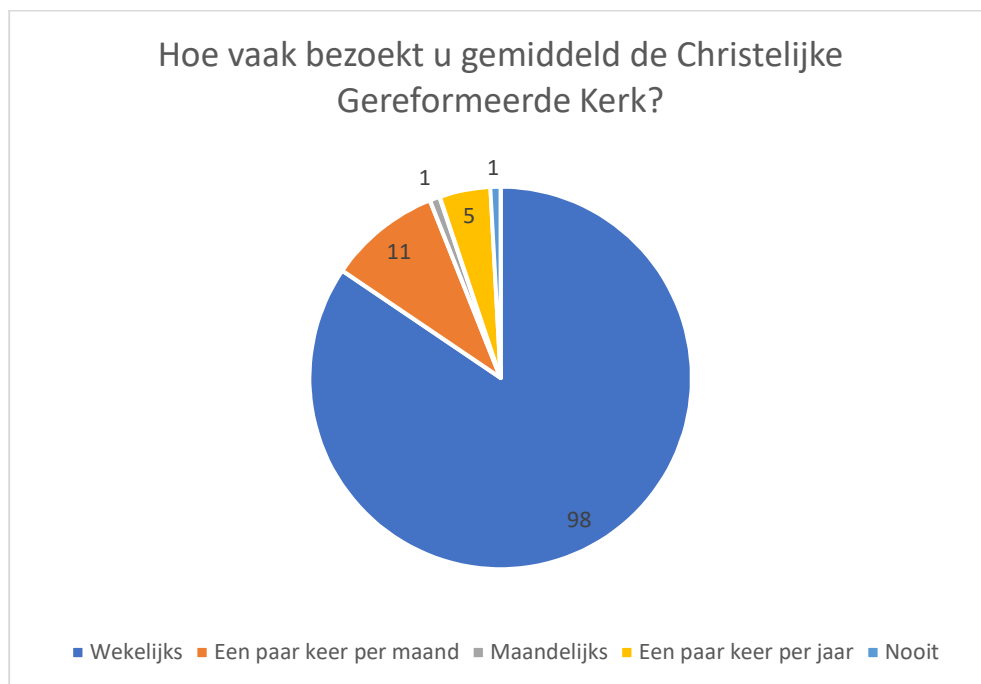
Ik ben lid van een andere kerk nl.	aantal
Gereformeerde Gemeente	1
Vergadering van Gelovigen	1
PKN	1
Totaal	3

Vraag 6 Wat is uw band met de Christelijke Gereformeerde Kerk?

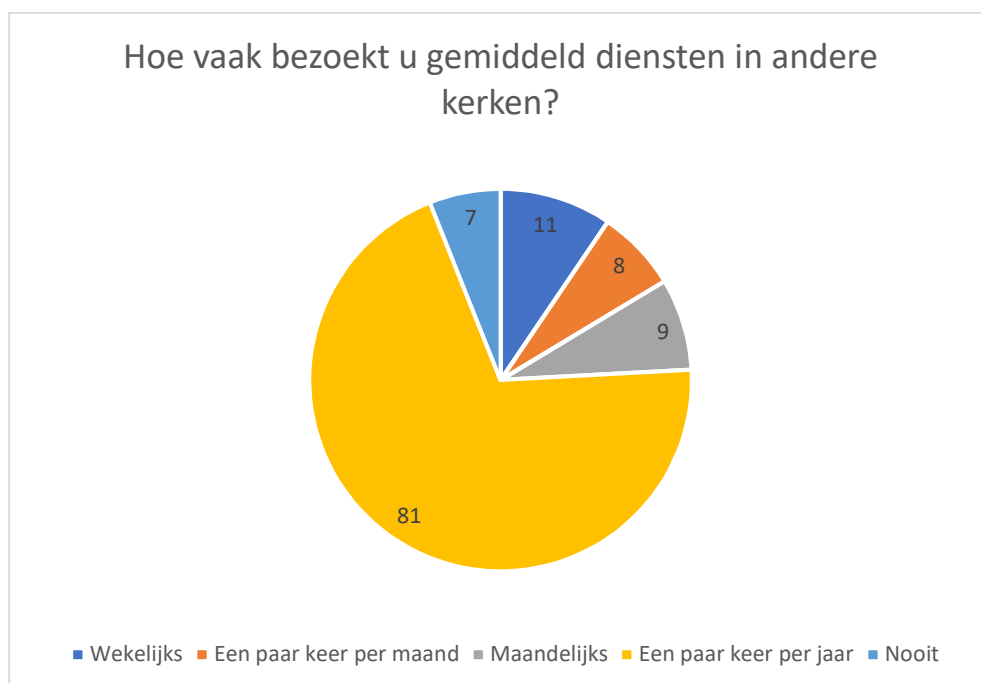

Anders (geef nadere toelichting)	Anders (geef nadere toelichting)
geen lid	2
betrokken of lid	3
Totaal	5

Vraag 7 Hoe vaak bezoekt u gemiddeld de Christelijke Gereformeerde Kerk?

Vraag 8 Hoe vaak bezoekt u gemiddeld diensten in andere kerken?

Vraag 9 Bent u een denker of een doener?

Vraag 10 De volgende twee vragen gaan over de diaconale levenshouding binnen uw kerk. De stellingen zijn gelijk aan elkaar, terwijl de vraag verschillend is. Hieronder staan stellingen met de vraag of uw kerk dit kan doen, oftewel of uw kerk in staat is dit te doen. De vraag hierna gaat erover of uw kerk dit doet. Het gaat hierbij om de kerk waar u lid van bent, of indien u geen lid bent van een Christelijke Gereformeerde Kerk, de kerk welke u het meest bezoekt. Indien u een stelling niet weet, vult u de laatste kolom in.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Weet ik niet / n.v.t.	Gemiddelde	Response aantal
Onze kerk kan extra aandacht, zorg en hulp hebben voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	41	60	10	0	5	1,72	116
Onze kerk kan extra aandacht, zorg en hulp hebben voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	27	69	9	0	11	1,83	116
Onze kerk kan vluchtelingen en asielzoekers helpen	28	83	3	1	1	1,80	116
Onze kerk kan mensen met een andere godsdienst helpen	21	74	10	2	9	1,93	116
Onze kerk kan iets doen aan de noden in de directe omgeving van de kerk	22	71	9	2	12	1,91	116
Onze kerk kan actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in de buurt	20	70	13	1	12	1,95	116
Onze kerk kan het kerkgebouw actief gebruiken voor het versterken van de onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en kerkleden	26	71	12	1	6	1,89	116
Onze kerk kan activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	24	79	6	1	6	1,85	116
Onze kerk kan deelnemen aan activiteiten in de wijk	24	68	9	2	13	1,89	116
Onze kerk kan meehelpen in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	19	66	14	1	16	1,97	116
Onze kerk kan meehelpen in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	23	77	7	2	7	1,89	116

Vraag 11 Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding binnen uw kerk. Het gaat er nu om of uw kerk dit doet. Het gaat hierbij om de kerk waar u lid van bent, of indien u geen lid bent van een Christelijke Gereformeerde Kerk, de kerk welke u het meest bezoekt. Indien u een stelling niet weet, vult u de laatste kolom in.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Weet ik niet / n.v.t.	Gemiddelde	Response aantal
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	41	64	6	0	5	1,68	116
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	11	66	19	1	19	2,10	116
Onze kerk helpt vluchtelingen en asielzoekers	9	49	31	4	23	2,32	116
Onze kerk helpt mensen met een andere godsdienst	6	37	32	12	29	2,57	116
Onze kerk doet iets aan de noden in de directe omgeving van de kerk	5	41	34	3	33	2,42	116
Onze kerk draagt actief bij aan het welzijn van de bewoners in de buurt	8	44	32	4	28	2,36	116
Onze kerk benut het kerkgebouw actief voor het versterken van de onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en kerkleden	3	37	41	15	20	2,71	116
Onze kerk organiseert activiteiten voor de wijkbewoners	12	55	32	7	10	2,32	116
Onze kerk neemt deel aan activiteiten in de wijk	12	32	42	9	21	2,51	116
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	0	38	37	3	38	2,55	116
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	3	59	24	4	26	2,32	116

Heeft u nog andere voorbeelden van een diaconale levenshouding binnen uw kerk?							15
1	Wij collecteren alleen voor diaconale doelen, dus niet voor kerk of onderhoud						
2	de leden van onze kerk helpen mensen in hun eigen leefomgeving, in geval van armoede, ziekte of onrecht.						
3	andreaskerk maakt onze buurt schoon						
4	Onze kerk heeft wereldwijde diaconale aandacht.						
5	Mis contact van eigen leeftijdgenoten						
6	in onze kerk is een kring die bewust tracht handen en voeten te geven aan diaconaal werk.// Gebedsgroep						
7	Wij doen mee aan samen vakantiegeld delen						
8	Gestructureerd omzien naar elkaar binnen onze kerk/ binnen de wijken						

9	Een luisterend oor bieden, mensen doorverwijzen naar de juiste instanties. Meegaan naar moeilijke bezoeken aan instanties voor buitenlanders.
10	doet mee met vakantiegeld samen delen, en activiteiten van stichting present
11	Door middel van het opbouwen en onderhouden van persoonlijke contacten met mensen die rand of buitenkerkelijk zijn kunnen we voorzien in diaconale nood door een maatje te zijn en praktische ondersteuning te bieden. Met liefde en barmhartigheid en zonder oordeel kijken naar de wereld om ons heen maakt dat de drempel om ons naar buitenkerkelijk Apeldoorn uit te strekken gemakkelijker te nemen is
12	Hulp aan naaste verder weg zoals Hongarije en andere sponsoracties. Ook zijn veel individuele leden betrokken bij diagonale acties of beroepen.
13	Onze kerk bevordert een diaconale levenshouding bij haar leden. Voornamelijk door huisbezoeken.
14	Nee
15	de tas. daarbij denk ik dat veel dingen achter gesloten deuren gebeuren en dat ik daar dus geen weet van heb

vraag 12

De volgende drie vragen lijken weer op elkaar. Het gaat nu over de diaconale levenshouding van uzelf. De vraagstelling onderscheidt zich door willen / kunnen / doen. Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit wilt doen.

	Helemaal mee eens	Mee eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Gemiddelde	Response aantal
Ik wil omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	33	81	2	0	1,73	116
Ik wil omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	22	82	12	0	1,91	116
Ik wil wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	24	84	7	1	1,87	116
Ik wil actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	25	77	13	1	1,91	116
Ik wil contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	12	58	40	6	2,34	116
Ik wil activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	9	35	63	9	2,62	116
Ik wil deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	9	52	47	8	2,47	116
Ik wil meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	20	66	24	6	2,14	116
Ik wil meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	19	73	19	5	2,09	116

vraag 13

Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit kunt doen.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Gemiddelde	Response aantal
Ik kan omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	26	78	11	1	1,89	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						11
Ik kan omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	17	76	21	2	2,07	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						13
Ik kan wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	8	89	17	2	2,11	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						13
Ik kan actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	7	87	20	2	2,15	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						14
Ik kan contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	6	63	36	11	2,45	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						23
Ik kan activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	4	48	51	13	2,63	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						38
Ik kan deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	4	65	37	10	2,46	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						24
Ik kan meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	7	69	34	6	2,34	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						21
Ik kan meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	11	73	26	6	2,23	116
Indien (helemaal) oneens, kunt en wilt u aangeven waarom?						19

De respondenten hebben een reden ingevuld indien ze het (helemaal) oneens waren met een stelling. De afzonderlijke redenen staan verantwoord in een aparte paragraaf in deze bijlage. Hieronder de samenvatting:

Stellingen	Niet kunnen
Omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	11
Omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	13
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	13
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	14
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	23
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	38

Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	24
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	21
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	19
Totaal	176

De genoemde redenen zijn ingedeeld in categorieën belemmeringen in onderstaande tabel.

Belemmeringen	kunnen
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	25
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	9
Prioriteit	35
Niet toe in staat door leeftijd / energie	43
Tijd	7
(Financiële) middelen	15
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	13
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	6
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	14
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	3
Toch wel	6
Totaal	176

vraag 14 Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit doet.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Gemiddelde	Response aantal
Ik kijk om naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	23	65	27	1	2,05	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						18
Ik kijk om naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	12	75	26	3	2,17	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						16
Ik doe wat aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	9	72	31	4	2,26	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						19

Ik draag actief bij aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	7	58	44	7	2,44	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						25
Ik heb contact met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	4	20	73	19	2,92	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						46
Ik organiseer activiteiten voor de wijkbewoners	4	20	69	23	2,96	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						47
Ik neem deel aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	1	36	62	17	2,82	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						34
Ik help mee in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	3	41	62	10	2,68	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						32
Ik help mee in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	4	51	53	8	2,56	116
Indien (helemaal) oneens, kunt u aangeven waarom?						26

De respondenten hebben een reden ingevuld indien ze het (helemaal) oneens waren met een stelling. De afzonderlijke redenen staan verantwoord in een aparte paragraaf in deze bijlage. Hieronder de samenvatting:

Stellingen	Niet doen
Omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	18
Omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	16
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	19
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	25
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	46
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	47
Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	34
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	32
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	26
Totaal	263

De genoemde redenen zijn ingedeeld in categorieën belemmeringen in onderstaande tabel.

Belemmeringen	doen
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	37
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	19
Prioriteit	57
Niet toe in staat door leeftijd / energie	36
Tijd	31
(Financiële) middelen	15
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	33
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	5
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	9
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	8
Toch wel	13
Totaal	263

vraag 15 De volgende vraag gaat over handelingen die u de afgelopen zes maanden heeft gedaan. Als uw antwoord 'nee' is op een vraag dan hoeft u niks in te vullen en kunt u verder gaan naar de volgende regel. Als uw antwoord 'ja' is, wilt u dan aangeven welke van de drie opties voor u gelden? Dit kunnen meerdere mogelijkheden zijn. In de laatste zes maanden.....

	in mijn persoonlijke omgeving	als vrijwilliger binnen de kerk	als vrijwilliger buiten de kerk	Response aantal
Heb ik aandacht gegeven aan iemand die eenzaam of ziek is	85	47	21	103
Heb ik het straatnieuws gekocht van de krantverkoper, een broodje of iets dergelijks gekocht voor een dakloze / arm persoon of deze persoon geld gegeven	45	2	10	53
Heb ik iemand geholpen met verhuizen / klussen / schoonmaken / eten koken / kleding maken	61	32	10	76
Heb ik iets gedaan om invloed uit te oefenen in de politiek als het gaat om recht en gerechtigheid	24	3	12	37
Heb ik een vluchteling of een asielzoeker geholpen	30	10	5	41
Heb ik iemand geld gegeven of geleend die dat nodig heeft	51	14	6	63
Heb ik eerlijke kleding /artikelen gekocht	42	3	4	47

Heb ik iemand geholpen met formulieren invullen / administratie	23	9	5	34
Heb ik met iemand uit de Bijbel gelezen	32	23	2	42
Heb ik met iemand gesproken over het leven en met hem/haar gebeden	43	23	5	54
beantwoorde vragen				115
overgeslagen				1
totaal				116

	Heeft u nog andere voorbeelden?	aantal
1	bezoekjes brengen, zonder aanleiding	2
2	gesprekken met mensen in het dagelijks leven	3
3	vrijwilliger in verzorgingshuis	2
4	kleine projecten financieel steunen	1
5	mijn omzien is beperkt	1
6	kinderen opvangen, muziekles geven	2
7	vrijwilliger in de wijk en op school	1
8	helpen zonder dat dat gevraagd wordt	1
totaal		13

vraag 16 Door de volgende aspecten ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Weet ik niet / n.v.t.	Gemiddelde	Response aantal
Preken	19	71	15	2	9	0,84	116
Bijbelkring	16	48	16	3	33	0,70	116
Catechisatie ²⁷	0	4	23	4	85	-0,87	116
Gemeente-avond	2	27	27	2	58	0,00	116
Een missionaire en/of diaconale cursus	7	18	19	4	68	0,10	116

²⁷ De enquête is gehouden onder belijdende leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken. De belijdende leden volgen geen catechisatie meer. Dit aspect is onterecht meegenomen in de enquête.

Helpen bij diaconale projecten	5	32	17	2	60	0,38	116
Het huisbezoek van de diaken	2	3	30	10	71	-0,96	116
Het huisbezoek van de ouderling	1	17	31	6	61	-0,44	116
Het kerkblad	4	44	31	5	32	0,13	116
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	0	7	34	8	67	-0,88	116
De website van de kerk	0	14	39	17	46	-0,84	116
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	24	57	15	0	20	0,94	116
Ik zelf hulp nodig had	5	28	38	9	36	-0,23	116
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	11	64	20	3	18	0,61	116
Gesprekken met christenen	22	72	9	0	13	1,04	116
Enthousiaste verhalen in de (social) media	10	45	26	5	30	0,34	116
Heeft u nog andere voorbeelden?							7

	Heeft u nog andere voorbeelden?	aantal
1	ik was al gemotiveerd	2
2	Bijbellezen en gebed	3
3	Ervaringen en getuigenissen	1
4	Van huis uit meegekregen	1
totaal		7

vraag 17 De volgende twee vragen bevatten bijna dezelfde stellingen. In de eerste vraag gaat het om denken, de tweede vraag gaat het om doen. De volgende stellingen passen bij mijn denken en hierdoor ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hebben.

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Gemiddelde	Response aantal
Mijn helpen doet er toe	36	75	5	0	1,73	116
Ik ben ervan overtuigd dat ieder mens op zijn of haar manier kan helpen	59	56	1	0	1,50	116
Doordat ik zelf hulp heb/gehad heb, weet ik hoe belangrijk het is anderen te helpen	27	58	27	4	2,07	116
De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij	25	80	10	1	1,89	116

Ik geloof dat ieder mens ongeacht afkomst of religie het waard is om geholpen te worden, ook als de aanleiding van de problemen niet bekend is	51	61	4	0	1,59	116
Ik geloof dat helpen op zich goed is, ook als mensen het niet waarderen en de problemen zelf veroorzaakt hebben	33	69	14	0	1,84	116
Ik vind het makkelijk om hulp aan te bieden	18	58	37	3	2,22	116
Heeft u nog andere voorbeelden?						4

	Heeft u nog andere voorbeelden?	Aantal
1	Ik geloof dat we Jezus moeten volgen	2
2	Door het aanspreken van mensen gebeuren er dingen	1
3	Hulp bieden ten koste van mezelf	1
<i>totaal</i>		4

vraag 18 De volgende stellingen passen bij mijn doen en hierdoor ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

	Helemaal mee eens	Mee eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Gemiddelde	Response aantal
Mijn helpen doet er toe	29	82	4	1	1,80	116
Ondanks mijn drukke gezin en/of baan maak ik graag tijd vrij om anderen te helpen	15	77	21	3	2,10	116
Doordat ik zelf hulp heb/gehad heb, help ik graag anderen	11	62	36	7	2,34	116
De dankbaarheid van de mensen die je geholpen hebt, stimuleren mij anderen te helpen	18	75	23	0	2,04	116
Ik bied makkelijk hulp aan	16	60	36	4	2,24	116
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, geef ik financiële steun of zet ik me daarvoor in	27	73	13	3	1,93	116
Heeft u nog andere voorbeelden?						4

	Heeft u nog andere voorbeelden?	aantal
1	het past bij mijn karakter	1

2	opgedane ervaringen	1
3	volgeling van Jezus	1
4	Doordat ik zelf graag hulp had gehad	1
totaal		4

vraag 19 De volgende vraag gaat over eventuele belemmeringen. In hoeverre zijn de volgende stellingen op u van toepassing?

	Helemaal mee eens	Eens	Oneens	Helemaal mee oneens	Gemiddelde	Response aantal
Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	0	17	75	24	3,06	116
De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	0	10	66	40	3,26	116
Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	5	26	68	17	2,84	116
Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	2	34	70	10	2,76	116
Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	3	9	76	28	3,11	116
De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	2	1	92	21	3,14	116
Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	3	39	61	13	2,72	116
Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	1	6	91	18	3,09	116
Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	0	25	79	12	2,89	116
Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	0	15	81	20	3,04	116
Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	2	28	67	19	2,89	116
Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	1	34	68	13	2,80	116
Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	0	21	74	21	3,00	116
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	1	9	93	13	3,02	116
Heeft u zelf nog voorbeelden?						7

	Heeft u zelf nog voorbeelden?	aantal
1	Het helpt niet echt, desondanks blijf ik het graag doen	1
2	afstand tot Apeldoorn	1

3	geen energie	2
4	je moet je eigen grenzen goed kennen	1
5	Het geeft energie en is opbouwend	1
6	de stelling "ik word niet gevraagd" kun je op meerdere manieren uitleggen	1
totaal		7

8.9.2 Enquêteresultaten per kerk waar relevant

Vraag 11 Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding binnen uw kerk. Het gaat er nu om of uw kerk dit doet. Het gaat hierbij om de kerk waar u lid van bent, of indien u geen lid bent van een Christelijke Gereformeerde Kerk, de kerk welke u het meest bezoekt. Indien u een stelling niet weet, vult u de laatste kolom in.

	Andreaskerk	Barnabas-kerk	ICF	Samuelkerk	Alle kerken
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen binnen de kerk die het minder hebben	1,20	1,24	1,26	1,40	1,26
Onze kerk heeft extra aandacht, zorg en hulp voor de mensen buiten de kerk die het minder hebben	0,11	0,71	1,13	0,65	0,69
Onze kerk helpt vluchtelingen en asielzoekers	0,33	-0,06	1,18	0,08	0,30
Onze kerk helpt mensen met een andere godsdienst	-0,33	-0,32	0,81	-0,41	-0,08
Onze kerk doet iets aan de noden in de directe omgeving van de kerk	-0,40	0,09	0,39	0,27	0,13
Onze kerk draagt actief bij aan het welzijn van de bewoners in de buurt	-0,30	0,37	0,63	-0,04	0,23
Onze kerk benut het kerkgebouw actief voor het versterken van de onderlinge contacten tussen de wijkbewoners en kerkleden	-1,09	0,43	-0,50	-0,88	-0,29
Onze kerk organiseert activiteiten voor de wijkbewoners	-0,91	0,48	1,00	0,04	0,31
Onze kerk neemt deel aan activiteiten in de wijk	-0,91	-0,71	1,00	0,38	-0,04
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van onrecht in Apeldoorn en omgeving	-0,44	-0,13	0,50	-0,20	-0,06
Onze kerk helpt mee in het bestrijden van armoede in Apeldoorn en omgeving	0,33	0,23	0,63	0,48	0,37
Gemiddeld	-0,22	0,21	0,73	0,16	0,26

vraag 16 Door de volgende aspecten ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

Kerkelijke aspecten	Andreaskerk	Barnabas-kerk	ICF	Samuelkerk	Alle kerken
Preken	1,00	1,00	0,89	0,55	0,84
Bijbelkring	1,13	0,73	0,80	0,50	0,70
Catechisatie ²⁸	-1,50	-0,67	-1,14	-0,60	-0,87
Gemeente-avond	0,44	-0,29	0,36	-0,18	0,00
Een missionaire en/of diaconale cursus	-1,00	0,15	0,00	0,50	0,10
De website van de kerk	-0,57	-0,89	-0,47	-1,15	-0,84
Het huisbezoek van de diaken	-1,17	-0,94	-0,78	-1,00	-0,96
Het huisbezoek van de ouderling	-1,67	-0,22	-0,73	-0,29	-0,44
Het kerkblad	-0,50	0,49	0,13	-0,17	0,13
Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	-1,20	-1,00	-1,00	-0,61	-0,88
Gemiddeld	-0,50	-0,16	-0,19	-0,25	-0,22
Persoonlijke aspecten	Andreaskerk	Barnabas-kerk	ICF	Samuelkerk	Alle kerken
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	1,22	0,90	1,35	0,64	0,94
Helpen bij diaconale projecten	-0,14	0,00	0,86	0,61	0,38
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	0,89	0,68	0,95	0,20	0,61
Gesprekken met christenen	1,30	1,16	1,19	0,71	1,04
Enthousiaste verhalen in de (social) media	0,57	0,51	0,82	-0,29	0,34
Gemiddeld	0,77	0,65	1,03	0,37	0,66

²⁸ De enquête is gehouden onder belijdende leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken. De belijdende leden volgen geen catechisatie meer. Dit aspect is onterecht meegenomen in de enquête.

8.9.3 Enquêteresultaten voor denkers en doeners waar relevant

Vraag 12-13-14 De volgende drie vragen lijken weer op elkaar. Het gaat nu over de diaconale levenshouding van uzelf. De vraagstelling onderscheidt zich door willen / kunnen / doen. Onderstaande stellingen gaan over de diaconale levenshouding van uzelf. Geef hier per stelling aan wat het beste bij u past. Het gaat er dan om of u dit wilt doen.

	denkers	doeners	denkers	doeners	denkers	doeners
Stellingen	willen	willen	kunnen	kunnen	doen	doen
Omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	1,32	1,19	0,93	1,08	0,65	0,76
Omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	0,96	1,00	0,65	0,81	0,49	0,66
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	1,07	1,05	0,67	0,78	0,37	0,51
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	0,96	0,97	0,60	0,73	0,02	0,22
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	0,33	0,19	0,11	0,19	-0,79	-0,64
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	-0,32	-0,17	-0,26	-0,10	-0,82	-0,68
Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	0,12	0,00	0,18	0,10	-0,46	-0,54
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	0,61	0,59	0,26	0,37	-0,23	-0,37
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	0,61	0,80	0,37	0,61	-0,11	-0,07
Gemiddeld	0,63	0,62	0,39	0,51	-0,10	-0,02

vraag 16 Door de volgende aspecten ben ik gestimuleerd om extra aandacht, zorg of hulp te geven aan mensen die dat nodig hadden in de afgelopen zes maanden:

Aspecten	Doeners	Denkers	Vershil
Een missionaire en/of diaconale cursus	-0,19	0,48	-0,67
Ik zelf hulp nodig had	-0,54	0,07	-0,61
Gemeente-avond	-0,28	0,28	-0,56
Helpen bij diaconale projecten	0,14	0,63	-0,49
Het huisbezoek van de diaken	-1,17	-0,71	-0,46

Diacon, de uitgave van het dienstenbureau CGK	-1,00	-0,74	-0,26
De website van de kerk	-0,94	-0,76	-0,18
Bijbelkring	0,63	0,77	-0,14
Gesprekken met christenen	1,00	1,08	-0,08
Enthousiaste verhalen in de (social) media	0,30	0,38	-0,08
Ontmoette ik mensen die hulp nodig hadden	0,90	0,98	-0,08
Het lezen van boeken en/of tijdschriften	0,59	0,64	-0,05
Preken	0,85	0,83	0,02
Het huisbezoek van de ouderling	-0,41	-0,46	0,05
Het kerkblad	0,17	0,09	0,08
Catechisatie ²⁹	-1.20	-0.56	-0.64

8.9.4 Enquêteresultaten per leeftijdscategorie waar relevant

vraag 19 De volgende vraag gaat over eventuele belemmeringen. In hoeverre zijn de volgende stellingen op u van toepassing?³⁰

	tot 30 jaar	tot 30 jaar	31 tot 50	31 tot 50	51 tot 70	51 tot 70	70 jaar en ouder	70 jaar en ouder
Belemmeringen	Eens	Oneens	Eens	Oneens	Eens	Oneens	Eens	Oneens
Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	1	11	11	41	4	32	1	15
De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	2	10	6	46	1	35	1	15
Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	4	8	17	32	4	32	3	13
Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	5	7	20	30	7	29	2	14
Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	3	9	4	46	0	36	3	13
De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	2	10	0	51	0	36	0	16
Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	5	7	18	33	10	26	8	8
Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	2	10	3	49	1	35	1	15
Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	1	11	16	36	5	31	3	13

²⁹ De enquête is gehouden onder belijdende leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken. De belijdende leden volgen geen catechisatie meer. Dit aspect is onterecht meegenomen in de enquête.

³⁰ Om de leesbaarheid te vergroten heb ik de acht leeftijdscategorieën uit vraag 2 samengevoegd tot vier leeftijdscategorieën.

Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	3	9	7	45	3	33	2	14
Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	4	8	14	38	7	29	5	11
Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	5	7	19	32	6	30	4	12
Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	4	8	7	45	7	29	3	13
Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	0	12	8	43	0	36	1	15

	tot 30 jaar	tot 30 jaar	31 tot 50	31 tot 50	51 tot 70	51 tot 70	70 jaar en ouder	
Belemmeringen	Eens	Oneens	Eens	Oneens	Eens	Oneens	Eens	Oneens
Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	8%	92%	21%	79%	11%	89%	6%	94%
De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	17%	83%	12%	88%	3%	97%	6%	94%
Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	33%	67%	33%	62%	11%	89%	19%	81%
Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	42%	58%	38%	58%	19%	81%	13%	88%
Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	25%	75%	8%	88%	0%	100%	19%	81%
De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	17%	83%	0%	98%	0%	100%	0%	100%
Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	42%	58%	35%	63%	28%	72%	50%	50%
Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	17%	83%	6%	94%	3%	97%	6%	94%
Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	8%	92%	31%	69%	14%	86%	19%	81%
Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	25%	75%	13%	87%	8%	92%	13%	88%
Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	33%	67%	27%	73%	19%	81%	31%	69%
Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	42%	58%	37%	62%	17%	83%	25%	75%
Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	33%	67%	13%	87%	19%	81%	19%	81%

Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	0%	100%	15%	83%	0%	100%	6%	94%
---	----	------	-----	-----	----	------	----	-----

No.	Stellingen	tot 30 jaar	31-50 jaar	51-70 jaar	71 jaar en ouder
1	Mijn helpen is een druppel op de gloeiende plaat, het helpt niet echt	8%	21%	21%	6%
2	De diakenen moeten in de eerste plaats helpen, niet ik	17%	12%	12%	6%
3	Andere mensen kunnen veel beter helpen dan ik	33%	33%	33%	19%
4	Ik heb te weinig tijd door mijn gezin en/of baan om anderen te helpen	42%	38%	38%	13%
5	Ik heb zelf hulp nodig, dus ik zou niet weten hoe ik anderen kan helpen	25%	8%	8%	19%
6	De mensen die je helpt zijn toch niet echt blij met hulp	17%	0%	0%	0%
7	Ik wil me niet onnodig met andermans situatie bemoeien	42%	35%	35%	50%
8	Ik denk dat mensen het toch niet waarderen als ik help	17%	6%	6%	6%
9	Veel mensen die hulp nodig hebben, hebben de problemen zelf veroorzaakt	8%	31%	31%	19%
10	Je kunt ook meegezogen worden in de problemen van andere mensen, daarom help ik liever niet	25%	13%	13%	13%
11	Ik word niet gevraagd om andere mensen te helpen	33%	27%	27%	31%
12	Ik heb al een taak in de kerk, ik kan er niet nog meer bij hebben	42%	37%	37%	25%
13	Ik kom geen mensen tegen die ik kan helpen	33%	13%	13%	19%
14	Wanneer een vraag om hulp mij raakt, kan ik dat makkelijk naast me neer leggen en denken dat een ander wel zal helpen	0%	15%	15%	6%

8.9.5 Belemmeringen zoals door respondenten aangegeven

Vraag 13, de redenen waarom de respondent (helemaal) oneens heeft ingevuld per stelling. In de tweede kolom de categorie waar ik de reden heb ingedeeld.

Ik kan omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	Categorie
Ik heb geen inkomen en ben zelf afhankelijk van het inkomen van anderen	(financiële) middelen
Ik kijk liever naar buiten, anderen naar binnen. Prima	Prioriteit
Geld geven helpt niet. Problemen zijn gecompliceerd.	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Op het moment weinig contact met de gemeente	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Ik heb het zelf financieel moeilijk	(financiële) middelen
Ik heb de middelen daartoe niet.	(financiële) middelen
Meer gericht op mensen buiten de kerk	Prioriteit
Wegens leeftijd niet kunnen gaan wat ik wil	Leeftijd/energie/niet in staat
Dit is uitbesteed aan onze overheid.	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Tijd	Tijd
al weet ik lang niet van alles af en zullen mensen ook niet snel naar mij toegaan, omdat ik nog jong ben	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten

Belemmeringen	Ik kan omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben
(Financiële) middelen	3
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	2
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	1
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	0
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	0
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	1
Niet toe in staat door leeftijd / energie	1
Prioriteit	2
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0

Tijd	1
Toch wel	0
Totaal	11

Ik kan omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	Categorie
heb aan mijzelf en de kerkelijke gemeente genoeg	prioriteit
Ik heb geen eigen inkomen	(financiële) middelen
dan moet je deze mensen wel kennen	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is
Werk genoeg om dit binnen de kerk te doen	Prioriteit
Heb het zelf al moeilijk om rond te komen	(financiële) middelen
daar is de gemeente Apeldoorn voor	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
agenda	tijd
Ik heb de middelen daartoe niet.	(financiële) middelen
Wellicht geen excuus maar ik heb al zoveel werk om mijn werk als ouderling en vrijwilliger binnen de kerk en daarbuiten dat ik er domweg geen tijd meer voor heb.	prioriteit
Niet mobiel meer	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijd	Tijd
Ik heb daar geen zicht op	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben	prioriteit

Belemmeringen	Ik kan omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben
(Financiële) middelen	3
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	1
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	2
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	0
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	0

Prioriteit	5
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	2
Toch wel	0
Totaal	13

Ik kan wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	Categorie
Geen eigen inkomen	(financiële) middelen
Ik woon in een buurt die niet arm is.	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is
Niet de financiële middelen	(financiële) middelen
in zoverre het gaat om sociale contacten	Toch wel
Ze laten het niet toe	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijd/energie kan slechts eenmaal worden besteed	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Niet toe in staat	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik heb hier niet (alle) middelen voor.	(financiële) middelen
Ik heb de middelen daartoe niet.	(financiële) middelen
Zou graag willen	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen zicht op	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
ik zie/herken die noden niet zo direct	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe

Belemmeringen	Ik kan wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving
(Financiële) middelen	4
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	4
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	0

Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	4
Prioriteit	0
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	0
Toch wel	1
Totaal	13

Ik kan actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	Categorie
Geen eigen inkomen	(financiële) middelen
Ik kan hun leven niet veranderen, alleen wat aandacht geven	toch wel
Zie boven	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is
Door omstandigheden, kom ik al tijd te kort, scheiding!	Niet toe in staat door leeftijd / energie
veel tijd nodig als mantelzorger voor mijn man	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik heb ze niks te bieden	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Ik vind het een beetje lastig te definiëren, wat is bijdragen aan het welzijn (en wat zijn noden?) van anderen... Ze vragen niet massaal om hulp en dat is wel fijn ook. En wat is je 'directe' leefomgeving... daarom de bovenste wel, deze niet...	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijd/energie kan slechts eenmaal worden besteed	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Daar heb ik de energie niet voor, daarom houd ik het bij de kerkelijke dingen of in mijn eigen buurt. maar niet actief in eigen buurt vanwege de energie die dat kost	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik merk in mijn omgeving dat daar geen behoefte aan is en denk ik ook niet nodig is. Wel de geestelijke nood maar dat is denk ik overal het geval en valt niet onder de diaconale hulp.	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is
Leeftijd belet mij	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik weet niet hoe en wat dat gaat in mijn buurt	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is
omdat ik niet de hele week op 1 plek woon en erg druk ben.	prioriteit

Belemmeringen	Ik kan actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving
(Financiële) middelen	1

Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	1
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	3
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	0
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	6
Prioriteit	1
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	1
Tijd	0
Toch wel	1
Totaal	14

Ik kan contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	Categorie
door het vele vrijwilligerswerk dat ik al doe	prioriteit
woon te ver af van de wijk van de kerk	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
mijn gezondheidstoestand laat het niet toe	Niet toe in staat door leeftijd / energie
daarvoor woon ik te ver bij de kerk vandaan	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
deze activiteiten zijn er niet	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Wil hier geen tijd aan besteden	prioriteit
Contact met bewoners in hun omgeving/buurtgebouw werkt beter	prioriteit
Dit gebeurt, maar tijdens mijn werktijden.	tijd
zie vorige reden	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Het kerkgebouw is niet beschikbaar	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Gelet op mijn leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Activiteit bestaat niet	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik heb niet zoveel met de wijk	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
tenzij ik ze zelf meeneem. Wordt (nog) niet gefaciliteerd.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik wil het wel, maar ik kan het niet meer; na een burn-out	Niet toe in staat door leeftijd / energie

Contact bestaat uit vriendelijk gedag zeggen en zorgen dat de auto netjes geparkeerd staat;) en een enkeling die ik heb ontmoet in Inloopkafée.	Toch wel
Die komen er niet, behalve af en toe mijn vrouw. O, dan is het toch "eens".	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ik neem zorg voor gemeentelieden oo mij, daarnaast zijn er bij mij in de straat mensen waar ik naar omkijk. En ik heb een gezin.	prioriteit
Er zijn geen activiteiten ontplooid door de kerk, om het contact met de wijkbewoners tot stand te brengen	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben	prioriteit
Ik zou niet weten hoe, tijdens IHK moet ik werken	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
ik weet niet wie dat zou zijn.	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe

Belemmeringen	Ik kan contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	2
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	6
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	3
Niet toe in staat door leeftijd / energie	5
Prioriteit	5
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	1
Toch wel	1
Totaal	23

Ik kan activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	Categorie
zie vorig antwoord	prioriteit
zelfde reden	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
zie vorige vraag	Niet toe in staat door leeftijd / energie
zo boven, en ik ben niet zo'n goede organisator	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk

deze zijn er niet	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
ben geen doener	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Ik weet niet hoe en ik kan er niet veel tijd aan besteden	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
zie hier boven	prioriteit
te druk voor om het gezin draaiende te houden in m'n eentje	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik houd niet van activiteiten.	prioriteit
ik ben geen organiseerder. Help wel mee.	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
idem	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Lichamelijk er niet toe in staat	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik ben mantelzorger voor mijn vrouw,dus te weinig tijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Activiteit bestaat niet	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zoals dit ook geldt voor de gemeente: zijn we te klein voor. Wij hebben besloten dit onderdeel gezamenlijk met andere kerken in de wijk op te pakken.	Prioriteit
Vind organiseren moeilijk en het kost me onevenredig veel energie. Ik kan wel ideeën voor activiteiten aandragen.	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Niet toe in staat	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Te hoge leeftijd en persoonlijke omstandigheden	Niet toe in staat door leeftijd / energie
zie bovenstaande reactie	Niet toe in staat door leeftijd / energie
dit heb ik geprobeerd via de buurtcommissie, maar geen respons. op eigen houtje iets organiseren kost te veel van m'n tijd en energie	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Past niet bij, daarnaast laat mijn agenda dat niet toe.	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
De tijd van organiseren is voor mij voorbij.	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
geen tijd om meer activiteiten te ontplooiën, doen al veel voor wijk en gemeente	prioriteit
Al eerder aangegeven dat ik er echt geen tijd voor heb en het daarom ook niet kan.	tijd
Te ver uit de buurt	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Wordt teveel aan tijd	Tijd
Niet mijn talent	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Ik bezoek elke week iemand die aan de rand van de maatschappij staat en mijn vader van 95 jaar.	prioriteit
Ik ben daar niet goed in	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
ik voel die motivatie niet direct	prioriteit
geen organisatietalent	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Niet mijn sterkste kant...	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten

omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit
ik zou dit wel kunnen, maar wil geen initiatief nemen	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
ik zou niet weten hoe	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe

Belemmeringen	Ik kan activiteiten organiseren voor de wijkbewoners
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	10
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	1
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	3
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	3
Niet toe in staat door leeftijd / energie	11
Prioriteit	8
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	2
Toch wel	0
Totaal	38

Ik kan deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	Categorie
zie vorig antwoord	prioriteit
zelfde reden	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
wegens gezondheid	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen tijd, andere prioriteiten, al genoeg activiteiten om naartoe te gaan	prioriteit
zie hier boven	prioriteit
reden zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Soms wel soms niet	toch wel
idem	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Te druk	prioriteit

ik weet niet zozeer activiteiten binnen de wijk van de kerk	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zijn vaak op tijdstippen dat ik moet werken	prioriteit
Niet toe in staat	Niet toe in staat door leeftijd / energie
zie bovenstaande reactie	Niet toe in staat door leeftijd / energie
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijdgebrek, maar daar waar het eventueel wel een keer zou lukken, doe ik mee.	prioriteit
Zie boven	Tijd
Onduidelijk wanneer en welke er zijn	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik bezoek elke week iemand die aan de rand van de maatschappij staat en mijn vader van 95 jaar.	prioriteit
Omdat ik niet echt weet wat er is	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
wonen ver van de bewuste wijk	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
omdat ik doordeeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit
ik zou niet weten wat er te doen is aan activiteiten	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd

Belemmeringen	Ik kan deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	0
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	4
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	2
Niet toe in staat door leeftijd / energie	8
Prioriteit	8
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	1
Toch wel	1
Totaal	24

Ik kan meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	Categorie
ik ben denk ik niet kundig genoeg	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Zou wel willen, maar je moet ook keuzes maken in je eigen mogelijkheden. Activiteiten in de eigen wijk is een 1e streven binnen onze gemeente.	prioriteit
ik weet niet hoe. ok bidden natuurlijk maar verder?	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Het strijden ergens voor past niet zo bij mij	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
zie hier boven	prioriteit
reden zie hier boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen idee hoe	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ook moeilijk te zeggen... wat is onrecht?	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Moeilijk	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Het kan, als ik weet hoé.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Niet toe in staat	Niet toe in staat door leeftijd / energie
zie bovenstaande reactie	Niet toe in staat door leeftijd / energie
ik zou niet weten hoe en waar ik beginnen moet. heb hier te weinig kaas van gegeten	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Dat weet ik niet.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Formulering is te abstract om daar goed antwoord op te kunnen geven.	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik weet niet hoe.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik weet niet hoe. Ik kan wel iets doen, maar strijden tegen onrecht komt op mij over om ook met instanties in overleg te gaan. Ik weet de wegen niet om daar in te bemiddelen.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
ik zie/herken dat onrecht niet zo direct	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit

Belemmeringen	Ik kan meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	2
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	1

Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	8
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	5
Prioriteit	3
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	2
Tijd	0
Toch wel	0
Totaal	21

Ik kan meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	Categorie
zou niet weten hoe	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
de praktische invulling lijkt me lastig	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Geen eigen inkomen	(financiële) middelen
Zie hier boven.	prioriteit
dit is zo gecompliceerd! geld is nooit het echte probleem en ik ben niet de psycholoog die daar mee aan de slag kan	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
zie hier boven	prioriteit
Kan zelf moeilijk rondkomen	(financiële) middelen
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tenzij ik weet op welke manier. Door een beetje geld of eten te geven probeer ik de situatie vd arme(re) iets te verzachten.	Toch wel
De gemeenteraad van Apeldoorn is verantwoordelijk	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Ik kom zelf amper rond.	(financiële) middelen
zie bovenstaande reactie	Niet toe in staat door leeftijd / energie
in het klein kan ik dit misschien wel, voor 1 persoon of zo. maar in het groot kan ik dit niet. opnieuw moet je daar de juiste mogelijkheden voor weten. ik heb me er nog nooit in verdiept.	toch wel
Dat weet ik niet.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Irrftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik weet niet hoe.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Leef zelf van de bijstand	(financiële) middelen
M.i. meer een politiek issue dan kerkelijk	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit

Belemmeringen	Ik kan meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving
(Financiële) middelen	4
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	3
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	0
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	4
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	3
Prioriteit	3
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	0
Toch wel	2
Totaal	19

Totaaloverzicht van de belemmeringen op vraag 13:

Stellingen	Niet kunnen
Omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	11
Omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	13
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	13
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	14
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	23
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	38
Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	24
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	21
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	19
Totaal	176

Vraag 14, de redenen waarom de respondent (helemaal) oneens heeft ingevuld per stelling. In de tweede kolom de categorie waar ik de reden heb ingedeeld.

Ik kijk om naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	Categorie
Geen idee van...	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ik ken de mensen niet die het minder hebben	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Geen eigen inkomen	(Financiële) middelen
De tijd gaat vooral op aan mensen buiten de kerk...	prioriteit
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	tijd
Heb het zelf minder	(Financiële) middelen
Ik kijk meer naar buiten en familie	prioriteit
zoals gezegd: geld lost het niet op	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Op het moment weinig tot geen contact met de gemeente	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Ik weet (nog) niet wie dit zijn.	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Niet toe in staat	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Volgens mij is dat een taak van de wijkdiaken; ik heb hier geen zicht op	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Soms probeer ik contact te zoeken, maar vrije tijd/werkverplichting lukt dit niet zoals ik wens	prioriteit
Ik heb de middelen daartoe niet.	(Financiële) middelen
Ik zou niet weten welke mensen binnen de kerk die het minder hebben	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ben al n tijd niet meer geweest i.v.m. prive omstandigheden	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
ik weet niet makkelijk hoe een gesprek te starten vanuit deze gedachte	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
wat in mijn capaciteit ligt probeer ik	toch wel

Belemmeringen	Ik kijk om naar mensen binnen de kerk die het minder hebben
(Financiële) middelen	3
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	1
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	6
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	1
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	1
Niet toe in staat door leeftijd / energie	1
prioriteit	3
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	1
Toch wel	1
Totaal	18

Ik kijk om naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	Categorie
Geen eigen inkomen	(Financiële) middelen
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
ik ken geen mensen in mijn omgeving die het minder hebben	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Heb het zelf minder	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tja..., wat niet weet wat niet deert. Ver van mij In bed en geen prioriteit. Dit onderzoek zet me wel aan het denken:)	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
dit is voor de gemeente Apeldoorn	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Als het op mijn pad komt: eens	Toch wel
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik kijk om naar mensen binnen en buiten de kerk; ruimer dan "het minder hebben"	Toch wel
Kom ik niet aan toe	Prioriteit
Ik heb de middelen daartoe niet.	(Financiële) middelen
De overheid doet dit.	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid

ik weet niet makkelijk hoe een gesprek te starten vanuit deze gedachte	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Weinig contact mee	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
ik ontmoet vooral veel christenen (al zijn ze wel van buiten 'onze' kerk)	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe

Belemmeringen	Ik kijk om naar mensen buiten de kerk die het minder hebben
(Financiële) middelen	2
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	2
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	4
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	1
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	3
prioriteit	1
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	1
Toch wel	2
Totaal	16

Ik doe wat aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	Categorie
Daarvoor heb ik te weinig contacten in de buurt	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
ik heb geen idee welke noden er zijn	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ben meer iemand die zelf hulp nodig heb.	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
tijdgebrek	Tijd
zie boven	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Te druk voor, zorg voor de kinderen alleen als vader	Niet toe in staat door leeftijd / energie

wel contact, maar geen overdracht van geld of goed	Toch wel
Ze zijn er niet bekend	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijd/energie kan slechts eenmaal worden besteed	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Niet (alle) middelen voor.	(Financiële) middelen
"Noden" n.v.t.; ik zie wel om naar mijn directe leefomgeving	Toch wel
Ik heb de middelen daartoe niet.	(Financiële) middelen
onvoldoende tijd	Tijd
Behalve als ik mijn oude vader daar bij mag rekenen waarvoor ik mantelzorger ben. Ook zien wij af en toe om naar een alleenstaande buurman die som hulp nodig heeft.	Toch wel
Te druk	Tijd
bezig met andere (kerkelijke) activiteiten	Prioriteit

Belemmeringen	Ik doe wat aan de noden in mijn directe (leef)omgeving
(Financiële) middelen	2
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	4
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	0
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	5
prioriteit	1
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	4
Toch wel	3
Totaal	19

Ik draag actief bij aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	Categorie
zie vorige antwoord	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
ben niet zo'n doener	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Soms komt er iemand op je pad dan help ik die, ik ben er niet actief naar op zoek	Prioriteit
Ik heb al genoeg mensen om mij heen en houd geen tijd over om te investeren in bewoners in mijn directe leefomgeving	Prioriteit
De tijd is er niet...	Tijd
Heb al veel andere dingen (ook diaconaal) te doen.	Prioriteit
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
tijdgebrek	Tijd
reden zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Is niet van toepassing in mijn directe omgeving	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Als er iets op mijn pad komt zal ik het niet uit de weg gaan... Maar nu ben concrete hulpvraag in mijn directe leefomgeving	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
zie vorige vraag	Niet toe in staat door leeftijd / energie
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Tijd/energie kan slechts eenmaal worden besteed	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen onwil, heeft te maken met belasting versus belastbaarheid	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
de mensen in onze wijk zijn super gesloten. daar kom je echt niet zo maar binnen. laat staan dat ze hun zorgen delen	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Wat in mijn vermogen ligt	Niet toe in staat door leeftijd / energie
onvoldoende tijd	Tijd
Te druk	Tijd
Voor nu niet helder wat ik concreet kan doen	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik zie geen noden	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
omdat ik doordeeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	Prioriteit
ik kom niet zoveel mensen tegen	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
bezig met andere (kerkelijke) activiteiten	Prioriteit

Belemmeringen	Ik draag actief bij aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	1
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	6
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	1
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	7
prioriteit	5
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	5
Toch wel	0
Totaal	25

Ik heb contact met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	Categorie
door het vele werk in mijn (leef) omgeving	prioriteit
woon te ver af van de wijk van de kerk	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
mijn gezondheid laat het niet toe	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Daarvoor woon ik te ver bij de kerk vandaan	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
is geprobeerd maar werd een flop	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik zie ze daar niet dus ook geen contact	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ik ontmoet eigenlijk nooit niet-kerkelijke wijkbewoners tijdens kerkdiensten of andere activiteiten van de kerk	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
De wil is er wel, maar het is er nog niet van gekomen.	prioriteit
ik vind het lastig om op mensen af te stappen	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Geen eigen gebouw - activiteiten van ICF in de wijk (bij mensen thuis)	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Iets van die strekking wordt niet georganiseerd	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik woon zelf vrij ver van die wijk.	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk

Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
tijdgebrek	Tijd
geen behoefte aan	prioriteit
wel buiten het kerkgebouw	Toch wel
reden zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Gebeurt gewoon niet, ik zoek het ook niet op	prioriteit
Ik kom niet op deze activiteiten, dan werk ik	prioriteit
Niet van toepassing in ons kerkgebouw voor mij	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Kerkgebouw is niet beschikbaar	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ben steeds van plan om naar het inloophobbiëekaffee te gaan maar m'n agenda staat het niet toe :)	prioriteit
Niet van toepassing	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik woon niet in de wijk waar het kerkgebouw staat	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Ivm met het hebben van een baan geen tijd voor	prioriteit
Ken geen niet-kerkelijke wijkbewoners die in ons kerkgebouw komen	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Activiteit bestaat niet	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
niet kerkelijke wijkbewoners komen amper in het kerkgebouw	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zie antwoord vorige vraag	Niet toe in staat door leeftijd / energie
(Nog) niet gefaciliteerd. Onze (niet-kerkelijke) burens zijn naar de kinderkerstdienst gekomen :)	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen directe contacten	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ik weet niet eens of dit mogelijk is.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik heb contact met niet-kerkelijke, maar niet in het kerkgebouw	Toch wel
Ik ontmoet ze niet.	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Zie eerder antwoord	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Ik tref weinig niet kerkelijke wijk bewoners aan en neem geen deel aan hobby café oid	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
Werk tijdens hobbykaffee, daarnaast ook niet mijn manier	prioriteit
Ik draai mee in de stichting Ontmoeting, en heb verder geen tijd om aan dergelijke activiteiten deel te nemen	prioriteit
wonen te ver af van de wijk waarin de kerk ligt	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk

Ik kom er eigenlijk alleen zondags voor de diensten	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
omdat ik doordeeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit
ik heb geen contact met wijkbewoners in het kerkgebouw	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
bezig met andere (kerkelijke) activiteiten	prioriteit
ik ken ze niet	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe

Belemmeringen	Ik heb contact met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	11
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	10
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	5
Niet toe in staat door leeftijd / energie	5
prioriteit	11
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	2
Toch wel	2
Totaal	46

Ik organiseer activiteiten voor de wijkbewoners	Categorie
zie vorig antwoord	prioriteit
zelfde reden	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
mijn gezondheid laat het niet toe	Niet toe in staat door leeftijd / energie
ik ben niet een goede organisator	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
als anderen iets organiseren help ik misschien mee	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd

Ik stel andere prioriteiten voor het organiseren van activiteiten	prioriteit
Ik weet niet hoe en ik kan er niet veel tijd aan besteden	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Zie boven.	prioriteit
Op dit moment geen mogelijkheden (tijd)	Tijd
Geen tijd	Tijd
zie boven	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
tijdgebrek	Tijd
Mijn gaven liggen niet bij het organiseren.	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
geen behoefte en tijd hiervoor	prioriteit
reden zie hier boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
ligt niet in mijn aard	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
geen tijd i.v.m. mantelzorg	Tijd
Heb geen organiseer talent	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Geen idee waar ik zou moeten beginnen!	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
N.v.t.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Geen tijd en ruimte voor	Tijd
Ivm het hebben van een baan geen tijd voor	prioriteit
Op dit moment niet. Mogelijk december een kerstlichtjestocht ook toegankelijk voor wijkbewoners.	prioriteit
Activiteit bestaat niet	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
De wijk waar de kerk staat is een andere wijk dan waar ik woon	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zie antwoord vorige vraag	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
vind organiseren moeilijk en het kost me onevenredig veel energie.	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Persoonlijke leefomstandigheden laten dit niet toe.	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen tijd voor.	Tijd
geen tijd en geen gelegenheid	Tijd
Voor mij niet mogelijk.	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Dat gebeurt door anderen terwijl ik weer andere taken verricht.	prioriteit
Ik lees de wijkkrant wel eens maar zou niet goed weten welke activiteit de burens van de kerk zouden willen bezoeken.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Lukt niet in privé leven	prioriteit

Andere christelijke taken op dit moment - wil niet teveel handelen vanuit 'moeten', maar ook voor m'n gezin in balans leven	prioriteit
Ik draai mee in de stichting Ontmoeting, en heb verder geen tijd om aan dergelijke activiteiten deel te nemen	prioriteit
Ik ben daar niet goed in	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
daar voel ik geen motivatie voor	prioriteit
Geen organisatietalent	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
Niet mijn sterkste kant	Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit
ik zou niet weten hoe	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
bezig met andere (kerkelijke) activiteiten	prioriteit
ik zou niet weten hoe en waarom	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd

Belemmeringen	Ik organiseer activiteiten voor de wijkbewoners
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	8
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	0
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	8
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	4
Niet toe in staat door leeftijd / energie	6
prioriteit	13
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	8
Toch wel	0
Totaal	47

Ik neem deel aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	Categorie
zie vorig antwoord	prioriteit
zelfde reden	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk

mijn gezondheid laat het niet toe	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Komt er (bijna) niet van	prioriteit
Ik ken geen (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk en heb ook geen behoefte aan meer activiteiten	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Vroeger wel, nu niet meer.	prioriteit
zie boven	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
In mijn persoonlijke leven veel bezig met niet kerkelijke activiteiten	prioriteit
reden zie hier boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
idem zie vorige vraag	Tijd
Geen behoefte aan	prioriteit
Ik weet zo geen activiteiten!	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Komt niet van	prioriteit
Woon niet in de buurt van het kerk gebouw	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
soms	Toch wel
Idem	prioriteit
Woon niet in dezelfde wijk waar onze kerk staat. Krijg hierover daarom ook geen informatie van de wijkraad.	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Ik weet niet echt aan welke activiteiten ik mee zou kunnen doen	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Zie antwoord vorige vraag	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen tijd voor.	Tijd
onvoldoende tijd	Tijd
Te druk met andere dingen.	prioriteit
In mijn eigen wijk	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Ik draai mee in de stichting Ontmoeting, en heb verder geen tijd om aan dergelijke activiteiten deel te nemen	prioriteit
ik woon niet in de wijk waar de kerk staat	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
wonen te ver af van de wijk waarin de kerk ligt	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
Woon 5 km van de kerk vandaan	Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit
ik weet niet wat er te doen is	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
ik weet niet of die er zijn	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd

Belemmeringen	Ik neem deel aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	0
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	0
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	5
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	9
Niet toe in staat door leeftijd / energie	5
prioriteit	10
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	0
Tijd	4
Toch wel	1
Totaal	34

Ik help mee in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	Categorie
ik ben eerder in andere plaatsen actief op dit gebied	prioriteit
klinkt een beetje hoogdravend	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Ben daar niet actief mee bezig	prioriteit
Taak is voor mij 'te groot'.	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Ik merk dat dit minder 'mijn' ding is -- ik hou het bij persoonlijke levens (niet de grote vragen)	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
Mijn prioriteiten liggen momenteel anders.	prioriteit
Geen tijd	Tijd
geen idee	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
reden zie hier boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen idee hoe	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Geen idee waar te beginnen	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd

Komt niet van	prioriteit
Zou ik graag willen maar nu geen tijd voor	Tijd
Moeilijk	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Specifieke expertise voor nodig; hiervoor werken wij samen met andere kerken	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
ik weet niet hoe.	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Zie boven	Niet toe in staat door leeftijd / energie
Geen tijd voor.	Tijd
hoe???	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Dat weet ik niet.	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Wel op persoonlijke titel wanneer je in contact komt met mensen bijv. door hen een klus te laten doen in je huis waar ze voor betaald worden, maar niet met instanties oid.	Toch wel
zou graag met zoveel andere christenen in contact komen, die dit ook willen in Apeldoorn	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Ik zou dit graag doen maar heb momenteel teveel andere taken. Merk gelukkig wel dat er anderen zijn die dit op zich nemen.	prioriteit
Ik word gek van de term "onrecht". Wat betekent dat? We leven in een rechtstaat, dus onrecht komt niet voor. Of de staat / politiek regelt het.	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Niet concreet in Apeldoorn	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
geen aanknopingspunt	Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe
politiek niet geïnteresseerd	prioriteit
Via diaconie	prioriteit
omdat ik doordeweeks niet in Apeldoorn ben en erg druk ben	prioriteit
Ik ben op andere fronten bezig	prioriteit

Belemmeringen	Ik help mee in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving
(Financiële) middelen	0
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	1
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	2
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	7
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0

Niet toe in staat door leeftijd / energie	3
prioriteit	9
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	5
Tijd	4
Toch wel	1
Totaal	32

Ik help mee in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	Categorie
k weet niet hoe ik dat kan doen	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
te weinig	prioriteit
zit zelf net boven de armoedegrens	(Financiële) middelen
ben daar niet actief mee bezig	prioriteit
Geen eigen inkomen	(Financiële) middelen
Zie boven.	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Ik merk dat dit minder 'mijn' ding is -- ik hou het bij persoonlijke levens (niet de grote vragen)	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Tijd is een groot probleem, bij eigenlijk al deze dingen. En soms ontbreekt het me ook aan lef...	Tijd
Geen tijd en geld	Tijd
Kan zelf amper rondkomen	(Financiële) middelen
Heb niet de middelen	(Financiële) middelen
Wel in kennissen kring maar niet in mijn omgeving.	Toch wel
Zou niet weten hoe ik dat kan	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
leeftijd	Niet toe in staat door leeftijd / energie
ik weet niet hoe. (Collectes buiten beschouwing gelaten).	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd
Gemeente Apeldoorn is verantwoordelijk	Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid
Ik kom zelf amper rond.	(Financiële) middelen
in het klein wel, in het groot niet	Toch wel
Dat weet ik niet.	Snap de vraag niet / vraag is te abstract
Ik heb de middelen daartoe niet.	(Financiële) middelen
idem hierboven	Toch wel
zou graag met zoveel andere christenen in contact komen, die dit ook willen in Apeldoorn	Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd

Daadwerkelijk weinig, ik leef nml zelf van een uitkering.	(Financiële) middelen
politiek niet geïnteresseerd	prioriteit
zo heel veel is de studiefinanciering niet	(Financiële) middelen
Ik ben op andere fronten bezig	prioriteit

Belemmeringen	Ik help mee in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving
(Financiële) middelen	8
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	1
Heb ze niets te bieden/Past niet bij mijn talenten	0
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	0
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	4
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	0
Niet toe in staat door leeftijd / energie	1
prioriteit	4
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	3
Tijd	2
Toch wel	3
Totaal	26

Stellingen	Niet doen
Omkijken naar mensen binnen de kerk die het minder hebben	18
Omkijken naar mensen buiten de kerk die het minder hebben	16
Wat doen aan de noden in mijn directe (leef)omgeving	19
Actief bijdragen aan het welzijn van de bewoners in mijn directe (leef)omgeving	25
Contact hebben met niet-kerkelijke wijkbewoners in het kerkgebouw	46
Activiteiten organiseren voor de wijkbewoners	47
Deelnemen aan (niet-kerkelijke) activiteiten in de wijk	34
Meehelpen in het strijden tegen onrecht in Apeldoorn en omgeving	32
Meehelpen in het strijden tegen armoede in Apeldoorn en omgeving	26

Totaal	263
--------	-----

Het totaal van de belemmeringen per categorie

Belemmeringen	kunnen	doen
Ik weet niet hoe / het wordt niet gefaciliteerd	25	37
Ik woon niet in de wijk / heb niet veel met de wijk en de kerk	9	19
Prioriteit	35	57
Niet toe in staat door leeftijd / energie	43	36
Tijd	7	31
(Financiële) middelen	15	15
Ik kom geen mensen tegen / heb daar geen zicht op / ik weet niet wat er is / mensen laten het niet toe	13	33
Geld geven helpt niet / verantwoordelijkheid overheid	6	5
Heb ze niets te bieden / Past niet bij mijn talenten	14	9
Snap de vraag niet / vraag is te abstract	3	8
Toch wel	6	13
Totaal	176	263